הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · חבל יוסף

חבל יוסף (חוקי העזרה)

רבי יוסף זונדל הוטנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חבל יוסף (חוקי העזרה)

רבי יוסף זונדל הוטנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חבל-יוסף-חוקי-העזרה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן קיט 5
סימן קכ 7
סימן קכא 14
סימן קכב 18
סימן קכג 21
סימן קכד 26
סימן קכה 30
סימן קכו 38
סימן קכז 43
סימן קכח 49
סימן קכט 53
סימן קלא 70
סימן קלב 73
סימן קלג 77
סימן קלד 77
סימן קלה 84
סימן קלו 86
סימן קלז 89
סימן קלח 92
סימן קלט 97
סימן קמ 100
סימן קמא 105
סימן קמב 114
סימן קמג 116
סימן קמד 124
סימן קמה 126
סימן קמז 129
סימן קמח 131
סימן קמט 133
סימן קנ 135
סימן קנא 136

סימן קנב 137
סימן קנג 138
סימן קנד 141

סימן קיט

ס"ב. לא תהא יושבת תחתיו כו' ודעתו לגרשה. ובב"ש הא דלא אסר בל"ה משום בני גרושת הלב דהתם דוקא בשביל שהבנים הם פגומים כו' ויל"ד עליו דהר"ן בנדרים כ' דמשו"ה הוי הבנים פגומים שבתחילת יצירתן הן בעבירה. ומשמע לכאו' דעיקר האיסור משום הביאה. מראה ליישב דברי' דהא דכ' הר"ן שהוא עבירה. היינו נמי דזה עבירה להוליד מאשה שבדעתו לגרשה אבל בלא הולדה ליכא איסור ויש ראוה לדבריו דהא חשוב בתשע מדות גם בני נדוי. והרי לא איפשטא בר"פ א"מ אי מנודה אסור בתשמיש. וע"כ דהיינו נמי דהאיסור הוא להוליד והבעיא על הביאה בעצמה. עוד נראה ראיה נכונה דהא בע"ז (ד' ל"ו) מסקינן דישראל על הנכרית ב"ד של חשמונאי' גזרו והא ביבמות צ"ט אמרינן דאזהר לי' רחמנא לאברהם דלא לינסוב נכרית דלא ליזל זרעה אבתרה ע"ש. וע"כ דהתם דווקא בשביל הבנים אבל הביאה לבדה לא אסורה מדאו' אלא מגזירת ב"ד ש"מ:

ס"ד. אשה רעה כו' ושאינה צנועה מצוה לגרשה ברמב"ם מסיק ע"ז שנאמר גרש לץ כו' ובב"י דאולי תרתי ש"מ. וכ"ה בהדיא משמעות הרא"ש דמסיק אההיא דסוף גיטין דגרסינן בפרק הבע"י כו' גרש לץ ע"ש:

ס"ו בהגה. גירשה מדעתה ונמצא פסול בגט יכול לגרשה אח"כ בע"כ. ע' לקמן סקנ"ד סכ"א בהגה דגם בדידי' כופין אותו בכה"ג אמנם לפי משכ"ש אין ראי' ע"ש:

שם א"י לשמור עצמה כו' ואם גרשה מגורשת. בח"מ בשם מהרי"ו דאם ידע שאסור לגרשה אפשר דלא מיקרי זה דיעבד. כדין מבטל איסור דרבנן במזיד והמעשר בשבת כו' ולקמן סי' קכ"ג כ' בעצמו דהכותב גט ביו"ט במזיד הוה גט כשר ע"ש. וכן לקמן סי' קמ"ח גבי גט ישן דקיי"ל דנתגרשה תנשא לכתחילה לא משמע שם לחלק דבעובר במזיד פסול הגט. ואולי דדווקא כשנתכוון להנות ממה שאסרו עליו חכמים להנות מזה וצ"ע:

ב"ש סקי"ג נסתפק בעתים שוטה ועתים חלימה ותבעה להנשא ונתפייסה בעת שטותה. ואח"כ נתחלמה אי מהני הנקיים שבעת שטותה. וכ' ראי' דמהני מר"פ חרש דבעי שם לר"א גבי חרש אי ס"ל דהוא עתים שוטה ועתים חלים כו' ונ"מ אי יכול לגרש ולא קאמר נ"מ נמי לענין זה דנקיים וע"כ דבנקיים מהני אפי' בכה"ג. ולולי ד"ק הוא דבר זר דליהני בכה"ג כיון דבעת שטותה ליכא חמוד השתא הוה חמוד חדש וכן הסכימו האחרונים ביו"ד סשצ"ו גבי קריעה דקיי"ל דליכא קריעה אלא בשעת חימום דהיינו (שעה שנודע לו מיתת קרובו) דחולה שהי' דעתו מטורפת בשעת מיתת קרוביו. ואח"כ נתיישבה דעתו חייב לקרוע דהשתא הוא שעת חימום דידי' וה"נ ודאי לענין החמוד. וראייתו נראה לדחות בפשיטות דלכאו' יש להקשות בש"ס שם דאמר דנ"מ לענין אם יכול לגרש.

ולכאו' אפילו אם הוא עתים חלים ועתים שוטה למה לא יגרש ותהי' מותרת מס"ס שמא הי' שוטה בשעת הקדושין ואפי' הי' חלים בשעת הקידושין שמא הוא עכשיו בשעת הגירושין נמי חלים. וצ"ל דה"ט. דכמו דקיי"ל בס"ט שנתערב' דלא הוה ס"ס משום דבספק הראשון אסורה מן התורה. ואף שנולד אח"כ ספק מהתערובות כבר החזקנו הספק הראשון לאסור כמבואר באריכות ביו"ד סק"י. וה"נ כיון דבעת הקידושין החזקנו הספק הראשון לאיסור תו ל"מ הספק דגירושין לס"ס. וכ"ז שם דכבר החלטנו הספק לאיסור בשעת קידושין. אבל לענין נקיים הרי אף אם נאמר דחרשת ספק עתים שוטה ועתים חלימה. מ"מ הא ודאי אם היא חלימה בעת הפיוס אף אם תשתטה אח"כ ותחזור ותשתפה בשעת הנישואין. מ"מ ודאי זה לא מיקרי חמוד חדש כמו בישינה בינתיים. וא"כ הרי ודאי שפיר מהנה הנקיים בחרשת דהא הוה ס"ס דילמא היא חלימה בעת הפיוס והוא מהני אפי' היא חלימה גם בעת הנשואין כנ"ל. ואפי' אם היא שוטה בעת הפיוס דילמא השתא נמי בשעת הנשואין נמי היא שוטה וליכא חשש חמוד ובודאי מהנה בה נקיים אבל כשהפיוס ודאי בעת שטותה והנשואין ודאי בעת חלימותה י"ל דל"מ וכן הדעת נוטה:

ס"ז. המגרש את אשתו לא תדור עמו בחצר כ"ה גי' הרמב"ם ובר"ן כ' לסייע לי' מבריי' דאם הוא חצר שלה הוא נדחה מפניה דלגירסתינו ל"מ איסור חצר. ונראה די"ל הא דנקט לשון חצר אינו כלל משום שזה האיסור לדור בחצר א'. אלא דדרכם הי' שדרים הבעל והאשה כ"א בבית בפ"ע. וקמ"ל דדווקא דהי' כל החצר שלה פירש שגם הבית שהוא דר הוא ג"כ שלה ובזה נדחה הבעל דכל זכותו הרי אינו אלא בשבילה. אבל אם הי' דר באותה חצר בבית שכורה מאחר אף שהיא דרה שם בחצר בבית שלה בעצמה לא אמרינן כמו שמצינו בהלכות חוה"מ שהקילו לפנות במועד לתוך שלו שערב לאדם לדור בתוך שלו. והוה ס"ד דה"נ בזה דהכא אף דטלטולי דגברא קשה מדאיתתא. ומשו"ה היא נדחית שהוא קל לה יותר. מ"מ להצריכה לצאת מתוך שלה בעצמה הו"א דזה קשה לה יותר מלו. קמ"ל דמ"מ טלטולי גברא קשה טפי. ודווקא כשכל החצר שלה וגם הוא דר בשלה בזה הוא שנדחה הוא. דפקע זכותו והוא חידוש לדינא ולמעשה צ"ע:

שם ואם הי' כהן לא תדור במבוי. הנה התו' ס"ל דשכונה שהוא ג' בתים קטן ממבוי. ובניסת דחמיר אי"צ אלא שכונה. ובכהן והייינו כ"ז שלא ניסת דקיל החמירו יותר אפי' במבוי. אבל ניסת תו אי"צ אלא הרחקת שכונה. ורש"י פירש גבי כהן אפי' לא ניסת ומשמע דכ"ש ניסת ולכאורה ע"כ דס"ל כשי' הרא"ש דס"ל דאדרבה שכונה גדולה טפי ממבוי וגבי כהן דאיסורא קיל הקלו דסגי בהרחקת מבוי. וזה שכ' דאפי' לא ניסת לא

תדור עמו במבוי, וכ"ש ניסת שצריך הרחקה יותר אפי' משכונה שהוא גדול יותר. אבל לפ"ז יש לעיין מה שמסיק רש"י אבל ישראל שלא ניסת תדור בשכונתו. דהו"ל אפי' במבוי שקטן יותר שרי, דהא לא אסרו כלל אלא גבי כהן. וכבר נרגש מזה בט"ז ונדחוק ליישבו ואינו נוח כלל. ועוד דבגיטין גבי ר"ש מצריך משכונה לשכונה כ' רש"י דשכונה שלשה בתים ובודאי אינו גדול ממבוי. ע"כ נכון כמש"כ הב"ה דשי' רש"י ג"כ דמבוי גדול משכונה אלא דס"ל דבאיסורי כהונה החמירו טפי מאיסור א"א להצריך הרחקת מבוי אפי' לא ניסת וכ"ש ניסת. ובישראל אפי' ניסת אי"צ אלא שכונה ואף שהט"ז תמה על זה דלא מצינו חומרא בכהנים אלא לענין נשואין והוא בשביל יחוס הבן. אבל לא להחמיר באיסורי כהונה יותר מאיסור א"א אבל כבר מצינו בר"פ האשה רבה דמסיק שם ואיבע"א אישורי כהונה שאני שהחמירו יותר מא"א ע"ש ואף שבחבורי ב"י כ' לפרש באו"א מ"מ פשט הסוגי' כסברת הב"ח:

סימן קכ

ס"א. צריך שיהא משל הבעל צ"ל דאע"ג דמסקינן דהאי ונתן היינו נתינת הגט ומהני אפי' אינו ש"פ מ"מ צריך שמה שנותן לה יהי' מקנה לה משלו, ועיקר ההוכחה מבואר מדברי הראשוני' דהיינו מהא דהי' מוחזקין בטבלא שהיא שלה דמיבעיא לי' אי אשה ידעה לאקנוי משמע דהא אי לא ידעא לא הוה מהני, ולכאורה צ"ע גדול דהא מבואר בסופ"ד דב"ק בשור שנג"ד מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש, דכיון שאסור בהנאה אינו בר הקנאה. וא"כ היכי פסקינן דכתב הגט על א"ה כשר דא"כ הרי אינו בר הקנאה. והרי אמרינן דצריך הקנאה דווקא. והנראה דהנה רש"י פי' בגיטין י"ב גבי מקדיש מעשה ידי עבדו דאמרי' דהעבד עושה פחות פחות משוה פרוטה ופורע ופירש"י דהקדש אינו חל על פחות מש"פ. והתו' הקשו עליו דא"כ ליחשבי' גבי חמש פרוטות דאין הקדש חל על פחות מש"פ. וכ' התו' שהטעם דאין דעתו של מקדיש על פחות מש"פ. ולענ"ד הוא דחוק בכאן במקדיש מעשה ידי עבדו. שהוא מקדישן כולם ובודאי הרי דעתו שיחול על כל משהו בשעת עשייתו ע"כ נראה דהא צריך להבין ביאור דברי רש"י דלמה לא יחול ההקדש על פמש"פ, וכי אם יתן אדם לחבירו לידו פמש"פ אינו קינה. וה"נ אמירה לגבוה כמסירה להדיוט. והנראה בהסבר הדבר. דבאמת גם בהקנאה לחבירו אם מקנה לו דבר שהוא פחות מש"פ בקנין ממש כל שאינו מוסרו לידו הרי אפי' אם נאמר דהוא ניקנה מ"מ כיון דהוא פחמש"פ, לא עדיף מהי' של הקונה מעולם דקיי"ל דאין גזל והשבה מפמש"פ ויכול זה לעכבו תח"י א"כ אפי' נתן זה מעות עבור דבר זה ע"כ אין המעות

שנותן קונה לו הדבר הזה כלל אלא א"כ מוסר אותו לידו של הלוקח ממש. וה"נ בהקדש כיון דקיי"ל דאין הקדש בזה כדין הדיוט דאין מעילה בפמש"פ. ולהקדש לא שייך מסירה ליד ההקדש דאין יד להקדש. אלא מה שישראל מקדישין בפיהם. א"כ אינו חל ההקדש דאמירה זו לא עדיף מקנין גמור דהדיוט שלא חל ע"ז קנין כ"ז שהוא ביד הבעלים. ה"נ אינו הקדש. וא"כ לק"מ מה שהקשו התו' דליחשוב לי' גבי חמש פרוטות. דהא לפ"ד כל הטעם הוא לפי שאין מעילה בפמש"פ. והא כבר חשיב לי' התם במתניתין וא"ש. וא"כ ה"נ בא"ה משו"ה אינו מכור ומוקדש. דכיון דהוא אסור בהנאה אין בו ש"פ. ולא חל המכר וההקדש כנ"ל. מיהו כ"ז בקנין דעלמא שאינו מוסר גוף הדבר לידו ממש ואין זה יכול להוציא מידו כנ"ל אבל בנותן לידו של חבירו ממש ודאי הוא נקנה לו אפי' הוא פחות מש"פ. וה"נ באיסור הנאה. ומשו"ה שפיר גבי גט דבעו מסירה לידה דווקא או לרשותה או לשלוחה ודאי מהני אפי' אין בו ש"פ אי אסור בהנאה וער"ן גבי האשה כותבת גיטה אע"ג דע"כ היא צריכה להקנותו תחילה להבעל לא הוה מה שמחוסר קנין כמו שמחוסר מעשה דפסיל. דזה אינו מעשה בגוף הדבר עצמו ע"ש. ובתורת ג' כ' ליישב כיון דאפשר להיות ע"י שליח קבלה. דהוה הגירושין והקנאה כאחת לא חשיב מחוסר מעשה ע"ש. אבל דברי הראשונים מוכרחים דהא לענין מחוסר תלישה גופה כ' סברתו של התו"ג בתו' והר"ן גופי גבי כתבו על עלה של עציץ נקוב דס"ל לאביי דכשר דשקיל כולי' ויהיב לה. ורבא פסיל משום גזירה דשמא מקטום את העלה, והוה מחוסר תלישה. והנה שי' התו' והר"ן דאפי' יהיב לה כל העציץ צריך ליתן לה דווקא בפסיקת היניקה. דאי ל"ה אין גט במחובר. ובארו דהפסיקה לא הוה מחוסר מעשה כיון דבדרך נתינתה הוא נתלש אינו ניכר מעשה בפ"ע ע"ש. ולפי"ז מוכרח ע"כ דאע"ג דאפשר בלא מעשה בפ"ע וכשעושה כן כאחת ה"ה פשר. מ"מ אם הוא עושה אותה במעשה בפ"ע ה"ה פסיל. דהרי אם הוא תולש עם הנתינה ה"ה כשר. ואפ"ה אם קטם את העלה בפ"ע הוא פסול מדאו' דכיון דעשה במעשה בפ"ע מיקרי מחוסר מעשה. וא"כ גם גבי קנין אף דאפשר כאחת כדברי התו"ג מ"מ אם הי' עושה מעשה הקנאה בפ"ע שפיר הוה מחוסר מעשה. וא"כ הו"ל לאשמעינן גבי האשה כותבת גיטה דצריך דווקא ע"י שליח קבלה שיבואו כא' ולא שיקנה בפ"ע. וע"כ הוצרך הר"ן לחדש דהקנאה דאין החסרון בגוף הגט לא חשיב מחוסר מעשה. וכן יש להוכיח מהא דחמשה שכ' ג"א דכלל כשר בסי' ק"ל וינתן לכ"א ולפי דברי התו' גבי בין שי' לשי' מהו דכל שנשאר לו זכות חשיב מחוסר מעשה אלא שכ' דבשביל שאינו אלא מעט ל"ח ע"ש ובודאי אין חילוק אי נשאר להבעל או לאחר וא"כ בהני ה' ע"כ דכ"א כשמגרש מקנין לו כל הגיטין כולן דאי ל"ה

הוי מחוסר מעשה. וא"כ קנות המגרש השני ע"כ אחר הכתיבה ואפ"ה מחוסר קנין ל"ח מחוסר מעשה כדברי הר"ן. ולכאורה קשה על זה מר"פ כה"ג דממעט הקדש מכה"ג דדוקא מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצאה הקדש דמחוסר פדי' ע"ש הרי דמחוסר הקנאה חשוב מחוסר מעשה ולק"מ דדוקא גבי גט דקיי"ל בד"כ דונתן דכתיב גבי גט היינו נתינת הגט ולא נתינת ממון אלא דבעינן שיהי' משלו אבל בכה"ג דכל הנתינה היא מחמת מתנה לכהן וכ"ז שאין לו לעצמו לא שייך לחייבו. א"כ ע"כ הרי כאן ההקנאה היא חסרון בגוף הדבר. וכן בר"פ כה"ב גב קדשי בה"ב אין חייבין בכסוי הדם דכתיב ושפך וכסה ולא שמחוסר פדי' כיון דכ"ז שלא פדאן אין עליהם חיוב בודאי ה"ז חסרון בגוף הדבר: ב"ש סק"ב. בביאור שי' הרמ"ה והרמב"ן. הנה מש"כ דלשי' הרמ"ה כששליח אחר (ולא הסופר) מגרש פסול פשוט דהיינו בשהאחר לוקחו בלא דעת הסופר. אבל כשהסופר נותן לו להשליח. פשוט דל"ג מנתן הסופר ביד האשה. ומש"כ בסופר שכותב בחנם להרמב"ן פסול. היינו דהרמב"ן ודאי לא ס"ל סברת הרמ"ה. מדאייתי ראי' מהא דכתבו ותנו גט לאשתו. וע"כ דס"ל להרמב"ן דכיון דלא הוזכר שצריך שיכוונו להקנות להבעל. דבודאי הא בעי מיהו דעת מקנה או דעת קונה לקנין. אלא ע"כ דלא כהרמ"ה. אלא דאי"צ קנין אחר אלא דהוא נקנה לו במעות של הבעל או האשה. ודלא כהתו"ג שכ' דגם הרמב"ן מודה לסברת הרמ"ה. ולפ"ז צ"ל להרמב"ן דההיא דכתבו ותני דווקא כשהסופר לוקח שכר. ולכאו' בודאי הוא דחוק. ולכאו' הי' מקום לומר דכמו דכ' הרמב"ן והר"ן דאף אם הי' קלף להסופר מקודם. ואין הסופר יכול להקנות ע"י עצמו ומעות הא דקיי"ל דאינן קונות אפ"ה כ' שקונן מתק"ח. וא"כ י"ל דגם בכותב בחנם כיון דנתרצה לכתוב תקנו שיקנה. אלא דא"כ קשה הא דדייק מהאשה כותבת גיטה דידעה לאקנוי וגם בעיקר הבעיא בטס של זהב. למה לא יקנה בתק"ח. וע"כ דדוקא מעות של האשה תקנו לו משום תקנת עגונות. והקלף של הסופר כיון דד"ת מעות קינות סגי הכי בגט (ואפשר דלא שייך כלל גבי גט שמא נשרפו חיטך בעלי') אבל הקלף בחנם לא תקנו כלל. כ"נ בשי' הרמב"ן. ומ"מ צ"ע בההיא דמושלך בבור לומר דווקא בשכר. ואם הי' לי רשות לומר מה שלא אמרו רבותינו, הי' נראה דטס של זהב שאני כיון דאין דרך לכתוב על זהב מילתא דלא שכיחא לא תקנו חכמים. והא דפשיט שם מהאשה כותבת גיטה משום דמשמעות המשנה דהוא מדינא דהא מסיק ע"ז שאין קיום הגט אלא בחותמיו. אבל לבתר תקנה ודאי אי"צ כלל:

ס"ב בהגה. גזל גט כגון כתב לו סופר גט וגזלו ממנו ולא פרע לו כו' בט"ז השיג ע"ז דאין עליו חיוב אלא לשלם לו שכר פעולתו ונראה בכוונתו של הט"ז דאע"ג דודאי דגם גוף

הגט אינו נקנה להבעל. מ"מ ס"ל בפשיטות דודאי אין על הגט שיוי פרוטה. וכן משמע בפשיטות בש"ס גבי יכילנא למיפסל כולהו גיטא כו' דלאו מידי יהיב לה כו'. וכיון דאין בו ש"פ קיי"ל דאין בו דין השבה ונקנה לו. ושפיר יכול לגרש בו ואפי' בקידושין נראה דגזל פרוטה משני שותפין וקידש בו אשה מקודשת וע' ש"מ ב"ק (דק"ה) מש"כ משם חלוקת הרא"ש והרשב"א בנתייקר ומבואר שם דמן הדין ה"ה של גזלן אלא די"ל דאדעתא דאתייקר לא מחיל והיינו כ"ז שהיא בעין ובהגהת אשרי לא הוביא רק דברי הרשב"א ע"ש ובחו"מ סשס"ז סמ"ע סק"ח ונ"מ גם בכאן מיהו י"ל כיון דכבר הקנה לאחר כו"ע מודו ואולי דגם הפי' כוונתם דיש בגט ש"פ לצור ע"פ צליחותו וצ"ע:

וגזל דיו דעת הב"ש דהוה ג"כ שינוי שאיני חוזר וקונה וכשר לגרש בו ויש לדון לדינא דאף דמבואר בהגוזל קמא דצבע בסימנים אפסידינהו דצפון עבורי מיעבר השבה לא עבדי מ"מ דיו דיכול למחות לתוך המים ודאי דכשיצרף לו עוד דיו יחזור ג"ז לדיו. והוה שינוי החוזר ול"ק. וא"י לגרש בו ובתו"ג כ' דכל שיש היזק הניכר מבואר בגיטין דהוה שינוי. ואין פירוש לדברים אלו דמה ענין זה לחוזר הא התם לא איירי בחוזר. ואולי כונת הב"ש דודאי דהרבה דיו יולך לאיבוד וזה הוה אינו חוזר. וא"כ קונה. ואף דמ"מ הנשאר ודאי אינו קונה. וכמו דיקלא ופסקא דלא הוה שינוי. ובודאי דאפי' נאבדה חתיכה א' לגמרי דאינו קונה את השאר. וה"נ דיו הזה הנשאר אינו קונה. מ"מ ע"פ רוב שיתמעט זה מש"פ דאינו מעכב וכנ"ל:

ס"ג ואפי' אשה וקרוב בתו"ג כ' דאפי' חזרו בהם אינו חוזר ומגיד. ונראה לי ראי' נכונה דהא ביבמות ל"ט פליגי ר"א ורבינא ח"א דווקא בעדים וח"א אפילו קרוב או אשה יפסק הש"ס והלכתא דאפי' קרוב ואשה. ואי יכול לחזור בו א"כ אין נאמנותו אלא קולא. וא"כ קשה למ"ל למפסק הכא הלכתא. הא קיי"ל בכ"ד דכל היכי דפליגי ר"א ורבינא הלכה כרבינא לקולא. וכה"ג דקדקו התו' בחולין מ"ו ד"ה והלכתא ע"ש. וע"כ דה"ק דהוה עדות גמורה. וא"י לחזור בו. ופשוט דהוה נמי חומרא ודו"ק:

וע' ב"ש ש"כ דאפי' נוגע נאמן וראי' מהא דנאמן כהן ישראל נתן לו בכור זה במומו. משום דעבידה לגלוי. ולא הבנתי דהתם הרי הכהן הוא הבע"ד. ואפ"ה המנוהו. והכא הרי ע"פ עצמו ודאי אי"נ. וע"כ שצריך לחלק ביניהן או דהא עבידא לגלוי דהני תרתי ל"ד אהדדי. או דהתם הוה חששא דרבנן בעלמא וא"כ אין כאן ראי' גם לנוגע וצ"ע:

ס"ד לכתחילה יאמר לסופר בפני עדים. וכ"ה לקמן סקל"א ס"ז וע"ש דגם הסופר צריך שיאמר לפני עדים שכותב לשמה. וכ"ז לחומרא בגיטין אבל מדינא כל שבידו נאמן בכל התורה. ול"מ הבעל שגם עכשיו בידו לגרשה כמו בעל שאמר גירשתי את אשתי.

אלא אפי' הסופר כיון שבידו לכתב לשמה נאמן, ואפילו בדבר שבערווה. וראיה מריש מכילתן גבי רוב בקיאין הן ואפי' לר"מ דחייש למעוטא סתם ספרא דדיינא גמירי. הרי אע"ג דאין ראי' מהעדים סמכינן אנאמנות הסופר דאיהו גמירי. הרי דלא שייך בזה אין דבר שבערווה פחות משנים:

שם בהגה. עבר וגירשה ע"י אומר אמרו הוה ספק מגורשת. כ"נ דעת רוב ראשונים. והרא"ש אף שכאן בסו"פ התקבל הוביא דברי הרי"ף וכמש"כ הטור דדעתו כהרי"ף. בפרק המגרש גבי ח"ס ועד העתיק דברי ר"י בארוכה דהוה ספיקא. ובפ"י דקדק דהא האי דינא דאומר אמרו. ודינא דחרש שכתב. בכ"י (דס"ח) תרווי' מהך בריי' דעד שישמעו קולו. ומ"ש דהכא פסקו דהוא ספיקא. ובחרש כ' דהוא גט בטל. וכעין זה דקדק גם הב"ש בסק"ח ע"ש. ולענ"ד לאו משום הבריי' פסקי הפו' כן דהא תרויי' פלוגתא דתנאי נינהו. והא מסקינן הכא דמודה שמואל דרבי יוסי פסיל. אפי' באומר אמרו. אלא דאיהו לא פסיק כוותי' בהא וכן בהא דחרש מסקינן דהוא פלוגתא דרשב"ג ורבנן. אלא דמלשון הש"ס דאמר לאפוקי ממ"ד מודה ר"י באומר אמרו. ולאפוקי מדרב כהנא וא"כ בדר"כ לא אמר לאפוקי מדרשב"ג משמע דדר"כ גופי' מפיק מהלכתא. אבל באומר אמרו לא אמר אלא לאפוקי ממ"ד מודה ר"י וכו' ולא מדשמואל. והי' מקום לפסוק כשמואל אלא דכ' הרא"ש בפרק המגרש דדעת ר"ח מדמתרץ ר"א כר"י ש"מ הלכתא הכי וראוי לומר דהוה ספק ע"ש. ולענין מינה שליח מפ"ע ע' לשון הר"ן שהוביא דעת הרמב"ן והרא"ה. וכ' ע"ז וקושי' דידי' לא קשה לי כו' דהרא"ה הקשה על הרמב"ן שכ' דאפי' מינה בעצמו ל"מ דלא מיקרי לשמה. א"כ אין ראי' דמילי לא מימסרי לשליח. וכ' דזה לא קשה. דאי הוה מימסר לשליח בודאי הוה לן למימר דמיקרי ג"כ לשמה. דשומע מפי השליח הוה כשמוע מפיו. אלא דמ"מ מסכים לדעת הרא"ה מסברתו. דבכה"ג לא חשיב כלל דהוא נמסר לשליח. ושפיר מהנה. וישב קושי' הרמב"ן דבכה"ג לא נפיק מיני' חורבא. דבכה"ג בודאי לא ישנו דעת הבעלים, כיון דהוא פירש בשמו (ומש"ד שם מואתם חתמו לדבריו ל"ק דבכה"ג סברי דאינו קפידא ע"ש) וקושי' הרמב"ן מהא דעד שישמעו קולי לא חשו לזה. ונראה דכונתם דכמו דקולו ל"ד. דהא הרכנה ודאי מהני כדתנן במתני' אלא דהרכנה הוה כקולו. ה"נ ודאי דישמעו ל"ד. אלא דהכוונה דהציוי יהי' מפיו להם. ובזה נדחה מש"כ הב"י דהרא"ש שכ' עד שישמעו דיבור פיו ס"ל כהרמב"ן. דהא אין זה אלא לשון הש"ס וכמו שמתפרש לשון הש"ס מתפרש לשון הרא"ש אבל הרי הרא"ש כ' בסי"ט לחלק דדוקא בכתיבת הגט לא מהנה אומר אמרו. אבל באשה בקבלה מהני. ובודאי אינו חולק על שי' רוב הראשונים דגם שליח לקבלה הוה מילי אלא ע"כ דס"ל דאומר

אמרו הוה כממנה מפיו. דדווקא מדעתיכם או סתם לסופר הוה מילי. ובמפרש בפירוש שפלוני יקבל. הרי ממנהו מפיו. ומשו"ה מהני. וע"כ הא דל"מ זה בכתיבה. משום דלא הוה לשמה כשי' הרמב"ן וא"כ אפי' מנוהו הוא עצמו מפיו ל"מ ג"כ וז"ב. ולזה כיון גם הטור בסקמ"א בהשגתי על הרמ"ה שם:

ס"ה כתב בכת"י כו' בתו"ג דעתו דאם כותב בפניהם גופא ל"ג מהרכנה ולכאורה אינו מוכרח דההרכנה גופא הוא מורה על הדבר כדיבור ממש. אבל מה שכותב לפניו אין גוף מעשה הכתיבה עצמה הוראה על הדבר. אלא הבנת הכתב ומאי נ"מ בין בפניו או לא בפניו:

עב"י מש"כ דבחרש לא שייך הרכנה. ודקדקו עליו דבתו' כ' דל"מ הרכנה משמע דשייך. ופשוט דכוונת הב"י היינו כלשון המתני' בשם א"ל נכתוב גט לאשתך כו'. בזה לא שייך כיון דאינו שומע ולא שייך אלא ברמיזה או כ' לו:

ח"מ סקט"ז אם כתבו ב' הגט פסול דכ' דקרא לשון יחיד. בתו"ג הקשה ע"ז. דהא לר"מ וכתב היינו וחתם. וע"כ בעי ב' עדים. ומשום הא לא אריא דעדות דאינה מתקיימת אלא בב' קרי לה קרא בכ"ד בלשון יחיד כדקיי"ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים. אבל זה קשה לי דל"מ בכתבו שנים בזה א"ז דודאי אין כאן מיעוט דהא וכתב קיי"ל דקאי על הבעל. והשליח מכוחו והיא כמותו. ושפיר הוה וכתב דהא זה חשוב ככתבו הבעל בעצמו. אלא אפי' בכתבו שנים בב"א ממש אינו נראה פסול בזה. ותדע דלפ"ד גם בנתנו שנים בב"א ג"כ פסול דהא ה"נ כתיב ונתן לשון יחיד וגם הרי הוכחתי על הכתיבה (מדלא בעינן בא מר כולכם כתובו שיכתבו כולם) ה"נ יל"ד גם על הנתינה דתני התם כולכם הוליכו (דהיינו הנתינה דעל ההולכה גופא אי"צ שליחות) אחד מוליך ע"י כולם ולא בעינן שיתנוהו כולם בב"א ולפ"ד ה"נ ש"מ דבנתנו שנים הוא פסול. ולא משמע כן בכ"ד. אלא דהכא הכל נקרא על שם הבעל הנותן והוא אחד. ועוד דבכ"ד בש"ס וגבי שנים שעשאוה בעי מעוט לב' ובלא מיעוטא דקרא הוה אמרינן דאפי' בשנים מהני. והמעיין היטב בלשון הח"מ יראה שט"ס יש בדבריו ומש"כ ואם כתבוהו ב' עד סוף הס"ק צ"ל מקודם אחר תיבות ומ"מ יש לדחות. ומש"כ דסתמא דמילתא לא כיון רק לסופר א' כנהוג העולם הוא דחי' להההוכחה מכולכם דלעולם כשר אף בב'. והא דלא בעי בכולכם. שיכתובו כולם הוא משום דמסתמא דמילתא דלא כיון אלא לדרך העולם והאחרונים לא דקדקו בדבריו:

ס"ח אמר לעשרה כתבו וחתמו כו' עב"י דכ' דמשמעות דברי הטור דבלא וחתמו אין חותמין ומתני' דקתני כולכם כתבו אחד כותב וכולן חותמין לישנא קטיעא הוא וצ"ל

כתבו וחתמו והב"ש כ' ע"ז דהוא דחוק. ועוד דהא מספקא לן בש"ס אי כתבו הוה כת"י או כתב הגט. ולולי ד"ק דברי הב"י מוכרחין בש"ס דהא במתני' תני א' כותב וכולן חותמין ובבריי' בגמרא תני כולכם כתבו א' כותב במעמד כולן. ומתני' לא תני הא דצריך לכתוב במעמד כולן. ובריי' לא תני הא דכולן חותמין. והש"ס לא פריך לה כלל אלא דבריי' בכתבו לחוד ע"כ דהיינו במעמד כולן. ומתני' בכתבו וחתמו אמרינן דאין הקפידא אלא על החתימה שיחתומו כולם. ובדשמואל דמספקא לי' אי כתבו כת"י או כתב הגט פשוט דהתם בכתבו ותני ובודאי כוונתו על גט כשר בחתימה כתקנת חז"ל. אלא דמיבע"ל אי מקפיד גם על כתיבת הגט גופא שיכתבו הם עצמם דוקא ולא שייך כלל לדמתני'. ונראה דהב"י גורס במתני' אמר לעשרה כתבו גט כו' כמו בסיפא וכמו שהוא בהעתקתי. וכ"נ לכאו' דאי גרסינן כתבו ותנו א"כ למה לא פשוט מינה שמואל דכתבו היינו כתב הגט כדתני במתני' אחד כותב וב' חותמין. ומשמע בהדיא דגם כתיבת הגט דווקא א' מהם גופיי' כמו החתימה אלא דהכא לא תני אלא כתבו וע"ז כ' הב"י דהוא לישנא קטיעא וצ"ל כתבו וחתמו ובל"ה אין יכולין אלא לכתוב לבד:

ס"ט ושנים שחותמין תחילה הם משום עדים וצריך שלא יהי' קרוב או פסול עב"ש שכ' דבכ"ז אין חילוק בין כולכם או לא. והנה הב"י כ' בתחילה דמשמעות הסוגי' והפי' הכול בכולכם. אלא דמדברי התו' שכ' בשי' ר"ת דבכל השטרות כשר בחתמו בתחילה דיש לתלות דכאן שמצאן החתימות ובתחילה חתמו הכשירים למטה והקרובים חתמו למילוי. אבל בגט דאין חותמין אלא זה בפני זה יתלו מדחתמו אינך בשיטות העליונות מסתמא חתמו תחילה וכיון שחתמו תחילה מסתמא הם עיקר העדות (והוא כעין סברת הש"ס גבי עד כותי דמוקי בחתים בתחילה דאי לאו דכותי חבר לא הוה מחתם לי' מקמי' ודווקא בגט דאין חותמין אלא זה בפ"ז ע"ש) ומי יגיד להם דהי' באומר כולכם וש"מ דס"ל דבכ"ז פסול ע"ש. ואנכי לא הבנתי דהא קמן בהדיא דשי' ר"ת בתו' סו"פ הזורק דבחתמו שנים כשירים בתחילה, גם בגט יכול להחתים שלישי שלא בפניו כיון דכבר הוכשר הגט, וא"כ הרי ודאי שוה בזה גט לכל השטרות דיש לתלות למילוי ואין כאן שום פסול. ומה שדקדק דמי יגיד להם דהי' כולכם. אינו מוכרח דכ"כ התו' בד"פ גבי הי' במזרח וכ' במערב דאע"ג דגט מאוחר כשר. ול"ח מה שאינם במקום הכתיבה בזמן הכתיב בו. מ"מ פעמים שיודעו שאינו מאוחר ויתלו שהוא מוקדם ע"ש. וה"נ חיישינן משום שפעמים יודעו שהי' כולכם ולא ידעו שחתמו אחר הכשירים ויתלו שחתמו כסדר והם עיקר הדעות וכה"ג איתא ג"כ בריש הלכות שבת גבי קבלנות ע"ש. וא"כ אין שום ראי' לפסול בלא כולכם וצ"ע:

ועח"מ סקי"ט דלפירש"י והר"ן במנה מקצתם אין קפידא לכל היותר אלא על המנוים. ולענ"ד אפשר עוד דלשי' אדרבה אם יחתימו יותר הי' קפידא וצ"ע:

שם והוא שיחתמו בפני כולם עח"מ דאפשר דפוסל בדיעבד דהא גזרינן בשני עדים משום כולכם. משמע דכולכם בדיעבד פסול. וא"ז מוכרח כלל דאין הפירוש משום דבכולכם בעינן שיחתמו זבפ"ז. ה"נ בשני עדים. אלא דהפירוש שצריך לחתום זבפ"ז משום דגזרינן שמא לא יחתומו כולן. ופירשו דבשני עדים לא שייך לנמגזר דילמא יטעו ויסמוכו על עד אחד. אלא דבכולכם יש לחוש שיכשירו בשנים. ולא ידעו דבכולכם הוא פסול משום קפידא דבעל. אבל כל הגזירה הוא משום שמא לא יחתומו כל העדים. וזה הוא המעכב בדיעבד. אלא דבחד גזירה גזרו בין בכולכם ובין בשני עדים: שם ואפי' חתמו לאחר נתינת הגט כ' כן עפ"י דברי' הר"ן בפ"ק אבל לכאו' הוא צע"ג דהרי הר"ן בסו"פ הזורק האריך להוכיח מהא דגט קרח דתצא מזה ומזה גזירה משום כולכם. ואם נאמר דבכולכם דהוא משום תנאי היא כשר אפי' לאחר נתינה והוה"ד לאחר שנשאת ככל תנאים. א"כ הכא למה תצא תשלים עכשיו. וע"כ דבתנאי זה שהוא בגופו של גט אין בדעתו כלל שיהי' לו להגט כח גירושין קודם שנשלם. וצריך להחתים דווקא קודם הנתינה ע"ש. ואף שדחה שם זה די"ל התם דגזירה משום כולכם עדים. מ"מ נדחק שם מאוד דא"כ למה כשר בקרובים. וכ"נ דעתו בהדיא בפ"ב גבי גוף פלוגתא דר"י ור"ל בכולכם דאמרינן דנ"מ אי חתים תרי ביומי' ואינך מכאן עד עשרה ימים. פירשו בהדיא וחתמו קודם הנתינה משמע בהדיא דלאחר הנתינה ס"ל דפסול לכו"ע. וכן פירש"י שם ד"ה ועד עשרה ימים וקודם שנתנו לה חתמו כולן:

וכן נלענ"ד מוכרח לפי' שי' הרמב"ם דכל תנאי שלא עבר כבר זמן קיומו כגון ע"מ שתיתני לי' בלא זמן אף שכבר מת וא"א לקיימו מ"מ עדיין לא עבר זמן קיומו והוה תמיד ספק מגורשת כמבואר בסי' קמ"ג ס"ג וא"כ אי ס"ד דתנאי זה היה ג"כ ככל התנאים א"כ למה תנן מת אחד מהן הגט בטל הו"ל למימר דאינו אלא ספק מגורשת וע"כ דתנאי זה דבגופו של גט שאני. דכ"ז שהוא חסר אין לו כח גירושין כלל. וע"כ צריך לחתום קודם הנתינה וצע"ג:

סימן קכא

ס"ב הי' בריא כו' אם הוא חולי שסמי' בידן הוא פסול מדרבנן. ואם לאו הוא בטל. האחרונים הקשו עליו דהא ר"י דקיי"ל כוותי' איני מחלק בין סמי' בידן או לא. והפ"ח הוסיף להקשות דהא הב"י כ' גם בעצמו בסמוך דבנשחטה אתר הכתיבה לא נפסל

ונותנין אותו כשישתפה כמו באמר כתבו ואחזו קורדייקוס דאם הבריא כותבין ואין לומר דהתם שאני דסמי' בידן דהא ר"י אינו מחלק בזה הרי דגם סברת הב"י דהם שוין. ואין כ"ז מוכרח לע"ד דבאמת פשטות לשון הש"ס דאמר שם מ"ט דר"י מדמה לי' לשוטה. משמע בהדיא דזה פשוט לו מסברא דכל דלא מצי עביד לא משוה שליח ויתבאר יותר בסמוך אבל סברת הב"י דהדמיון דזה דס"ל לר"י דאפי' דסמי' בידן הוה כשוטה כיון דלר"ל כשר בזה לגמרי מסתברא דגם לר"י דס"ל דכיון דמחוסר מעשה לא הוה כישן אלא כשוטה מ"מ לא הוה אינו ראוי מדאו' ואין זה אלא מדרבנן (ומיהו ביומא. רפ"ו משמע דמחוסר מעשה לא קרי לי' ר"י ראוי אפי' מן התורה ואפשר לחלק) והדמיון הזה איני אלא דאע"ג דסמי' בידן יש להשוותו מדרבנן לשוטה שבטל מן התורה. אבל זה פשוט דאינו אלא מדרבנן כיון דר"ל מכשיר לגמרי. ומ"מ שפיר כ' הב"י לענין נתקלקל בינתיים כיון דחזינן לר"י דבזה יש להשוות דמה שפסול בזה מדאו' פסול זה מדרבנן וכיון דלר"י בקורדייקוסס כשר כשחזר ונשתפה לגמרי בודאי דגם בשוטה גמור כשר דאי ל"ה הו"ל למפסל בקורדייקוס מדרבנן וא"ש. והנה האחרונים נסתפקו גם בשוטה דאם הי' בריא בשעת הציוי לשליח תו אינו מפסל כלל מדאו' אפי' נשתטה לגמרי ולענ"ד לא משמע כן כלל דכיון דאין שליחות מעשה חלוטה דהא יכול לחזור בו כ"ז שלא עשה השליח את המעשה. אלא דכ"ז שלא חזר בו לפנינו תלינן דלא חזר בו. אבל מ"מ השליחות הרי הוא באותו שעה שעושה א"כ ודאי כל דאיהו לא מצי עביד באותה שעה לא משוה שליח וכמש"כ דהפשט הסוגי' דפשוט דשוטה פסול מדאו'. וכן יש להוכיח מנדרים ל"ה דאר"י דמחוסרי כפרה ואי"צ דעת שהרי אדם מוביא קרבן על בניו הקטנים שנאמר זאת תורת הזב בין גדול ובין קטן. ואי דדין שליחות הוא דכשנעשה כבר שליח אינו צריך עוד שיהא המשלח בר דעת. א"כ אין כאן שום למוד דהא משמעו' הסוגי' דהאב מחויב להביא עליו קרבן כמו בפסח דאי שה לבית אבות דאו' מחיוב האב להמנותו וא"כ ע"כ הרי הוא נעשה שליח מהרמנא דרחמנא. וכמו שזכה האב בקידושי בתו הקטנה. ומה שעכשיו איני בר דעת הרי לא איכפת לן כלל כיון דכבר נעשה שליח. אלא ע"כ דהכי ילפינן דכיון דזה הזב קטן חייבתו תורה בקרבן. צריך לפטרנו כדין, וכיון דחזינן דמיפטר בקרבן אביו. ע"כ דאי"צ דעת ומשו"ה שפיר מיפטר. וא"כ מיפטר נמי בקרבן אחר. ולי"ל משום שעשאתו תורה שליח. דגם כשנעשה שליח ל"מ אלא א"כ שהמשלח בר דעת בשעת עשיה. וע"כ דלא בעינן דעת במחוסרי כפרה. אבל אי הוה סגי בעשיית השליח כההוא בר דעת. אע"ג דבשעת עשיית המעשה אינו בר דעת ליכא שום ילפותא דהרי הכא ודאי כבר נעשה שליח. עוד יש להוכיח מב"ק גבי גנב וטבח בשבת דמוקי לה בטובח ע"י אחר

דרבי רחמנא שליחות בחיוב דו"ה. ופריך מי איכא מידי דאילו עביד איהו לא מיחייב ואי עביד שלוחו מיחייב ומשני דאיהו לאו דלא מיחייב אלא דקים לי' בדרבה מיני'. משמע דהא אי לא הוה מיחייב לא הוה מצינן לחייבו ע"י שלוחו. כאן דאי עביד איהו לא מחייב. והרי התם כבר נתפס השליחות דהרי עשאו שליח סתם לשחוט. וכעין שכ' התוס' שם גבי טבח לעכו"ם. ואפ"ה אין יכול לחייבו במה שלא הי' מתחייב בשעת עשי' בעשיית עצמו. אף שכבר נתפס שליחותו ובודאי דה"נ ל"מ התפסת השליחות לעשות מה שא"י לעשות בעצמו בשעת עשיי'. ולכאו' ז"ב ומוכרע לדינא:

אמנם במה דפסק הב"י בנשתטה בין כתיבה לנתינה אינה פוסל ואף שכבר נכתב הגט ס"ל דלא נפסל ולענ"ד אין זה מוכרח דלא אמרינן אלא דיכול לכתוב לכשישתפה אבל הגט שכבר נכתב שפיר י"ל כיון דנשתטה ואינו בר גירושין נפסל הגט. ול"מ לשי' התוס' ר"פ השולח ד"ה התם כו' דיכול לבטל גם גוף הגט והוא נפסל. דודאי יש לפסול גם כאן. אלא אפי' לשי' הפי' דגט שנכתב כבר א"א לבטלו היינו דחזרת הבעל אינו פוסלו. כיון שנכתב בכשרות. אבל כאן שהבעל נעשה לאו בר גירושין ודאי פסול (וכ"ש מה שהוזכיר הב"י בנתקלקל באמצע הכתיבה דמבואר בתו' דפ"ח דודאי נפסל אפי' בחזרת הבעל ע"ש ד"ה ודלמא). עוד יש ראיה מהא דסקכ"ד בכתב הגט על אילן תלוש בהכשר ואח"כ חיברו בקרקע דדעת הרמ"ה דנפסל הגט וא"י עוד לתולשו ולתני לה אף שנכתב בכשרות. והרשב"א דמכשיר שם פירוש הטעם דפסול דמחובר אינו פסול אלא בשעת מעשה הכתיבה גופא דכתיב וכתב ונתן ולא שיהא מחוסר מעשה וכשכבר נכתב שוב אין קפידא. אבל במה שהבעל אינו בר גירושין בינתיים בזה ודאי אין נראה לחלק דכל שנעשה הבעל לאו בר גירושין שוב אין הגט בר כריתות ונפסל. מיהו י"ל להיפוך דדווקא פסול בגופו של גט פוסלו אבל פסול דהבעלים שאינו בגוף הגט לא איכפת לן וכה"ג מחלקין בפסחים סו"פ א"ד גבי פסח בין פסולי בגופו או בבעלים וצ"ע. וע' בטור סקל"ב בהא דכ' גט לאשה לכשאכניסנה אגרשנה דפסול. וכ' בשם הרא"ש דלמ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוא כשר. ותמהו עליו דלמאי נ"מ כתבו זה כיון דאנן קיי"ל דאין אדם מקנה. ולפ"ד י"ל בכוונתו דכ' זה ללמוד נ"מ גם, לדידן דבאמת י"ל דהוא פסול לכו"ע. דכיון דאינה אשתו לא שייך בזה לשם גירושין. אבל הרי מבואר בקידושין ס"ג דלרבי דאדם מקנה יכול לכתוב לעבד לכשאקחך הרי אתה ב"ח. והרי ש"ע שוה לג"נ לענין לשמה הרי דלמ"ד אדם מקני מהני. וא"כ בכותב גט לאשתו ואח"כ גירשה בגט אחר וחזר וכנסה. גם לדידן כשר לגרש גם בגט הראשון. חדא דהא בשעה שנכתב הי' לשמה וכשר. ועוד דהא גם לדידן מהני בשדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה תיקדוש.

כיון דהשתא בידו וה"נ בגט שהיא עכשיו אשתו שפיר מהני. אבל אי הוה מוקרי זה לאו בר גירושין. אע"ג דנכתב בכשרות. וגם הוא כשר בשעת נתינה. מ"מ כיון דהי' עליו שם פסול בינתים הוה פסול וכמש"כ. והוא סעד לדברינו. ואין להקשות מדברי הר"ן ר"פ מש"א גבי גוסס דכ' לדחות הא דמוביאין ראי' דגוסס בר גירושין מהא דאמרי' דהניחו גוסס אינו בחזקת קיים דמשמע הא הוה בחזקת קיים הוה כשר. ודחה זה דאיירו בגט שנתנו קודם שהי' גוסס וכשיצא השליח הניחו גוסס. ואי הוה בחזקת קיים הוה כשר לאח"ז. דודאי הבריא ע"ש. ומבואר בדבריו דאע"ג דגוסס אינו בר גירושין. כשנכתב קודם בהכשר. והבריא בשעת נתינה הוא כשר. ול"ח מה שהי' גוסס בינתיים ואינו בר גירושין. אבל לק"מ דאיזה גוסס פסול כשהוא סמוך למיתה דאמרינן דכבר הוא כמת.

אבל כשאיגלי מילתא דהבריא א"כ לא הי' גוסס כלל ולא הי' עליו שום פסול כלל:

ס"ה חד הן ותרי לאו חד לאו ותרי הן. בב"ש השיג ע"ז דא"כ הוה תלתא לאו כסדר. אלא צ"ל כמו שהיא בטור חד הן ותרי לאו ותרי הן וחד לאו כצ"ל (ובב"ש. נדפס זה בטעות) אבל גם בהרי"ף ורא"ש ועוד פי' הגירסא כמו במחבר. ונראה פשיט דהנה ברמב"ם כ' דסגי בדיקה ג"פ כמו שהוא במשנה. ונראה דמפרש בגמרא חד הן ותרי לאו או חד לאו ותרי הן א"כ נראה דגם לדידן דצ"ל ששה פעמים מ"מ ג"כ מתפרש כן אי חד הן ותרי לאו א"כ אח"כ הוא תרי הן וחד לאו. או בתחילה תרי הן וחד לאו, וא"כ אח"כ הוא חד הן ותרי לאו. והכול עולה לכוונה אחת ואין קפידא בדבר: ב"ש סק"ט דעת הב"י דאילם אי"צ בדיקה כו' אבל הגמ' כ' בשם הרי"ף דבודקין אותו לכאו' שצריך להבין דכיון דהוא אלם מתחילתו למ"ל בדיקה כיון דהוא כנסה בכך. ועוד דהא אמרינן דאלם הרי הוא כפיקח לכ"ד. אבל נראה הטעם כמו שכ' העיטור גבי נשתתק דס"ל דלא מספקינן לי' כלל בשוטה. והבדיקה הוא רק לדעת שיחיא דידי' היכי הוה ע"ש. וה"נ בודאי באילם צריכין אנו לבדוק שיחיא דידי', ונראה פשוט דלא שייך בזה כמו שכנס ברמיזה כו' דזה אינו שייך אלא על חיזוק דעתו דהוא בטבע ויש ע"ז חזקה אבל השיחיא דאינה בטבע לא שייך ע"ז חזקה כלל וכעין זה כ' הר"ן בקידושין גבי מקדשי והדר מסבלי דלא שייך שם רוב כיון דאינו בטבע ע"ש:

עוד שם אבל לא ע"י קפיצה עב"י לשון העיטור (דנראה מדברי הרי"ף לפסוק להקל כל"ב וכב"ב) והר"ח כ' להחמיר. ומיהו מסתברא לן דבקפיצה מגורשת. ומסתברא כר"ח דבשל תור' הלך אחר המחמיר. והיא תמוה דבתחיל' כ' דמסתברא דמגורשת ואח"כ כ' דמסתברא להחמיר בשל תורה וגם מאי של תורה שייך הכא דהא אינו מגרש אלא בכנסה כשהוא חרש דאינו אלא קידושין דרבנן. אבל ראיתי בס' העיטור והוא שם לנכון

דמיהו מסתבר הראשון הוא צ"ל אח"כ דבתחילה כ' להחמיר כהר"ח ובשל תורה ל"ד אלא כלומר חשש איסור. ואח"כ מסיק מיהו מסתבר דבדיעבד מגורשת בקפיצה וחסר בב"י תיבת בדיעבד והיינו דבדיעבד ודאי יש להקל דהא אינו אלא איסור דרבנן לכאורה הוא הכרעה נכונה לדינא ס"ז בהגה. וי"א דגוסס שאינו מדבר לא עב"ש דאפי' בדיקה ל"מ וס"ל דגוסס מתוך חליו גרע מגוסס שנשחט שהוא מבריא ותו דמתוך חליו חשוב כמת ולפי"ז צ"ל בב"ב קל"ז דמוכח דעם גמר מתה אכתי יכול לגרש היינו גמר הגסיסה קרי לי' ג"מ. אבל צ"ע שם גם דלא מסתבר דהאחריך יקנה מקודם שנגמר הגסיסה. אלא נראה פשוט דל"ד כמת גמור דהרי בסתם אמרו דגוסס כחי לכ"ד. אלא דס"ל כשי' הפי' דההיא דווקא לש"ד דממילא כגון לפטור מן היבום ולזקוק ליבום ואינך מילי דשם. אלא דהר"י הוביא ראיה דהא בעירוכין איתא דנודר ומעריך. ע"ז ס"ל לחלק דבזה דווקא כשהוא מדבר כדהתם ובשאינו מדבר הוה דווקא למילי דממילא. וא"כ לשי' האחרונים. בכשצוה כשהוא בריא מה"ת כותבין אפי' נשתטה. א"כ הוה"ד דודאי כותבין אפי' כשיעשה גוסס דהא אשתו ודאי לא נפקעת ממנו כמו שזוקק את א"א אלא דלענין הקנאה ס"ל דאינו בר הקנאה ובכה"ג הא ס"ל דמהני אפי' אין הבעל בר הקנאה. כיון שכבר מסר לשליח. וה"נ מהני בכאן. ולפי"ז א"ש מה דמשמע לקמן סקמ"א סס"ח בב"ש גבי שליח שהניחו גוסס דלא חשש אלא לתירוף הדעת. והא הכא חשש שהוא כבר מת. דלפ"ד הנ"ל כשהוא כבר ביד השליח אין לחוש לזה אלא לתירוף הדעת ומדרבנן ודו"ק:

סימן קכב

ס"א ונמצא פסול יכולין לכתב אחר עב"י דמשמע אפי' פסול דרבנן שכשר מדאו' לא עשו שליחותן. ולכאו' י"ל הטעם בפשיטות לפמש"כ הרא"ש והר"ן בפ"ב דהא דעשו שליחותן דהכא ל"ד, דאין צריך שליחות לכתיבה אלא דכ"ז שאינו בשליחות הבעל לא מיקרי אלא סתמא ולא הוה לשמה ע"ש וא"כ לפמש"כ הב"ש בסק"כ סק"ז דמסתמא אינו אלא מדרבנן, וא"כ מדאו' בל"ה אין חשש דודאי כשר הוא אפי' כבר עשו שליחותן, אלא דיש לחוש לדרבנן, וא"כ כיון דהראשון פסול מדרבנן ודאי מיקרי לא עשו שליחותן, אבל אחר העיון ז"א דאע"ג דעל הכתיבה אין כאן אלא פסול דרבנן אבל על הנתינה הא ודאי פסול דאו' כיון דלא עשאן שלוחין אלא על הראשון. והא דהוצרכו הרא"ש והר"ן לדחוק משום לשמה ע"כ משום דמשמע להו דאף הכתיבה לחוד וליתן אותו אח"כ להבעל פסול התם אבל על הנתינה ודאי אינן יכולין ליתן מן התורה ומ"מ נראה דעכ"פ יש ראי' משם כיון דמשמע להו שם בסוגי' גם לענין הכתיבה לחוד. ובזה הרי בודאי מהני גם פסול

דרבנן דלא מיקרי עשו שליחותן כנ"ל. וכיון שאין הש"ס שם מחלק בזה משמע ודאי על הנתינה מהני פסול דרבנן, אבל עיקר היסוד דמסתמא אינו אלא דרבנן בסקכ"ג שדא בה הב"ש נרגא וע' מש"כ שם. ולפ"ד הפ"ח בסק"כ גבי חתם סופר שכ' דכיון דאסור מדרבנן אין דעת הבעל בכך ואינו שלוחו כלל והוא בטל מן התורה א"כ אין כאן ספק בזה דהכול מן התורה. אבל דברי הב"י והפ"ו לא משמע כן וע' מש"כ בסמוך. ונראה דטעמם בזה דס"ל דהך דנפאתה וטאפתה דהכא משמע דמסתמא לא שינו העדים בפסול גמור אלא הי' שם המתחלף ומתקנת רשב"ג שצריך לפרש שמותם ואינו אלא פסול דרבנן:

שם לכן יאמר שרשות להם לכתוב כו' עד שיהא כשר לדעת הרב בב"י בשם הרשב"ץ דאפי' אמר כתיקון חז"ל כוונתו לדעת המורה שבעיר. וכעין זה מצאתי בש"ג סו"פ הספינה בסוגי' דמעמידין אגרדמים למדות. דבכל מקום הולכין אחר מנהג העיר אף בגיטין וקידושין כיון שאומר כדמו"י כוונתו על מנהג המקום. ואף שנראה מדבריו דדווקא על המנהג הקבוע שם. מ"מ נראה דל"ד אלא כמש"כ הרשב"ץ דעל המורה כוונתו ונראה שיש לסמוך ע"ז. ונראה דהוה"ד להיפוך דכשהיקל המורה באיזה פקפוק. לא אמרינן דהוה ספק דאו'. וכעין דברי הפ"ח שהובאתי למעלה דאף בחשש דרבנן הוה ספק דאו'. מפני שהוא שינוי דעת המשלח. אלא דעל דעת חז"ל סמך. ואם עשאוהו פסול דרבנן. הוה פסול דרבנן וכמשמעות הרא"ש והב"י:

ועח"מ דלפ"ז אין להסופר למשוך אותיות או להעביר עליהם בלא רשות הרב ונראה דכוונתו דהיינו לפ"מ דמבואר בסדר הגט דנפל דיו על האות שנכתב כבר אפי' לא שינה צורתו נפסל. וא"כ כל שהסופר מתקן ודאי שהוא מעביר דיו גם על מה שנכתב כבר ג"כ. וא"כ כשהוא בלא שליחות הוה כנפל מעצמו ונפסל הכתב. והתו"ג חולק שם בהגהותיו ובשביל זה תמה כאן דמה בכך הרי ממ"נ אם הוא פסול הרי בודאי צריך לתקנו ואם הוא כשר במאי מגרע. ונדחק ליישבו ופשוט כמש"כ ובחי' ליו"ד כ' בסרע"ו דכמו שכ' התו' בהעביר עליו קולמוס לשמה לא שייך אין דיו על גבי דיו כיון דדיו העליון מתקן, ה"נ בנפל דיו מעצמו שהוא מגרע לא שייך ג"כ אין דיו ע"ג דיו וכמש"כ המהר"ם בסה"ג, וא"כ לפ"מ דקיי"ל בסקל"א דחוששין לזה בהעביר עליו קולמוס ה"נ יש לחוש בזה כאן וכדברי הח"מ וע' ב"ש סקכ"ה סקי"א:

שם בהגה ואם הבעל בעיר אין לסמוך על זה בב"י בשם רי"ח והכלבו דלשי' ר"ת יש לחוש בזה לברירה, ול"ז להבין כלל מאי שייך ענין ברירה בזה דעל ענין השליחות של כתיבת גט השני, שאינו נעשה אלא אם יאמר הרב, בודאי לא שייך ברירה, כיון דאין כותבין אלא אחר שיאמר להם הרב וכבר נתברר, והרי בהדיא תנן בסו"פ הזורק אם

לא באתי עד יב"ח כתבו ותנו גט לאשתי כותבין לאחר יב"ח, אם לא שנאמר כיון דאם יפסול בסופו ויכתובו אחר ועוקר השליחות מזה, א"כ בשעת כל כתיבת הגט אינו מבורר דהוא לשמה בשליחות הבעל דשמא יעקור השליחות, אבל א"כ הרי גם הגט הראשון כשלא נתקלקל מ"מ הא בשעת כתיבתו לא הי' מבורר וא"כ אסור לומר כן כלל, אלא דבאמת ודאי דאינו עוקר שליחות הפסול כלל, אלא דבשעה שהוא נפסל הוא דנפסל וכמו בכותבו הבעל בעצמו דלא שייך בזה ברירה, וא"כ גם השני אינו גרע כלל ואין שום חשש בזה ודברי התו"ג תמוהין כאן:

שם גם מקנה להם הקלף כו' עב"ש ובסדר הגט לקמן סקנ"ד סט"ו נוהגין שחוזר הסופר ומקנה לו הכול ופשוט כן צ"ל גם כאן, ומיהו כאן כ' דווקא בשלא נשאר מן הראשון ושם משמע בכ"ג. ואע"פ שאין שום טעם בזה אפשר משום ל"פ, ובסדר מהר"מ כ' כמו בכולן, אלא שצ"ע קצת דאם כוונתם כשכבר אין שם מן הראשון לא שייך זה כאן לענין גט שנפסל. אלא אפי' בגט הראשון כשאינו מספיק בדיו הראשון כגון שנשפך וכה"ג ודאי שצריך להקנותו:

שם וי"א הא דאמרינן כבר עשו שליחותן היינו דווקא כשכבר נחתם פו' עב"ש דהיינו למ"ד ע"ח כרתי פירוש דבריו אע"ג דגם כאן הרי ע"כ צריכין דווקא לחתום. דהא איירי בכתבו וחתמו ואין רשאין לשנות מדעת הבעל. מ"מ לדידן דאי"צ חתימה אלא מפני התקנה וציוי הבעל על החתימה אינו אלא מילתא אחרינא. וכמו ההולכה דמשמע בהדיא דבלא נאבד. אף שלא נתנו עדיין לשליח. אין יכולין לכתוב אחר דכבר עשו הכו"ח ונגמרה בזה שליחותן, אבל לא נחתם למ"ד עח"כ, עדיין לא נגמר גם שליחות הכתיבה ומלשון עשי עדים שליחותן משמע לי' דדווקא כשכבר גמרו השליחות בשלימות אבל לא גמרו יכולין לכתחילה לכתוב אחר, ולדידן נ"מ בזה בלא גמרו עדיין גם הכתיבה, דבזה אין שום ספק להחמיר, ואפי' בכשר יכולין לכתוב אחר, ודברי התו"ג תמוהין בזה, ומיהו כבר כ' בזה דהמנהג דאפי' בנפסל מקצת הכתיבה חוזר הבעל ומצוה:

ס"ב בהגה וי"א דאם נמצא פסול כותבין גט אחר עב"ש דהנכון כר"י דאין מחלוקת בין רש"י והר"מ, וכוונת הר"מ בנפסל ביד השליח דזה הוה כנאבד, וכמשמעות דברי הה"מ, אבל בהי' פסול בכתיבה או בחתימה ודאי אין חילוק בין נותנים לשליח, או נותנים ליד האשה, ובאמת חילוק הב"י בזה דחוק מאוד ע"ש, וגם בתשובת הרשב"א והרמב"ן מבואר בהדיא דבנמצא פסול מחזירין מיד השליח וניתנין לו אחר אלא דבספק פסיל כ' דצריך ליתן שניהם ע"ש. משמע בהדיא דהא בודאי פסיל יכולין לכתוב אחר והוא לבדו כשר. דאי ל"ה בספק ל"א גם בשניהם דדילמא הראשון פסול ונתינתו לאו כלום

וגט השני הוה ספק מגורשת לפי דברי הב"י בשי' הר"מ ואע"ג די"ל דמהני בזה מדין ס"ס ספק שהראשון כשר ואת"ל שהוא פסול שמא כשר בהשני. אבל המעיין בדבריהם יראה שלא כוונו לזה כלל אלא דס"ל בפשיטות דנתנו גט פס ל לשלוח יכולין ליתן לו גט אחר וע"כ דמפרשי הבעיא כפירש"י בנאבד. ובפסול פשי' דיכולין לכתוב אחר. ומאוד תמוהין לי דברי הב"י שכ' דהרמב"ן מפרש הני בעיא בנמצא פסול מה דעתי בזה ולכאו' יש לסמוך לדינא על דברי הרב:

ב"ש סוסק"ז אע"ג דהתם באמר ויוליך לה אין סברא לחלק בזה. לכאורה הוא תמוה מאוד דהרי בהדיא כ' הר"ן דלפי שי' הרי"ף הפירוש בש"ס את"ל דבסתמא לא סלקינהו בויוליך לה מאי דהתם ודאי י"ל. דסלקינהו הרי בהדיא דהש"ס מחלק בזה. ואולי כוונתו לפי שכ' הב"י דהבעיא הראשונה לענין סלקינהו. והבעיא שניה בנאבד או נמצא פסול לפי"ז לא מצינו לחלק בזה. ובל"ה פי' הב"י הוא דחוק וזר:

סימן קכג

ס"א בהגה לא יכתוב לכתחי' בתו"ג כ' דיש בזה חששא גדולה דהא לא נתבררה לפסק הלכה דכתב סופר ועד אם היא כשר אי פסול ולמ"ד דכשר אתי לסמוך עליו כעל עד וא"כ אם יכתוב קרוב אתי לקיומא בחד קרוב וחד כשר. וצ"ע דלמ"ד דכשר גם בכל השטרות כשר כמבואר שם בהדיא בש"ס וא"כ ליפסול גם בכל השטרות סופר קרוב ולא מצינו זה כלל. ועוד דהא שי' הרשב"א ור"ן שעבד כשר לכתוב גט ואף שהוא פסול לעדות אפ"ה ל"ח לזה. ולכאו' אין כאן חששא כלל דהא מבואר בטוח"מ סמ"ה דאין מקיימין את השטר אלא מעדים שלמטה דדילמא הראשונים חתמו קרובים לכבוד ואפי' להמחמירין בגט בסקכ"א בעדים הראשונים קרובים לפי שאין עידי הגט חותמין אלא זה בפני זה מ"מ כ"ז שייך שם שהם חתומים עדים אבל כתב הסופר ודאי דלא נסמוך עליו כלל ונצרך קיום שני העדים החתומים לעדות. והא דאיכא מ"ד דכשר כתב סופר ועד ע"כ היינו דווקא כשאין על הגט אלא עד אחד דא"כ חתם הסופר לשם עדות אבל כשיש שני עדים חתומין ודאי דאין הסופר נחשב כעד, אבל זה צ"ע דהא בש"ס שם בעי לאכשורי לכתובה דידע לטופסא וחתימה דחד סהדא ומשמע דהי' חתומין שם שנים וכ"ה בפירש"י. למה כשר בכה"ג. ואולי לפי שי' המכשירים חו"מ סמ"ו סי"ט קיום בקרובים. א"כ י"ל דגם בכה"ג שיש עדים כשירים וקרוב למילוי ולא נמצא קיום רק על עד אחד הכשר והקרוב סגי בזה לקיום. וכ"נ שהבין הקצוה"ח שם סקנ"ד אבל הוא נסתר בהדיא מסו"פ הזורק גבי גט קרח דאמרינן דילמא אתי לקיומו בתרי קרובים וחד כשר

ע"ש. ועוד דהא הי' להם לחוש גם לפסול גמור לעדות שהוא ודאי פסול אפי' לקיום לכו"ע. ואפי' נדחוק שהי' ידוע שם שלא הי' הסופר קרוב או פסול. ונראה דל"מ דהא יש לחוש דילמא לא כיון כלל לעדות, ובזה אינו עד כלל דדווקא חתם בשטר לעדות, הוה כנחקרה עדותן בבי"ד. וכ"כ התו' בריש גיטין גבי חתמו עדים שלא לשמה דהוה כמזויף בתוכו ע"ש. ואין לומר דמ"מ כשר כ"ז לקיום דא"כ אפי' למ"ד חתם סופר ועד שנינו נמי לתכשר בהכי. וצ"ל דסברת הש"ס דלמ"ד כ"ס כיון דלפעמים הוא עד כשר סגי עכ"פ לקיום בכל ענין אבל למ"ד ח"ס דליתא בכלל עדות ל"מ וצ"ע:

ב"ש סק"א הקשה על שי' התו' דלא שמא מפי הבעל הוה כסתמא. דא"כ למה בטל דהא לא הוה אלא פסולה דרבנן, וכוונתו לחד שינויא בתו' עירובין (י"ג) דסתמא דכשר בקדשים לא פסול בגט אלא מדרבנן. הוביאם התו"ג. ולכאורה הי' נראה ראי' לדבריהם מהא דרי"פ כל הגט דפשיט דכתוב לאיזה שתצא בפתח תחילה אין ברירה. מהא דתנן הריני שוחט למי שיעלה ראשון לירו' ע"ש. ואי ס"ד דגם בדאו' יש לחלק בין קדשים לגיטין. א"כ לשני דאין ברירה הוה כסתמא. ובקדשים דסתמא כשר. גם זה כשר, ובגיטין דסתמא פסול גם זה פסול. ומ"מ ל"נ כן כלל דא"כ הוא גם נכרי כשר במלה אע"ג דבעי לשמה וכ' התו' דעכו"ם באדעתא דנפשי' הוה כסתמא וזה כשר במלה כמו מקדשים ע"ש וא"כ מאי משני בפ"ב דכ"ג דעו"ג פסול דאדעתי' דנפשי' עביד. הא מ"מ אינו אלא ספק. אי איכוין לשם גט או אדעתי' דנפשי' הוה סתמא. והוה ספיקא דרבנן. ודוחק לומר דהכא מחמירין דהוה איתחזק איסורא ועוד עכ"פ הרמב"ם דכ' בעו"ג וישראל מומר דאינו גט כלל. ודאי ס"ל דסתמא ג"כ דאו' וכ"נ הסכמת הפו'. וההיא דברירה ע"כ צ"ל דסברת הש"ס דאם אינו ברור גמור אלמפרע. ע"כ גרע מסתמא דה"ז ספק לשם האחרת. וכמסקנת הש"ס בריש זבחים דמהא דאין ברירה אין ראי' לסתמא ע"ש. ובלא זה ג"כ צ"ל כעין זה דהא התוס' בב"ק ס"ט כ' לחלק אליבא דר"י דבמפרש דבריו אית לי' ברירה. וההיא דריש כל הגט דאפי' אחרון אינו פוסל התם בגט שאני דבעינן לשמה ע"ש. וכעין זה כ' גם בר"פ כה"ג דכתיב לאיזה שארצה פסול אפי' למ"ד דאית לי' ברירה. וא"כ קשה האי סוגי' דמאי פריך מפסחים אגיטין. וצ"ל דאע"ג דר"י אית לי' הך סברא האי סוגי' לי"ל כסברא זו וצ"ע:

ס"ג מקום התורף שהוא האיש והאשה והזמן עב"ש ולכאו' צריך להבין דהא אין בו ומן אם נשאת לא תצא והיכי שייך דאלמוה כדא'. ומהמשנה דהכותב טופסי גיטין אין ראי' דהתם תני זה גם בשטרות ופשוט דמה שצריך להניח מקום הזמן הא משום שלא יהי' מוקדם, אבל נראה דבאמת אם אין בו זמן משמעותו בסתמא משעת נתינה. והוא נכלל

בגט ממילא. אבל כשכתב בו זמן הרי הזמן הוא פירוש דמאותה שעה מתחיל הכריתות. א"כ פשוט דהרי הוא תורף שהרי הוא מגביל זמן הכריתות. ומ"מ כיון דאפי' לא נכתב כלל נמי משמעותו מזמן הנתינה. אכתי צ"ע מאי גריעותא מה שלא נכתב לשמה. ואפי' בגט מאוחר לשי' התו' לקמן סקכ"ז דאינו גט אלא מיום הזמן. מ"מ איני אלא ממעטו ממשמעות הסתם ואין לפסול בכתב שלא לשמה וצע"ג: שם והרי את מותרת לכל אדם עב"י שהוביא דברי הג"א בשם הירו' דסגי בשם האיש והאשה לחוד וכ' דפשוט דקיי"ל כשמואל בש"ס דידן שצריך להניח גם מקום האמלכ"א. ומסיק דלפי המבואר בסקכ"ז דבטופסי הראשוני' לא הי' כ' הרי את מותרת לכ"א יש לחוש לדברי הירו'. וכאן העתיק בסתמא דאינו גט. ונ"ל דלא חש כאן בזה. דבאמת כבר כ' התו' שם והראשונים דמשו"ה לא כתבוהו לפי דבל"ה יש בטופס שלנו כמה לשונות גירושין וא"כ כאן דכותבין הפסולין כל הטופס ודאי יש לשייר עכ"פ ה"א מותרת לכ"א לשם גירושין. אלא דלכאו' הי' נראה לומר שלא נרבה במחלוקת כיון דהירו' מכשיר בזה לגמרי, דיו דנאמר דהא דמצריך שמואל היינו מדרבנן ולא דנהוי גט בטל, ובזה הוה א"ש הא דתנן במתני' רק במקום האוה"א והזמן דמתני' דאו' תני דרבנן לא תני. אבל כד נידוק שפיר נראה דהוא מחלוקת דאו' דהנה מבואר בירו' דה"ט דמכשר לפי דכפסולו כך התירו כמו שאם כ' כל הגט לשמה. ושם האוה"א של"ש פסול. ה"נ כ' כל הגט שלא לשמה ושם האוה"א לשמה כשר והיינו כיון דבלא שם האיש והאשה אין כאן שום גירושין א"כ בכתיבת שם האיש והאשה שהוא עושה הגירושין וכותב לשמה שפיר מהני. אבל מ"מ הרי צריכה התורה לכתוב גט לשמה ובשמואל לחוד הרי ודאי ליכא אכתי גירושין. והיכי לתכשר בהכי. אבל פשוט דהוא תלוי בפלוגתא דקציצתן זו היא עשייתן בריש סוכה (י"א) וגם בציצית שם תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן דלמ"ד שם פסיקתן זהו עשייתן. ה"נ שם האוה"א זו היא הגירושין לשמה. אבל שמואל דפסק התם דל"א פסיקתן זהו עשייתן. דבעי דווקא כל העשי' בכשרות. ה"נ בעי הכא לשי' דיניח מקום הרי את מותרת לכ"א. שיהי' כל הגט בכשרות ומבואר התם דהוא מדאו' וקיי"ל כשמואל וה"נ בטל מדאו':

ב"ש סק"ה ונראה דמדכתב הרמב"ם בחש"ו משום דלאו בני דיעה משמע דס"ל דשליחות אי"צ. לכאו' אין מזה הוכחה חדא דהא זה לשון הש"ס ואין דרכו לשנות. ועוד דהא בלאו בני דיעה ודאי נכלל הכול. אבל יש הוכחה מבוררת מהא דחילק בהו לענין טופס בין גדול עומד ע"ג או לאו. ובשלמא אם אי"צ שליחות אלא משום לשמה. י"ל דבעיקר הדין כשגדול עומד ע"ג הוה שפיר לשמה והוה מהני אפי' בתורף. אלא דבתורף דאו' החמירו אפי' בגדול עומד ע"ג. ובטופס דרבנן לא החמירו. ובאינו עע"ג דבתורף פסול מדאו'.

החמירו גם בטופס. אבל אי צריך שליחות. עוע"ג ל"מ מידי כיון דהני לאו בר שליחות א"כ מה חילוק בטופס בין עע"ג אי לאו:

עוד שם והרמב"ן ס"ל דעבד כשר לכתיבת הגט דאי"צ שליחות. ומיהו קשה דהרמב"ן כ' דהבעל צריך לצוות בעצמו דבעינן שליחות כו'. ל"ז להבין כלל דהרי הר"ן סו"פ התקבל הוביא דברי הרמב"ן שכ' שם שאפי' מינה שליח מפי עצמו לפני עדים דלא שייך בזה מילי לא מימסרא לשליח. ומהני זה במתנה. בגט ל"מ דלא הוה זה לשמה כל שאינו שומע מפיו ממש ע"ש. הרי בהדיא דאע"ג דהוה שלוחו ל"מ משום דאינה לשמה וכמש"כ בזה התו' והרא"ש ור"ן דציוי הבעל משום לשמה ולא משום שליחות. וגם הרי שי' הרמב"ן כהר"י מגש בסי' קמא דגם להולכה עבד כשר דהוה שליח ואינו פסול אלא לקבלה וכ"ש דכשר לכתיבה:

שם סק"ז והא דמחובר ל"ג י"ל דחש"ו שכיח יותר. והר"ן כ' להיפוך. ונלענ"ד דלק"מ דהר"ן לשי' דמכשר בעבד לגמרי ואין הגזירה אלא בשביל חש"ו הני ודאי ל"ש כלל שיכתבו גט. אבל לדידן דגם עבד הוה דינא כחש"ו וכולהו בחד גזירה וכיון שיש בכלל הגזירה גם עבד ששכיח שיכתוב גט ויש לגזור בו טפי לפסול אפי' בדיעבד. ממילא חש"ו בכלל. ובל"ה הכא קאי לשי' העוד אומר ר"י בתו' דכל הסוגי' אליבא דר"מ ולר"א פסול אפי' בטופס. ולר"מ לפי המסקנה כשר אפי' בתורף אפי' בחש"ו ונכרי ומצאו באשפה וכבר הקשו התו' בד"ד ד"ה חתמו מ"ש דבמחובר אסור פמדרבנן אפי' כתיבה לר"מ. ותי' דבמחובר איכא למגזר טפי דחיישינן שמא משתלי ויחתומו גם במחובר ובכל הני ל"ח. וע"כ דמחובר שצריך מעשה בגוף הגט איכא למיגזר טפי. וא"כ לפי סברא זו קושי' הר"ן שם לק"מ ע"ש ודוק. ולעיקר הדין דכאן לפסול אפי' דיעבד ערא"ש שמסיק ולקמן בפרק כל הגט נדקדק בו יותר. ונראה דכוונתו אהא דס"ב שם גבי כ' טופסי גיטין דמסיק דדעתו דאין לפסול בשביל זה דגזירה טופס אטו תורף בדיעבד. וס"ל דה"נ אין לפסול בדיעבד ולא ס"ל לחלק בין חש"ו לכותב טופסי גיטין כמש"כ הר"ן והוא כדברי המחבר. ולכאו' בר"פ המגרש גבי תנאי משמע דבשביל גזירה דטופס אטו תורף פסיל בדיעבד. ויש לחלק דהתם בטופס שאחר התו' והתנאי הוא נתפס אף על התורף. אלא שהתו' כבר הוכשר בכתיבתו תחילה ע"ש. וא"כ י"ל דהתם הכי הוא הגזירה דגזרינן תורף לאחר הכתיבה אטו לפני הכתיבה ושייך למגזר טפי:

ס"ה בהגה כ' בזדון בשבת בטל לכאו' הי' נראה דזה דווקא לפי שי' המחבר כהרמב"ם דמומר בטל לגמרי אבל לפי הסכמת האחרונים אינו אלא ספק ויש לתמוה דסתמו בזה האחרונים. ואפשר דאף לכו"ע י"ל דהכא הוא בטל דל"מ בלא התראה י"ל כמו דאמרינן

בחולין סופ"ב דישראל השוחט לע"ג אמרינן דלצעורי' איכוין. א"כ הא זה ודאי ברור דאם כותב גט בשבת ואינו מיכוין לשמה ודאי אינו אלא מקלקלו ואין בזה איסור דאו'. וא"כ בודאי י"ל דגם בח"ש דהוה כעו"ג יש לנו לתלות דלא כיון אלא לקלקול כדי שלא יעבור על איסור דאי', ומשו"ה הוה גט בטל. אלא אפי' בהתראה נראה לומר כיון דאם הוא פסול והוא מקלקל אין כאן איסור תורה. א"כ י"ל דאמרינן אי עביד ל"מ. והוא פסול מן התורה. ואין כאן חילול שבת ומתקן האיסור. ומיהו הרבה מהאחרונים כ' דבאיסור דיומא קאגרים לא אמרינן ל"מ וצ"ע: שם י"א דאם גירש בלילה פסול עפ"ח דהוביא ראי' להכשיר מהא דלכשתצא חמה מנרתיקה. ואין זה מוכרח כ"כ די"ל בגירשה קודם שקיעת החמה של יום העבר. והזמן כתוב יום הבא. ובנוב"י תניינא סקי"ד ערך מערכה לחלק בין ארוסה לנשואה. ואין זה אלא דברי נביאות. ועוד נראה לי הוכחה ממשנה דדס"ה התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד דשמא כבר קבל את הגט, והנה בעירובין מ"ג גבי הריני נזיר ביום שב"ד בא אסור לשתות יין בימות החול. ומותר בשבת. ומסיק בש"ס דהיינו דאם נדר בשבת מותר אותו יום. ולמה לא תנן הכא ג"כ דאם אמרה בלילה מותרת כל הלילה. (והא דלא תני דמותרת בשבת דהא אין מגרשין בשבת. כדתנן בשילה ביצה. י"ל משום שהתירו בשכ"מ כמבואר בריש הזורק. והכא ל"מ חזקה דהיא ברי. כמש"כ התו' שם דהחמירו בזה שלא לסמוך אחזקה ע"ש. אבל למה לא תני דבלילה מותרת) בנשואה וע"כ דגם בלילה אסורה דמתגרשת בלילה אפי' נשואה. ודוחק לומר דהוא פשוט. ומה שדקדק מרש"י ריש סנהדרין כבר השיגו עליו היטב, וע"ש עוד מש"כ דמהא דמסקינן בריש גיטין דנותן לה השליח בפני שנים. אין ראי' דאינו כדין שהרי אי"צ ג'. דהתם השליח מצטרף לג'. ול"י כלל דחייתו דהא בס"ד דשם דמ"ד בפני ב' ס"ל בפ"נ הוא משום לשמה ע"ש. הרי ע"כ משמעות הש"ס בהדיא דהא משום הגירושין גופה ודאי אי"צ כלל שלשה. ובתר הכי הוא דמסיק דהשליח מצטרף לג' ע"ש וכן יש להקשות בהא דפריך הש"ס שם והא קיי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין ולשי' בפירש"י משמע דצריך שלשה מדאו'. אבל כ"ז א"ש. דבאמת לענין גוף הג' שצריך הגט פשי' לי' להש"ס דהשליח הוא כג'. (ובודאי לא מיירי אלא כשהביא כשר כמו שהוא לפי המסקנא) אלא למ"ד שצריך לקיימו דהוה השליח כעד הוא שהוצרך לחדש דענ"ד והוה ג"כ ג' ופריך שפיר דזה הוה דרבנן ובזה א"ש טפי דלפי מה דמסיק אלא בהא קאמיפלגי מ"ס זימנין דמייתי לי' אתתא כו' לא קאי דווקא למ"ד לקיימו אלא קאי שפיר לכו"ע דשלשה צריך לד"ה ונכון:

בב"י ד"ה ולענין נכרי כו' והר"ן כשפירש דברי הרי"ף כ' ונכרי גדול עומד על גביו ל"מ מידי, ולשון ל"מ מידי משמע דבדיעבד נמי פסול. ולולי ד"ק לשון ל"מ מידי משמע פירושו דגדול עומד ע"ג אינו מועיל גבי' מידי. והוה כאין עומד ע"ג ומ"מ הכול לאסור לכתחילה אבל בדיעבד גם באין עומד כשר כדברי הרמב"ם:

סימן קכד

ס"א. כתבו על איסורי הנאה כשר. והרמב"ם והטור כתבו שכותבין לכתחי'. והוא תמוה לכאו' דהא מתהני מא"ה כמש"כ התו' והנראה בשי' דהנה ביו"ד ס"י גבי סכין של ע"ג אסור לשחוט בה מסוכנת שהשמיט זה הרי"ף כ' בפלתי די"ל דגם בכה"ג אע"פ שאין מצוה לשחוט מ"מ כיון דהשחיטה מדין התורה אמרינן גם בזה מצות לאו להניח ניתנו. והנה הרמב"ם והפו' לא פסקו כן שם. והגרע"א הקשה ע"ז מהא דריש פרק בכ"מ דאמרינן גבי מניח עירובו בביה"ק. דדווקא למ"ד אין מערבין אלא לד"מ מותר. אבל אי מערבין אף לדבר הרשות אסור אף שאינו אלא בשביל דין התורה. והנה לענ"ד סברת הפלתי ודאי הוא נכונה דכיון דאינו עושה אלא בשביל דין התורה ודאי דשייך בזה מצות לל"נ. והתם בשחיטת מסוכנת שאני דבלבד דין התורה שמתירה באכילה. יש בה הנאה דבשר נבילות הוא מאוס. ובהשחיטה משתבחת. וכמש"כ התי' בהריות דדווקא אוכל נבילות הוא מין דנפשו של אדם קצה בזה. אבל נתנבלה בשחיטה לא, והוה הנאה עצמית. ומ"מ במקום שהוא מצוה ממש עליו. גם הנאה העצמית בטילה לגבי המצוה. וכ"כ המפרשים גבי נודר הנאה מן המעיין אינו טובל בו בימות החמה. דהאיסור הוא לפי שנהנה הוא גם אח"כ. אבל ההנאה שבשעת הטבילה בטילה להמצוה. אבל מ"מ ודאי דלא שייך כ"ז אלא במקום שהוא מצוה עליו ממש. אבל במקום שאינו מצוה, ודאי דאם יש בה הנאה עצמית היא אסירה, ומשו"ה ודאי אסור לשחוט בסכין שא"ה בשביל שנהנה בהריגתה כנ"ל. וכן בעירוב בביה"ק הוא נהנה מא"ה של הקבר מה שהעירוב מונח ומשתמר בה. ואי אין מערבין אלא לד"מ גם הנאה זו בטילה היא כנ"ל. אבל אי מערבין גם לדבר הרשות. אף דמה שהוא ניתר בהלוך שהוא ע"פ ד"ת. ודאי לא חשוב הנאה. מ"ח מה שמשתמר הוא הנאה. וכן משמע שם בפרש"י. אבל ההיתר שע"פ ד"ת ודאי אפי' בדבר שאינה מצוה כיון דאין כאן אלא היתר דין התורה, אמרינן בזה מלל"נ. וא"כ כאן בגירושין דאין כאן אלא מה שפוטרת התורה ע"י הגט ודאי דשייך בזה מלל"נ: שם בהגה מיהו בהדבר שצריך ביעור כו' עח"מ שתמה בזה. ובספר ב"מ כ' ראי' לזה מהא דפריך גבי בעיא דבין שיטה לשיטה ות"ל דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים.

הרי חזינן דאע"ג דאכתי הוא שלם כיון שהתנה עליו ועומד לקצץ חשיב לי' כקצוץ, וה"נ כל שעומד לבער. ולולי ד"ק אינו נראה שם כלל דהטעם משום דחשיב כקצוץ אלא כמו בע"מ שהנייר שלי ל"מ. משום דבעי שיקנה לה את הגס וכמש"כ ברסק"כ. וא"א לגט בלא הנייר. וה"נ הנייר שבין שיטה לשיטה כיון דאם הוא שנים וג' ספרים הוא פסול. א"כ זהו ג"כ בכלל הכשירו של הגט וע"כ צריך להקנותו לה גם את זה. ולכאו' הוא ברור ונכון:

ס"ב כותב על הנייר המחוק עב"י דהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר ובעי ע"מ לכו"ע וכן הוא על המחק ועדיו על הנייר. ואם הוא ועדיו על המחק לשי' הפו' כשר לגמרי זולת לדעת רש"י והעיטור בעי ע"מ. ולענ"ד שצ"ע מש"כ דהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר ובעי ע"ר לכו"ע דהרי לשי' הטור לקמן סק"ל וכן הוא שי' המרדכי הובא בב"י שם. וכן מצאתי בהגמי"י בפ"א בשם התרומה וסמ"ג דגט שיכול לבוא לידי זיוף הוא פסול. וא"כ גט שעל הנייר ועדיו על המחק הרי יכולה למוחקו כולו ולזייפו כמה שתרצה ויהי' הוא ועדיו על המחק דהוא כשר לשי' הפו' לגמרי אפי' בלא ע"מ וא"כ אתי לידי זיוף וצריך לפוסלו, ואפי' לשי' רש"י והעיטור דגט שהוא ועדיו על המחק ג"כ צריך ע"מ דווקא וא"כ לא אתי לידי זיוף בגט. אבל הרי תוכל לעשותו ש"ח על כ"א ובש"ח מבואר בהדיא בחו"מ סמ"ה דכשר ואכתי ודאי מיקרו אתי לידי זיוף. והרי גט מוקדם פסול משום חשש פירי מלקוחות. שוב התבוננתי בדברי הה"מ פ"א מגירושין הי"ח דס"ל בטעם הרמב"ם דחולק שם ומכשיר בהרחיק שני שיטין דהוא לפי דאין שייך משום זה אלא פסול על העדות. ולא על הגט כיון דהם רחוקין שני שיטין ואין נקראין עם הגט. והגט כשר ע"י ע"מ. ול"ק קושי' הראב"ד והוא נכון מאוד. וה"ה כלל זה בשני תיבות שכ' בלשונו הזהב הואיל ואין נקראין עמו ע"ש. וא"כ בכאן ודאי גם הרמב"ם מודה דהוא פסול ואין חולוק. ובאמת בהרא"ש ותו' י"ל דלא פירשו כן אלא בת"ק דפוסל על המחק ופירשו דהיינו בכה"ג, וכמו בכל השטרות דהפסול הוא בהוא על הנייר ועדיו על המחק. אבל החכמים שמכשירים בגט בע"מ לכאו' א"א לפרש כלל בה"ג דהא אתי לידי זיופא. ואי בכתיב בין חתימות העדים אנחנא סהדי' כו' בכה"ג כשר לגמרי בכל השטרות וכ"ש בגיטין. ולא משכחת לה לפלוגתייו אלא בהוא על המחק ועדיו על הנייר או בשאר ענין המזדייף ואינו ניכר וצע"ג: ובח"מ גבי בכתיבת קעקע סקי"א דכ' דבעי גם חתימות העדים בכ"ק דאי ל"ה הוה כגט על הנייר ועדיו על המחק כן צ"ל בפשוט. וכמו שהיא בב"ח וכוונתו דיש לחוש דבתחילה הי' גם הגט בלא כ"ק והיא עשתה בכ"ק. וכמו בגט שהוא על הנייר ועדיו על המחק פסול. דילמא תזייף שתמחק ותעשנו כולו על המחק. וה"נ יש לחוש שמא הי'

תחילה כולו בלא קעקע. כיון דכשר זה בע"מ והיא עשתה אח"כ הגט בקעקע. וצ"ל לזה אנו סומכין דהעדים בודאי לא יחתומו בקעקע אלא א"כ כל הגט לפניהם תחילה בקעקע. דאי ל"ה ניחוש שמא חתמוה עדים בקעקע על גט שלא בקעקע והיא זייפתו ועשתו גם הגט בכ"ק. ואף שע"כ צ"ל דהעדים לא גמירי ושגגו באיסור כ"ק כמש"כ התו' שם. וכ"ז פשיט והב"ש העתיק הגירסא כמו שהוא לפנינו להיפוך והאריך בדחוקים הרבה לחנם: שם ומוסר לה הפרה והעבד עב"י דצריך לפרש בפי' שנותן לה הכול ויש ראי' מהא דשאר שם דאמר מ"ט אוירא דמגילתא. הוא משמע בהדיא דדווקא בשביל דאוירא דמגילתא הוא דבטל. הא בל"ה כגון הכא ודאי דאין הפרה בטל גבי הקרן:

שם ואם כ' וחתיך ונתן אינו גט בב"ש סקט"ז בשם הרש"ך מוכח דאף אם הי' דעתו לחתוך אם אח"כ נתן לה הכול כשר. ולכאו' הי' נראה כן מלשון רב האי בר"ן דכ' שם גבי קלף גדול דאם הי' בדעתו לחתוך וחתך הוא פסול משמע בהדיא דבעי דווקא תרווי'. וכן דקדק שם הר"ן וכ' דבזה מתורץ ההיא דגזיי' לזמן. דמשמע דכשר אפי' חתך ממנו. דהתם לא חשב ע"ז בתחילה ואין החתיכה לבד פוסלת ע"ש. וה"נ ודאי יל"ד מדבריו דבלא חתך לבסוף כשר אף שהי' תחילה בדעתו לחתוך. אבל מ"מ נראה ברור דכ"ז בחתיכה מן התלוש כגון בקלף גדול. אבל חתיכה מן המחובר וב"ח אפי' לא חתך לבסוף כל שחשב לחתוך פסול. וכמש"כ שם הר"ן אהא דבעי דווקא חשב בתחילה דבקרן פרה ודאי אפי' לא חשב דסתמא תנן דנותן לה הפרה ע"ש (ולכאו' הי' נראה לי ראי' לזה מהא דעלה שלה של עציץ נקוב דרבא אמר פסול גזירה שמא יקטום משמע דאע"ג דבתחילה הי' דעתו לתן ביחד. אפ"ה כשקטם אח"כ פסול. אבל יש לדחוק בכוונת הש"ס דה"ק דאי מכשיר בשקיל ויהיב לה נכשיר ג"כ בעל דעת לקטום ע"ש). ומ"מ כבר הוכיח זה הר"ן מסתימת לשון המשנה. ונראה פשוט דה"נ אף בלא חתך לבסוף. אם חשב תחילה דווקא בקלף הוא דכשר אבל לא בקרן פרה. והיא מוכרע בסברא דדווקא בקלף דמעש' אינו פוסל בלא מחשבה כ"ש דהמחשבה אינו פוסל בלא מעשה אבל בקרן פרה דמעשה פוסל בלא מחשבה י"ל דה"נ מחשבה פוסל בלא מעשה דכבר נכתב בפסול ובל"ה משמעות הפו' דלא ס"ל כר"ה וכן מבואר בהדיא בב"ח ע"ש וצע"ג:

ס"ד אפי' יתן לה המחובר דבעינן ונתן בידה האחרונים הוביאו תוספתא דממעט לה מספר וכמש"כ הרשב"א ואולי דהתו' והרא"ש ס"ל דהך תוספתא כריה"ג דממעט ג"כ דבר שיש בו רוח חיים ואוכלין מספר. וה"נ ממעטינן מחובר. אבל לדידן דקיי"ל דרוח חיים ואוכלין כשר. דספר לספירת דברים הוא דאתא. לא ממעטינן מיני' גם מחובר. ומ"מ אינו מוכרח דהא גם לדידן ממעטינן שנים וג' ספרים מספר. וכן כ' התו' במנחות

ל"ב ד"ה כ' אגרת דגם גבי גט ממעטינן כ' אגרת מספר. וע"כ דדוקא למידרשי' בכלל ובפרט לא ס"ל. כיון דאתי לספירת דברים אבל הנך איתמעטא שפיר מלשנא דספר וי"ל דה"נ מחובר:

עיין טור בשם הרמ"ה לענין תלוש ולבסוף חברו. ולכאו' נראה דהרמ"ה ס"ל דבעי דווקא מחוסר קציצה ממחובר או מבע"ח. ונסתפק לו בקציצה מתלוש ולבסוף חברו. דקיי"ל גבי שחיטה וכ"ד דלא חשוב כמחובר לקרקע. וה"נ אפשר דלא חשיב כמחובר וכשר. אבל לדידן דפסלינן מחוסר קציצה גם בתלוש פשוט דאין נ"מ בזה כיון דמ"מ מחוסר קציצה. ומשו"ה השמיטו המחבר ולכאו' בחנם הוביאוהו האחרונים. אמנם לפמש"כ הר"ן שהובאתי לעיל לחלק בין קוצץ מן המחובר. ולקוצץ מן התלוש. י"ל דהוביאו לענין זה. עוי"ל דאף דהרמ"ה כ' זה לענין תלשו י"ל דנ"מ לדידן אם נתן לו כמו שהוא דמבואר בס"ב דהוא פסול. אבל אם הוא כתלוש כשר. והנה לטעם המחבר משום דבר הניתן מיד ליד משמע בחו"מ סצ"ה דהסכמת האחרונים דתליש ולבסוף חברו פשי' דלא. מיקרו ניתן מיד ליד ונקנה בחזקה. וע' מג"א סתרל"ז אבל לטעם הרשב"א משום ספר ודאי הוצרכו לאשמועינן דזה פסול: ס"ה כ' טופס במחובר כו' ע' טור שהוביא דברי הרמ"ה דאפי' טופס פסול במחובר וכ' עליו ול"נ. ולענ"ד לשי' רו"פ גבי כ' טופסי גיטין דפוסלין בדיעבד ה"נ יש לנו לפסול בזה במחובר. דהא הרמב"ן הקשה באמת בזה מ"ש הא דמחובר מכותב טופסי גיטין ותי' דמחובר ל"ש ע"ש והנה כ"ז לכל הני אמוראי דמפרשי המשנה כ' לטופס וחתמו לתורף. ומפורש במתני' דזה כשר במחובר ע"כ אנו מוכרחין לחלק בזה אבל ר"ל דמפרש כ' לתורף וחתמו ממש ומתני' ר"מ. וא"כ אין שום ראי' להכשר בטופס לדידן דקיי"ל כר"א ויש לפוסלו כמו בטופסי גיטין וכקושי' הרמב"ן. ואף דהכא ר"ל הוא יחידאה. אבל הרי בריש מכילתא גבי לשמה אמר ר"א דהוא בתראה מתני' ר"י הוא דבעי כתיבה וחתימה לשמה. ומייתי הך מתני' דר"י אומר עד שיהא כתיבתו ותתימתו בתולש הרי בהדיא דר"א ס"ל דחתימה ממש כר"ל וא"כ אין לנו הכרח לחלק בזה מכותב גיטין ויש לפסול בדיעבד וצע"ג:

ס"ו הרי מוחזקין בעבד שהוא שלו כו' בב"ש מקשה דאפי' בעבד שלה הא ע"כ צ"ל דהקנתו לו וא"כ הוה ג"כ כעבד שלו. ותי' בתו"ג דאם נתנה לו ע"מ להתגרש נמי מהנה. וא"כ העבד הוה בחזקתה וכשר ג"כ הגט ע"ש והנה במש"כ דע"מ להתגרש מהני לענ"ד צע"ג בדבר דהרי אפי' בהתקבלי גיטך ותתקבלו בו כתובתך הוצרך הרשב"א ליישב דמשו"ה מהני דאנו מפרישין שתמחלי כתובתך והיינו משום דפשי' דהגט צריך שיקנה לה מחמת הגירושין ולא מחמת דבר אחר ופשוט דה"נ בזה שהתנתה ע"מ שתתגרש

בו א"כ פשוט דאין נתינתו משום גירושין אלא משום קיום תנאו. וע' פ"ת סכ"ט הוביא דברי המקנה דבקידושין כה"ג באשה שנתנה לו חפץ ע"מ שיקדשנה בו לא הוה קידושין האומנם שהוביא שהגאון תו"ג בחיבורו קה"י חולוק עליו והוביא ראי' מגט דמוכח בסוגי' דהי' מוחזקין בטבלא שהו שלה דאשה ידעה לאקנוי אפי' בדבר שתחזיר לה וכוונתו כעין מש"כ כאן. ולולי ד"ק איני רואה שום הוכחה בסוגי' דהוה בתורת תנאי. אלא דהקנין הוה לגמרי אלא דהספק משום דיודעת שהוא יחזיר לה אבל בתורת תנאי נראה לכאו' דל"מ כלל. אבל לישוב קושי' הב"ש נראה דאי"צ לזה כלל. ובל"ה הוא בחזקתה דהא מבואר בדברי הר"ן דהכתיבה אי"צ כלל על של בעל וסני אפי' במקנית לו קודם הנתינה וא"כ אין הוכחת הקנין לבעל אלא מעצם הגירושין. ואם נפסול את הגירושין הרי אינו יוצא כלל מחזקתה ושפיר מהני:

וע' ח"מ סק"כ דבעבד שלי לאחר ג"ש ה"ז מגורשת ומה שהקשה הב"י דאין לאשה חזקה בניכסי בעלה כ' ע"ז דלק"מ דכמו בדבר המטלטל שהוא שלו מהני הגט. ה"נ מהני בזה לאחר ג"ש ע"ש. ולכאו' לא נעלם זה מהב"י אלא דהכי קשי' לי' כיון דאינו נגמר הגרושין אלא לאחר ג"ש. וא"כ מקודם הי' אשתו ואין בזה דין חזקה. א"כ גם לאחר ג"ש ל"מ. ומ"מ נראה דגם זה ל"ק דהא מבואר במחבר דתיכף שהוא בידה ה"ה ספק מגורשת. וא"כ הא מבואר בב"ב דמ"ז דאפי' ספק מגורשת יש לה חזקה בניכסי בעלה וא"כ שפיר הוה בדין חזקה ושפיר מהני לאחר ג"ש וע"ש ברשב"ם ותו' ודו"ק:

סימן קכה

ס"ד. בהגה לכתחי' לא יכתוב בקולמוס של ברזל בתו"ג כ' דיש לחוש בזה מדינא. דלפעמים הברזל חוקק בתחילה. ואח"כ הסופר מעביר עליו דיו וכיון דחקיקה הוה כתיבה כבר עשה שליחותו א"כ פעם הב' לא הוה בשליחות הבעל והחקיקה נתבטלה דהוה כדיו ע"ג סקרא. והנה בנפל טפת דיו על האות ולא שינה צורת האות דעתי דהתו"ג בהגהת סדר הגט אות פ"ז דזה אינו מבטל האות דדיו ע"ג דיו אינו כתב והוא בטל לגבי הראשון ועמש"כ בזה בסקכ"ב. אבל הכא מדמה לה לדיו ע"ג סקרא ובאמת לכאו' אין זה מוכרח כ"כ די"ל דחקיקה אדרבה עדיפא מדיו ואין הדיו מבטל החקיקה ק"ו מדיו ע"ג דיו. ומיהו י"ל דדבריו נכונים דבאמת נראה דהיכי דעכשיו נמי ניכר החקיקה בודאי יודה דלא בטל כתב החקיקה כלל. כיון דהוא ניכר לעצמו גם עכשיו. ומאי מגרע מה שיש בו מבפנים צייר הדיו. ואף דמדברי מהר"ש בתשו' נוב"י תנינא סקפ"א גבי לחפות זהב ע"ג אותיות השם שבולטות באבן. שהאריך דאין זה מחיקה אלא יפוי נראה שלא ירד לסברא

זו דבזה פשוט דאין זה מחיקה כלל כיון דהאותיות עומדות בתוקפן ולא מצינו מחיקה אלא היכי דהתחתון מתכסה ואינו נראה. מ"מ ודאי נראה דסברא זו ברורה וגם התו"ג לא כיון לזה. ובזה אין שום חשש. אלא כוונתו דכשממלא דיו כדרך הסופרים ושוב אין החקיקה ניראת כלל. ובזה ודאי דבריו נכונים ואין אנו צריכין לדמיון דיו ע"ג סקרא. דהתם תחת הדיו עדיין עומד הסיקרא אבל כאן הרי נעקר החקיקה לגמרי ונתבטלה ועבר הכתב הראשון וזה כתב אחר הוא והרי הוא כבר עשה שליחותו בהכתב הראשון. וזה אינו בשליחות הבעל. ועוד נראה לי דיש להסתפק באופן אחר דנראה דאע"ג דחקיקה מדין תורה הוה כתב מ"מ הבעל שא"ל תחילה לכתוב גט ודאי הי' דעתו כתיבה ולא חקיקה. והחקיקה אינו בשליחות הבעל והוא פסול וא"כ לפי"ז הוא להיפוך דכשממלא אח"כ את החקק עם הכתיבה ונמחק החקיקה עכשיו הוא כתב פשר ואין חשש. אבל אם גם עכשיו ניכר החקיקה א"כ הוה כתב כשר ע"ג כתב פסול והא קיי"ל בסי' ק"ל דכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה הוא פסול. ומיהו בדברי התו' ד"ט ד"ה מקרעין להם נייר חלק משמע במסקנתם דכתיבה ע"ג חקיקה שפיר הוה כתב ועדיף טפי מדיו ע"ג סיקרא ע"ש. אבל נראה דאין לחוש לכל זה דכיון הוא דרך הסופרים ודאי דגם הבעל דעתו כדרך הסופרים גם על ידי החקיקה שמקודם וגם ע"י הכתב שעל עכשיו ואין שום ריעותא ויש להכשיר זה במקום דחק:

שם ולא מיקרי חק תוכות כו' אבל כשעדיין צריך תיקון שיהי' אות כשר באמת הוא חידוש גדול כיון דלא כ' הוא כל האות למה יתכשר, ולכאו' אפשר לדקדק זה מבעיא דרושמא מיחרץ חריץ או כנופא מכניף. ולכאו' הרי זה ודאי דקודם דמיכניף ע"כ הוא חורץ קודם. וכדקיי"ל באמת דמיחרץ. וע"כ דבעיא לי' לפי דאע"ג דודאי חורץ י"ל דאין האות נגמר אלא אח"כ כשמכניף וכיון דנגמר ע"י יריכות כשר. אמנם יש לדחות בכ"ג וי"ל דאח"כ בשעה שהוא מיכניף גם התחתון הוא נעשה גבוה יותר. וא"כ הוא הכול יריכות. ורבים מן הראשוני' ורוב האחרוני' חולקין ע"ז. וביותר הב"י עצמו סותר זה בסמוך דכתב גבי שרטוט באבר. נ"ל דאינו פסול משום כתב ע"ג כתב, דהא גבי עדים שאין יודעין לחתום אמר שמואל דרושמן באבר כו' ומסיק מיהו כבר כ' דלרי"ף אבר גופא הוה כתב וא"כ לדידהו שרטט באבר לאו כלום הוא דהוה כשרטט בדיו דפוסל בה"ג. והנה סוף לשונו צריך ביאור היכי תלי לה לדברי הבה"ג דהא משמע מדברי המרדכי שהוביא שם מקודם דהא דפוסל בה"ג שירטוט בדיותא היינו דלשון שירטוט משמע לשון גומא (כוונתו כפירוש שרט לנפש) ומה שעושה בדיו על הנייר אין זה גומא וא"כ באבר כיון דלהרא"ש דס"ל דאבר לא הוה כתיבה כשר, וע"כ דפשי' לי' דנעשה גומא בזה

וא"כ מאי ריעותא להרי"ף הא דאבר הוה כתיבה כיון דמ"מ איכא גומא מאי ריעותא מה דנעשה גם כתיבה אם לא משום כתב ע"ג כתב. ואין זה ענין לדברי הבה"ג. דהתם הוא משום שאיני גומא. וצ"ל דכוונתו דס"ל דכיון דודאי טעם השירטוט משום יושר הכתב כמשמעות כל הראשונים. ע"כ הא דצריך דווקא גומא ול"מ בדיו, היינו באמת משום דבדיו יהי' אח"כ כתב ע"ג כתב כן מוכרח בכוונתו. וא"כ י"ל"ד הא אפי' תסלק הכתב שע"ג מקום השירטוט משום דהוה ככתב ע"ג כתב. להוי כנפל דיו מעצמו והרי הוא גומר האות אח"כ ע"י כתיבת ידו וליתכשר בהאי. וע"כ דאפי' גומר בכת"י ל"מ. ומיהו מהא דשרטוט בדיו גופה י"ל דזה גרע מנעשה מעצמו וכמו שכ' הב"ש דעשה פסול מקצת האות וגמר הכשר ל"מ גם להב"י ע"ש. וה"נ כיון דמה שיעשה ע"י השירטוט הוא צריך להשירטוט א"א לצרפו להאות וא"כ הא הכתב שעליו דהוה כעג"כ הא ל"מ. וגם השירטוט גופה אין לצרפו כנ"ל וא"כ הוא פסול. אבל באבר כיון דאיכא שריטה בל"ה. והכתיבה נעשה ממילא א"כ לא גרע מנעשה ע"י נפילת דיו מעצמו. ולמה ל"מ כשגומר האות ע"י הכתיבה. וע"כ דדעתו כאן לפסול אפי' בזה וצע"ג ועי' ב"ש סי' ק"ל סקכ"ח כ' ראי' להכשיר בזה וע' משכ"ש:

ב"ש סק"ג הוביא דגט שנעשה ע"י דפוס כשר ע"ש. והנה איתא בירושלמי סו"פ הבונה (הוביאו בחידושי הרשב"א שם וגם הפ"ח בסי"ז). וכתב ולא המטיף. ומייתי ע"ז פלוגתא אית דאמר כשלא עירב את הנקודות. ואית דאחר אפי' כשעירב ע"ש. והנה בלא עירב דהאתיות מופסקות זה ודאי פסול כמו שיתבאר בסמוך. אבל למ"ד דגם כשעירב את הנקודות פוסל. צריך להבין מהו פסולו. דלכאו' כותב אות אפי' בהפסק הרבה פעמים ודאי לא מצינו בשום מקום לפסול בזה. והי' נראה דהפסול דהכא היינו כיון דהטיף את הנקודות בדרך הטפה לאו דרך כתיבה היא. ואף שעירב אח"כ את הנקודות. ועכשיו יש לפנינו אות שלם ויפה. מכל מקים כיון דנכתב שלא בדרך כתיבה הוא פסול. וא"כ לכאו' דה"נ דפוס ודאי לאו דרך כתיבה הוא ולא עדיף ממטיף. אכל הפ"ח הרי הוביא הירו' הזה. וכתב בסמוך דדפוס כשר. וע"כ שלא פירש כן בירו'. ואולי שמפרשים בירו' דהיינו שעשה נקודות עגולות ומשכם בקוים מזה לזה. וזה י"ל שאינו נראה היטב כאות ומשו"ה פסול. ומ"מ לשון ולא המטיף. נראה יותר כמש"כ. וגם בתשו' ח"ס יו"ד סרס"ה נשאל על אות שכתיבה בציורים עגולים באופן זה. ולא פסלו ומיהו לא מצאתי זה הירו' ברמב"ם ופו':

ס"ה הקורע בעור כו' ולכאו' צ"ע שי' הפוסלין דקריעה לגמרי לא הוה כתיבה. דהא הלוחות הי' חלולין לגמרי. כמבואר בהדיא בסו"פ הבונה דמ"ם וסמ"ך בנס הי' עומדין

ע"ש והרי בהדי בכמה קראי דמיקרי כתיבה. וכה"ג כ' התו' שם ד"ה למימרא אהא דמיבעיא שם בחקיקה אי כתיבה היא. דהוה מצי למפרך מלוחות דכתיב חרות על הלוחות ומיקרי כתיבה בכמה קראי ע"ש. ונראה דהנה באר בתו"ג דטעם הפוסלין כיון דהוא קרוע מעבר לעבר. א"כ תוך האותיות אין עומדין יפה שאין להם חיבור אלא מצ"א ולא הוה כתב ע"ש. ודבריו נכונים וכ"ש במ"ם וסמ"ך דודאי לא הוה בזה כתיבה לכו"ע. דהא תוך האות נופל לגמרי והוה חלל בעלמא. וכדאמר בש"ס גבי לוחות דהי' עומדין בנס. מבואר משום דבל"ה לא הוה אות כלל. וא"כ א"ש דבלוחות כיון דהי' עומדין אף שהוא בנס. מ"מ הרי כתיבה היא לפנינו. וכ"ש דבשאר אותיות הוה שם כתיבה כיון דהוא עומד יפה. אבל בעור דאינו עומד יפה. לא הוה כתב ואפי' בשאר אותיות כיון דאינו עומד יפה כנ"ל. ולפי"ז י"ל דבלוח של ברזל שעומד יפה אפשר דלכו"ע דכל האותיות שאין מ"ם וסמ"ך כשר. אבל לא משמע לחלק בכך ונראה דס"ל דכיון דאכתי א"א זה במ"ם וסמ"ך אפי' בלוח ברזל גם בכל האותיות. לא מיקרי זה כתיבה וצ"ע. ואם חקק אותיות בדפוס והתיך בו מתכת כעין "פלאטין" שלנו. והוא מעורה כעין אוקימתא דחוץ מהנייר שבין שי' לשי' ובין תיבה לתיבה כו'. צ"ע אי הוה כתב בכה"ג:

ב"ש סק"ז בשם ה"ה גבי אותיות דבוקות דכשאין התינוק יכול לקרותם לכו"ע פסול וכ' ע"ז דלא משמע כן מהרא"ש וטור מדכתבו בנפל טפת דיו ואין האות ניכר א"י להעביר הדיו מכלל דבאותיות דבוקות אפי' אינו ניכר יכול לתקן, לענ"ד אין לי הבנה בדיקדוק הזה, דלכאו' אדרבה אותיו' דבוקות שאינן ניכרות, הרי גרע טפי מטפת דיו דכאן שני אותיות אינן נכרות ומאי עדיפותא מה שאינו ניכר מחמת הדיו שעל האות השני או מחמת טפת דיו. ולכאו' הי' נראה כן מלשון מהר"מ בסדר הגט אות פ"ו שכ' בלשון הזה. ובכ"ז אין חילוק בין אם האותיות אינן נוגעות אלא מעט וניכרות היטב אפי' לתינוק דלא חכים ולא טיפש, בין אם דבוקות בכל גובה האותיות ולא ידעינן היכן האות כלה ע"ש. ומשמע בסיפא דמכשיר לגמרי אפי' אינו ניכר לתינוק וכדברי הב"ש. אבל פשוט דהוא ט"ס דמתיבות וניכרות היטב עד ולא טיפש שכתב מקודם צ"ל על הסיפא בדבוקות בכל גובה האותיות אחר תיבות היכן כלה ואדרבה מפרש דבעי עכ"פ שיהי' האותיות ניכרות היטב והוא ברור ומוכרח לדינא:

ס"ח אם נפלה טפת דיו ואין האות ניכרת א"י להעביר, הדיו דהוה חק תוכות. בספר ב"מ האריך לפקפק בזה והקשה על דברי הסמ"ג (שהוביא בב"ש סק"ג) שכ' אההיא דסו"פ הבונה גבי הגי' אות אחת חייב דמוקי לה ר"ש בנטל גגו של חי"ת ועשאו שני זייני"ן, והקשה הסמ"ג דהוה ח"ת ופסול. ותי' דאע"ג דלענין ס"ת פסול לענין שבת חייב דהוה

מיהו כתב. והקשה הב"מ דבשינויא דרבא שם דמשני בנטל תגי' דדל"ת ועשאו רי"ש. והשלימו לספר. דכיון דהוא פסול מאי השלמה היא. ורוצה להכריח מזה דלא כהסמ"ג. אלא דבאמת הוא כשר. והוביא גם דברי הרשב"א שכ' שם דשמעינן מינה דבכה"ג לא מיקרי ח"ת. וכן בנטל תגו של דלית ועשאו ריש. כ' דאינו אלא כדיו שנפל ע"ג האות ומעבירו. משמע דס"ל בפשי' להכשיר בזה. אמנם כבר הוביא בעצמו שם דהרשב"א בתשו' כ' בהדיא דזה פסול. ולענ"ד קושי' על הסמ"ג לק"מ דאע"ג דאין הספר כשר גמור כיון שיש בו אות פסול שהוא ח"ת. מ"מ הרי הגיהו והסיר ממנו טעות ושפיר חשוב מתקן לענין מלאכת שבת וכה"ג בפסחים סו"פ א"ד גבי שוחט חטאת העוף בשבת בחוץ לעו"ג דאמרינן דתיקן להוציא מידי אבמה"ח לב"נ ע"ש הרי אע"ג דאינו כשר גמור כדרך שחי' מ"מ גם זה הוא תיקון לענין מלאכת שבת ומתחייב. וה"נ הגה זו ודאי תיקון הוא ומתחייב. ואין כאן קושי' על הסמ"ג. אמנם גם ראייתו מהרשב"א לענ"ד לא נחלק בזה בהחלט. אכדמוכח בהתשובה. והמעיין בדבריו יראה דאין כוונתו להכשיר אלא בשני זיינין שהי' כתובים בתחילה בהכשר. ואח"כ הטיל עליהם גג. וחזר ונטלו. ובזה ס"ל דהאותיות נשארין בהכשירן שמקודם. וכן משמעות דבריו בהא דנטל תגא בדל"ת ופשוט דצ"ל בדיו שנפל על האות ופירושו פשוט דאם כתב כך תחי' דל"ת במקום ריש ודאי הוא פסול ותדע דהא בתחילה לא כתב להכשיר אלא משום דהוה כמפריד שני אותיות דבוקות ומשמע דהיינו דבתחילה הי' שני אותיות כשירות ואח"כ נדבקו והפרידן וה"נ בזה מפרש דאיירו בנפל דיו ע"ג האות ומעבירו פירוש שהי' כתיב תחילה רי"ש כתיקונו ואח"כ נפל טפת דיו ע"ג ונעשה כעין גג של דל"ת וכשמעבירו ס"ל דכשר כמפריד אותיו' דבוקו' וז"ב. ונלענ"ד דאם הטיפה ניכר שהו' נגיע' בעלמא לכו"ע הוא כשר דודאי ל"ג מנגיעת אותיות דכשר:

ועיין ב"ש סקי"א בשם הלבוש דכשכבר נתייבש האות ונפל דיו לח ונטלו כשר והב"ח הקשה ע"ז דמשמעות הגהות סמ"ק דאין לחלק בכך בין לחים ליבשים אבל המעיין בלשון הלבוש יראה שהתנה ורושם האותיות ניכר ע"ש פירש דכשנופל דיו לח ע"ג אות יבש. הוא ניכר באותה שעה שהוא טפת דיו בעלמא. ול"ג מאותיות דבוקות שנכרות לתינוק דקיי"ל דיכול לגוררם. וה"נ כשהאות יבש והדיו לח הוה ניכר. וכ"ז אינו אלא כל זמן שהאות יבש ודיו לח ונטל הדיו קודם שנתייבש אבל אם נתייבש כבר הדיו תו ודאי פסול ובזה הוא המשמעות של הגהות סמ"ק להחמיר ולכאו' הוא נכון לדינא: ס"ח נפל טפת דיו (בתוך האות) ובהגה ויש מחמירין אפי' האות ניכר בח"מ מקשה דבלא עיגון פשי' דלא עדיף מאותיות נוגעות. ופשיטא דיש להחמיר. ובמקום עיגון למה נחמיר

בזה יותר מאותיות נוגעות. ובסדר מהר"מ מחמיר בזה אפי' במקום עיגון והב"ש כ' דלא משמע כן במהרי"ק. אמנם נראה שהרב ז"ל שהגי' בלשון המחבר בתוך האות כיון לפרש זה. וכוונתי על מה שהוביא לבסוף המחמירין אפי' בשהאות ניכר. וכונתו דכיון שהוא בתוך האות חמור יותר ואפשר דאף דניכר לדידן. לתינוק איני ניכר לו בזה היטב וצ"ע. ומיהו משמע מקושי' הח"מ דס"ל דזה דווקא בנוגע הטיפה לגוף האות יש מחמירין אבל באינו נוגע כלל. אלא נפל באמצע החלל אין קפידא. דאי ל"ה לק"מ פשי' דקמ"ל דבהא אפי' באינו נוגע כלל בגוף האות פסול. ומ"מ לדינא נראה דזה דומה לנכנס ראש אות ל' לחלל אות. בסי"ח בהגה ובח"מ שם סקל"ח ע"ש:

וע' תו"ג ביתור אות שמשנה משמעות הגירושין. כגון בשם וכה"ג. אף דבמקום עגון גמור קיי"ל שיכול למחוק מ"מ בזה דווקא כשיש הסופר של הבעל שמקודם או בציויו של הבעל עכשיו אבל בל"ה כיון דלא עשה עדיין הסופר הראשון שליחותו מאחר שהוא עכשיו פסול אינו יכול אחר להכשירו ע"ש. ולולי ד"ק אינו מוכרח כלל כיון דקיי"ל שיכול לתקין ואפי' טעות גמור וכמבואר בסי"ט דאפי' בפסול שהוה מבטל את הגט לגמרי יכול למחוק ולקיים אח"כ וכמו שהוביאו ראי' מר"פ המגרש דאפי' תנאי דחוץ אחר התורף הי' יכול למחוק מדינא והמחמירין שם אינו אלא בחוץ שהוא מבטל גוף הגירושין אבל יתור אות אינו מבטל גוף הגירושין אלא המשמעות של הבעלים וכה"ג. ויכול למחוק. א"כ ע"כ דכל הגט הוא נקרא נכתב בשליחות הבעל אלא דהיתור פוסלו. ולכאו' נראה פשוט דאפי' נתמחק היתור מעצמו שפיר הוי גט כשר כיון דהלך פסולו מעצמו מה לנו להסופר. וא"כ משמע דה"נ ל"ג מה שמוחקו אחר. ומיהו ראיתי בהג"א פ"ב סכ"ד דאם כ' לכתחי' טעות כדי לפוסלו בזה ל"מ תיקון וכמו בר"פ השולח בביטל את הגט ע"ש. ונראה דכוונתו דאע"ג דהתם קיי"ל דגיטא לא בטל הכא שעושה בו הסופר מעשה כדי לפוסלו כו"ע מודו דאתי מעשה ומבטל מעשה ובטל ודלא כהת"ש שם שתמה עליו בזה ע"ש וצ"ע לדינא. ובחתמו כבר העדים בפסול גמור. הנה מבואר בתו' ד"ד ד"ה מודה ר"א דחתמו העדים קודם שנכתב הגט פסול העדות מדאו'. כיון דבשעת חתימה לא הי' שם עדות כלל. ופסול זה הוא גם בכל השטרות ואפי' ירצה לתן בע"מ פסול מדרבנן מיהו. משום מזיוף מתוכו ומשו"ה החמירו לאחר חתימה בגיטין בכל טעות אפי' אינו פסול גמור גזירה משום פסול גמור ודו"ק:

סט"ז בהגה ואם אינו נוגע מה שראוי לגע. כגון אחורי הצדי"ק ויו"ד שבאל"ף וכיו"ב. י"א דאפי' תינוק קורא אותו פסול וי"א להכשיר במ"ע הנה הרשב"א כ' ראי' מוכרחת דכל אות צריך להיות כולו גולם אחד בלא שום הפסק מהא דמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס

הי' עומדין. ואי ס"ד שרשאי שיהי' מופסק כ"ש הא יכול להיות שהי' מעורה קצת מעט במ"א, וכעין הא דגיטין גבי ב' וג' ספרים ושפיר עמדו. ואין כאן אלא הפסק כ"ש בהאות שיוצא מתוך החלל אלא ע"כ דצריך להיות כולו בלא הפסק כלום ולפ"ז ודאי נראה דל"מ אפי' תנוק קורא אותו. אמנם הרמב"ם נתן כלל גדול בכל האותיות בסיפ"א מתפילין ובפ"ד מגיטין ה"י. שצריך שיקרא אותו התינוק יפה ולא הצריך שום דבר יותר ומשמע דאפי' יש הפסק מעט אין לחוש. וצריך ליישב קושי' הרשב"א מהא דמ"ם וסמ"ך הנ"ל והנה הב"ח בהלכות תפילין כ' בפשי' דכל הפסק שאינו נראה להדיא אף שנראה נגד השמש הוא כשר ע"ש ונראה להביא ראי' לדבריו דהא קיי"ל דכל נקב שהדיו עובר עליו אינו פסול. ובודאי אף שיעבור עליו הדיו לשעתו. כיון שאינו על מקום הקלף אין סתימת הנקב בהדיו עומד כמו הקלף. ובדאי בהמשך הזמן יפסוק ויהי' נראה נגד השמש. אלא דקים להו דבכה"ג לא יהי' נראה להדיא וזה נכון. ועכ"פ בודאי גם שיהי' מעורה ע"י הפסק שכעין זה. ג"כ יהי' יכול לעמוד ותיקשי קו' הרשב"א הנ"ל. ע"כ נראה בפשי' דודאי לכתחי' ודאי צריך שיהי' האות כולו גולם א' דהרי זה דרך כתיבה. אבל בדיעבד כל שאינו נראה להדיא ודאי כשר. ומ"מ בההיא דלוחות כיון דלכתחי' ע"כ צריך להיות כאחד ודאי הקב"ה עשאם כדרך שכשר לכתחי' והי' שם כאחד ממש ועמדו בנס. וא"כ י"ל לשי' הרמב"ם דכל שהתינוק קורא אותו יפה ודאי הוה אינו נראה להדיא וכשר. ואידי ואידי חד שיעורא ואין לנו אלא שיעור המפורש בש"ס. ועכ"פ יש לסמוך בגט במקום עיגון וכן הסכימו כל האחרונים. וע' מש"כ מהר"מ בסדר הגט ספ"ה באותיות שלא נתמלאו דיכול למלא אותם אפי' אחר חתימת העדים, ופשוט דלא שהאותיות מופסקות לגמרי דבזה ודאי לא עדיף מאין היודי"ן של הצדי"ק ושל השי"ן נוגעין דאינן כשר אלא ממקום עגון. אלא כוונתו כשהאות הוא שלם. אלא שאינו מלא היטב כדרכו. וכן מורה לשונו ע"ש. ומש"כ בב"ש סקכ"ו דבתפילין שוה דבקות אותיות לאינן נוגעין. פשוט דבתפילין דבעי כסדרן הוה ריעותא מה שלא נתכשר לשעתו אבל בגט אין לחוש:

שם בהגה הי' היו"ד של האל"ף נוגע גם מלפניו כשר ועב"ש דהיינו דווקא כשאין כל היו"ד דבוק לגמרי דא"כ ודאי פסול אלא דהקוץ של שמאל ג"כ נוגע דהיו"ד ניכר. ובאמת כ"ה בהדיא במקור הדבר בד"מ ר"ס קכ"ו בלשון זה הי' קוצי של יו"ד של האל"ף נוגע בשני מקומות כשר. מבואר דלא בנוגע כולו שאינו ניכר היו"ד. אלא בנגיעה בעלמא שהוא ניכר ליו"ד. ובזה ודאי מסתבר כן דמי גרע לנגיעת אותיות בס"ו. וכן בנגיעת רגלי ה' וקו"ף בריש הסעיף ודאי כל שניכר שהוא רגל בפ"ע אלא שהיא מודבק בנגיעה בעלמא. ודאי ל"ג מנגיעת אותיות בנגיעה בעלמא דאין קפידא במקום עיגון:

סי"ח צריך שיהא הגט נקרא במקום נתינתו לכאו' צ"ע דהא קיי"ל דגט שכתבו יוונית ועדיו עברי כשר. לפי שהוא נכתב בכל לשון. וא"כ כל שהוא נקרא במקום כתיבתו מאי אכפת לן עליו עוד. ומי גרע זה מכתב אחר בעלמא וכ"ש זה שהא כתב שלנו באותו מקום. ונראה דאין ה"נ דגרע דכתב אחר הרי אנו יודעין שהוא כתב אחר. אבל כאן כיון דהוא כתב ישראל. ויש שינוי באיזה אותיות. יש לחוש ללעז. וכמו ביוסף וקורין לו יוחנן וזה נכון. ולפי"ז נראה שיש לדון בזה דלכתחילה צריך שיהא נקרא בשני המקומות. וכמו ביוסף וקורין לו יוחנן שם. ולענין דיעבד נראה דיש לדון בזה כמו שמבואר בסוס"י קכ"ט לענין שינוי. קריאת השמות מכח לשון המדינות דהסכמת האחרונים שם דאין להקפיד בדיעבד. וה"נ כל שידוע שינוי צורת האותיות בשינוי המדינות אין קפידא לכאו':

ס"כ גט שנמצא קרוע שו"ע ה"ז גט בטל והיא מהתוספתא, ושי' הראב"ד בהתוס' דאינו אלא לענין שאם תובעת בו כתובה, אבל לענין להנשא כל שהוא מקוים סגי וכדאמרינן מלוה מקיים שטרא וה"נ ודאי שהי' כבר בידה ונתגרשה בו. ובמ"ע הקשה עליו מסופ"ק דב"מ אמרה בעינא לאינסובי בי' הו"ל למיכתב אגבי' גימא דין דקרענוה כו' וכוונתו דאם כן הוה סגי למכתב קיום ע"ג וכבר דחה זה הרשב"א בחידושיו בדס"ג דהש"ס אמר מילתא רויחא ע"ש. והוא נכון דזה יכולה לעשות אף במקום שאין יודעין הקיום דאי"צ לכתוב אלא דלא נקרע משום פסול אלא משום פרעון. והקיום תעשה בזמן שתרצה להנשא והנה עוד יש בזה שי' להרשב"א דמפרש אפי' נקרא ביד הבעל ובא לגרש בו פסול בקרוע קרע ב"ד שהוא שו"ע דהוה החספא בעלמא. והפ"ח הקשה ע"ז מסוגי דחוץ שהנייר שבין שי' לשי' ובין תיבה לתיבה דפריך ות"ל משום שנים וג' ספרים ומשני ל"צ דמעורה ואפי' הוא מעורה אכתי הוא גרע מנקרע שו"ע ולפ"ד יותר הי' לו להקשות אקרא דשנים ושלשה ספרים גופא למ"ל האי מעוטא בל"ה לא עדיף מנקרע קרע ב"ד אבל לענ"ד כ"ז לק"מ דכבר הובאתי קושי' הב"מ בסקכ"ד דלמה הוה שנים וג' ספרים כיון דהשתא הוא שלם ובארתי שם בס"ד דכיון דהוא דין התורה דאין גט כשר בב' וג' ספרים כמו דא"י להתנות בנייר של כל הגט שהוא יהי' שלו ה"נ כיון דהצריכה תורה שיהי' הגט כולו אחד א"י להתנות שזה שבינתיים יהי' שלו דא"כ אכתי אינו מקנה לה גט כשר. וא"כ זה שייך שפיר משום שמעטה תורה בשנים וג' ספרים והוא נכלל הכשר הגט בעצמותי, אבל גט קרוע שו"ע הנה הא דפוסלי הרשב"א פשוט דהיינו דכיון דיש בו קרע שו"ע. והוא מוכיח עליו דהוא פסול שוב אין עליו תורת ספר כריתות. ופשוט דזה אינו שייך אלא כשנקרע כבר ומוכיחו קיים שהוא פסול אבל כ"ז שהוא שלם ודאי לא שייך לומר עליו שאינו מקנה לה גט כשר דהרי עכשיו הוא ודאי כשר. והקריעה

הוא שפוסלו שמראה עליו שם פסול וכל שהוא שלם ודאי אין שום קפידא דאכתי אין עליו שום פסול וז"ב. והנה לכאו' יש ראי' להרשב"א מהא דדע"ד גבי פלוגתא דר"ה ור"י בע"מ דאמרינן א"ב דנתקרע הגט או שנאבד כו' משמע דנתקרע הגט הוא ודאי פסול. אבל יש לפרש דהתם בנקרעו האותיות ונפסקו דודאי נפסלו:

סכ"ג אם רקם או ארג כו' אותיות הגט י"א דלא הוה כתב בש"ס אמרינן דכתב שע"ג כיפה כו' אינו כתב. ומש"כ י"א לפי שכ' בב"י דמדברי רש"י משמע דדווקא באינו קבוע אלא ששני ראשיו מחוברין ומשמע לי' דבכה"ג הוה כתב לשי' ולולי שאינו כדאי ל"נ כלל דודאי דין כתב שכל גופו של האות הוא דבוק על הקלף. וכל משהו שבאות הוא דבוק בעצמו. אבל רקימה ואריגה לעולם לפ"מ שיהי' אין האות מחובר בעצמו אלא בב' ראשיו וזה לאו כתב הוא וכסתימת הברייי' דע"ג כיפה אינו כתב משמע ודאי אפי' באריגה ואין שום ספק בדבר. ועמג"א סש"מ נראה מדבריו דס"ל דאע"ג דתני בברייי' ולא בכתב שע"ג כיפה. היינו לענין גט. אבל לענין שבת כיון דקרי לי' כתב שפיר אסור. וכמו שכ' הב"ש בסק"ג בשם סמ"ג דחק תוכות חייב גבי שבת. ה"נ בכה"ג ולכאו' נראה לי דזה תלוי במחלוקת רש"י ותו' דהנה רש"י פי' בעירובין צ"ז בקשר של תפילין הלמ"מ דהיינו שיהי' כעין ד'. ותו' הקשו פ"ז משבת כ"ח דבבתים נפקא לי' התם שצריך עור בהמה טהורה משי"ן של תפילין הלמ"מ. וא"כ בעי מותר בפיך ורצועות לא נ"ל מהא וא"כ רצועות נמי ת"ל מהא משום הקשר של ד'. ונראה בשי' רש"י דדוקא השי"ן שהוא קמוט מתוך גוף העור והוה כתב מעליא יש בו משום מותר בפיך. אבל הקשר שהוא עשוי כמין ד' בהרצועה. זה לא עדיף מאריגה ולא הוה כתב. וס"ל דאפי' לקדושת השם אינו קרוי כתב כלל. וה"ה לענין שבת וכ"נ סברת הרשב"א בחידושיו שהובאתי בס"ח הנראה אינו מחלק בזה ע"ש והתו' משמע דס"ל כשי' המג"א דדווקא לענין גט לא חשיב כתב אבל לענין שבת ולקדושת השם שפיר הוה כתב והקשו שפיר ודו"ק:

סימן קכו

ס"א בהגה מקצתו בלה"ק ומקצתו בארמי כשר דשניהם ניתנו בסיני כו' אי"נ כיון דרובו כו' אי"נ בתורף הצריך קאמר כו'. עט"ז מה שהקשה ועוד קשה לי דכמה שמות אנשים ועיירות ונהרות. הידועים שנגזרים מלשונות חול של כל העמים וכותבין אותן בגט. גם הזמן כולו בלה"ק והרי הזמן דינו בכל דבר כתורף הצורך ודוחק לומר דאינו אלא מדרבנן. ועוד כי מצטרף כולם מקום הזמן והשמות ומקום הרי את מותרת לכל אדם וכדמו"י קרוב לומר דלא הוה מיעוט. ע"כ נראה דעיקר הדבר בנוי ע"פ המדרש הוביאוהו התו' בסו"פ

מרובה אל תהי לשון סורסי קל בעיניך שהרי בתורה נביאים וכתובים חלק לו הכתיב כבוד. ועי' סנהדרין ל"ח אדה"ר בלשון ארמי סיפר שנאמר ולי מה יקרו כו' ובמגילה ד"ט מגילה מאי תרגום איכא אר"פ ונשמע פתגם המלך כו' ובכל התלמוד מצינו דרובו ארמי ומעוטו בלה"ק א"כ הרי דשני לשונות אלו נרכבו ונתמגזו ללשון אחד. ומשו"ה גם בגט אין להקפיד בזה דכולו לשון אחד הוא. ובזה א"ש גם מה שאין מקפידין בשמות אפי' מלשון לועזות דבשמות מצינו ג"כ בתורה ונביאים וכתובים שלא הקפידו מלזכור שמות העמים כגון בתורה צידונים וקראו לחרמון שריון והמורי יקרא לו שניר. וכן כל שמות מלכי האומות בתורה נו"כ, הרי דבשמות אין ע"כ שום קפידה בזה:

ב"ש סק"ה גם בימי החודש יש לכתוב בשלישי עם ב' ונסתייע שכ"כ בסדר הגט של הרב והלבוש ויותר הי' לו להביא מן המפורש בד"מ אות כ"ט מעשה שלא הי' כתיב ברביעי אלא ארבעה ימים לירח והכשירוהו ע"ש:

ס"ד בהגה כ' ימים לא מיפסל בדיעבד. ואע"ג דלכאו' ה"ז ודאי ל"ג מחילוף חמש על חמשה שהוא חילוף בין זכר לנקיבה ואפ"ה כשר אפי' לכתחי' ובל"ה מבואר בסכ"א דכל שאנו יודעין את הזמן לא קפדינן בטעות. צ"ל כמש"כ התו"ג גבי איר חסר דהיכי דיש ללמוד ממנו גם על פ"א גרע טפי וה"נ בחילוף לשון נקיבה לזכר ל"ח לטעות. אבל הכא יש לחוש לטעות ומשו"ה לא מכשירנן אלא בדיעבד:

עפ"ת שהוביא דברי הנ"א לדחות דברי התוי"ט בטהרות אלא דשמונה לנקיבה בסגול דלשון המספר משתנה. והנה יש ראי' נכונה בשמות כ"ו דגבי קרשים שהוא לשון זכר קרינן והי' שמונה קרשים בקמץ וגבי יריעות שבלשון נקיבה קרינן שמונה ועשרים באמה בסגול ש':

ס"ו ביום השני של ר"ח יכתוב בא' בספר ישו' יעקב מקשה מקרא דעזרא דכתיב וביום כ"ד נאספו וכ' התו' ברה"ש י"ט הא דלא נאספו בכ"ג שהוא מוצאי יו"ט. לפי שעברו לאלול ומנו למועדות משני. והכתוב מונה מראשון. א"כ ביום הכ"ג מהראשון הי' שמ"ע ע"ש. הרי אע"ג דלענין הדין מונין מהשני למועדות. מ"מ הכתוב לענין מנין ימי החודש מונה מהראשין. ופשוט דאין זה נכון דבלשון הש"ס בכ"ד קרי לי' עיבור לחודש העבר כמו שם גופא גבי עזרא מימות עזרא לא מצינו אלול מעובר. ובסנהדרין ד"י בסוגי' דעיבור החודש בפירש"י שם בכל הסוגי' דחודש העבר הוא מתעבר ע"ש ובר"פ הי' בודקין זה אומר בב' לחודש וזה אומר בג' עדותן קיימת שזה יודע עיבורה של חודש ומשמע כפירש"י דהראשון יודע שחודש שעבר הי' מעובר ומונין מהשני. ומשו"ה קרי לי' בב' ע"ש. ויותר מפורש בלשון הש"ס בתענית כ"ט גבי מרגלים דאמר אביי תמוז דהאי שתא

מלוי מליא ומוכח שם בין לפירוש רש"י ובין לפירוש התו' דסיון חשיב ל"י לפי שהי' ר"ח תמוז שני ימים ונמנה הראשון לסיון ואביי משני דגם תמוז חשבו ל"י לפי שעשאו גם אב שני ימים וחשבו לתמוז ל"י ע"ש הרי מוכח מכ"ז דהראשון נמנה לחודש שעבר, וחודש זה מונה מהשני וקושי' מהא דעזרא פשוט דהרי התחיל שם הכתוב ויאספו באחד לחודש השביעי והדר כתיב וביום השני כו' ופירש"י בביצה ד"י לפי שעשאו רה"ש שני ימים מספק והיינו דעברוהו לאלול. וא"כ פשוט כיון דהוצרך הך קרא לספר מיום הראשון שעשאוהו מספק. הזכיר יום שני של רה"ש. וקראו שני. ושוב אסיק לי' לכל המנין מהראשון. אבל בכ"ד ודאי דהיום השני של ר"ח מונין אותו לראשון כדברי הפו':

ס"ז ניסן מלא הקשו ע"ז דבמדרש אמרינן ואכרה לי בחמשה עשר כסף זה ט"ו ניסן שגימטרי' כסף. הרי דחשיב לי' בלא יו"ד. ואין זה מוכרח דכן דרך הגימטרי' וכמ"ש המזרחי בפרשה קרח גבי מש"כ רש"י דציצית גי' ת"ר. אע"ג דכתיב חסר חשבינן לי' כמלא וה"נ להיפוך אע"ג דכתיב מלא יכולין לחושבו בחסר כיון דהוא נחסר:

בפ"ת סקנ"ו בשם הג"פ בגט שכ' בלשון הודאה אפשר להכשיר ואין הספר בידי אמנם מדברי הטור בסי' ק"ל גבי חמשה שכתבו ג"א לנשותיהם שכ' שם בלשון זה והוא שסיים כל לשון הגט וכך אמרו כו' וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ד ע"ש. משמע כן לכאו' דבלשון הודאה ג"כ כשר. ובזה הי' מיושב לשון איך שהזכירו בש"ס גיטין דפ"ה אתקן רב כו' אמנם הרדב"ז ח"ד סרכ"ב דחה זה בשם הראשונים:

סי"א יאריך ו' דתרוכין עב"י דאם אינו נקרא אלא ע"י הדחק אינו כשר אלא בשעת הדחק ובפ"ת הוביא דברי הגמ"ק דאפי' בשמות כל שהוא נקרא ע"י הדחק כגון שם חוה ואין הו' כראוי ויוכל לקרות חיה מ"מ כיון שהוא ארוך מיו"ד. ונקרא חוה ע"י הדחק כשר. והשיג עליו דלכאו' שמות ודאי עדיף טפי מתרוכין שאינו אלא בטופס ע"ש. ואין בו כדי להשיג ושפיר יש סברא להחמיר יותר בתרוכין. דכמו דמסקינן בריש זבחים דאע"ג דבקדשים ובכ"ד דבעינן לשמה סתמא כשר דסתמא לשמה קאי. בגט אשה סתמא פסול דאשה סתמא לאו לגירושין. וה"נ לענין זה שאין האות מבורר היטב הוה כסתמא וכל שיש ספק בעיקר הגירושין דנפרש בגרושות דעלמא שכבר נתגרשו א"כ סתמא לאו לגירושין עומדת. אבל כל שהגירושין מפורש בו אלא דיש ספק אם זו או אחרת שפיר י"ל דתולין בזו. וכעין דאמרינן גם בש"ס גבי ידים שאין מוכיחות בתיבת דמינאי די"ל דאין אדם מגרש אשת חבירו. וה"נ יש לתלות יותר בזו. וכן מצאתי בתשו' גלמ"ס להגאון מהר"ד ס"ו לענין מיתקרי דכל שאפשר לפרש על המגרש אין פסול ע"ש בארוכה. והרי בשאין ענין הגירושין מבורר בו ויש לקרות משמעות שתי עיניים פסול כמבואר בסקכ"ה

סי"ז וע"כ כמש"כ דדווקא כשיש להסתפק בעיקר הגירושין פסול מספק. אבל בהחלפת השמות אין קפידא מטעם שכ':

והנה הסכימו האחרונים בענין זה לצאת ידי שני הדעות דעת הריב"ש לתן כמו שהוא. ואח"כ לתקן כדעת הרא"ש. וכן הסכים הנוב"י והח"ס ח"ב ס"ח. ושם נשאל דכיון דהשליח יתן לה תחילה כבר עשה שליחותו ואיך יתן שנית וכ' דממנ"פ אם הי' כשר תחילה אי"צ יותר ואם הוא פסול תחילה הרי לא עשה שליחותו ובסי"א שם גבי ו' דוכדי כ' שם שצריך להודיע לשליח שידע דאם צריך תיקון לא יתן בתורת נתינה ויהי' יכול לתן שנית. והיינו דבס"ח קאי במקום שיש פסול גמור דאיכא ממ"נ אבל כאן בו' דוכדי דבדיעבד אם נשאת לא תצא אפי' הוה כיו"ד א"כ הוה הנתינה נתינה מעלייתא וליכא פסול גמור. ואנן בענין שיהי' גירושין לכתחילה ומתקנין ונותנין ומשו"ה צריך להודיע לשליח. וכעין דאמרינן בר"פ המגרש דבחוץ מפלוני רבי מודה דצריך לטלו ממנה הואיל וקנאתו לפסול מן הכהונה וכן נכון לדינא. והפ"ת נתקשה בזה שסותר ד"ע וליתא. גם מה שהקשה דמאי מהני הודעתו להשליח דהא צריך להודיע להאשה בפשוט י"ל דכוונתו שם להשליח והאשה אבל לפ"מ דמשמע לקמן סקמ"ג ס"ו דהתנה תחילה לפני עדים דכשאמסור לה גט אמסור לה באופן זה. ואח"כ מסר לפניהם סתם מהני. ואף שאפשר לפרש שם דאמר לעדים בפניו וכן משמע בר"ן שם מ"מ נראה לכאו' דהוה"ד לפני עדים לחוד מהני דהרי דעת הרמב"ם בפ"ו דמסר מודעא לפני עדים דגט שאתן בטל הוא ה"ה בטל ואפי' בלא שום אונס וה"נ מאי גרע אם התנה דדווקא בתנאי זה. וכ"ש דהשליח שפירש לפני עדים שאינו רוצה בשליחות אלא באופן זה דבטלו מעשיו וכמבואר בט"ז סקמ"א סק"ב ע"ש וא"כ ודאי כל שפירש כן השליח מהני ודאי אפי' האשה א"י כלל וז"ב: סט"ו לא יכתוב לאתנסבא בפר"ח מקשה בשם הרד"ך מה שהשמיט זה הרמב"ם ולענ"ד פשוט דהנה כבר העתיק שם הרמב"ם כל נוסח הגט לכתחי' וכ' גם להתנסבא. אלא דחזר ושנה כל הדקדוקין של אביי לפי שפסק דאם לא עשה כן פסול בדיעבד כמבואר שם ובהך דלהתנסבא פשוט דס"ל כפירש"י דלא לישתמע לא תנסבא דהיינו שמא ירחיק הלמ"ד ואל"ף. מן תנסבא. והנה מה שפסול בהרחיק בודאי דפשוט דהוא פסול כיון דכתב מפורש לא תנסבא. ובלא הרחיק פשוט דאין לפסול בדיעבד. כיון דאין שום ריעותא כמש"כ רש"י. וא"כ אין דברי אביי בזה אלא לכתחילה וכבר כ' בנוסח ומה לו לחזור ע"ז: ב"ש סק"ל ברש"י מנחות ל"ב ס"ל דצריך לדקדק בתורף בחסר ויתר מדאו' ולענ"ד תמוה בגט שכשר בכל לשון מאי שייך בזה חסר ויתר מדאו'. ואיזה חסר ויתר יש בשאר לשונות. ופשוט דכוונתו דבגט יש מקומות דחסר ויתר משנה כל הגירושין. כגון

אליעזר ואלעזר וכה"ג. ובזה פשוט דהוא פסול מדאורייתא כיון דמשנה הגירושין ואינו ספר כריתות וז"פ לכו"ע: סכ"ב אם לא האריך כו' ה"ז גט פסול ידוע דכוונת הרמב"ם אם נשאת לא תצא. אמנם הר"ן הוביא דעת הגאונים דערער הבעל אם נשאת תצא וכן כ' הריב"ש הוביאו הב"י בסקכ"ח גבי אשה הדרה בתלמסאן שכ' ואע"פ שגט שיש בו שתי משמעות פסול כבר כ' דהיינו בשערער הבעל, וה"נ אם יבוא הבעל ויערער תצא ע"ש. והנה מהא דאמר אביי לא לכתוב כו' אין ראי' דהוא אפי' פסול גמור בדיעבד אם נתגרשה כדמוכח ברפ"ב גבי בפני נכתב דאמרינן דאי לאו משנה יתירא הו"א צריך ואי לא אמר כשר. ומשמעות הש"ס דהיינו דהו"א דכשר לגמרי להנשא ואע"ג דיש לדחות דכוונת הש"ס שם דהיינו נמי דווקא כשנשאת. דהא באמת אי לא אמר תצא. כדמוכח בריש מכילתין דף ה' דתניא בנתקיים בחותמיו לא תצא ע"ש. הא בל"ה תצא. וא"כ יש לפרש דהא דהו"א כשר היינו כשנשאת. מ"מ ודאי פשטות הסוגיא משמע דהו"א דכשר לגמרי וכן כתב הט"ז ביו"ד סי"ג בהדיא ע"ש. ולכאו' הי' אפשר לומר דיצא להם להגאונים דנשאת תצא דהא כל הני מימרא קאי אסוגי' דידים שאינן מוכיחות שם דהתם ודאי תצא. וס"ל דהכי נמי בהני דהכא הוה גם כן אינן מוכיחות. אבל לפי"ז אפי' הוא טעות הסופר עצמו. וגם לא ערער הבעל. הו"ל לומר תצא. וע"כ דפשי' להו דלא שייך לומר בשביל דיקדוק אחד שהזכיר אביי דלהוי בשביל זה ידים שאינן מוכיחות וא"כ מנ"ל דבערער תצא. וצ"ל דס"ל זה מסברא כיון דשינה מפיו ממה שצריך להיות והוא מערער שכיון לבטל בודאי יש להסתפק בזה והיא ספק מגורשת והוא ספק דאו' באיתחזק איסורא דא"א. אבל הוא קשה מאוד לומר כן מסברא כיון דמודים דבלא ערעור אם נשאת לא תצא. א"כ כבר אתחזקה בהיתר. וקשה לחדש מסברא דיוכל אח"כ לערער ולאוסרה. ובסו"פ הזורק גבי נמצא הגט ביד האיש והשובר ביד האשה דלכו"ע אם נשאת אין כל הימנו לאבד זכותו של שני. ויש לחלק דהתם י"ל משום קנוניא. אבל לשמואל דס"ל שם אפי' התירוה להנשא ודחי דה"נ י"ל כן. ואף דפסקו שם כר"א י"ל דבהא דהכא גם ר"א מודה וצ"ע. עוד יש להקשות לפי שי' זו כיון דאם יבוא הבעל ויערער תצא מדאו' והולד ספק ממזר. הו"ל למגזר מדרבנן מיהו. שאף בלא עירעור שתצא וכמו דאמרין בדף כ"ו כתוב גט לארוסה לכשאכניסנה אגרשנה אינו גט שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וע"ש בתו' דמשמעות דאינו גט כלל ותצא כיון דודאי איכא ביאה יש לחוש לפגמו של ולד ע"ש. וכ"ש כאן שיש לנו לחוש שיהי' באמת ספק ממזר גמור דאיכא למגזר. והו"ל לאביי לאשמיעינן דגזרו דאם נשאת תצא. ובלא דבריהם הי' מקום לומר דבאמת הוא פשוט כן לדינא ואי"צ לאשמועינן. וראי' לזה דהא פירשו התו' בדי"ח גבי הא דפריך שם וליחוש

שמא פייס. דהיינו דהחשש שמא יערער הבעל ויהי' לעז ע"ש. הרי דפשי' להו בש"ס דגזרינן לערעור הבעל. ה"נ פשי' לי' לאביי דגזרינן בזה. אבל הרי הם פסקו להיפוך דלא ערעור לא תצא וע' מש"כ בזה בסקמ"א ס"י. ונראה לכאו' לפסוק כשי' הרמב"ם והשו"ע דלא הזכירו דיעה זו דתצא דלא כהב"ש שתמה על המחבר ע"ש:

סמ"ג ודן דיהוי כ' הג"מ אם כ' ודן יהוי כשר ואע"ג דמשנה לשון המשנה דתנן דיהוי. נראה דמ"מ כיון דאינו משנה כלום מלשין גירושין. אין לחוש וכיו"ב כ' בהגה סכ"ב דאם לא כ' דתיהויין אלא כ' דתהוי את כו' כשר, והוא מבע"ה והר"ן הרי דכל שאין שינוי ממשמעות הגירושין אין קפידא בזה, ודלא כמו שראיתי מי שנתקשה לו זה:

סימן קכז

כ' הרי"ף דקיי"ל דיש לבעל פירות עד שעה נתינה דהא קיי"ל דפרקונה תחת פירות וקיי"ל דלא מפסדת פרקונה עד דמטי גיטא לידה והר"ן תמה בזה דמנל"י זה דלכאו' למ"ד המפסיד פירות משעת כתיבה. ה"נ פקע חיוב פרקונה. ולכאו' נראה דלמד זה מדין מזונות דהרי קיי"ל דכל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה. הרי ע"כ דאף דכבר נכתב הגט כדין כגון מה היא באותן הימים בדע"ד וכן במתני' דדע"ח קרוב לה מגורשת מע"מ מגורשת ואינה מגורשת ואפ"ה אינה מפסדת מזונות ומבואר בב"ב קל"א גבי הבנים ירשו והבנות יזונו דכל תנאי כתיבה למידין זה מזה וא"כ ודאי יש ללמוד גם פרקונה ממזונות דאינה מפסדת עד שעת נתינה. עוד הי' נראה לכאו' לדקדק ממאי דפריך בר"פ הזורק גבי חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה. וע"ש בתו' דעיקר הקושי' משום שיש לו פירות. והוביאו לשון הירו' והרי הן משועבדין לבעל לפירות ואי ס"ד דמפסיד הבעל את פירות משעת כתיבה הרי כבר בשעת כתיבה יצא החצר מרשות הבעל. ומיהו בזה י"ל דכ"כ התו' בסופ"ק דב"מ ובכ"ד דזכי' שמכח השטר אינו אלא מסוף היום. וכיון דבסתמא מגרש ביומו אכתי לא הפסיד הפירות עד סוף היום. אלא מהא דפריך אהא דרבא שם בגיטא דשכ"מ דאיכתיב בהדי פניא דשבתא ולא הספיק למיתבא לי' ולמחר תקיף לי' עלמא וא"ר ליקניי' להההוא דוכתא דיתיב בי' גיטא ופריך שם ג"כ מה שקנתה אשה קנה בעלה. והתם הרי כבר עבר היום. מיהו ג"ז אינו מוכרח דלכאו' יל"ד שם כיון דלא הספיקו למותבי' לה ביומא. ה"ה מוקדם ומבואר בס"ה דאין תקנה אלא ע"י שליח, והנה הוביא הר"ן דברי העיטור הא דלא נתן לה את הגט עצמו. אפשר דהי' מפסיק רה"ר. והקשה הרמב"ן דהי' לו לתן ע"י שליח. ותי' ע"ז דא"כ הי' מרבה בהחילול שבת. מה שהי' עושה השליח לגרש ומה שמטלטל את הגט

ע"ש. ומבואר דהי' ע"י עצמו ויקשה דהא הוא מוקדם. ע"כ נראה דבאמת חששו בתחי' שלא יספיקו וכתבו בגט סתם שבת דקיי"ל דכשר וע' ב"ש ססקל"ו וא"כ ה"נ אכתי לא הגיע עדיין זמן השטר. ועוד י"ל דפשי' דאע"ג דמפסיד הפירות משעת כתיבה. היינו דכשמקבלת את הגט. אז איגלי מילתא דכבר משעת הכתיבה הפסיד. אבל כ"ז שלא קיבלה בכתובה לחוד ודאי אינו מפסיד:

ס"א נתגרשה בגט שאין בו זמן אם נשאת לא תצא עב"י שהוביא בזה מחלוקת הפו' לדידן דק"ל כר"א דכשר בע"מ ולכאו' חידוש שלא הוביא דברי הרא"ש סו"פ המגרש דכ' אפלוגתא דרב ור"י שם אם נשאת. כ' דא"ש אפי' לר"א דהא חד מג' גיטין אין בו זמן ע"ש. הרי דאין בו זמן הוה אפי' לר"א. ואפשר דהרא"ש קאי בשע"ח בו ומחלוקתם באין בו ע"ח כלל. אבל צ"ע לחלק בזה: וער"ן שכ' שזה דווקא בגט שאין בו זמן כלל אבל גט מוקדם אפי' נשאת תצא. כיון דטרפא לקוחות שלא כדין. והנה התו' בד"י הקשו שם דלא חשיב גבי ג' דברים שוו ג"נ לשחרורי עבדים. אין בו זמן דהא זה ג"כ ליתא בשטר קידושין כדאמרינן ביבמות. וכן כשר בכל השטרות. ואינו אלא בגיטין ובש"ע. ולפ"ד הר"ן הנ"ל יש ליישב היטב דהא כ' בדי"ז דזמן דש"ע הוא לפ' שהעבד הוא מוחזק בעצמו וא"כ יכול למכור את העבד ואח"כ יעשה קנוניא עם העבד ויתן לו שטר שחרור בלא זמן. והעבד יאמר ללקוחות שחרורי קודם ע"ש. וא"כ בזה גם בלא זמן כלל איתא בזה טריפת לקוחות ופסול אפי' אם נשאת (כגון שפחה שנשתחררה בש"ש שאב"ז ונשאת). ובגט שאין בו זמן הא ל"ת. וא"כ א"ש הא דלא חשיב לה גבי ג"ד דהא באמת לא שוו בזה דש"ע ה"ה חמור בזה מג"נ ודוק:

ס"ב נכתב ביום ונחתם בלילה שאחריו פסול ודעת התו' והרא"ש דבעסוקין באותו ענין כשר גם בגט. וע"ש שכתבו דבעסוקין באותו ענין כיון דראוי לגרש בו בע"מ. והעדים מזומנין לחתום ויש לו קול. גם רבנן מודו דמפסיד משעת כתיבה. אבל צ"ע דלמ"ד דזמן משום זנות. לכאורה הא אין שום מעלה בזה דעסיקין באותו ענין ובהדיא מבואר בריש הסוגי' דלמאן דאית לי' זנות ודאי פסול נחתם בלילה. וכבר תמה בזה הב"י ונראה לומר דשיטתו בזה כשי' הרמב"ם דס"ל דלפי המסקנא גבי כתביו ואנחי' בכיסתי' דאקדומי פרענותא לא מקדים. היינו דכיון דל"ש ל"ג בזה כלל ומיהו אין שוין בזה עם הרמב"ם דלשי' נשתהה אחר הכתיבה כשר לגמרי והם הולכים לשי' דכ' דקושי' דכתביו כו' אינו אלא למ"ד משום זנות. אבל למ"ד משום פירי לק"מ דכדין מפסידים הלקוחות כיון שהוא מפסיד משעת כתיבה. ולדידי' לא אמרינן הך סברא דאקדומי פרענותא ל"ש. וא"כ נ"מ דדווקא בהי' דעתו בתחילה לתנו בכ"ז שירצה אבל כל שחשב לתנו תיכף ונמלך. ס"ל

דלא שייך בזה להפסידו משעת כתיבה. ומשו"ה פסול לדידי' נשתהה. וכעין סברא זו מוכרח לשי' הרמב"ם ג"כ בסופ"ק דב"מ בהא דפריך שם דילמא לא נתן עד תשרי. וע"כ היינו שבינתיים נמלך שלא לתן כלל. ובזה ודאי אינו מפסיד משעת כתיבה. ואע"ג דלשי' ל"ח לזה אפי' למ"ד משום פירי. משום דהוא מילתא דל"ש מ"מ בגט שנפל דאיתרע חיישינן שנמלך שלא ליתן כלל. וכ"ז למ"ד משום פירי. אבל למ"ד משום זנות כל שלא הקדימו זמנו משעת הכתיבה אלא נכתב ביומו אין כאן משום גזירה דזנות. והא דפסול נחתם בלילה. גם לר"י דס"ל משום זנות. מודה דבזה הטעם משום פירות. דגם לר"י שייך טעמא דפירות וכמו שהוכיחו התו' מסופ"ק דב"מ. וא"כ כיון דליכא בזה רק חשש פירות שפיר מהנה עסוקין באותו ענין כמש"כ דיש לו קול. וע' ב"ש סק"ז שכ' בשי' הרמב"ם דנחתם בלילה פסול משום שנחתם בפסול. ונראה פשוט דזה נמי דווקא שייך משום פירות שהם מפסידים לכתחי' ללקוחות שלא כדין. אבל משום זנות כיון דל"ג בזה מאי שלא כדין שייך בזה. וכל החשש משום פירות וא"כ ודאי בעסוקין באותו ענין לא שייך: שם בהגה וגט מוקדם אע"פ שפסול אם קדשה אחר צריכה גט ודעת הרא"ש דאי"צ גט. והכול תמהו עליו דכיון דאינו אלא דרבנן ודאי צריכה גט והב"ח כ' דהרא"ש קאי בלא נודע לשני דהוה קדושי טעות וכבר השיגו הט"ז דכ"ז שלא התנה אין זה מבטל הקידושין כמו במומים ע"ש ובאמת הוא מבורר בהדיא בסו"פ אלמנה נזונת ד' שניות שלא הכיר בה ואפי' אלמנה לכה"ג וכל ח"ל אינה מקח טעות ויש לה תוספות וכ"ש דצריכה גט וע"ש בר"ן דבזה אמרינן מדלא התנה ש"מ ניחא לי' ע"ש. אבל נראה ע"פ מה שפירש"י בסו"פ הזורק גבי כ' לשם מלכות שאינה הוגנת והי' במזרח וכ' במערב דאמרינן שם תצא מזה ומזה כו' ופירש"י דצריכה גט משני מדרבנן. והתו' תמהו עליו דכיון דאינו אלא פסול דרבנן צריכה גט משני מדאו'. ונראה בשי' רש"י דס"ל כמו בשינה שמו ושמה, וכ' גט לאיש ושובר לאשה דאמרינן שם במתני' דתצא מזה ומזה כו' דזה הוה פסול דאו'. ודאי דאינו צריכה גט משני אלא מדרבנן. בודאי דה"נ בהני אינו אלא דרבנן ומה שהקשו התו' דהא הוה גט כשר מדאו' לק"מ כמו דאמרינן בריש השולח גבי בטל שלא בפניו דאע"ג דהוה פסול מדאו' הכשירו חכמים ואפקינהו לקדושין. וכן בריש כתובות גבי אין אונס בגיטין דהוה תק"ח ואע"ג דמדאו' יש אונס. ה"נ כאן כיון דהגט פסול מדרבנן עשאוהו כפסול תורה דכל דמגרש אדעתי' דרבנן מגרש ורבנן לא חשבו זה לגט. והוה כא"א גמורה והפקיעו קדושי שני ואינו קדושין כלל. ואע"ג דאמרינן תצא מזה ומזה ס"ל להרא"ש ורש"י דהיינו דווקא בנשאת דעבדה איסורה אבל נתקדשה אי"צ גט כלל ומותרת לחזור לראשון וכעין אשה שהלך בעלה למה"י וניסת בר"פ הא"ר וס"ל

להרא"ש דה"נ גט מוקדם דודאי לא עדיף מהי' במזרח וכ' במערב וע' ב"ש סקכ"ח סק"ג ובזה יתיישב מה שהקשה הב"ש על הר"ן שכ' דלשי' רש"י דליכא טרפא מלקוחות בגט מוקדם אם נשאת לא תצא דהרי בהא דריב"ל גבי כולכם וחתמו בי תרי מינייהו ביומא ואינך מכאן ועד עשרה ימים דאריב"ל כדי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ופירש"י כגון שניסת ע"ש ולשי' הר"ן הרי בניסת כשר לדידי' אפי' במוקדם גמור ע"ש. ולפ"ז לק"מ דהר"ן לא כ' אלא לפ"מ דס"ל איהו שם דבכל פסולי דרבנן אם ניסת לא תצא וכ' דבמוקדם דאיכא טריפת לקוחות ודאי י"ל דתצא וכ' מיהו לרש"י דס"ל דצריכה עדי מסירת הגט ואין כאן טריפת לקוחות גם במוקדם לא תצא. אבל כ"ז לשי' הר"ן עצמו אבל הרי שי' רש"י כבר בארנו דבמוקדם אפי' הקידושין אינו תופס וכמש"כ הרא"ש ולק"מ. ואולי יש ליישב קושי' הב"ש הנ"ל באו"א דהנה הגרע"א הקשה עוד על פירש"י כשניסת דא"כ מאי פריך שם הש"ס והאר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא. הא הטעם דחיישינן שמא פייס ופירש"י ובא עלי' הוה גט ישן. והא קיי"ל בסו"פ הזורק דניסת כשר לכו"ע. ולכאו' הי' נראה בזה לפ"מ שכ' שם הרא"ש בשם הרמ"ה לפרש להך לשנא דאמר גבי ג"י נתגרשה תנשא לכתחי' הא דפריך בסו"פ מש"א וליחוש שמא פייס והרי התם נתגרשה כבר. דדווקא כשהבעל עצמו נותן לה כשר דאי איתא דבא עלי' הוה חיישׁ לפגמא דברי' ולא הוה יהיב לה. אבל כשהלך הבעל ודאי חיישינן דבעל וגיטה קודם לבנה א"כ ה"נ בהאי דחתים אינך מכאן ועד עשרה ימים. ע"כ בהלך הבעל דאי ל"ה אם הבעל שם ומחתימם הרי חזינן דאין דעתו משום עדים דהרי מחתמם בעצמו. ולא שייך פלוגתא אי משום עדים או משום תנאי. וכ"ש לפמש"כ התו' ד"ה משום פירי דעיקר הפסול משום קפידת הבעל והרי חזינן שאינו מקפיד. וכיון דע"כ שאין שם הבעל תו י"ל דבכה"ג שפיר תצא משום ג"י וכדברי הרמ"ה. מיהו בדברי התו' דכ"ו משמע דדוקא גבי לכשאכניסנה אגרשנה פסלינן בדיעבד. ולא בדוכתא אחרינא. ע"כ נראה דהנה יל"ד בדברי רש"י שכ' בשניסת או הלך הבעל לדרכו. דכיון די"ל בשניסת דווקא. מנ"ל לפרש גם בהלך הבעל ולא ניסת. ע"כ נראה דבאמת רש"י לשי' דלמ"ד עד שעת נתינה ליכא בזה חשש טריפת לקוחות דצריכה עדים על שעת מסירה וכמש"כ הר"ן דבזה אם ניסת ודאי לא תצא. ולפי"ז א"א לפרש בשעת הדחק כשניסת. דבניסת הרי כשר אפי' לרבנן ואפי' במוקדם גמור. ולמ"ל למימר כדי ר"ש לסמוך עליו בשה"ד. וע"כ נפרש דאפי' הלך לדרכו מכשיר משום דר"ש אבל לר"ל דלרבנן יש בזה חשש טריפת לקוחות משעת כתיבה עד שעת חתימה. ופסול אפי' בשניסת. א"כ לא נפרש שעת הדחק אלא כשניסת. ולא ניקל אף כשהלך למה"י. וא"כ לק"מ קושי' הב"ש דמה שפירש"י בשניסת היינו

לר"ל דאית בזה משום פירי וטריפת לקוחות וממילא מיושב קושי' הגרע"א דהא כ' התו' בריש מכילתא דמשו"ה אין בו זמן פסול לכתחי' וכשר בדיעבד. דאע"ג דמפסדת האשה הפירות שלאחר הכתיבה כיון שאין זמנו מבורר. דכיון דפסיול לכתחי' מן הדין יש לו פירות עד שעת נתינה. דכי אמרינן אין לבעל פירות משעת כתיבה היינו בגט שכשר לגרש בו לכתחי'. אבל כיון דפסול לכתחי' אינו מפסיד. ונראה פשוט דאפי' הי' כשר בשעת הכתיבה ונפסל אח"כ לגרש בו לכתחי' ודאי דה"נ אינו מפסיד משעת כתיבה. כיון דעכשיו נפסל וכמו בלא גירשה בגט זה. דודאי אינו מפסיד משעת כתיבתו ה"נ בזה שנפסל לכתחי' לגרש בו. וא"כ הא דאמרינן נתגרשה בגט ישן כשר. ע"כ היינו דווקא כשאין בו משום הקדמת פירות כגון שנתייחד בו ביום וגירשה בו ביום. או למ"ד עד שעת נתינה לפירש"י דלית בזה חשש פירות. אבל בהא דהכא אי הוה ג"י שיפסול לכתחי' א"כ יש לו לבעל פירות עד שעת נתינה. כיון דהוא פסול לכתחי' כנ"ל. וכיון שמגרשה אחר עשרה ימים. ולר"ל דס"ל זמן משום פירי וס"ל בכל גיטין שמפסיד הפירות משעת כתיבה. א"כ טרפה לקוחות בגט זה משעת כתיבה שלא כדין. והוא פסיל כאן אפי' בשניסת משום טריפת לקוחות. ופריך שפיר ודו"ק:

ס"ג נכתב ביום ולא הספיקו לחותמו עד הלילה אם כ' בו קודם החתימה גיטא דנן איכתב כו' הנה לפי הדין מבואר בסקכ"ה סי"ט דגם בטעות גמור אם קיימו קודם החתימה ה"ז כשר. אלא דכתב שם המחבר שעכשיו אין נוהגין לקיים טעות בגט ומשו"ה הוצרך לכתוב דבזה גם עכשיו יכולין לתקן כיון דבזה הכתיבה והחתימה כדינו וע' חו"מ סמ"ג ס"י דאפי' במוקדם גמור כשר בכה"ג וצ"ע:

ס"ח חתך הזמן ונתנו לה כשר ער"ן ורשב"א בשי' הרמב"ם דגזיי' לזמן כשר היינו אפי' לכתחילה. ונראה בטעמו דס"ל כמש"כ התוס' בריש מכילתא שהבאתי בסמוך דלמ"ד משום פירי אין בו זמן כיון דהוא פסול לכתחי' אינו מפסיד פירות משעת כתיבה. וא"כ כדין הוא. ופשוט דה"נ גזיי' לזמן וס"ל דזה דוחק לפרש דקושי' דגזיי' אינו אלא למ"ד משום זנות ולא למ"ד משום פירות כעין שכתבו שם התו' דדוחק לומר דלא קאי סוגי' למ"ד משום זנות. וא"כ אי ס"ד דכשר דהכא אינו אלא דיעבד. א"כ מאי פריך למ"ד משום פירי גזיי' כו' דפשוט דל"ג מאין בו זמן. ורש"י פירש דמאי הועלו חכמים בתקנתן שיחפה עלי'. אבל זה שייך למ"ד משום זנות אבל למ"ד משום פירי לא שייך כלל. דה"ז לא גרע מאין בו זמן. וכיון דלכתחי' לא תנשא אינו מפסידה כלל מדינה כמש"כ התו'. ולכאו' נראה דאפי' באין בו זמן רשאים העדים לחתום לכתחי' למ"ד משום פירי. אלא דהיא לא תנשא לכתחי'. אבל מאי איסור לעדים לחתום ואין נראה לאסור משום חשש

שמא יגרשנה הבעל בגט זה כיון דאסורה לנשא בו ודאי יכפוהו לתן אחר ומאי קשי' לי' בזה ע"כ פירש דס"ל להש"ס דבזה דגזיי' כשר לכתחי' וא"כ מפסידה הפירות שמשעת כתיבה שלא כדין דהרי באמת הפירות שלה משעת כתיבה כיון דהוא כשר לכתחי'. ומשני דלרמאי ל"ח פירש דלא חששו לתקן בזה שיהי' איסור להנשא לכתחילה כדי שלא תפסיד הפירות משעת כתיבה שלא כדין כמו שתקנו בגט שאין בו זמן דלרמאות כזה לא שכיחא לימעבד ול"ג בזה:

ס"ט גט מאוחר כשר ואין הגירושין חלין עד הזמן שכ' בי ושי' הראב"ד דמגורשת תיכף משעת נתינה וכן מוכח בהדיא דעת התו' בכתובות ד' ב' ב' ד"ה דילמא אי"נ במאוחר וע"כ דהזמן הוא אחר שמת דאי ל"ה אכתי זמנו ש"ש מוכיח. ואפ"ה דווקא משום שאמר לאחר מתה. אבל בל"ה הוה הגט חל מקודם ודו"ק והקשה הב"י לפי"ז קשה דהא יכול לחפות עליה דאם תזנה יתן לה גט מאוחר וכשיבואו עדים שזינתה ואף שבאמת הי' קודם הגירושין היא תיצא את הגט והרי ע"כ הוא מאוחר ולא קטלינן לה ע"ש. ולענ"ד י"ל בפשוט כמו שפירשו התו' בגיטין שם בסוגי' דיבמות דכוונת הש"ס דבגט לא חיישינן דלמא מחקה את הזמן וע"כ הא לא קטלינן לה מספיקא משום דכיון דלאצולה קאתי יראה למוחקו. וכ"ש דלא יעשה לכתחילה מאוחר דבזה בודאי יהי' יראים לכתוב באיחור זמן בהדיא. והנה לשי' הרמב"ם בס"ח דגזיי' כשר לכתחילה דל"ש. כ"ש דבמאוחר הוא כשר לכתחילה. מיהו הראב"ד ס"ל שם בגזיי' דפסול לכתחי' ומ"מ י"ל דבמאוחר שכתב בו איחור גם הראב"ד מודה דלא חיישינן כלל ואפי' לפוסלו לכתחי'. והנה הרמב"ן הוביא ראי' לפסול מאוחר בגט מסוגי' דענן בר חייא דלא אמר שם שמא אחרוהו וכתבוהו. ולולי שאינו כדאי נראה לדחות דהנה התו' בגיטין ד"פ נסתפקו דבגט מאוחר צריך שיהי' הסופר והעדים בזמן הכתיב בו באו"מ (ואף שכ' שם תחי' דבשטרות אי"צ ע"ש גט שאני דהי' במזרח וכ' במערב פסול) וי"ל דבאמת הי' ראוי לומר גם על הבעל שיהי' צריך להיות שם. אלא דכיון דא"ר לספרי דכי כתביתי בשילי כתיבו בשילי אע"ג דמימסר לכו מילי בהיני. וא"כ בזה ג"כ הרי אין הבעל במקום הכתיבה ואפ"ה כשר וע"כ דלא קפדינן אבעל אלא אסופר ועדים. וא"כ כ"ש דבמאוחר אין הבעל צריך להיות שם. ועיקר דין מאוחר שאין הבעל צריך להיות שם דייקינן מהא דא"ר לספרי. ומשו"ה נקט התם עיקר מילתא דרב דמינה שמעינן גם למאוחר ע"ש היטב:

סי"ג דילג פרט האמצעי פסול. עפ"ת בשם הג"פ דיש מכשירין. וא"כ במוסרו ע"י שליח. דיש מכשירין בזה גם במוקדם גמור יש להכשירו מס"ס ע"ש. ונראה פשוט דז"א אלא כשמוסרו לאח"ז כתיבת הגט באמת דהיינו דאפי' נחשוב את דילוג הפרט האמצעי שהוא

כאילו כתוב בו. והוא באמת בזמנו. תהי' המסירה שע"י השליח לידה מאוחר מזה. וע"כ מסקו סהדי אדעתייהו דלא ניתן בזמנו ודייקו לזכור את יום המסירה. וא"כ אפי' אם אנן נחשבו כמוקדם כשי' הפו' מ"מ כיון שזוכרין את יום המסירה ליכא חורבא. אבל למסור באותו יום גופא ל"מ השליח מידי. ואין קולא מזה דהא י"ל דהעדים ידונהו בפשי' כשי' המכשירין. דהוא בזמנו ולא דיי כלל ביום של המסירה ולדידן דחיישינן לדעת הפוסלין דהו מוקדם והרי אין בזה קולת המקילין ע"י שליח דכל הטעם דבזה ידקדקו לידע יום המסירה ובזה הרי לא יזכרו כלל זמן המסירה כנ"ל ופסול:

סימן קכח

ס"א. שינה (מקום עמידת העדים) פסול ואם נשאת לא תצא בב"ש כ"ה דעת הרמב"ם. עב"י ד"ה שינה מקום העדים דהרמב"ם בפ"א כ' בזה פסול. ובפ"י כ' דכ"מ שכ' פסול ל"ת. ובזה מיושב קושי' התו"ג ע"ש:

והגר"א הוביא תו' דגט שכ' במקום זה לא יחתמנו במ"א ואם חתמו כשר ונראה דהתו' איירי בשכתבו העדים קודם החתימה שהן חותמין במקום אחר.. ומזכירין מקום חתימתן כמו בסקכ"ז גבי נחתם בלילה דאי כ' קודם חתימה דאיחתם בלילה כשר. וה"נ ודאי לענין המקום הוא כשר בזה בדיעבד. ואפ"ה לכתחי' לא יעשה כן ובכה"ג הוא דכשר בדיעבד. אבל לא הזכירו מקום חתימתן דהוה שינוי ודאי פסול אפי' דיעבד:

ס"ד וגם אין כותבין שם מקום דירה מפני שאנו גולים כו' כ' הב"ש דלא קשי' דברי הרא"ש שכ' בפרק השולח דצריך לכתוב שם מקום דירה ומשמע דאם לא כ' פסול כמש"כ הב"י. ובפרק הזורק כ' בפירוש דכשר דלתי' בתרא שכ' הב"י י"ל דאפשר (כצ"ל בב"ש ומש"כ ואפשר הוא ט"ס דמסקנא דתי' הוא וכוונתו לתי' הא"נ שבב"י וזהו תי' בתרא ומש"כ הב"י ואפשר לפרש עוד כו' זה קאי על דברי הרמ"ה ולא שייכי להרא"ש ע"ש) דאם לא כ' שום שם מקום עדיף טפי כו' ומסיק אלא דלפי"ז סותר מנהגינו דכותבין מקום עמידת הבעל והעדים ואין כותבין שם הדירה. ולענ"ד יש ליישב היטב דל"מ בזמן שהבעל לפנינו וכותבין מקום עמידת הבעל הרי אנו מפרשין העומד היום כו'. והרי מפורש דזה המקום אינו מקום דירה אלא מקום העמידה. וזה ודאי לא גרע מלא הזכירו מקום דירה דכשר. אלא אפי' בגוונא דאינו מצוי במקום החתימה. דאין מזכירין מקום הבעל כלל. וליכא אלא מקום העדים מה שאנו כותבין למנין שאנו מונין כאן כו'. דבזה כ' הרא"ש פרק השולח דפסול משום שיתלו שהבעל מאותו מקום וכמו שהוכיח מראי' דבקולניא מתא אנא דוד בר נהילאי נהרדעא שאם לא הזכיר נהרדעא הי' תולין שהוא

מקולניא מ"מ נראה דזה דדווקא בימיהם שהי' הרגילות לכתוב בכל הגיטין מקום הדירה בפרט. ומשו"ה יש להחמיר בזה שכתיב מקום העדים ולא נכתב מקום דירת הבעל דכיון דכותבין בכל הגיטין ולא נכתב בזה. בודאי יתלו דמשו"ה לא כ' משום שהוא דר בזה המקום גופא. ואמקום ראשון סמכי. והוה כשינה מקום עירו דפסול. אבל כ"ז בימיהם שהי' רגילין לכתוב מקום דירה בכל הגיטין. אבל עכשיו שאין כותבין כלל בשום גט מקום דירה. פשוט דהכול יודעין שהוא לפי שאין אנו כותבין מקום דירה ובלא כתבו הא קיי"ל דהוא כשר וא"ש:

וע' ד"מ בשם הש"ג פרק המגרש דכ' דאם הוא דר באנטוכיא לא יכתוב פלוני אנטוכיא דזה משמע שנולד באנטוכיא. אלא ממתא אנטוכיא וכ"כ הב"י בשם תשו' הר"ן דממתא לשון הדיוט הוא על מקום דירה ולפ"ז גם לדידן כגון אם אינו דר בלוד וכ' ממתא לוד הוא פסול דשינה מקום דירה הוא פסול לכו"ע ולכאו' צ"ע שהשמיטו בכאן בשו"ע. אבל נראה דגם זה א"ש דהא באמת גם בסתם אנטוכיא שפיר משמע שהוא גם מקום דירה וכ"נ מגיטין מ"ד גבי המוכר עבדו לחו"ל שאם אמר לפלוני אנטוכיא דאימת לא יצא לחירות דווקא כשאית לי' ביתא בא"י ע"ש ומשמע דבל"ה בסתמא תלינן דהוא מקום דירה. ונראה שלסוגי' זו כיון גם הש"ג וכוונתו דמשמע שם דהיכי דאיכא הוכחה שפיר תלינן דהוא מקום לידה ולא מקום דירה. ולכן צריך לכתוב ממתא דזה ודאי הוה פירושו מקום דירה וכ"כ הר"ן בתשו' הנ"ל. וכ"נ מיבמות קט"ו גבי גיטא דאשתכא דהוה כתיב בי' בסורא מתא אנא ענן בר חיא נהרדעא. ונסתפק שם בענן בר חיא מחגרא דהוה בנהרדעא ומשמע דהיינו שהוא הי' נולד במקום הנקרא חגרא ודר בנהרדעא דשפיר כותבין עליו סתם לשון נהרדעא. ושפיר משמעותו מקום דירה. ופשוט דכ"ז בימיהם שהי' רגילין לכתוב מקום דירה. אבל לדידן דרגילין לכתוב מקים העמידה בודאי נראה דבסתם יתלו על מקום העמידה. ואפי' כתב ממתא נראה ג"כ דדווקא בימיהם שהי' רגילין לכתוב מקום דירה ודאי ממתא הוה פירושו מקום דירה. אבל בנינו שאין רגילין אלא לכתוב מקום העמידה. אפי' כתב ממתא שפיר מפרשינן על מקום העמידה ואין פסול בזה. וגם טעם הר"ן שכן הוא לשון הדיוט פשוט דלא שייך עכשיו שאין זה נודע לנו כלל וע' מש"כ בזה בסי' קמ"א סט"ו וזהו שהשמיטו. ולו"מ הי' נראה לומר דאפי' מה שהחמירו הפו' בשינה. יש לדון בזה בזמנינו דהוא קיי"ל דכלל גדול דכל שאי"צ לכתוב אפי' שינה בו כשר. אלא דבמקום דירה כ' התו' והרא"ש דפסול דזה שאני שאדם נקרא על שם דירתו ע"ש. וא"כ בזה"ז שאין רגילות כלל לכתוב שם דירתו אפשר דלא

עדיף משאר שינוי בדבר שאי"צ וצע"ג שי"ל שאינו בשביל כתיבה בגט. אלא בלשון ב"א בעלמא:

ועיין תו"ג דל"ק לדידן קושי' הש"ס בב"ב דליחוש לשני יב"ש בעיר אחת כו' דבזמנינו הוה כמקום סכנה דכותבין אע"פ שאין מכירין וסומכין על הבעל עצמו. ומסיק דכשתבוא להנשא צריכה ע"מ. וזהו חידוש גדול. ובאמת משמעות כל הסוגי' דב"ב דאין כ"ז אלא אכתיבה לכתחילה דצריך לתקן דלא ליתי לקילקולא אבל בדיעבד אין חוששין לכ"ז וכן מצאתי בהדיא בתומים חו"מ סמ"ט. ע"ש שכ' דלא חיישינן בגיטין לקנוניא וכ"נ ודאי לדינא דאו' וצע"ג:

שם ואם אין הבעל מצוי שם אין כותבין מקומו כלל הגר"א כ' ראי' מהא דיבמות קט"ו גבי ענן בר חיא הנ"ל דמסקינן ואימא מילי מסר וכשר אע"פ שאין כתיב מקומו כלל. והנה הרשב"ם ב"ב קע"ד ד"ה כי יתביתי כו' כ' שצריך לכתוב כתבני במקום פלוני מה שראיני במקום פלוני. וצריך להבין איך יפרש סוגי' זו דיבמות דא"כ היכי יש להסתפק בהא ענן בר חייא דהא לא נכתב שראו בנהרדעא. וצ"ל לפירוש דכיון דכתיב בי' עב"ח נהרדעא. הוה ככתיב שראו שם. וא"כ י"ל גם כן דה"נ הוה ככתוב בו מקום העמידה דדייניין דמסתמא הוא התם. וכמו שבאמת הי' המעשה דהוה ההוא יומא בנהרדעא ע"ש. וא"כ אין ראי'. ונראה לענ"ד ראי' נכונה מהא דסו"פ מש"א אם לא באתי מכאן עד יב"ח כתבו ותנו גט לאשתי. דכותבין ונותנין לאחר יב"ח. והרי הם מצפין עד יב"ח שיבא ובודאי אין יודעין מקום עמידתו ואפ"ה כותבין אותו לכתחילה ש"מ דבאינו יודע אינו מעכב:

שם בהגה דכל דבר שאי"צ לכתוב אם שינה בו כשר. בב"ש סק"ה הקשה דבמקום העדים ג"כ אי"צ לכתוב (כמש"כ בסק"א) ואפ"ה שינה בו פסול והנה הרא"ש במקומו והתו' ביבמות פירשו דהכא שאני שיכולים לבא לידי הזמה ע"ש. והוזכר טעם זה בב"ש סק"ב. ועוד נראה דעד כאן לא הכשירו אלא בדבר שיש לתלות דטעו בזה כגון מקום לידת הבעל או עמידתו שלא הי' במקום הגט. אבל מקום עמידתו עצמן שלא שייך טעות והוה שקר מפורסם זה ודאי פוסל. וכיו"ב מצינו לחלק בחו"מ סרל"ח בבא ואמר שדה שיש לי במקום פלוני אני מוכר כותבין העדים אע"פ שאינו נודע להם שיש לו. ומבואר בתשו' הריב"ן הרא"ש דכשידוע לעדים שאין לו כותבין והובא בד"מ שם סשע"ה. דשקר מפורסם ודאי אין לכתוב. וה"נ מקום עמידת עצמן דהוה שקר גלוי פוסל. אבל במקום הבעל אפילו כ' שעומד במקום זה אפשר דאינו גלוי כ"כ: ס"ג בהגה והוה"ד אם יש לנהר ב' שמות הנה בד"מ ט' הוביא בשם מהר"מ פדוו דאי"צ אלא שכ' דהכלבו והג"מ בשם

סמ"ק שכ' דאם יש ב' נהרות צריך לכ' שניהם סותר זה. ונראה בכוונתו כדברי הר"ן בתשו' שהוביא בב"י סוסי"ז שכ' על פסק הרשב"א דכתב בגט מקום לידה אע"פ שאינו מקום דירה סגי. וכ' דלמדה מכתוספתא דתניא אם הי' במקום אחד וכ' שם אחד מהן כשר. שסבר הרשב"א ששני מקומות כשני שמות ע"ש. וה"נ ס"ל להרב דכמו דצריך להזכיר שני הנהרות ה"נ צריך להזכיר שני השמות ונכון. וע"ש מה שהקשה הר"ן על הרשב"א דאינו דומה שני מקומות לשני שמות דהשמות אין א' עוקר את חבירו. אבל המקומות כל שיצא משם שוב אינו מקומו כלל. ולענ"ד אין זה קושי' על הרשב"א. די"ל דהרשב"א לא קאי אלא בשכותב בפירוש שנולדתי בו כלשונו בתשו' שהוביא שם. דבזה ודאי לא שייך שנעקר שהרי ודאי נולד בו. וס"ל דסגי בסימן לידה לבד. ואולי כוונת הר"ן על לשון המשנה שם עירו ועירה דמתני' לח קרי עירו אלא עיר שדר בו. ומ"מ אין זה מוכרח להשיג:

ב"ש סקי"ב אפי' רוב מסתפקין מאחד ומיעוט מן השני כותבין שניהם והמהרי"ק כ' גבי מעיינות ובארות דאין כותבין את המיעוט. ולכאו' ה"נ בנהרות אלא לדעת הרמ"א בס"ו אין נוהגין בנהרות כמהרי"ק כו'. ולפי"ז ה"ה במעוינות ובארות לענ"ד כל דבריו בכאן מגומגמין מאוד. והנה תירץ דברי הס"ג בזה כן לענין נהרות כ' דבתוך עיבורה כותבין אפי' אין מסתפקין ממנו כלל (ויתבאר הטעם בסמוך) ובשני נהרות כתב דאם יש אפי' מיעוטא דמיעוטא שמסתפקין גם מהשני כותבין גם אותו. אבל אם אין מסתפקין ממנו כלל אין כותבין אותו. ולענין בארות ומעיינות כ' דאין כותבין אפי' תוך עיבורה של עיר אלא א"כ מסתפקין מהם רוב תשמישין. אלא שכ' דבשנים אפי' האחד אינו משתמש אלא למיעוטא דמיעוטא כותבין בארות בלשון רבים (והיינו דלכלול סגי במעוטא דמעוטא). ואם אין מסתפקין מן השני כלל כותבין רק באר. וא"כ פשוט דאין כאן סתירה על מהרי"ק דהרי גם המהר"מ בסה"ג ס"ל דאין להזכיר שם מין מעיינות או בארות אלא במסתפקין מהם רובן. אלא דלכלול היא שכ' דסגי במיעוטא דמיעוטא ובזה לא יחלוק גם המהרי"ק ובדין נהרות הרי בהדיא חילק המהר"מ בסה"ג מן דין מעיינות ובארות וכ' דכותבין נהר אפי' אין מסתפקין ממנו כלל ומשו"ה י"ל דבשנים אף דכותבין אותן כ"א בשמו בפרט אפ"ה סגי בזה במיעוטא דמיעוטא. דהרי נהרות שאני דבאחד כותבין אותו אפי' אין מסתפקין ממנו כלל. אלא דבשנים אין כותבין את השני אלא במסתפקין ממנו מיהו מיעוטא דמעוטא. ובאין מסתפקין ממנו כלל אין כותבין את השני וכמו שיתבאר בסמוך. אבל היכי דמעוטא דמעוטא מסתפקין ממנו ודאי סגי בנהר לכ' גם את השני דהרי פשוט דאין דין נהרות בזה כמו מעיינות. וכמו שכ' בעצמו בסקי"ד ולכאו'

דבריו בסקי"ב וסקי"ד סותרין זא"ז וצ"ע. ועתה אפרש טעמן של דברים דהרי כ' הש"ג בפרק המגרש דאם היא בין ההרים כותבין דיתבא בין ההרים ואף שאין סיפוק כלל מן ההרים כותבין אותן לסימן מיהו פשוט דזה שייך בדבר חשוב כהרים דקטן נתלה בגדול וכן בנהרות דהוא ודאי דבר גדול כותבין ג"כ לסמן בו אפי' אין מסתפקין ממנו. אבל לענין בארות ומעיינות פשוט דאין חשובין לתלות בהן העיר אלא א"כ הם מספקין צרכי העיר. אז הן חשובין לסמן בהם. ומיהו כשיש שני נהרות אע"ג דבאחד כותבין אותו לסמן אפי' אינו מספיק כלל. מ"מ כשיש שנים והאחד מספיק להם וא"כ מתפרש דיתבא על הסיפוק. אז אין כותבין את השני אלא א"כ יש גם ממנו סיפוק עכ"פ אפי' מעוטא דמעוטא. ובזה נכלל גם הוא בלשון סיפוק שבתיבת דיתבא. וכמו בשני בארות שהא' מספיק סגי להשני להיות נכלל אפי' במעוטא דמעוטא כנ"ל. וכשאין מסתפקין מהם כלל אז אין כותבין בשניהם אפי' לכלול והכול נכון ומדוקדק:

סימן קכט

ס"א. כותבין שם האיש והאשה בגט עב"י בשם תשו' הרשב"א דאפי' כתב בן איש פלוני או בת איש פלוני ל"מ דאין זה שמות וכשלא כ' השם הוא בטל מדאו' (ויתבאר זה בסמוך) וכוונתו אפי' כתב על האב שמו ושם אביו של האם דהשתא נודע שפיר בגט. מי הוא האב ונודע מי בנו. ודלא כמו שנתקשה בזה וכן מצאתי מפורש יותר בחידושיו לקידושין ד"ט גבי כיצד בשטר כ' לו בתך מקודשת לי כו' כתיב שם דהוא לשנא קייטא דצריך לפרש שמה דווקא דומיא דגט דאי ל"ה לא הוה ספר כריתות ע"ש. ולכאו' יש ראי' דצריך לכתוב השם בשטר קידושין מסוגי' דיבמות ל"א דפריך מפני מה אין כותבין זמן בשטר קידושין ול"ח שמא יחפה על ב"א ע"ש. ואי אין צריך להזכיר שמה בשטר הא ל"מ הימן מידי, אבל יש לדחות דבאמת אי הוה חיישינן לתקן חשש חיפוי והוה צריך זמן באמת הי' צריך גם שמה משום הך חששא. אבל כיון דאי"צ זמן אי"צ לכתוב שמה ואין ראי' ומ"מ הרי פשוט לו זה להרשב"א מסברא ויקשה לפי"ז מהא דתנן בקידושין ס"ב אם תלד אשתך נקיבה ה"ז מקודשת לי אם הי' אשתו מעוברת ה"ז מקודשת ואם צריך שמה בשטר קידושין וגם נאמר דבת פלוני ל"מ. ובודאי דה"נ עובריה של פלונית. א"כ מאי ששייך לקבוע שם על עובר כ"ז שלא נולד. ומיהו אפשר לומר דהתם בקידושי כסף. אבל עדיין יש להקשות מהא דסופ"ב דגיטין הרי את שפחה וולדך בן חורין אם הי' עוברה זכתה לו. והתם בסוגי' לא שייך בשחרור כסף דא"כ מאי מייתי שם לראי' לזכיית האם. דהא בכסף נפיק ממילא ע"י קבלתו את הכסף ואין לומר משום דהוה דבר

שלא בא לעולם ואף דאיירי שם לרבי וס"ל אדם מקנה דשלבל"ע מ"מ לדבר י"ל דגרע כמש"כ התי' בכ"ד. אבל אם עובר ירך אמו שפיר היא זוכה האם בשבילו אבל לפי"ז אין החסרון בשביל שהוא שפחתו שאינו יכולה לקנות מיד רבה. אלא לפי שהוא לא בל"ע ואין שום אדם יכול לזכות בשבילו אלא אם הוא ירך אמו יכולה היא לזכות בשבילו ע"ש היטב ובסוגיא שם מבואר בהדיא דלא נקטינן זה התם אלא לענין זכיית השפחה והיינו בשיחרור שטר דבעי קבלת זוכה. (וע"כ דס"ל להש"ס דזה לא הוה לדבר שלא בל"ע וכבר כתבתי בזה בחידושי יו"ד סרס"ז). ועכ"פ דע"כ איירי בשטר. ואי דעל שם האם והאב ל"מ א"כ האיך שייך שם לעובר. ומה שמו כי תדע. והרי שטר שחרור ודאי שוה לגט אשה לענין לשמה כמבואר בד"ט. ואפשר לומר דאע"ג דבכ"ד ל"מ שם האב והאם מ"מ כ"ז שהיא עובר דלא שייך עליו שם אחר שפיר מיקרי גם זה שם וכ"ש לפ"מ דקיי"ל עובר ירך אמו וצ"ע:

שם בהגה לא כ' אלא שם אחד אפי' הוא טפל וגירש בו כשר וכבר כ' כל האחרונים דהעיקר דהרמב"ם חולק ע"ז וכן מוכח לענ"ד בהדיא בפי' המשניות להמעיין שם. ושי' דביש לו שני שמות ושניהם ידועים ומפורסמים וגירש באחד מהן פסול. ואם כתב את שם אחד מהן וכל שום על השני כשר ואם האחד מפורסם יותר וגירש בו אפי' לא כ' וכל שום כשר. וזהו ששנינו כ' חניכתו כשר. ואם כ' שם שאינו ידוע ביותר אפי' כתב כל שום על השני הוא פסול. וכ"ש כשלא כתב וכל שום. ואם כ' שם אחר אפי' כ' וכל שום הוא גט בטל. כן הוא שי' בחיבורו ובפירושו וזה פשטות דבריו. ויצא לו זה דס"ל דיהודה וגליל בש"ס ל"ד אלא דזה הוה שני שמות מפורסמים ובאחד מהם פסול. וזהו תקנת ר"ג. ובודאי אינו אלא פסול דרבנן. ואע"ג דתני בבריי' אינה מגורשת ע"כ ל"ד דהא אינו אלא מתקנת ר"ג. וכ"ה בפירוש בדברי הרא"ש וכל הפו' דאינו אלא משום חשש לעז (ודלא כהב"מ שהחליט דזה מ"ה והוא תמוה) והא דנקט אינה מגורשת היינו משום דדינא דשינה שמה ושמו. דתצא וי"ג דברים בה כדמפרשי דזה דינא דמתני' דהזורק שינה שמו ושמה כו' וחשובה כא"מ מדאו' ומקום כתיבה וניתנה נראה דהרמב"ם ס"ל דאין קפידא בזה ושניהם שוין וכשניהם מפורסמים חשובים וכן הי' מסתבר דלמ"ל לט לעשות מחלוקת בין הש"ס והתוספתא. וכשהאחד מפורסם יותר סגי בשם זה לבד העתיק לשון המשנה דחניכתו והיינו נמי דר"א והוא דאיתחזק בתרי שמא. אלא דר"א קאי שם במקום כתיבה ונתינה אייתי הש"ס בריי' דיצא למקום אחר. אבל באמת היינו נמי מתני'. וזהו דס"ל להרמב"ם דאינו אלא דיעבדי כההיא דבריי' דהתם. וההיא דכ' שם טפל פסול נפקא לי' מפורתא שרה. וס"ל דהוא עיכובא אפי' בדיעבד. וס"ל דמדהחמירו

בשם טפל ש"מ דבשם אחר לגמרי הוה בטל מדאו' אפי' כתיב וכל שום. ולשי' הסוברים דלא כ' השם בגט הוא בטל מדאו' פשי' דל"מ וכל שום כלל. אלא אפי' להסוברים דלא כ' אינו מעכב כ' שם אחר ודאי בטל מדאו' ואינו לשמה. ומה שכותב וכל שום ודאי אינו מתקן בזה. ומעתה מפורש שי' הרמב"ם בכל פרטי חילוקיו מאין הוציאם. וגם שלא השמיט הסוגי' דדל"ד שנתקשו הרבה וכ"ז עיקר לדינא לענ"ד:

ב"ש סק"ד אם הקדים שם הטפל אפי' כתיב בפירוש שני השמות פסול לכתחי' דהא לשי' ר"ת קאי הש"ס במפרש שניהם והקפיד על ההקדמה וראי' מעובדא דמהרמ"פ לפי' הב"י דנסתפק איזה להקדים וכ' שני גיטין. באמת הדין ברור לר"ת בפירוש הש"ס אבל ראייתי מעובדא דמהר"מ אינו מוכרח דהתם בנשתנה מחמת חולי כל אחד עוקר את חבירו. ואף דס"ל דיכול לכתוב דמיתקרי. מ"מ הרי בשני עוקר את הראשון. וא"כ ממילא גם הראשון עוקר את השני, אבל שני שמות דנקראים בו תמיד זה הרוב וזה המיעוט. אין אחד עוקר את השני אלא דזה חשוב יותר ואין להקפיד על ההקדמה כ"כ. ותדע דע"כ התם שאני דהא האחרונים ס"ל דאין כותבין כלל שם של חולי שלא נתחזק. ואם כ' פסול וא"כ ודאי י"ל דבהקדימו לכו"ע פסול:

ס"ד בהגה אבל אם עשה מקום הכתיבה עיקר פסול עב"י בשם הקונטרס דאם שם מקום הכתיבה אינו שם שנותנין אותו לעיקר כלל אפשר דכשר דאין כאן לעז דהכול יודעים שיש לו שם אחר וכן כששם מקום הנתינה הוא שם שאינו לעיקר ג"כ אין לעז כיון דיודעים ע"כ שיש לו שם אחר ולא הוביאו כאן וכן השמיטו זה כל האחרונים. וכ"נ כיון דקיי"ל דאפי' כתב שם מקום הכתיבה וכ' וכל שום פסול. הרי דאפי' כ' בפירוש שיש לו שם אחר הוא פסול כ"ש דל"מ מה שיש בגט הוכחה בעלמא שיש לו שם אחר. וכן בששם מקום הנתינה אינו שם שעושין לעיקר שכ' להקל אפי' לא כ' צ"ע כיון דקיי"ל דשם מקום הנתינה הוא עיקר וצריך לכותבו דווקא א"כ אפי' אין אנו רגילין לעשותו עיקר השם. מ"מ הרי הש"ס עושהו עיקר ומניין לנו להקל בזה ואולי דבריהם לפי שי' ההגה ס"א והב"י דגירש בשם טפל לבד כשר אע"ג דשמות שבמקום כתיבה ונתינה ע"כ שאני והחמירו גם הב"י והרב וע' ב"ש סק"ז. מ"מ בכה"ג דיש הוכחה שאני וגם לא מיפסל משום הקדמה כיון שלא כתבו בפירוש. מ"מ כ"ז דחוק וגם לא קיי"ל כשי' הב"י והרב שם בשם טפל ואין להקל:

ב"ש סק"ז אבל מה שפוסל בכתב על מקום נתינה דמיתקרי קשה מנ"ל זה. ואפשר דלמד משי' ר"ת דכל הסוגי' בכותב דמיתקרי ותני בבריי' עד שיכתוב שם שביהודה וגליל עמו כו' לכאו' אין הוכחה מהש"ס כלל דפוסל עד שיכתוב דווקא שם מקום הנתינה תחילה

אלא דפוסל בלא כתבו כלל והא דנקט תחילה שם יהודה אפשר דזה ל"ד. ואף דלכל הפו' ס"ל דהוא דווקא היינו לפי שם מפרשים שם. שאינו מזכיר כלל שם מקום הנתינה אלא כותב וכל שום והרי ה"נ ס"ל בפירוש הסוגי' בההיא דפורתא שרה לפי שי' דהוא בכותב וכל שום דהוא בדווקא. אבל לפיר"ת דפירש שם בכותב את השם בפירוש. הרי מפרש שם דאינו לעיכוב בדיעבד. וה"נ י"ל ודאי גם בכאן דל"ד:

ס"ה בהגה כ' שם עו"ג וכל שום פסול עב"ש דמוכח לדידן דהפסול הוא בשביל ששם של גוים הוא שם טפל ובתו"ג הקשה דאם כן גם גבי גר שכתב שם גוים וכל שום הוה לי' לפסול. ולענ"ד הנה הב"י הקשה על מש"כ המהרי"ק דאפי' נשתקע כשר. דהא קיי"ל דאין כותבין שם שנשתקע ע"ש. ואפ"ה כ' זה בשו"ע ועב"ש לקמן סקל"ז שכ' ליישב זה בשם הלבוש בדוחק. ומדברי הב"ש כאן סק"י משמע דלא ס"ל כלל סברא זו דהלבוש. דאי ל"ה הרי אין דין מומר כדין גר ע"ש. ולענ"ד לא שייך נשתקע אלא כשנתנו לו שם אחר. אבל אם לא נתן לו שם אחר אפי' נשתקע ע"כ שמו הוא. וכן מקום נתינה נראה דאפי' יצא זמן הרבה וכבר נשכח שם שמו אפ"ה ודאי אם לא כ' בגט את שם מקום הנתינה ודאי פסול כיון דלא חילוק כלל בזה בש"ס. ועוד הגע בעצמך אם הי' במקום אחד ואח"כ יצא משם ושהה הרבה וכבר נשתכח שמו. ואם חזר אח"כ ובא וניזכרו שכך שמו. האם יתחשב שם שנשתקע ויהי' צריך דווקא שיתחזק שמו ל"י. זה ודאי ליתא כלל. אלא דכל שאין לו שם אחר לא חשיב נשתקע וה"נ בגר ומומר כל שבאומתו לא ניתן לו שם אחר אין שייך לקוראו נשתקע. ולפ"ז נראה דכיון דשם זה שבאומתו הוא עיקר א"כ אע"ג דמבואר בסקכ"ח ס"ג ולקמן סעי"ד דשם של ישראל הוא עיקר. לגבי שם של כותים. אפשר דאין זה אלא להקדמה לכתחי' אבל לא לפסול בדיעבד כמו שהדין בשם טפל. ואפי' נודה שם שהוא פסול אפי' בדיעבד היינו דווקא שם שבישראל כך הוא שמו מעיקרו אבל כאן בגר ומומר שבאומתו שהי' תחילה. או עכשיו. הוא שמו אין לנו לעשותו כלל טפל. וכן מוכח בהדיא בב"י שכ' דמאי פסקא שהוא טפל ע"ש. אלא דבמומר כיון ששינה שמו באיסור. אע"ג דלדידן קיי"ל דרשאי להזכירו מ"מ אין להחשיבו יותר משם טפל וכשעשאו לעיקר הוא פסול. אבל בגר שהי' שמו תחילה בהיתר אין להחשיבו כלל לטפל: בספר ב"מ הקשה לשי' הפו' דקידושי מומר אינן ודאי קידושין. א"כ ישראל שקידש אשה והמיר אח"כ. היאך יכול לגרש כיון דאין הגירושין ברורין ע"ש שהאריך ולענ"ד פשוט בשי' הסוברין דאינו בר קידושין לפי כשהמיר פקע מיני' תורת קידושין דאינו ישראל כלל א"כ ישראל שקידש כבר והמיר אח"כ גט יפקע מינה הקידושין הראשונים מדינא ואי"צ גט כלל מן הדין והגט אינו אלא מחומרא בעלמא:

ס"ז בהגה אבל לכתחי' אין כותבין רב. בב"ש תמה בזה. בשם הש"ג דאם נקרא רב טובי' וכתב טובי' בודאי יש לחוש לשינוי השם. ולענ"ד אע"ג דבכתובות פ"ה אמרינן אמר טובי' ואתא רב טובי' לטובי' אמר לרב טובי' לא אמר זהו שם דבודאי אם כיון לת"ח הוה אמר רב אבל בגט דכותבין השמות מן התורה ואין שם אלא שם העצם ולא שם התואר. וכשם שאין כותבין כל תואר. כך אין כותבין תואר החכם וא"כ הוה כמו אינש דגייס בי' דאמרינן שם דאי גייס בי' הא גייס בי' ולא הוה שינוי כלל. וכ"ז על שם אביו אבל על שם המגרש עצמו נראה להיפוך שאם כתב רב הוא פסול אפי' בדיעבד דהא קיי"ל דהגט לשון הבעל ואין דרך לכתוב על עצמו רב וכדאמרינן בסו"פ כ"צ מ"ט קרית לך רב הונא ויש לחוש שלא נכתב בשליחות הבעל. והיכי שמתחילה קבעו עליו שם רב וכגון רב הונא דכ"צ שם. נראה ודאי דצריך לכתוב רב הונא ואי לא כ' רב אלא הונא לחוד אפשר דודאי הוה שינוי השם:

שם בהגה אין כותבין בר פלוני אלא בן פלוני כ' הב"ש דאם כ' בר פלוני כשר וכבר כ' זה הרב בעצמו לעיל סקכ"ו ס"ל ע"ש. וכ"ה בש"ס אחי בר הדיא ענן בר חיא:

ס"ח בהגה ובמדינות אלו אין נוהגין לכתוב וכל, שום כו' כ' הט"ז דלדידן נראה דאם כ' וכל שום אפי' נשאת תצא והבנים ממזרים דיש לעז שהוא אחר שהוא מומר. דאין נוהגין לכתוב אלא במומר. ולענ"ד החמיר בזה ביותר. דהא מבואר בב"ש סק"ו בשי' הסמ"ג והתרומה דלדידן כותבין מקום הנתינה לעיקר וכותבין על מקום הכתיבה וכל שום. אפי' לא נודע כלל למקום הכתיבה שיש לו שם במקום אחר. ומשמע דלשי' שאר פו' ג"כ כותבין כן לכתחי'. אלא דס"ל דבדיעבד כשר בכה"ג גם בכתב שם של מקום הכתיבה. אבל לכתחי' הדין דכותבין שם מקום הנתינה לעיקר. וא"כ הא בכתב שם שלא נודע אפי' כ' וכל שום הוה גט בטל. וא"כ הרי גם בזה יש לעז לבני מקום הכתיבה שכ' שם שלא נודע להם והוא גט בטל. וע"כ דכיון דכותבין וכל שום אסקו אדעתיי' דמסתמא יש לו שם שני במקום הנתינה. וא"כ ה"נ הרי כ' בעצמו בסקי"ג דיש לו שם במ"א ואינו נודע איך הוא השם כותבין וכל שום גם לדידן. א"כ הרי אין בזה לעז כלל דהרי ג"כ יתלו שיש לו איזה שם שאינו נודע במ"א ואין יודעין זה. ואע"ג דיש ליישב דבריו ע"פ דברי התוס' בגיטין ד"פ ד"ה כי כו' דאע"ג דמאוחר שאין העדים בזמן הגט במקום הכתיבה כשר. בנכתב בזמנו ואין העדים במקום הכתיבה ששינו שם המקום הוא פסול. דזימנין דידעי שאינו מאוחר ומיחזי כשיקרא ע"ש. וה"נ י"ל דלפעמים ידעו שאין לו שום שם במ"א ויתלו שהוא אחר. אבל לפי"ז לא הו"ל למימר לחוש למימר אלא סתם לאחר. וגם אינו נראה להחמיר בדבר שהקדמונים נהגו לכותבו לכתחי' וכ"ה דעת הב"ש סק"ב ע"ש:

ס"ט לא כ' שם אבי האיש כשר כ"כ הרשב"א והרא"ש ויש ראי' לדבריו ביבמות קט"ו לגירסא דידן אנא אנדרונלאי נהרדעא כו'. ומיהו ברא"ש פ"ד דגיטין סי' ז' נראה שהי' גירסתו שם דוד בר נהלאי ע"ש. ומ"מ נראה דזה דווקא בכה"ג שהוא שם מופלא שהכול יודעין שאין אחר בעיר. וכההיא דאסור לקראת לאחרים בשם רבו אפילו שלא בפניו דהיינו דווקא בשם מופלא כמש"כ שם הפו'. וה"נ אפשר להכשיר בשם מופלא שאינו שכיח ונודע שזה המגרש. אבל בל"ה ודאי להרשב"א לשי' דס"ל דלא כ' שם העיר פסול דחיישינן לשני יב"ש בעלמא כמבואר בתשו' הר"ן שהוביא הב"י סוסקכ"ח ע"ש. כ"ש דיש לחוש בכתב שם של עצמו בלבד. אף שכתב שם העיר דגם בעיר זו גופא ודאי דכמה יוסף איכא בשוקא וכ"ה בפירוש בתשו' הרשב"א בב"י סוסקכ"ה דנמצא מחק בשם אביו הוה כמחק בתורף דפסול ע"ש. וע"כ דהכא דווקא בכה"ג בידוע שאין אחר בשם זה בעירו וצ"ע:

שם בהג"ה ואם הכינוי לבן ולא לאב יכתוב קודם שם האב. ואם כ' לבסוף פסול. עב"ש דבשם האשה כשר בדיעבד ולענ"ד להוסיף דזה דווקא בכינוי שהיא רגיל על שם הבן וגם על שם האב, וכמבואר בב"י בשם המהרי"ל דעובדא הוה בשם משולם בן אורי והכינוי פייוש. דרגיל להיות כינוי זה לשני השמות כמו שמסיק שם הב"י. והמעשה הי' שכינוי זה הי' רק להבן ולא להאב. וכתבו אחר שם אביו. ויש לטעות לחושבו על שם אביו. אבל היכי דאין הכינוי רגיל אלא על שם הבן. ולא על שם האב. י"ל דכשר בדיעבד אפי' כתבו אחר שם אביו. דודאי נפרשו על שם הבן כמש"כ שם הב"י מקודם דהריחוק אינו מזיק כמש"כ ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברהם ע"ש. וכן משמע קצת בב"ש סקכ"ד ע"ש:

סי"א אם לא כ' שמות האיש והאשה פסול בב"ש דשי' המרדכי דכשר. וכן שי' התו' בד"כ גבי שקיל ס"ת ויהיב לה דלר"מ דווקא פסול אבל לר"א דע"מ כרתי כשר מן התורה. ונראה דאע"ג דר"י קאמר שם למאי נחיש לה הא בעינן שמו ושמה ומשמע דאין כאן אפי' חשש גט כלל. והרי ר"י ס"ל בהדיא בסנהדרין (כ"ח) גבי מתנתא דחתמי עלה תרי גיסי כר"א ע"ש. נראה לפ"מ דמבואר בדפ"ה בפלוגתא דודן. דטעמא דרבנן דל"ב ודן דידים שאינן מוכיחות הווין ידים ע"ש. והנה זה דווקא בגט שכתוב בו לשון אני מגרש אשתי דעכ"פ הוה ידים שהוא גט. אלא שאינו מוכיח שמגרשה בגט זה. אבל ס"ת שאין בו כלל אלא לשון ספר כריתות. בודאי אפי' אם כיון הסופר לשם גירושי איש זה. אבל הגט הרי אין בו אפי' ידים כלל לגירושי זה. ולכו"ע אין בו שום חשש גט. ולשון שמו ושמה ל"ד השמות. אלא גירושין מהבעל לאשתו ונכון. ב"ש סקכ"ד ואין לחוש דהכינוי לי"ב

קאי גם ע"ש משה דמסתמא קאי אדסמוך לי'. והנוב"י השיג ע"ז דהכינוי אינו חוזר כלל על השם. אלא על האדם עצמו. וראי' דבזכר כותבין דמתקרי ובנקיבה דמתקריא. אמנם לענ"ד משמעות הרב בסי"ח גבי נשתנה שמו שני פעמים וגם יש לכל שם כינוי כותבין כל שם עם כינוי שלו. משמע דהכינוי הוא על השם. ואע"ג דיש לחלק דנשתנה שאני. דאז כל שם עם כינוי שלו בשעתו הוא לבדו. ל"נ לחלק בזה דמ"מ עכשיו הוא נקרא בשניהם יחד. והשגתי יש ליישב דהא מבואר בד"מ סוסי"ז גבי נהרות דגם טבע השמות גופא הם נגזרים ללשון זכר וללשון נקיבה ע"ש. וא"כ פשוט דהזכרים גם שמותם הם לשון זכר. והנקיבות גם שמותן טבע לשון נקיבה. וא"כ אף שהכינוי על השם. מ"מ השם גופא בזכר הוא לשון זכר. ובנקיבה הוא לשון נקיבה: סט"ו בהגה קיצור השם שהוא שם בפ"ע כמו אלחנן חנן כותבין ונראה דאע"ג דגבי חזקיהו חזקיה אמרינן דחזקיה הוא קיצור השם מחזקיהו. הכא לא אמרינן דתנן גופא הוא קיצור השם מאלחנן. חדא דחזינן דלאו הכי הוא דרגילין אנו לאסוקי בתחילה שם חנן לשם. וגם במקרא שם אלחנן נמצא אחד בין גיבורי דוד. ושם תנן יש הרבה בעזרא ונחמי' ודה"י. בודאי יש לילך אחר הרוב דשם זה שכיח לעצמו. ולפי"ז נראה במי שנקרא מלך תלינן דשמו אלימלך שהוא מפורסם בנינו במגילת רות. ולא חיישינן לשם מלך שנמצא בדה בין בני בנימין כיון דאינו מפורסם כלל ויותר יש לתלות דשם דהתם גופא הוא קיצור מאלימלך וצ"ע:

סי"ח מי שנשנה שמו מחמת חולי הנה כל האחרונים הסכימו דקביעת שם הוה בשלשים יום ויסודם מהא דב"ב קס"ז כל שהוחזק שמו ל"י אין חוששין ונראה בכוונתם דאע"ג דלכאו' י"ל שם דאינו כלל מדין קביעת שם אלא כדאמרינן ביבמות סו"פ ב"ש גבי לא נבעלתי דטפי מתלתין יומין לא מוקי אינש אנפשי'. ויש ראי' שכך שמו באמת אלא דמלשון המשנה דקתני אין כותבין אלא א"כ מכירין ומפרש בגמרא דבלא איתחזק סגי בל"י. ומשמע דקאי גם על לשון המשנה דבהכי הוה מכירין והיינו שזה חשוב שהם עצמם מכירין זה ולא בתורת הוכחה וראי'. אלא דבל"י כבר הוה קביעות שם ונכון. ובדין זה דנשתנה מחמת חולי דעת הח"מ דתיכף הוה קביעות. ובגירש באותו יום כותב שם זה ששינה ונראה לענ"ד סעד גדול לדבריו דהא ברה"ש דט"ז אמרינן דשינוי השם משנה הגזירה מקרי דשרי אשתך לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה כו' וגם נתתי לך ממנה בן. ומבואר בכתוב דבעצם היום הזה נמול. ואמרינן בר"פ הפועלים דבג' למילה באו המלאכים ואמרו לו כי למועד אחרת יהי' לה בן. ואמרינן ברה"ש (די"א) דתיכף בתר ז"י נדה אח"ז נתעברה ממנו את יצחק ע"ש והרי לא הי' אלא עשרה ימים אחר שינוי

השם ואי ס"ד דגם בשם שינוי שבשביל שינוי גזירה צריך ל"י הרי אכתי לא נשתנה שמה בעשרה ימים. וע"כ בשינוי מחמת חולי שהוא בשביל גזירה תיכף חשוב שינוי השם:
שם ואם יש לו שם מובהק שבו עולה לתורה וחותם כו' הוא עיקר. בתו"ג כ' ע"ז דהוא חידוש דהא חניכה שהכור קורין כשר לכתחי'. ועיקר השם אינו אלא דיעבד. הרי דזה אלים יותר ולפמש"כ בעצמו בסק"ג. דחניכה שכשר לכתחילה היינו דווקא שממש הכול קורין. אבל רוב לא מהני כמבואר בהדיא דרובא מרים ופורתא שרה. א"כ שפיר מקדימין עיקר השם בסתם. דמי יוכל להבחין אם יש מיעוט שאין קורין בחניכה רק בעיקר השם. וגם לפ"מ שהתנה שם בשם הג"פ דדווקא בחניכה שדומה לעיקר השם א"כ שפיר י"ל דעיקר של השם גופא ודאי הוא עדיף טפי:
סכ"ב אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו יכתוב אליהו כ' הטעם דעפ"י רוב קורין על שם אליהו הנביא ועפ"י רוב נכתב שמו עם וא"ו לולי שאיני כדאי הוא תמוה דהוא כ' הרמב"ן וריטב"א בקידושין ד"נ גבי סבלונת דלא אזלינן בתר רובא. דאין הולכין אחר הרוב אלא כשהוא בטבע. אבל רוב שאינו אלא עפ"י מנהג לא שייך להחזיק בו אחר הרוב כיון דנודע לנו שיש מיעוט להיפך ע"ש. וה"נ כיון דודאי יש אנשים דידוע ג"כ ששמם אליה. בלא וא"ו ולפי"ז מסתמא אינן על שם הנביא שרובו בואו וא"כ אין לנו לילך כלל אחר הרוב בזה. והרי אם יכתוב בוא"ו ושמו בלא וא"ו הוה שינוי גמור והגט בטל. ולכאו' הי' ראוי' יותר לכתו' בלא וא"ו שבדיעבד כשר אפי' אם שמו בוא"ו דהוה קיצר. ואין כאן אלא ספק דלכתחי'. וכן בגדליה גדליהו וכה"ג וצע"ג:
סל"ד בהגה ואם כ' ה"א במקום אל"ף כשר עב"ש והוא מפורש בד"מ אות כ"ח בשם מהר"מ פדוו דאל"ף במקום ה"א ג"כ כשר: שם אבישור הוא שם בדה"י א' ב' ודלא כמי שטעה בזה בשמות גיטין של ב"ש חויא כו' וע' טוב גיטין ואולי י"ל דהוא מש"ס יבמות קכ"א מאן איכא בי' חיוא. ואף ששם היו"ד קודם וצ"ע וע' ט"ג בשם משה שהוביא שם כינוי מוסי ואפשר שהוא משם ר' מוסיא בריש יומא ד"ד ע"ש:
ק"ל ס"א צריך שיחתומו שני עדים בב"ש סק"ד דבדיעבד כשר בלא עדים במ"ע כדברי התו' שהוביא בסק"א והב"מ האריך להשיג עליו ואינו מוכרח. מה שהקשה מדברי הטור כבר הרגיש בעצמו בסוהס"י דע"י שליח ודאי אין השליח רשאי בלא עדים. ומה שהקשה מהא דאני ראובן ל"מ והבין משום תקנה דלא נתפרש שמו וכ"ש בלא עדים. וז"א דהתם בלא ע"מ. ואין הפסול כלל משום שלא נתפרש אלא דאין זה הוכחה לעדות וא"כ אין כאן עדים כלל ובכתב אני עד הרי מפורש שם דשפיר מהנה ודו"ק בהגה ואם הניח ב' שיטין יש מכשירין. בב"ש מקשה דהרמב"ם מכשיר כאן ובהלכו' מלוה פוסל. וכ' דשאני

שטרות דבעינן למען יעמדו ימים רבים ולכאו' דבריו תמוהין דהא ז"א אלא בדבר שיכול להזדייף אבל בלא עדים כלל כשר גם בשטרות בע"מ. וכמו שנתעורר בזה התו"ג. אבל ע' מש"כ בסקכ"ד בשם הה"מ דודאי בדבר שיכול לעשות זיוף יש לפסול מן הדין. אלא דלענין גט שאני דחשיב לי' כמלתא אחריתא כיון שאינו נקרא עמו ע"ש. אבל זה לא שייך רק בגט דאינו לראי' שבו אלא על הגירושין בשעת מעשה. אבל לעשות עליו דין שטר לראי' ודאי דכבר פסלו רבנן מה שיוכל לבוא לידי זיוף וז"ב. וע"ש עוד לענין טעה וחתם בן ראובן וחזר וחתם למטה חתימה אחרת בן שמעון דפסול דהוה כמזויף. והט"ז ס"ל להכשיר דהוה כחתמו קרובים למילוי. ולענ"ד י"ל דהכא גרע כיון דאם נכשיר חתימה כזו. א"כ יוכל להיות דאח"כ נסמוך על חתימה זו. משני שטרות שיארע ג"כ טעות כזה. והרי לא נדע כלל מי הוא. וא"כ נסמוך על חתימה פסולה. וכ"כ התו' בריש גיטין דאין לסמוך על חתימה פסולה אף שהמעשה אמת וכה"ג בסו"פ הזורק גבי פסולים דילמא אתי לסמוך עלי' ע"ש. ומיהו י"ל סברת הט"ז באירע הטעות בהעד הראשון וכיון דיש שלש חתימות בשטר הרי הדין דאין מקיימין אלא מהעדים האחרונים די"ל דלמעלה הי' פסולים וע' חו"מ סמ"ה וא"כ אין מקיימין מהם ג"כ ואין חשש. אבל אם אירע בזה בחתימת העד השני והשני החתימות הם האחרונים. ודאי יש לפסול:

ב"ש סק"ד כ' דחתמו בראש הגט הוה גט בטל והתו"ג השיג עליו דהתו' בר"פ ג"פ כ' דהוא משום שלא נעשה כתיקון חכמים ע"ש ולענ"ד לק"מ דכיון דאינו כתיקון חכמים ודאי אין החתימה כלל על הגט הזה והוה גט בלא עדים. וכ"ה לעיל סקכ"ה דבקרע ב"ד הוה גט בטל ועמשכ"ש:

וע' מה שהקשה הב"ש על הג"א דכ' דכתב ספר ועד אפי' בע"מ פסול וסיים וע' מש"כ בסו"ס זה. ונראה כוונתו דכיון דיש שי' הטור ופו' דבכתב ספר ועד אם נשאת לא תצא א"כ אתי למסמך עליו. וא"כ אף בע"מ חשוב זה לענין לכתחי' כמזויף מתוכו. וזה גם כוונת הטור שכ' דכתב ידו פסול והקשה הב"י דלדידן דע"מ כרתי יתכשר בעידי המסירה. והא לשי' הטור לעולם צריך ע"מ וערא"ש מש"כ על המשנה. ופשוט כיון דאם לא יהי' לה עדים ותנשא בכת"י לא תצא חשוב מתחילה כמזויף מתוכו. וגרע מגט שלא בעדים כלל:

ס"ד או מאחוריו פסול בט"ז חידש דאפי' יש גם מקצת מהגט מאחוריו פסול דבכה"ג שאינה נראה כל הגט בפ"א חשוב שני ספרים. ולכאו' ל"נ כן. דא"כ למ"ד ע"ח כרתי והעדים הוה מכלל הספר כריתות בודאי דשייך בזה אם הגט בנייר אחד וחתימת העדים בנייר אחר פסול דשני ספרים ועוד יש להוכיח כן מהא דפריך בד"כ אבעיא דר"פ

בע"מ שהנייר שבין שיטה לשיטה שלי ות"ל משום שני ספרים ולשני בנייר שבין הגט להחתימה וע"כ דגם בזה שייך ות"ל דהוה שני ספרים. וא"כ לשי' הט"ז עדים מאחוריו הוה פסול דאו'. וא"כ היכי משכחת לה גט מקושר עדיו מאחוריו. ולי"ל דלמ"ד עח"כ לא ס"ל מקושר דהא בב"ב דק"ע מסקינן דרשב"ג ס"ל עדי ח"כ. ותנן בר"פ ג"פ רשבג"א הכול כמנהג המדינא הרי בהדיא דגם לדידי' איכא ג"מ (ומיהו התו' בגיטין די"א כ' דדווקא בשאר שטרות ס"ל דע"ח כרתי אבל בגיטין ס"ל עמ"כ ע"ש בסוגיא) וכן במשנה דשילהי מכילתין דתנן מאחוריו בג"פ פסול. וע"כ הא דצריך דווקא עדים היינו לר"מ דעח"כ כמש"כ הרי"ף ואפ"ה דווקא בפשוט אבל מקושר כשר. וש"מ דלא שייך בזה כלל ב"ס. אלא דמדרבנן יש בזה חשש אחר מה שחשש בזה הט"ז אלא דדבריו אינן מדוקדקין שם וכך כוונתי דבאמת לא מצינו מה שקבעו בחתימה שבזה האופן אם הוא כדין פשוט או מקושר. וע' בתו' רפג"פ ד"ה מקושר דבימיהם הי' הצד השני של הקלף יכול להזדייף ולא הי' כותבין עליו. ומשו"ה ודאי לא קבעו עליו דין ולא דברו בו. וא"כ אנו אין יודעין מהו. וכיון דאין הזמן שוה בהן. אין אנו יכולין לכתוב כן. ומ"מ בשביל זה אין בו אלא פסול דרבנן ואם נשאת לא תצא. ומיהו זה דווקא כשניכר. שאין בו חשש דהוא משני גיטין. דלא עדיף מב' דפין בס"ז. וה"נ ודאי הרי יכול לכתוב גט מצד אחד ואח"כ גט מצד השני כדמוכח מפירש"י גיטין י"ט גבי שקל ס"ת אי משום מי מילין כו' פירש שכ' מבחוץ ע"ש. וע' סקכ"ד ס"ג בהגה. ובזה הוה ספק תורה: ס"ז שייר מקצת וכ' בדף השני כשר והוא שיהי' ניכר שלא נחתך ושלכך נתכוין כו' עב"י שהוביא סוגי' הש"ס דתרי גוונא איתנהו לדינא. וכ"נ לשון זה של הרמב"ם וכ' שלא נחתך. ולכך נתכוין. כדברי התוס' דאפי' דהרי את למטה ומותרת למעלה. בעי שיהי' ניכר שלא נחתך דאי ל"ה דילמא דייק למיגז בכה"ג. ופשיט דכ"ש אם כ' לפני החתימה דבדף הא' כ' עד תיבה זו ומשם מתחיל דף הב' כשר כמו במוקדם וקיום מחקים:

שם בהגה דבק שני עורות וכתב עליהם פסולי. ברה"ש דכ"ו אמרינן דקרן פרה פסול לשופר כיון דקאי גילדי גילדי הוה שני שופרות. לפי"ז קשה הא דתנן וכותב על קרן פרה כו' דלהוי כשני ספרים. ודוחק לומר דכתב על גלד אחד. והגר"א בסקכ"ה סקי"ד כ' דמשמע בירושלמי גבי עלה של זית דכותב על הרבה עלים מחוברים ולא חשיב שני ספרים. ובודאי דגרעי מגילדא דקרן פרה. וכן בפירש"י (ד"כ) גבי כתב שע"ג כיפי ואנדוכתרי פירש דאין זה כתב אלא שתפור עליהם. משמע הא כתב עליהם בדיו ובצבע מהני ולא חשיב שני ספרים. ע"כ נראה דדווקא גבי שופר דאינו כשר אלא דבר זה שהוא שופר וכיון שניכר שהם מחוברים משנים לא מיקרי שופר אחד דעל החיבור אין שם

שופר. אבל כאן דבכ"ד המתקיים חשוב ספר כריתות. כל שהוא מדובק היטב הרי גם אם עשה דבר המתקיים בדבק הוה ספר כריתות. א"כ כל שמדובק יחד הוה שפיר ספר אחד והא דפסל הרב כאן היינו דווקא בניכר שהם משני עורות. והוא נקרא עור מדובק. והכול יודעים ב"ס. אבל כל שהוא כדרך גדולתו כגון קרן פרה. או עלים מחוברים של זית חשיב שפיר ס"א. וכן כיפה ארוגה הוא דבר אחד וכן באינו ניכר הדיבוק על העורות. אפשר דשפיר הוה ס"א ובזה יתיישב קושי' הט"ז מס"ת דהתם כן דרכו בהרבה ירועות ושפיר מיקרי בכה"ג ס"א ולדינא צ"ע:

ס"ח בן יעקב עד תחת השני כשר הט"ז חולק דכל הפו' דהשמיטו זה ס"ל דבשינויא דידעינן דהאי חתימה לאו דיעקב ס"ל דלא מחלקינן חד חתימה לתרויי'. ובאמת יש בו מהסברא. כמו בשאלת שלום דפסלינן דילמא אשאילת שלום חתמו. ה"נ ודאי י"ל דודאי אין כוונתם על הגט השני. אמנם מהא דפריך שם הש"ס ודילמא בשמא דאבוה חתים דקאי ע"כ אהך תי' ע"ש. משמע בהדיא דאין כוונת הש"ס על פירושו. ונראה מדבריו שהרגיש בזה אלא דדבריו מוטעין ונראה כוונתו דכוונת הש"ס שמא חתם בפעם אחרת על השני. בשמא דאבוה. אבל אין שום רמז ומשמעות לזה בסוגיא כלל וגם לא יתיישב גם בזה השמטת הפו' דאכתי הו"ל לאשמועינן זה דתולין להכשיר בכה"ג. לומר דהי' בפ"א דע"כ הכי פרכת הש"ס לדידי'. ונ"מ היכי דחתם בן יעקב תחת השני בגו נא דהמחבר ע"ש ודו"ק. וע"כ לחלק מהא דשאלו בשלומה דהכא כיון דיש גט שני. והמשיך החתימה תחת השני. בודאי יש לתלות דכיון לחתום גם עליו. וכמש"כ שם התוד"ה ודילמא ע"ש. אמנם אפשר לפרש בש"ס דלא פריך אלא דלא להוי ודאי פסול דשאלו אינו אלא ספק וצ"ע: ס"ט כל מי שתצא מגילה זו מתח"י ה"ז מגורשת עט"ז שכ' דמשמעות הרמב"ם דל"מ אלא בע"מ. ואינו מובן דא"כ גם זו שבידה ל"מ. וגם משמעות המשנה דהוה עדים כשירים ככל גיטי דעלמא דמהני ע"ח שבודאי בא מיד הבעל. ה"נ כאן אמרינן שלא הי' מוציאין כל המגרשים גיטן מידן אם לא שכולן נתנו לגירושין וכן צ"ל לשי' הרא"ש דפירש דכל דיני חתימה דמתני'. הוה אפי' לר"א לענין שאינה צריכה לע"מ. וא"כ ע"כ דבהאי דינא נמי אין צריכין לע"מ:

שם ביד אחת מן הראשונות ה"ז ספק. בתו"ג כ' דאין זה ספק דאו' דהא פריך בש"ס ות"ל דהוה מוקדם והרי מוקדם אינו אלא פסול דרבנן. וע"כ דה"נ אין בו אלא פסול דרבנן. ואין זה מוכרח. דהא תי' אינו מספיק כלל. דאפי' פסול דרבנן י"ל דליכא כלל. דהא משמע בפ"ב דר"י דהכא ס"ל כר"ש דנכתב ביום ונחתם בלילה כשר. וס"ל דאפי' מכאן עד עשרה ימים כשר. ע"כ נראה לפרש דה"פ דכיון דהוא מוקדם ודאי לא כיונו סהדי

אלא אברתא שזמנו היום ולא אזמן מוקדם וא"כ גם בשביל זה שהוא מוקדם. הוה כלא חתימי סהדי כלל ופריך שפיר. וי"ל דהוה דאו' (פי' היכי דליכא ע"מ לדידן) ואף שיש להעיר ע"ז מדברי הב"י שכ' על מש"כ הטור דזמן לכ"א הוה טופס וכ' הב"י דלא בזמן מאוחר דא"כ אף בע"מ אינו כשר דדילמא קאי עליו סהדי והוה מוקדם ע"ש. ולפמש"כ אין כאן ספק בזה ובודאי לא קאי עליו סהדי אבל בל"ה דברי הב"י תמוהין מאוד בזה דהא אין זה מוקדם אלא נכתב ביום ונחתם בלילה, ושי' הטור דכשר בזה בשעת הדחק. ועוד לא ידעתי כלל מאי נ"מ בזה אי איכא עליו סהדי או לא. דגם לר"א בע"מ ואין עדים חתומים עליו כלל. בודאי מוקדם פסול ואפילו נכתב בזמנו ונתאחר לאחר כתיבתו ודאי פסול. ואפי' באין בו זמן כלל כ' בב"י בסקכ"ז דפסול בזה אפי' לר"א בע"מ וע' משכ"ש. ומיהו לפמש"כ שם בס"ד י"ל דכיון דבזה ע"כ צריך לע"מ שפיר כשר לר"א ועדיף מאין בו זמן וצ"ע:

ב"ש סקט"ז כיון דהוא ענין בפ"ע א"כ ליכא זמן באחרון לענ"ד דאע"ג דגבי עדים חיישינן דילמא לא חתימי אלא אבתרא. אבל הסופר שכ' כל הגיטין ולא כ' זמן אלא בראשון ולא בהשאר ודאי כוונתו בהזמן גם על כולם:

ס"י כ' אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו כו' עב"ש ולכאו' הי' מקום לומר דהיכי דכתב תחילה אנו בכלל מהני אפי' לא כ' אח"כ ופלוני בו' אלא פלוני בלא ו' שפיר קאי סהדי אכולהו. כיון דכללן תחילה ביחד. ולכאו' יש לדייק כן מדאמר שם לר"י דאמר זמן אחד לכולן הוה כלל ליחוש דילמא כי חתימי סהדי אבתרא כו' ולא פריך לכו"ע אפי' לר"ל דהא מסקינן דגם לר"ל ע"כ צריך לפרט אח"כ דאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד. ומשמע דלר"ל כיון דכללן תחי' ל"ח להכי. אבל אינו מוכרח דבתחילת הסוגי' י"ל דלא אסיק כלל אדעתי' דגם לר"ל צריך לפרוט וצ"ע:

ב"ש סקי"ט הא דצריך לכתוב תיבת עד בגט ולא בשאר שטרות משום דבגט הכול לשון הבעל כו' ול"נ לחלק בין גיטין לשטרות דהא בר"פ ג"פ פריך מגיטין אשטרות ואף דהתם להכשיר הוה שטרות כ"ש מגט. מ"מ משמע שם דמה שפסול בגט פסול גם בשטרות. וכן בלשון פי' המשנה להרמב"ם בשלשה אופנים העד חותם. משמע ודאי דגט ושטרות שוין אלא דמשום חומרא דא"א החמירו לחתום באופן היותר טוב ומובחר:

סי"ג וי"מ בחתם שלישי בפניהם ע' תו' סוף פרק הזורק דהטעם כיון שכבר הוכשר הגט ע"י השנים. ולפי"ז נראה דדווקא כשהשלישי חתם למטה בשטר אחר חתימות הב' אבל כשהרחיקו השנים חתימתן מן הגט שני שיטין. ואח"כ החתים ג' למילוי כיון דהי' תחילה בפסול צריך גם השלישי לחותם דווקא בפניהם. ויש ראי' לזה בד"י גבי עד כותי דמוקי

שם בחתם ישראל לבסוף ואי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים לי' מקמי'. דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה. ולכאו' צריך להבין כיון דחותמין זבפ"ז א"כ אפי' חתם כותי לבסוף ה"נ נימא דודאי לא הוה מצטרף עמו. ע"כ נראה משום דאם יהי' שלשה חתומים ולא ימצאו קיום אלא על ישראל אחד וכותי. אם כן אם יהי' הכותי לבסוף לא הי' יכול לסמוך על חתימת הכותי כיון דכבר הוכשר על ידי שני הישראלים הראשונים. הרי יכול להחתים השלישי. אפי' שלא בפניהם כשי' הי"מ. אבל בחתום בתחילה בזה אינם יכולים להרחיק חתימתם ולחתום אח"כ שלישי שלא בפניהם כמש"כ. וע"כ חתם גם הוא בפניהם. ומשו"ה כשר אפי' כותי דאי לאו דחבר הוא לא הוה מחתים לי'. ומיהו לשון מקמי' משמע קצת דכל עיקר החזקה דלא הי' חולק לו הכבוד הזה לחתים תחילה. ע"כ נראה לומר באו"א דכבר כ' הב"ש דלקולא היכי דלא מצאו קיום אלא על ע"א לא אמרינן דכל החתימות מקוימים דאין חותמין אלא זבפ"ז. והוא מד"מ בשם תשו' הרשב"א. והוא מוכרח דהא בעד כותי הנ"ל הקשו התו' שם דהיכי סמכינן על הא דאי לאו דכותי חבר כו'. דא"כ כל העדות אפומא דחד סהדי. ותי' כיון דמדאו' כשר כותי לא חיישינן ע"ש. וא"כ זה שייך בכותי. אבל לענין עיקר דין קיום מפורש בכתובות כ"א דאפי' מעיד אחד מהעדים על חתימת השני עם עוד ע"א פסול. דא"כ נפיק כולא ממונא נכי ריבעא אפומא דחד סהדי. וכ"ש כשאין לנו אלא ההוכחה ממה שחתם עמו וז"ב. אבל עדיין צריך להבין דהא גם קיום הוא מדרבנן. וא"כ באמת מאי נ"מ בזה בין כותי לקיום. ע"כ נראה דבאמת דאפי' בפסול דרבנן לא הוה סמכינן בזה אהעדאת השני והוה פסול דנפיק כולא אפומא דחד. אלא דהכא בכותי אינו כלל מטעם עדותו. אלא דהוא מתורת חזקה דעלמא דישראל לא הוה מחתים כותי דלאו חבר מקמי'. והוה כחזקה אין אשה מעיזה בפני בעלה. ואינו כלל מדין עדות. וזהו לשון הש"ס לא הוה מחתים לי' מקמי' ודו"ק:

ב"ש סקכ"ז כ' לדחות ראי' הב"י מהירושלמי דהדיינים חותמין אע"פ שאין יודעין לקרות כו' די"ל דהתם בדייני קיום ואפי' אין יודעין כלל מש"כ בשטר כיון דאין מעידין אלא על הקיום ע"ש ונראה דצדקו דברי הב"ש. דודאי היינו ברייתא דתני ר"ח בש"ס בבלי כתובות דק"ט אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו אבל הדיינים חותמין אע"פ שלא קראוהו הרי בהדיא שאפי' לא קראוהו כלל חותמין. והיינו בדייני קיום וכן מוכח שם בסוגי' ע"ש:

סט"ז ואם אין יודעין לחתום רושמין לפניהם לשון הרמב"ם שלא יהי' ב"י עגונות (והוא מהש"ס, והוסיף עוד) הואיל וחתימת העדים בגט מדבריהם. ומזה הוכיחו דבליכא ע"מ

לא סמכו בכך לסמוך ע"י חתימה כזו. וצריך להבין מאין הוציא זה. והנה התו' בדי"א כ' דבגיטין דווקא ס"ל לרשב"ג דע"מ כרת אבל בשטרות לא. וא"כ צ"ל הא דהוצרך שם לומר דטעמא דרשב"ג דאינו מקיל ברושמין אלא בגיטין משום עגונא. דת"ל דבשאר שטרות הא ע"ח כרתי. משום דמחלק שם רשב"ג דאפי' בש"ע ל"מ רושמים. ומסתברא דש"ע הוה בזה כגיטין דעמ"כ. וע"כ דדווקא בגיטין משום עגונא. אבל לפי"ז צ"ל דבש"ע לא שייך עגונא. וקשה דהרי גבי בפני נכתב תניא בהדיא דשוו ש"ע לג"נ. וכ' שם התו' דאע"ג דמפורש בריש מכילתין דלא הקילו בזה בגיטין אלא:

משום עגונא. גבי ש"ע נמי איכא עגונא שהוא פטור מן, המצוות ע"ש. ובר"מ שם מבואר דגם יש שם טעם דחומר שבסופה דלא שייך זה בעבד. ואפ"ה הקילו גם בעבד משום עגונא. וא"כ למה לא הקילו גם כאן. וזה קשה גם בלא דברי הרמב"ם. ע"כ נראה דזה הוא הוכחת הרמב"ם להוספתו. דבאמת עגונא מהנה גם בעבד. והא דל"מ רושמין גם בש"ע. נראה בזה דאע"ג דבכל דבר שוה גט שחרור גט אשה לענין עמ"כ. נראה דלמאן דס"ל דדווקא בגיטין במ"כ ובשאר שטרות ע"ח כרתי. פשוט דבש"ע צריך דווקא שניהם. דהא בשטר שחרור הרי מלבד האיסור שיש בו שמתירו בב"ח. הרי יש בו ע"כ גם כח שטר מתנה שמקנהו לעצמו. ול"ג משאר שטר דס"ל עח"כ. וע' דל"ט גבי מה אשה אסורא ולא ממונא כו'. ולפי"ז הא דל"מ בש"ע אף דיש בו משום עגונא כנ"ל. היינו כמש"כ הר"מ דלא כקילו אלא בגט דעמ"כ. והא דהוצרך הש"ס להטעם שלא יהי' ב' עגונות נראה משום דבשטרות שאינן אלא לראי' ולא של קנין לא שייך בזה עח"כ. דהא ודאי ל"ג חתימה זו מערכאות של עו"ג דכשירים דאי לא דיהיב זוזי קיימהו לא הוה מרעא נפשיי' כ"ש הני ישראל דהא אי"צ אלא להוכחה דהמעשה אמת. ומשו"ה הוצרך לפרש משום עגונות. אבל בשטרי קנין ומתנה וכן ש"ע הטעם פשוט דעח"כ לרשב"ג. ולא היקל ע"י חתימה כזו. וזהו דברי הרמב"ם. ולפי"ז נראה דהא דל"מ בש"ע היינו לרשב"ג דס"ל בשאר שטרות דעח"כ. אבל לדידן דס"ל דבכל השטרות ע"מ כרתי. וא"כ גם בש"ע דיש בו גם משום עגונא כנ"ל. ג"כ שפיר מהנה רושמין. וכ"נ דהא מבואר בד"ט דאיצטריך הש"ס ליתני מניינא דבשלשה דברים שוין ג"נ לש"ע למעוטי דרשב"ג. והו"ל גם להרמב"ם להביא דין זה בפירוש דל"מ גם בש"ע ולא סגי במש"כ כאן ולא בשאר שטרות. ואף דבה"ע כ' גם הרמב"ם מניינא דששה דברים ע"ש. אבל אין דרך הרמב"ם לסמוך ע"ז. אלא דלדידן הוא באמת גם בש"ע וצ"ע:

ב"ש סקכ"ח הקשה דלהרמב"ם דרושם הוה כתב א"כ הוה כתב ע"ג כתב וכ' דצ"ל דרושמין רק מקצת האות. או שמרחיבין להם הכתב. משמע לכאו' דבכה"ג דמרחיבין

ג"כ לא חשיב כעג"כ אבל בחידושי הרשב"א משמע דבתחילה הוה סברת דבכה"ג מהני אבל אח"כ כ' דהתו' פירושו הירו' לענין קיום. וכ' לתרץ אליבא דרש"י דס"ל דרושם לא הוה כתב. ומבואר דס"ל דאי הוה כתב לא הוה מהני מה שהוביא הירו' דמרחיבין. ולא הוה חשיב חתימה. ואע"ג דלענין שבת משמע ודאי דהוה חייב בהכי כיון שיש כתב ניכר. מ"מ לענין חתימה ל"מ וצ"ע. ע"כ נראה דט"ס הוא בב"ש. וצ"ל ומרחיבין. וכוונתו אינו אלא בשביל הקיום. ומילתא אחריתא היא. ולענין הא דכעג"כ ע"כ צ"ל כתירץ הראשון דלא הי' רושם אלא מקצת האות. וכ"נ ממה שסיים דמכאן יש הוכחה לענין מקצת האות בחק תוכות. ואי יש תירוץ אחר דמרחיבין ואין צריך לתי' דמקצת אות א"כ אין כאן ראי' ודו"ק. אבל צ"ע דלכאו' גם על הקיום מהני הא דאינו רושם כ"א מקצת האות ומה קשי' לי' להירו' משום הקיום ומשמע דע"כ לא ס"ל הא דרושם מקצת האות וצ"ע: שם כ' דלשי' הרשב"א דהעביר עליו קולמוס לשמה הוה ספק גט. א"כ גם כאן בחתימה הוה ספק. וכן הבין מהרש"א בדי"ט ע"ש. אמנם לענ"ד משמעות דברי התו' שם בהדיא אינן כן דהרי כ' בתחילה דמשמעות הש"ס דכעג"כ בחתימה ל"מ לכו"ע. והקשו מהא דהעביר עליו קולמוס כו' ותי' דש"ה דמתקן כתב הראשון משמע שרצונם לומר דדווקא התם בכתב הגט שהי' בתחי' שלא לשמה ועכשיו כותב לשמה הוא דפליג ר"י. אבל הכא בחתימה כו"ע מודו דלא שייך בזה מתקן הכתב ואין כתב ע"ג כתב ע"ש היטב: ב"ש סקכ"ט אומר אמרו וחתם סופר ועד. תרתי דסתרי אהדדי וחד מינייהו ודאי כשר וא"כ אם אמר לשלשה שיכתובו ויתנו גט לאשתי או שיאמרו לאחרים לכתוב ומת אחד מהן יש תקנה שיתנו ב' גיטין א' חס"ו. וא' שיאמרו לאחרים וכשר ממ"נ. ומיהו באומר לב' יש חשש אחר שמא תשכור עדים יי"ל שניהם פסולים אם לא בואתם חתמו. הוצעת דבריו דבג' איכא חשש זה דתשכור ויש ממ"נ. אבל באומר לב' דווקא בואתם חתמו. והנה בואתם חתמו אף דאיכא פלוגתא דאמוראי ולא איפסק הלכתא נראה כיון דאינו אלא לכתחילה סמך להקל בדבר. אבל מה דס"ל דבל"ג ליכא חשש זה נראה שיצא לי כן מדברי התו' שם שהקשו דאי אם לא תעשה לא גזרינן. א"כ למה לא אתי מתני' כר"מ ותי' דלר"מ יש לחוש שיאמר לג' תנו ומחתמו שנים לסופר בלא דעת השלישי ובג' דהם ב"ד לא חיישינן שמא תשכור וכשר ותעשה ויש לגזור. וס"ל דה"נ באומר לג' אמרו ל"ח. אבל לענ"ד מוכרח ע"כ דאינו כן. דא"כ לא אתי שפיר מתניתין גם לר"י דאכתי היכי מכשירינן חס"ו ניחוש שמא אמר לג' אמרו כו' ומחתמי שנים את הסופר בלא דעת הג'. וע"כ דווקא בתנו לג' אליבא דר"מ שייך שעשאן ב"ד. אבל אמר לג' שיאמרו לא שייך לחלק בין ב' לג'. וגם לג' חיישינן שמא תשכור. ויותר יש לתמוה מש"כ דמהני תקנה

זו גם במת. הרי התו' כ' בפירוש דבלא דעת השלישי אינו גט. אמנם הרשב"א הוביא קושי' התו' הנ"ל בשם רבוותא. ותי' ע"ז דבאמת ר"ח דאמר מתני' ר"י ס"ל דאפי' לכתחי' ל"ת גזרינן. ומשו"ה לא אתי כר"מ. ואליבא דר"י ס"ל דפוסל אפי' באומר אמרו ומש"א ר"ח כשר הוא אליבא דר"מ. ואליבא דשמואל הוא שר"ל דס"ל דמודה ר"י באומר אמרו. ואפ"ה ל"ג משום דל"ת. ולהמסקנא הדר מזה אלא דאפי' ל"ת גזרינן והוביאו הרש"ל. והרש"א הקשה ע"ז דהא כבר תי' התו' דלר"מ יש לגזור משום תנו (ומה שהקשה עוד דתי' זה אינו מספיק דלמה הדר בי' הש"ס משום קושי' דבואתם חתמו איכא למ"ד תעשה לימא נמי דהתם אליבא דר"מ. ולר"י ודאי פסול. אינו רואה קושי' בזה דמה שייך חששא דתשכור עדים לפלוגתא דר"מ ור"י ולא שייך אלא לענין עיקר דין מילי ופשוט) ונראה דהרשב"א לא ס"ל חששא זו דתנו אליבא דר"מ. ולכאו' באמת קשה להבין סברת התו' בזה ולכאו' כמו באומר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי אם לא אמר כולכם כתבו קיי"ל דכ"א יכול לכתוב וכל שנים חותמין. ה"נ באמר לג' תנו דס"ל לר"מ דיכולין לומר לאחר. י"ל שפיר דגם שנים מהן יכולין לומר אפי' בלא דעת השלישי. ואולי ס"ל כיון דבאומר לב' תנו מודה ר"מ דאין רשאין לומר לאחר אלא דווקא בל"ג. א"כ צריכין שיאמרו כל השלשה דווקא. אבל נראה דהרשב"א לא ס"ל כן. אלא דבשנים לא עשאן ב"ד אלא שיכתובו בעצמן. אבל בג' שעשאן ב"ד ורשאין לומר לאחר. גם שנים מהן יכולין לומר ואין כאן שום חששא בזה. [ולכאו' י"ל עוד לפמש"כ התו' שם בסו"ד בשם ר"ת דלר"מ בשעת הדחק יכול לומר לכתחי' א"כ י"ל דמשו"ה יש לגזור לר"מ טפי. אמנם גם בזה כ' הרשב"א בחידושיו דלא מחוור ונדחוק שם ליישב המשנה באו"א ע"ש. אלא דלכאו' לשי' הרשב"א הוא מוכרח לומר כן בסוגי' (דע"א) שם גבי מיקרו דרדקא וברי' דבי תרי מנייכו כ' גט לדביתהו ר"נ אמר לא משוי אינש שליח ברא במקום אבא. ומוכח דאי הוה משוי הי' יכולין לכתוב ולשי' הרשב"א שכ' דאפי' בכשר ול"ת יש לגזור. ופוסלין ע"כ חס"ו. ובהדיא סבר ר"נ דכשר ול"ת אפי' בואתם חתמו. וא"כ הא ע"כ חס"ו פסול. והיאך יכתבו שנים וע"כ כמש"כ ר"ת במתני' לר"מ באומר לשנים. דהוה כאומר אמרו לג' ואע"ג דל"ת במקום דחק כותבין וצ"ע. מ"מ לענין תי' שבסוגי' זו י"ל דס"ל להרשב"א דלא סגי סברא זו. דה"נ כיון דאינו אלא בשה"ד הוה ג"כ ל"ש. ואי בלא שכיחא ל"ג בשביל זה נמי לא הוה גזרינן. וע"כ דגזרו גם בשביל ל"ש וה"נ יש לגזור אפי' בלא תעשה] ועכ"פ נראה דסברת הרשב"א גבי בלא דעת הג' דלא כהתו' והב"ש סמך עליו. וקושי' הראשונה נראה בפירוש דבריו שכ' ומיהו באומר לב' כו' לא כיון לחלק בין ב' לג'. אלא דבאמת הוא כמש"כ דא"כ אפי' בג' כך הוא אלא נקט ג' לפי שכן הדרך לדידן דבשנים א"א לומר

לתן גט. דע"כ דצריך ג'. א' לכתיבה וב' לחתימה דלדידן חס"ו פסול. ואח"כ נקט לשון הש"ס שהוא באמר לב'. וחוזר גם על תחילת הדין שאמר לג' דבלא אתם חתמו ל"מ: וע' סוסקל"א כ' בישוב דברי הטור דפסק דכתב סופר ועד הוה ספיקא. משום דנראה דכלהו אמרואי בסו"פ התקבל דסברי דאומר אמרו כשר וע"כ ס"ל בחס"ו פסול. וא"כ לא מוקי מתני' דכס"ו בחתם סופר כרב ורבי ירמי' כו' אלא כשמואל דכתב סופר ממש. והנה כבר כ' דשי' הרשב"א אינו כן דלשי' הרי רב ור"ח נמי דס"ל דאומר אמרו כשר ע"כ ס"ל חס"ו ועד פסול. ואפ"ה מוקמי מתני' בחס"ו. דמתני' ר"י ואינהו ס"ל כר"מ ובכתב סופר ועד פסול לכו"ע. ומיהו לשי' התו' דבריו נכונין. דרב ור"ח דס"ל כשר ול"ת שפיר י"ל דחס"ו ועד כשר. דכיון דלא תעשה ל"ש ול"ח. והא דמפיק מתני' מדר"מ הוא משום דלדידי' יש לחוש משום אומר תנו לג' כנ"ל. אבל אינהו לא ס"ל כר"מ אלא באומר אמרו. ובזה כיון דל"ת ול"ש ל"ח. וחס"ו שפיר כשר. ולא מוקמי כלל סתם מתני' דלא כוותיי'. וא"כ גם אינך אמרואי דסברי דבואתם חתמו דכשר ותעשה. דלדידהו ודאי פסול חס"ו כמפורש בהדי' שם בסוגי'. בודאי דלא מוקמי מתני' שחס"ו דלא כותיי' ובודאי ס"ל דמתני' כס"ו כשמואל. ואף שכתבנו לעיל בסמוך דהב"ש שם קאי בשי' הרשב"א. מ"מ י"ל שכ' כאן בדעת הטור די"ל דהוא אזיל בשי' התו'. ובאמת גם לשי' התו' הוא דחוק קצת דא"כ יהי' צריך לומר דלרב דמוקי בחס"ו ע"כ דסבר דגם בואתם חתמו ל"ת. דאי ל"ה אכתי מתני' דחס"ו דלא כוותי' כנ"ל והא דנקט לאחרים ויחתומו ע"כ לומר שהוא לרבותא דכשר. ולא משמע כן בסוגי' אלא דכל פלוגתא דאמוראי אליבא דרב הוא וצ"ע. ומ"מ לדינא ע"כ שני דיבורי הב"ש הנ"ל סתרי אהדדי וצ"ע:

סי"ט חתומים עליו עידי עו"ג אפי' שמות מובהקין פסול אבל גט שבא לפנינו ששמות העדים כשמות עו"ג אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות כו' היינו כמש"כ הרא"ש דמסתבר פירשב"ם ולא כרש"י דאין לפסוק כיחידאה. ובאמת לולי ד"ק הרי רש"י לשי' דפי' בסוגי' דשטרי מתנות דלפי המסקנא לא דחקינן לאוקי פלוגתא דמתני' בשמות מובהקין אלא דת"ק כר"מ. א"כ במתני' בדין שמות מובהקין ליכא פלוגתא כלל בהא דר"מ ודאי לא פסקינן כוותי' וליכא אלא פלוגתא דרשב"ג דס"ל דווקא במקום שאין ישראל חותמין ובודאי יש לנו לפסוק כסתמא דמתני' ועב"ש סק"ל דלשי' רש"י הסכימו הראב"ד ור"ח וי"ל דפליגי אדינא דהרשב"ם. ומש"כ הב"ש דאם בא גט כזה לפנינו. ועכשיו נמסור לאשתו בע"מ כשר לכו"ע ממ"נ. לענ"ד יש בזה מקום עיון די"ל דעכשיו גם להרשב"ם. פסול דכל עיקר ההכשר לפי דלא הוה טעי ומחתמי עדים הללו דשמותם כשמות עו"ג אי לאו דידעי דהם ישראל. ולדידן הא איכא למימר דטעו בע"מ וכשי' רש"י

וסייעתו וצ"ע. וע' לקמן סקמ"ב ס"א דלבני מה"י אפי' שמות העדים כשמות עו"ג כשר ומשמע דהוה"ד לדידן והכא דווקא במובהקים ממש וצ"ע:

ס"כ אבל כתב יד הבעל ה"ז גט פסול עב"ש דנ"מ לדידן אם מוביאה לפנינו גט שאין עליו עדים והוא כת"י לא תצא. דאמרינן דמסתמא הי' עם ע"מ וכמו בגט שיש עליו ע"ח. דקיי"ל דאי"צ להביא ע"מ. ה"נ כת"י הוה כעדים וכמו שהוא כעדים אליבא דר"מ דאי"צ כלל לע"מ ולולי שאיני כדאי נראה דיש כאן קיצור. ופשוט דאיירי דעכ"פ ראו עדים הגט ביד האשה בזמן הכתוב בו. והרבותא שהוא כשר אף שלא ראו את המסירה גופא. אבל בל"ה ודאי הוא פסול אפי' לר"מ שהרי כ' התו' בריש גיטין דטעמא הוא לפי דכת"י אין לך חתימה גדולה מזו. והרי ודאי לא עדיף מהודאת פיו וקיי"ל דבעל שאמר גרשתי את אשתי דלמפרע אי"נ. והתו' לשי' דס"ל דלעולם צריך ע"מ ומפרשו ה"נ בע"מ. אלא דלר"מ ס"ל דגזיה"כ דבעי ע"ח. בזה גם חתימת כת"י מהני ויותר מפורש בהג"א פ"ב סי"ב דכ' שם דגם לר"מ אין הע"ח מן התורה משום עדות כלל ע"ש. ומשו"ה מהנה בזה גם חתימת יד הבעל. אבל לסמוך בזה גם במקום ע"מ. זה ודאי לא עדיף מפיו דל"מ למפרע וכן אפי' להרי"ף ודעימי' דאי"צ אפי' בתחי' ע"מ נראה פשוט דה"נ אינו אל דכת"י הוה כהודאה. אבל עכ"פ לא עדיף מהודאת פיו. ובעי שראו אותו עדים בידה בזמן הנכתב בגט. דבזה הי' נאמן אז בהודאת פיו מדין מגו שבידה לגרשה. והוה כת"י ג"כ כהודאת פיו. אבל ודאי דכ"ז דווקא כשראו עדים ביום זה בידה דהי' לו נאמנות אז כעדים. אבל לא למפרע דלא עדיף מפיו. וכ"ש לדידן דאין לסמוך למפרע דמסתמא מסר לה בעדים אלא כשראו בידה ביום הנכתב בגט. וצ"ע שקצר בזה. ודברי הב"ש לא משמע כן לכאו' אבל לכאו' הוא ברור ומוכרח:

סימן קלא

ב"ש סק"ג לר"מ דעח"כ צריך שיהי' מוכח מתוכו וא"כ ביש לו שתי נשים ששמותיהן שוות אסור לכתחילה לגרש אחת מהן אם לא ישלש והב"מ והתו"ג חלקו עליו דלדידן דקיי"ל דשני יב"ש הדרין בעיר אחת יכולין להוציא ש"ח על אחרים ואין חוששין לנפילה: אלא דלמי שהוא בידו מחזיקין אנו שהוא שלו. ה"נ הוה בזה שפיר גם מוכח מתוכו ואין דבריהן מוכרח לענ"ד כלל דמאי שמוכח משום דהיא מחזקת אותו בידה. ודאי לא עדיף ממה שעדים מועידין בפירוש שראו המסירה לידה דמוכח בש"ס לשי' התו' דל"מ וכ"ש מה שאינו אלא מהוכחה בעלמא שהוא בידה. כיון דבגוף הגט עצמו אינו מברור שהיא המתגרשת ומש"כ התו"ג דהכי מוכח בהדיא בש"ס. הנה הולך לשי' בסק"כ סקי"ז

דמפרש בש"ס דהא דפריך קטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מצי מגרש אינו ע"כ מחשש נפילה דהא חשש נפילה אינו אלא דרבנן. כדמוכח מדכ' הרא"ש גבי שליח דנאמן גם השליחות דהמנוהו רבנן ובודאי דאינו שייך בחשש דאו' וכן מוכח בהדיא בריש גיטין בסוגי' דליבעי תרי) וא"כ מאי פריך דילמא גדולה מצי מגרש מדאו' הא קטנה מדאו' אינה מגורשת וע"כ דשקלא וטריא דשם הוא משום מוכח מתוכו דהוא מדאו' ע"ש. ולפי"ז מוכרח דכדמסיק ע"ז בש"ס ש"מ שני יב"ש הדרין בע"א מוציאין ש"ח על אחרים כו' ש"מ דלפ"מ דקיי"ל דמוציאין שפיר הוה זה מוכח מתוכו. אבל המעיין לנכון יראה שאדרבה שדבריו שם סותרין לדבריו כאן. דאי כמש"כ כאן דכל החשש שאינו מוכח מתוכו הוא רק משום חשש נפילה וכיון דכתב שם דחשש נפילה ודאי הוה דרבנן א"כ היכי מפרש שם דס"ד לפסלו מדאו' בשביל שאינו מוכח מתוכו כיון דמדאו' ל"ח לנפילה וממילא ליכא חשש מוכח מתוכו. ונראה דכוונתו דה"ק שם דלא שקיל וטרי כש"ס לחשש נפילה דרבנן בעלמא (כמו שהוא האמת) אלא הש"ס ס"ד שם דהוא חשש דאו' וזה הוא שרוצה להוכיח מהמשנה דל"ח מדאו'. ונדחוק שם דה"ק דא"כ בממון שני יב"ש ודאי מוציאין דבממון ודאי אין לחוש לנפילה מחשש דרבנן אבל לפי"ז הרי אין לו הוכחה כלום ששייכא לשם ממ"ת כיון דקאי הכול על חשש נפילה וי"ל דלא איירי כלל בהס"ד משום מוכח מתוכו וגם גוף הוכחתי שם מה שדקדק דקאי שם בחשש דאו' דאי ל"ה לא פריך מידי דדילמא גדולה מגרש מדאו' וקטנה אינה מגרש מדאו' פי' אבל מדרבנן גם הגדולה אינו מגרש לענ"ד ליתא כלל דודאי פשוט המתני' כ' לגרש את הגדולה לא יגרש הקטנה משמע בהדיא דכ' לגרש את הגדולה כדין קאמר. ומועיל הגט לגרשה כדינה. ואין שום ראי' דאיירי שם כלל לענין מוכח מתוכו וכ"נ מדברי כל הראשונים בפירוש הש"ס. ולענין מוכח מתוכו ודאי ל"מ אפי' לדידן דס"ל דמוצאין ואין חוששין לנפילה וכדברי הב"ש: ס"ד כתוב לאיזה שארצה ה"ז ספק. ועב"ש בשם רשב"א דאע"ג דלפי"ז ס"ל להרמב"ם דברירה הוא ספק מ"מ פסק דמחזירים זה לזה ביובל. ול"א דבספק המוציא מחבירו עליו הראי' כיון דהוה מצוה דאו' אזלינן לחומרא. וכ' הב"ש הוכחה לזה דהא ר"א ס"ל שם ג"כ דלאיזה שארצה פוסל לכהונה משום דהוה ספיקא. ואמר משמי' דר"י דמחזירין ול"ז ביובל. והנה התו' בגיטין מ"ז הקשו דר"א בבכורות מספקא לי' באחין שחלקו אי יורשים הוי אי לקוחות ואמר משמי' דר"י דמחזירין זל"ז ביובל וכ' דהא דידי' הא דרבי' ולר"א דידי' גופי' אין מחזירין מספיקא ע"ש. הרי דחולקין בהדיא על סברת הרשב"א וס"ל בהדיא דמספיקא אין מחזירין, וגם לר"א גופי' לי"ל מחזירין. ובאמת הרשב"א לשי' דס"ל דספק ממון עניים כיון דהוא מצוה לא אמרינן הממע"ה,

כמש"כ בשמו הר"ן בריש נדרים ד"ז ומשוה"נ ס"ל גם גבי יובל דמספק מחזירין. אבל כבר האריך הר"ן שם לסתור זה מסוגי' דחולין קל"ד גבי ספק קמה ומריש יומא גבי ספק דמאי דקיי"ל הממע"ה ע"ש. וה"נ גבי יובל. ע"כ נראה כמש"כ השעה"מ בפ"ג מה"ג דלא שייך הממע"ה גבי אחין שחלקו דמסתמא חלקו תחילה בשוה וליכא הפסד ממון כלל. ובזה הוא דפסקינן דמחזירין. אבל היכי דאיכא פסידא באמת אין מחזירין ע"ש, וצ"ל לפי' שי' הא דאמרינן ר"פ כל הגט שם דר"י דס"ל דלאיזה שארצה אגרש ג"כ אינו פוסל והיינו דודאי אין ברירה אזיל לשי' דמחזירין זל"ז ביובל. היינו משום דקים להו להש"ס דר"י ס"ל אפי' במקום פסידא מחזירין. דאין כאן ספיקא ובודאי מחזירין. ומשו"ה הוה לשי'. אבל אנן דקיי"ל דאחרון פוסל דהוה ספיקא. לדידן אין מחזירין אלא היכי דלי"ל פסידא. ולא שייך אפוקי ממונא. אבל היכי דאיכא פסידא די"ל הממע"ה אין מחזירין. ובזה יתיישב היטב מה שנתקשו התו' מ"ז הנ"ל דהיאך מצאנו יו"ר דקיי"ל ק"פ לאו כקה"ג וקיי"ל דמחזירין ולא משכחת דמייתי בכירים ע"ש, דלפי"ז פשיט דלא מקשה רב יוסף אלא לר"י דס"ל דמחזירין אפי' במקום פסידא, וא"כ לא הוה כקה"ג. אבל לדידן דבמקום פסידא אין מחזירין לק"מ דודאי חשיב שפיר קה"ג כיון דלא מצי אתי לידי פסידא ודו"ק:

ס"ו לא חתמו העדים לשמו אם לא יתנו לה בע"מ אינו גט הגר"א בסק"ח נתקשה בזה דלדידן דעמ"כ א"כ גם חתימת הגט אינו אלא מדין שאר שטרות ואי"צ כלל לשמה ע"ש. ולכאו' נראה פשוט דלק"מ דהרי נראה ודאי דהיכי דידעו העדים על מה הן חתומין. ודאי זה חשיב כבר לשמה ובודאי דמן הדין אי"צ העדים להוציא לשמה מפיהן דווקא כמו שצריך הסופר כמש"כ הב"ש בסוהס"י בשם מהרי"ו ואע"ג שכ' דמדברי הרמ"א לא משמע כן. פשוט לענ"ד דאינו אלא לחומרא בעלמא והוא מוכרח מסברא ברורה דהרי התו' בריש זבחים כ' אהא דבגט סתמא פסול היינו משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת. וכ' שם דאפי' זינתה שע"כ צריך לגרשה מ"מ לאו לגירושין בגט זה קיימא ע"ש. וא"כ לדידן לדינא דקיי"ל דמן הדין אי"צ התימה כלל א"כ בודאי הרי תיכף כשנכתב הגט הרי הוכשר להתגרש בו ובודאי דתו חשיב עומדת להתגרש בגט זה וכמו בקדשים דכיון שהוקדשה הבהמה הוה שחיטה סתמא לשם קדשים. וה"נ החתימה בהגט סתמא נמי לשמה קאי (ומיהו בסקל"ו משמע דאפי' הנתינה פסול סתמא ע"ש במש"כ בס"ד. ויש לחלק וצ"ע). וע"כ איירי הכא בגוונא דלא ידעי כלל על מה הם חותמין. וא"כ ה"ז אינו עדות כלל וכמש"כ התו' בדף ד' ד"ה ומודה ע"ש, וא"כ הוה כגט בלא ע"ח ובלא ע"מ כלל. דכבר מבואר בסק"ל ס"כ דלכו"ע לא הוה גט כלל:

ס"ז ויכתבנו בקביעות ולא בסרוגין. לכאו' פשוט הטעם משום דשמא ישכח בפעם השני להוצא מפיו שכותב לשמו דבודאי צריך להוציא בכל פעם דל"ג מס"ת דבכל פעם שמתחיל לכתוב צריך להוציא מפיו וכ"ש גט דסתמא פסול. ובדיעבד צ"ע בזה. וע"פ המבואר בסקכ"ב אפ"ל עוד דגם הבעל צריך לצוות אותו שנית ובלא זה לא חשיב לשמה. אבל לענ"ד יש כאן עוד טעם מדינא דגמרא דהרי מבואר בסוגי' דזמן גבי כתב שבת חודש שנה כשר דפריך ביומא גופא מי ידעינן בצפרא או בפניא ע"ש. וא"כ לכאו' הי' צריך לכתחילה להקדים כל גט מתחילת הבוקר משום זנות דיומא דהגט יחפה עלי' מבוקרו של יום אלא משום דזימנין דלא אפשר להקדים אבל כל שהתחיל לכותבו בודאי צריך לגומרו תיכף משום האי חששא:

ס"ט בהגה אם התחיל לחתום מקצת שמו ולא אמר לשם גירושין יש מכשירין. ובב"ש דהרד"ך חולק. ומסיים מיהו לענין חק תוכות מכשיר הרב כשלא גמר האות. לענ"ד הוא תמוה דמאי ענין גמר האות דבזה י"ל כ"ז שלא נגמר אינו אות כלל והגמר הוא שעשאוהו אות והרי גמרו בהכשר. אבל מקצת השם ודאי דהאותיות הנכתבין כבר בפסול. הם בפסולם והרי בודאי כ' מקצת אותיות בגט שלא לשמה ודאי הוא גט בטל. ועיינתי בד"מ דמסיים שם אחרי שהובא המכשירים דלעיל כ' והרד"ך פסול בכתב מקצת אות שלא לשמה. ואין בידי ספר הרד"ך. ואפשר דאין זה כלל למחלוקת על מה שקודם ואפשר שלא קאי כלל לענין חתימה אלא קאי בכתיבת הגט. ואולי קאי גם בחתימה וחולק אפי' במקצת אות. ועכ"פ אף דלא קיי"ל כוותי' במקצת אות אין זה ראי' למקצת השם ודברי הב"ש צ"ע. וגם לפ"מ שכ' הב"ש בעצמו בסי' קכ"ה סק"ה דהתחיל הפסול מקצת אות אפשר דגרע ופסול ע"ש. אין ראי' גם שלא כהרד"ך גם במקצת אות די"ל דכ' שלא לשמה הוה כמו כ' פסול מקצת וצ"ע:

סימן קלב

ס"א. כתוב גט לארוסתו לכשאניסנה כו' אם כתב זמן הכתיבה פסול עב"ש דמפרש. בש"ס משום גזירה דגיטה קודם לבנה. וקשה ת"ל משום שהוא גט מוקדם. ובאמת ע"ז יפה כ' הט"ז דכיון שנשאה אח"ז הגט. א"כ אין מן הדין בגט זה שיפסיד הבעל את הפירות מזמן הכתוב בו. ואין כאן הקדמה. אבל התוס' לא כ"כ אלא שהוא גט שאין בו זמן. וזה ודאי נכון. ועיין ש"ש פ"ב ס"ה במש"כ בשי' הראב"ד לענין גט מאוחר לדבריו שם הי' מקום להכשיר גם כאן ואינו דומה לגט שאב"ז. דהתם אם לא פסלוהו הי' האשה מפסדת מדינה שהוא מפסיד משעת כתיבה. כמש"כ התו' ד"ג ד"ה כתב. אבל הכא במאוחר.

וכן בגט זה אינו מן הדין שיפסיד משעת כתיבה. אבל לשי' ר"י שם משמע דס"ל דאם הגירושין הוא חל תיכף הוא פסול דשי' דאע"ג דלר"י דיש לו פירות עד שעת נתינה אמרינן דל"ש לתקן זמן משום פירא מ"מ כשכבר תקנו גם לר"י שייך זמן כיון שהיא סומכת על זמן הגט לא אסקה אדעתה להעמיד עדים על הנתינה וע' תו' בסוגי'. והב"ח תי' דמשום גט קודם לבנה תצא. ובט"ז דחה זה דמ"מ קשה בס"ד שם בהא דפריך אמתני' דבארוסה למה צריך להניח מקום הזמן ולכתחי' ליסגי לי' משום שיהי' אח"כ בלא זמן. אבל לענ"ד ז"א דנראה ברור דהמקשה לא אסיק אדעתי' כלל שיש לחוש שישאנה קודם גירושין. ובמסקנא שפיר י"ל דנקט טעם זה דעדיפא דתצא. והב"ש כ' דלא נראה זה. והב"מ הוביא דהרשב"א כ"כ בהדיא דתצא. וכתב דבאמת נראה שכתב כן כדי ליישב קושי' זו שהיא קושית התו' ע"ש. ולענ"ד בר"ן במתני' דג' גיטין פסולין כללא כייל בשם הראשונים והרי"ף והרמב"ם. דכל פסולי דרבנן לא תצא ע"ש באריכות, ומש"כ הרשב"א הכא דתצא. נראה דאינו חולק לדינא אלא דהכי דייק לי' לישנא דעולא דאמר אינו גט. אבל נראה פשוט דעולא ס"ל בההיא דג"ג כ"כ אם אין לו בנים תצא כדס"ל לרב התם ומשו"ה אמר אינו גט, אבל לדידן דקיי"ל כר"י דלעולם ל"ת. הכי נמי ודאי ל"ת. ואין להקשות דא"כ לעולא ליחשבה להא נמי בהני ג"ג פסולין ע"ש בש"ס. דלק"מ דהא חשיב שם חדא מינייהו אין בו זמן ובודאי דיש לדייק שם כדדייק, הכא. גבי הכותב תופסי גיטין קאפסיק ופני ל"ש מן הנשואין ול"שמן האירוסין. והכי נמי דייק הש"ס ביבמות ד"כ וכ"ד. ולמ"ד זמן משום פירא תיקשי למה צריך זמן בארוסה וצ"ל משום גיטה קודם לבנה כדהכא. וא"כ גם זה הוא בכללא דמתני' וא"כ לדינא צריך קושי' זה ישוב נכון. והנה בחידושי הר"ן ראיתי דס"ל דבגט זה מפסיד הבעל את הפירות אף כשנשאה ודעתו דבנשואין אלו אינו זוכה כלל בפירות כיון שגיטה בידו. ולפ"ז אין כאן קושי' כלל. אבל דברי התו' והפו' אינו נראה כן דאדרבה נשואין מבטלין את הגט והוא זוכה בפירות. וא"כ כשהוא מפסיד אח"כ בשעת גירושין אין לה זמן לגיטה ולא עדיף מגט שאב"ז וצ"ע:

ס"ב צוה לכתוב גט לגרש בו אשה בעלמה לכשיכניסנה עט"ז מש"כ בישוב דברי הטור ומש"כ בההיא דלאחר שתתגיירי מיבמות צ"ב דבריו תמוהין מאוד ועיקר הדין הוא מחלוקת מפורשת בחו"מ סר"ט והסכימו הכל דל"מ וע' מש"כ ישוב נכון לדברי הטור לעל סקכ"א:

ס"ד אבל ט"ע של האיבד ל"מ אלא א"כ מצאו בעצמו. פי' דאז מהני משום מגו דלא אבדתי ולכאו' קשה כיון שכ' התו' דמהני בשאמרו עדים לא חתמנו אלא על גט א' אף שא"י שהוא שלו משום דלא חשדינן לי' דמשקר לגרש בגט של אחר אלא דאמר בדדמי

ע"ש וא"כ היכי שייך מגו כיון שאינו רוצה לשקר וכ"כ התו' בכ"ד. ונראה עפ"י דברי הב"ש סקי"ב דמשו"ה אי"נ לומר סימן אחר שראה את הגט אע"ג דלא חשדינן לי' למשקר לגרש בגט שאיני שלו. ה"ט דכייון שהוא סבור שהוא שלו י"ל שהוא משקר על הסימן ע"ש וה"נ ודאי מה שאומר ברי שהוא שלו ודאי דכיין דדמי' לי' וסבור שהוא שלו הוא משקר שהוא ברי לו וכל שיש לו מגו לא חשדינן לי' כלל למשקר ובודאי דהוא אמת שהוא שלו וכה"ג כ' התו' בשבועות מ"ה גבי שכיר בזמנו נשבע ונוטל. דאע"ג דאמרינן דבעה"ב טרוד בפועליו. מ"מ מהני היכי דיש מגו דלא שכרתיך. דאע"ג דהוא אומר בדדמי מ"מ מה שאומר שברי לו זה ודאי משקר והיכי דיש לו מגו לא חשדינן לי' כלל. וה"נ דכוותה דאע"ג דלא חשדינן אלא בדדמי מה שאומר ברי ע"כ הוא משקר ומשו"ה מהני מגו:

שם או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעת עין בארכו ורחבו של גט. זה כגי' דמצאו בחפיסה אם מכירו. ופי' דבעי תרתי וכבר תמהו עליו דלמה בעי תרתי. אבל לענ"ד הרי הוסיף הרמב"ם בארכו ורחבו של גט ואין דרכו להוסיף על לשון הש"ס. אבל נראה דבאמת ג"כ כיון לזה דלמה בעי תרתי הרי ט"ע של הגט מהני לחודיה. ע"כ פירש בארכו ורחבו. ובאמת ארוך וגוץ קיי"ל דל"מ. אלא דבצירוף הסימן שהוא בכלי שהניחו מצטרפין שניהם להיות סימן מובהק. ועל דרך דברי הב"ח בב"ש סק"ז ע"ש:

שם בהגה י"א שאם הוזכר שם העיר בהגט אין לחוש לש"מ. כבר תמה בזה הב"ש סק"ד דהא ר"ה חייש בהדיא לשני שוירי. ואף דרבה פליג שם הא קיי"ל כר"ז דבחדא לריעותא חיישינן אפי' לא הוחזקו. וה"נ ודאי דלפי"ז איכא למיחוש גם לשני שוירי. דלא עדיף מלא הוחזקו. ובאמת משמע בהדיא כדבריו ביבמות גבי יצחק ר"ג דמפרש שם הרא"ש והפו' דפלוגתי' דאו"ר בלא הוחזקו וש"מ. וא"ר שם א"כ דחיישינן גם בלא הוחזקו ל"מ מה דתבדק כל נהרדעא דתבדק כל העולם כולו פי' כיון דחיישינן בלא הוחזקו. לא מהני אפי' ליכא השתא בנהרדעא. דשמא יש נהרדעא אחרת ע"ש ברש"י. ומש"כ הב"מ דעיר אחרת הוה שמא כשמא ועדים כעדים ע"ש. אינו נכון כלל דכל מה שנסתפקו אי חוששין. אינו אלא בשני יב"ש בעיר אחת. אבל בעלמא ודאי דשכיחי יב"ש טובא. וכ"כ הח"מ בסי"ז סקל"ח ע"ש. וא"כ פשוט כיון דיש לחוש בעיר אחרת בשם זו. א"כ ממילא ודאי דיש לחוש ליב"ש שם. אבל לעיר אחת שני יב"ש ושני זוגות עדים שוים זה ודאי ליכא למיחוש:

ב"ש סק"ד בשם הנ"י דאע"ג דהכא חיישינן בחדא לריעותא שיירות מצויות אפי' לא הוחזקו. ל"ח לתרי יצחק דהתם כאן נמצא וכאן הי' ע"ש. ובזה מיושב קושי' התו' שם

דהקשו למה לא אייתי רבא מרבה דהכא. די"ל דבאמת לא ס"ל הא דרבה דהכא וחייש גבי גט. אלא התם מיקל משום כאן נמצא כו'. וע' תו' ב"מ י"ח ד"ה נפק כו' כ' להיפוך דהתם לא הי' ידוע כלל דיצא יצחק. אבל הכא אפי' שיירות מצויות מ"מ ידוע דזה אבד גט ואינו נודע מאחר ע"ש. וא"כ בזה מיושב קושי' בפשיטות דאין ראי' מרבה כלל:

שם סק"ב אם שליח מוביא הגט חיישינן דמשקר כו' כדי שלא יהי' להבעל תרעומות עליו הנה התו' בב"ב מ"ג ד"ה מפני שמעמידה בפני בע"ח כ' דבשביל תרעומות איני נפסל לעדות וכן מסיק הש"ך בחו"מ סל"ז סקי"ט ע"ש. וצ"ל דשאני הכא דהא לא חשדינן לי' כאן במשקר גמור כנ"ל אלא בדדמי ומשו"ה שפיר חיישינן אפי' בשביל תרעומות כיון דאינו משקר במזיד. אבל לשקר במזיד בודאי ל"ח בשבי תרעומות:

שם סקי"ג ואם אדם אחר אמר שיש לו ט"ע מהני בלא מגו. כל האחרונים השיגו עליו דאחר ודאי לא מהימן ע"א בדבר שבערוה ולכ' יש להוכיח כן מגירסא דקאמרי עדים נקב יש בצד אות פלוני. וכ' התו' דהיינו דעדים נאמנים אפי' כבר ראו הסימן. ומשמע דווקא שני עדים הא ע"א ל"מ וכן מהא דאמרו עדים לא חתמנו אלא על גט אחד של יב"ש. ומשמע נמי דווקא ב"ע. ולא ע"א. ומיהו לפ"ד הרא"ש בריש ב"מ גבי ע"א פוטר מן השבועה יש לדחות. וי"ל דדעת הב"ש דבכה"ג שאינו אלא מברר של מי הוא הגט הוה שפיר נאמן אף ע"א גם באיסור ערוה וראי' מסי' ד' סל"ה דנאמנת חי' איזה כשר ואיזה ממזר ואף דזה הוה ג"כ כדבר שבערוה. כדמוכח בקידושין ס"ו דמייתי ראי' מהא דאמו נשבית לדבר שבערוה ע"ש. וע"כ דלברר נאמן גם ע"א. וה"נ אינו אלא מברר. ואע"ג די"ל שם דחי' הוה ג"כ כבעלים. מ"מ משמע שם דעד כשר כ"ש דנאמן וכן מוכח מכ"ד וצ"ע:

שם סקי"ד ונראה לפסוק כפוסקים אלו דהא לה"ג ור"ח דווקא בתרתי לריעותא חיישינן וא"כ הוי מכריעין לענ"ד פשוט דכוונתו לענין הא דמקילין בחדא לריעותא עד שיעור כדי ששהה אדם שם. אבל לענין הא דדעת הרמב"ם להקל יותר בשאין שיירות מצויות אפי' הוחזקו אפי' לזמן מרובה כיון דגם שי' הרמב"ם לפסוק כר"ז בשיירות אפי' מצויות לא הוחזקו. א"כ הרי כ' הרא"ש דלפי"ז ודאי דכ"ש דחיישינן בהוחזקו ואין ש"מ. אלא שהרמב"ם חולק בזה עם הרא"ש בסברא זו. לא שייך כלל להכרעה. ומש"כ הגר"א דלשי' הרמב"ם מיושב קושי' הראב"ד הא דלא אר"ז גם כאן בהוחזקו כו'. פשוט דגם לפי שי' הרא"ש א"ש דר"ז קמ"ל רבותא טפי דאפי' לא הוחזקו כיון דש"מ. וכ"ש בהוחזקו:

סימן קלג

ס"א. בהגה שימסור לה הגט בפני שניהם ביחד עב"ש מה שהאריך מדברי הב"י בחו"מ ס"ל והנה לענין שצריך שני עדים שיראו ביחד הסכימו כל האחרונים דזה ודאי דגט דמי לקידושין אמנם לעיקר הדין כגון שראו שנים משני מקומות חלוקין שנמסר גט לפני שני עדים. אי מהני בעדות אשות עדות מיוחדת. משמע שכולן מסכימים לדברי הב"י דהירו' מסתפק בזה ומשמעות הש"ס דילן בסוגי' דעדי כתובה בגט מהני לריב"ק. והכי פסקינן לעיל סי"א בפשי' לאסור בזה בעדי כיעור. ולולי שאינו כדאי אדרבה גם ש"ס דילן מסתפק לי' בדירושלמי הנ"ל. ובזה א"ש מה שהוביא הב"י דהקשה הסמ"ג אר"א שם דאמר ה"נ מסתברא ואי בעדי כתיבה הא דקיי"ל דאין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד. והקשה דהא פסקינן בסנהדרין כריב"ק. וכן הקשה הרשב"א בחידושיו ע"ש. ולפי"ז א"ש דאדרבה ר"א ס"ל כהירו' דעדי אשות כד"נ דמי ואפי' ריב"ק מודה דאפי' עדות מיוחדת פסול ודחי דילמא כריב"ק והיינו כדהירו' שאמר או יבא כהדא דריב"ק פירש דדילמא לריב"ק כשר ודילמא בעלמא אמר וספיקא הוא. וע' נוב"י סע"ב שהאריך להכריע דמהני בעדות אשה עדות מיוחדת. דהא כ' התו' במכות דמשו"ה לא מדמינן ד"מ לד"נ בע"מ משום דע"א מהני בממון לשבועה. וא"כ הא ה"נ מהני בעדות אשה בסוטה לאחר קינוי וסתירה. ואין זה מוכרח כלל לענ"ד. דרגלים לדבר שאני ואפשר דגם לד"נ מהני בכה"ג. גם מש"כ מהא דמקשה הירו' לב"ש דלא יגרש את אשתו אלא א"כ מצא ערות דבר דלמ"ל לאו במחזיר גרושתו ת"ל דהיא סוטה והרי בדב"ש לענין לגרש את אשתו דטעמיי' דיליף דבר דבר מממון הרי מהני ודאי עדות מיוחדת כמו בממון. ואי לסוטה לאסור על בעלה ל"מ ע"מ לק"מ ע"ש. ואני מתפלא מאוד על דבריו דאם כסברתו דכיון דיליף מממון ודאי מהני ע"מ. פשוט דמהני בעדות אשה עדות מיוחדת דכל איסורי ערוה דבעי שני עדים מבואר בהדיא בריש סוטה (ד"ג) ובקידושין ס"ה דמהאי קרא הוא דילפינן ואינו צריך לפלפולו מהירו'. אבל באמת אף דבלא קרא לא הוה עדיפא משאר איסורין דמהני ע"א. אבל כיון דילפינן דצריך עדות תו ס"ל להירושלמי דודאי לד"נ דמי, דהא ד"נ הוא. ופשוט דאין להתיר בגט אשה ע"פ ע"מ וכ"נ לדינא:

סימן קלד

ס"א שאם מסר מודעא בפני ב' כו' עב"י בשם רשב"ץ דאפי' שמעו עדים ביטול על הגט כל שלא מסר להם לשם עדות ל"מ וכ"ד בריב"ש והב"מ פקפק ע"ז הרבה. אמנם נראה במעשה שלהם שהי' שאחר שצוה לעדים לכתוב גט שמעו שאמר לדודו שאי"צ לבכות

שהוא נותנו בכח ע"ש. בזה נראה שדבריהם צודקים. שזה יש לדמות להא דגיטין נ"ה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי ואמר כינסי ש"ח זה כו' אם איתא דבטלי' לעדים הוה אמר ע"ש ומשמע בהדיא אפי' שמעו זה העדים כיון שלא מסר זה לפניהם בתורת עדות (ופשוט דה"ה מסר לעדים אחרים לשם עדות ודאי מהני) אינו ביטל על מה שאמר תחי'. וה"נ דכוותה ממש. אבל מקודם שפיר י"ל דמהני אפי' בסתם וצ"ע:

ס"ב וכן אני מבטל כל הדברים שיגרום ביטול לגט עב"ש סק"ד שכ' בשם הט"ז דזה הוה עקירה יותר לכל הדברים הקודמים. ולא זכיתי להבין דאם מבטל מודעי ומודעי עד סוף כל מודעות למה לא הוה זה עקירה על כל דבריו הראשונים ג"כ כמו כל הדברים. דהא ה"נ אמר עד סוף כו'. ובעיקר הדבר הנה בפ"י ממכירה כ' הרמב"ם דבמכירה ל"מ אפי' בכה"ג דלא כהרא"ש וע' בחו"מ סר"ה וע"כ צריך לחלק גט ממכירה ובאמת ודאי משמעות המשנה וסוגי' דערכין סיפ"ה דבגט ל"ב אלא ביטל מודעא וכשמבטל ודאי מהני אפי' מכל מקום בתחילה על כל מה שיבטל. דהא ודאי כמו שיש לחוש למודעא, הכי נמי יש לחוש שמסר על הכול. וע"כ דאפי' בכהאי גווני מהני וכדברי הרמב"ם. ונראה בחילוק הדבר דאע"ג דלדידן קיי"ל דגה במכירה תלוה וזבין מהני דאגב אונסא וזוזי גמר ומקנה מ"מ אינו דומה לגט דבגט המעושה התם חזקה דהוא מתרצה ברצונו לשמוע דברי חכמים שמחייבין אותו לגרש אבל גבי מכירה לא אמרינן אלא דאע"ג דהי' אונס בתחילה מ"מ אגב זוזי שנותן כל שויו שפיר אפשר שמתרצה וכשאמר רוצה אני אמרינן דהוא אמת ואפי' חושב בלבו שאינה רוצה הוה דברים שבלב ולא אמרו בזה אלא דהזוזי מסלק את האונס וסמכינן אדבורא דידי' דאמר רוצה אני וא"כ כשאמר תחילה בשעת מסירת מודעא דכל מה שיאמר ויבטל אח"כ הכול מחמת האונס אע"פ שאח"כ ג"כ אמר שמבטל הכול כיון דאין אנו יכולין לידע על מה לסמוך נשאר לנו אונסו דאמירתו רוצה אני ל"מ. כאן דג"ד דמחמת אונס הוא. אבל בגט גם בלא אמירתו של עכשיו ג"כ הוה חזקה דמצוה לשמוע ד"ח ומגרש ברצון. אלא דאפ"ה כשמסר תחילה מודעא לא סמכינן ע"ז. אבל כשמבטל אח"כ הכול אע"פ שבתחילה מסר מודעא על הכול. ואין אנו יכולין לסמוך על דבריו. הגט כשר בנתינה גופה וקרוב בעיני לומר דאפי' בלא ביטול מודעא כלל. הגט כשר מדאו', דלא איכפת לן במודעתו הקודמת דחזקה דעושה ברצון כמו שהסביר הרמב"ם. וע' בפירוש ר"ג שם בערכין בד"ח. וכן מצאתי בב"מ שהשיג על דברי הב"ש סק"ט שכ' שהגט בטל דאפשר דאינו אלא פסול ע"ש. ושפיר אפשר דאינו אלא תיקון חכמים לכופו גם ע"ז שיבטל כדי לברר יותר הרצון. אבל מדאו' אי"צ לזה. ואין להקשות דא"כ היכי מייתי בב"ב מ"ז הוכחה לדר"ה דתלוה וזבין

זביני זבינא מהא דוכן אתה מוצא בג"נ. הא הומ"ל ולטעמיך דהא כשמ"מ על הכול. במכירה ל"מ. ובגט מהני. וע"כ דגט שאני. דלא מייתי אלא דכשיש טעם לסלק האונס חשבינן לי' לרצון וס"ל דה"נ במכירה כיון דסברא דהאונס מסתלק. אזלינן בתר דיבורי' דאמר רוצה אני'. והתרצן דחי' דאפשר דדווקא התם דמצוה כו' אמרינן הכי:

שם והרני פוסל כל עד שיאמר שמסרתי זהו מדברי הרשב"א בחידושיו פרק השולח וכ' ע"ז וקשה מאי מהני לענין איסורא אם יעידו. פי' דודאי לא שייך שיפסול עד כשר ותי' דכמו דאמרינן בסו"פ מש"א נאמנת עלי' שלא באתי ונאמנת עלי' שלא פייסתי. והיינו כדאמרינן בירו'. ריש מכילתא מתוך שאינו יכול לקלקלה בבי"ד אינו עשוי לקלקלה בידי שמים וה"נ כיון שא"י לקלקלה בבי"ד אף הוא גומר ומבטל המ"מ. ונראה דכוונתו אף דה"ה ודאי מקולקלת גם בבי"ד. שאינה רשאה להנשא כיון דהעדים מעידים שמסר מודעא. אלא כוונתו שאינו יכול לקלקלה לחייבה חיובי האשה לבעלה. דלגבי זכותו של עצמו כממון דמי. דהודאת בע"ד יותר ממאה עדים. ולא טרח בשביל קלקולה שלא תנשא. אבל אין לזה ראי' מהירו' דהתם אינו כלל בשביל הנאמנות שלו דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן ע' רא"ש ריש מכילתא שהוביא הירו' הזה. ומההיא דנאמנת שלא באתי כבר כ' הר"ן הוביאו בב"י דאין ראי' כלל דהתם נותן לכתחילה על תנאי אמירתה ואפי' גם יעידו עדים להיפוך. אלא אההיא דנאמנת שלא פייס דהתם אינו בתנאי אלא כ"ז שאעבור מכנגד פניך ויכול לחזור בו אבל כבר הקשו זה בתו' די"ח ד"ה שמא פייס ותי' ר"י דהתם אינו חששא מן הדין אלא לעז בעלמא ובכה"ג ל"ח לי' דכסיפא לי' מילתא. ואולי ס"ל להרשב"א כמש"כ בסמוך דה"נ אין חשש מן הדין דמדאו' לא איכפת לן כלל במה שמסר מודעא תחילה דחזקה שמתרצה לשמוע ד"ח וצ"ע. ומשמעות הש"ס דאי"ל אלא ביטול המודעא ודברי הרשב"א אינו אלא לחומרא בעלמא:

ב"ש סק"ה שא"י לבטל שלא בפני הסופר והעדים שצוה להם לכתוב הגט, והנה לכאו' קיי"ל כרבי דבטלו שלא בפני השליח מבוטל. וראיתי בספר תו"ג שכ' דהשליחות יכול לבטל אבל לא את הגט. והוא תימה מאוד דהשליחות דשייך לדידהו יכול לבטל שלא בפניהם והגט דלא שייכא תו כלל לדידהו א"י לבטל. וראיתי בב"י שכ' זה בשם התרומה וכ' כדמשמע בר"פ השולח אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי כו' ונראה כוונתו מפלוגתא דרבי ורשב"ג אם יכול לבטל זה שלא בפ"ז משמע הא שלא בפני כולם מודה רבי דא"י לבטל וע"כ לחלק בהכי. ולכאו' י"ל דפשי' דהתם הפלוגתא לכתחי' וכדמפרש בש"ס דטעמא דרבי דלא בטלה כולה ואי אזלי אינך וכתבו לי"ל בה פירוש דאין קפידא אפי' לכתחי' אבל בדיעבד י"ל אפי' שלא בפניהם יכול לבטל אבל כ"כ שם התו' דלשון

יכול לא משמע לכתחי' והכיחו זה מב"מ ע"ש אבל מ"מ מוכח שם מדברי התו' דלא ס"ל כלל הך סברא של התרומה דהא נדחקו הרבה לישב מאי פריך במאי פליגי דילמא רבי לשי' דס"ל דבטלו מבוטל משמע בהדיא דסבר' לי' דיכול לבטל גם בכתיבת הגט וגם אין שום ביאור לסברא זו כמש"כ. שוב ראיתי במרדכי ר"פ השולח שם שהוביא דכרי התרומה באריכות גדול. אבל הלשון שם מוטעה מאוד והענין עמוק ונראה בביאור שי' דהנה הוכיח מדר"ש ור"י דאשקלו אניטא ובטלו הבעל והצריכו גיטא אחרינא. דע"כ דבזה ל"מ מה שיבטל הביטול הקודם דקיי"ל דמהני בביטול מודעא. וכ' דאפי' נימא דר"ש לשי' דאינו חוזר ומגרש בו. וכן נדחוק דר"י ג"כ כר"ש ס"ל. אבל יקשה על מה שאנו נוהגין לבטל קודם הנתינה דלגי' דגיטא מי מבטל. ומשמע דבטל את הגט הוא בטל. א"כ שצריך ע"כ גט אחר וכמו דר"ש ור"י. ע"כ חידש סברא אחת דעל הכתיבה גופא שתהי' פסולה לגמרי שלא יהי' יכול לגרש בו זה בעי דווקא בפניהם וכהוכחתי מהא דרבי הנ"ל. והסבר הדבר נראה דס"ל כשי' רוב הפו' דס"ל דאי"צ שליחות כלל לכתיבה אלא דלא הוה לשמה אלא כשמעו מפי הבעל. וא"כ כל שצוה להם פ"א. אף שבטל שלא בפניהם. מ"מ ודאי שפיר הוה לשמה כ"ז שלא שמעו מפיו שלא יכתובו. אבל כששמעו הם מפיו. ובודאי דשוב אינן יכולין לכתוב עוד משמע מדבריו דאם קודם שנגמר הגט בטלם בפניהם, בזה ודאי דנפסל גם מש"כ מקודם. ונראה שהוא בנוי ע"פ סברת הר"ע בתו' דפ"ו ד"ה ודילמא דלאחר שנגמר הגט אינו יכול לבטלו. אבל קודם שנגמר יכול לבטל גם את הגט עצמו. ומש"ה כל שבטל בפניהם באמצע הכתיבה קודם גמר כתיבתו וא"י לגומרו שוב בטל הכול ונפסל לגמרי:וצריך גט אחר דווקא וכדר"ש ור"י. אבל מה שיבטל את השליחות שלא בפניהם בין קודם שיכתובו ובין אם כתבו כבר מקצתו או כולו. כל שהוא שלא בפניהם. דבכ"ז אינו נוגע לגט כנ"ל אלא לשליחות. ס"ל דלזה מהני מה שיבטל את הביטול וכמו ביטל מודעא. ויתיישב בזה סתירת הגירסות במסכת קידושין ובמסכת גיטין וכבר הרגישו בזה התו' דגירסא מי בטל. משמע דאינו יכול להתבטל כלל. וגירסא דמי מבטל משמע דיכול לבטל. דזה היינו קודם גמר כתיבתו ובפניהם דבזה הוא נתבטל לגמרי כההיא דר"י ור"ש ונכון. וכן נראה לי הוכחה לדבריו מדלא אייתי הש"ס הא דר"י דס"ל כרשב"ג דבטל שלא בפניהם ל"מ דאי ל"ה מאי בפני הא דאמר ר"י לסהדי אותבי' קרי באודנייכו. דדילמא יבטל שלא בפניהם וכדאיתי שם הש"ס הא דרבי יאשי', אלא צ"ל דר"י שפיר סבר כרבי אלא דלהא לא איכפת לי' דבשעת נתינה ה"ה יכול לכוף אותו לבטל את הביטול הזה. אבל אם יבטלו בפניהם הי' צריך לכתוב גט אחר דווקא: ס"ד אם נשבע לגרש צריך שיתירו לו כ' התו"ג אע"ג דמחויב

הוא לקיים שבועתו א"כ הוה גט המעושה כדין חיישינן שמא יאמר אלו הי' יודע שיכול אני להתיר שבועתי לא הי' מגרש וכמוציא אשתו משום נדר. ודבריו תמוהין דבהדיא כ' הרשב"א שם בחידושיו גבי יאסרו עלי פירות שבעולם אם אינו מגרשך דלא שייך כאן לומר אלו הי' יודע כו' דלא שייך אלא בנדרי אשתו שא"י היאך נדרה. אבל נדרי עצמו הי' לו לשאול ע"ז. אבל הוא מבואר בתשו' הריטב"א שהוביא הרב בהגה דבדיעבד כשגירש מפני השבועה כשר. ומבואר שם בהדיא בלשונו כשלא מסר מודעא. והוביאו הב"י בסוסיקנ"ד. ובחו"מ סוסר"ה הביא שם הבה"ב דברי הריטב"א בחידושי ב"מ דנשבע לתן מתנה ומ"מ דנותן מפני השבועה המתנה בטילה. והיינו דבמתנה וכן בגט אשה דדינה כמתנה. קיי"ל דגם אונסא דנפשי' הוה אונסא. ואף שהשבועה מחייבו לתן לא שייך שיחייבו להפך רצונו. כיון דבלא השבועה לא הי' רוצה. והוה ככל נותן באונס, וא"כ לא הוה השבועה אלא שיעשה מעשה הגירושין או הנתינה וכשעשה כבר נפטר והגט והמתנה בטל. ומיהו כשלא מ"מ מוקמינן לי' אחזקה ראשונה שנשבע מרצונו אבל כשמסר מודעא ודאי הוה אונס. ונראה פשוט דל"ד מ"מ אלא כל שגילה דעתו שמפני האונס הוא נותן או מגרש ה"ה בטל. כדין מתנה דידעינן אונסא. והיינו טעמא דצריך להתיר לו שלא יהא אונס. והא דהוביא הב"י ברסיקנ"ד בשם הר"י בן הרא"ש דנשבע לגרש כופין אותו להוציא והגט כשר. התם מפורש שנשבע ואסר עליו הנאת תשמישה. והוא מחויב לה לגרשה. והוא מהכופין אותו להוציא. ובודאי הוה גט מעושה כדין. אבל הכא שאינה אסורה עליו. אלא שמחיוב לקיים שבועתו זה הוה גט מעושה שלא כדין. כיון דאין לה עליו כלום אלא שהשבועה מחייבו לגרש שלא ברצונו הוה כשאר אונסא דנפשי' דבטל במתנה. ולענין קבל עליו קנסות שהוביא הרב בהגה מחלוקת בזה. הנה ר' מיימון כ' דכיון דחייב עליו הקנס מעצמו והוא חייב בו מן הדין והוא ביסר בעצמו לגרש אשתו כדי שלא יהי' צריך להוציא את דמי הקנס. זה הוה כמגרש ברצון וככל מוכר חפצו מפני שצריך לדמים. וראייתו נכונה מהא דיאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך ואינו דומה למגרש מפני השבועה דהתם השבועה אונסו לגרש דווקא אבל הכא ה"נ מחליף אשתו ברצונו על הדמים שהוא חייב או על הנאת הפירות שהוא צריך. ומשמע לשי' דאפי' מ"מ לא מהני ע"ז כמו במכירה דא"י למסור מודעא דהוא מוכר מפני אונסו לשלם מה שהוא חייב. (ואף דבתשו' כ' ובטל מודעא נראה דלדינא לא צריך לשי') וכן מבואר בתשו' הרשב"ץ דאנסוהו על ממון שהוא חייב וגירש אשתו בשביל זה לא חשיב אונס. וכ"כ כל הראשונים לענין מאיס עלי וכה"ג. דמחויב להחזיר לה שלה. ואם מתוך כפי' זו מגרשה הוה גט כשר והרשב"א בתשו' חולק בזה וס"ל שכל שגילה דעתו

שמגרש בשביל כך הוה גט מעושה. ומה שנפטר מן החוב אינו מחשיב כמכירה מרצונו כמו דאינו חשוב מכירה בשביל שאיר כסות ועונה שהוא נפטר. וההיא דיאסרו פירות שבעולם נראה דס"ל דש"ה שמגיע לו דבר חדש שהותרו לו הפירות שנאסר עליו (ובל"ה ל"ק כמש"כ לעיל דאפי' נשבע ע"ז גופא. כל שלא גלה דעתו שהוא חוזר בו מוקמינן לי' אחזקה ראשונה) אמנם דדברי התו' ב"ב מ"ח סוד"ה קדש שכ' הטעם דבשביל פטור דשאיר כו"ע ל"ח מכר דברצונו הוא נותן זה ע"ש. פירוש כיון דכן רצון וחק כל אדם לתה לאשה שכו"ע וגם לאחרת יתן. לא שייך לחשב זה כמכר כמו אם הי' אונסין אותו לתן פרתו במתנה דלא שייך לומר שהוא כמכר מפני שנפטר ממזונותי'. וא"כ משמע דס"ל דהא ממון אחר הוה כמכר וכשי' הר"מ והרשב"ץ וש"פ ובודאי יש לפסוק כוותיי' וכמש"כ דאפי' ימסור תחילה מודעא ע"ז ל"מ. ולשון הרב שכ' אבל אם כבר גירש מפני זה ואפי' גירש מכח שבועה כשר אינו מדוקדק דבשבועה כבר בארנו מדברי הפו' דמסר מודעא וכ"ש אם כפו אותו ודאי פסול כנ"ל ובזה אפי' מ"מ כשר וצ"ע:

ס"ז אנסוהו ישראל לגרש שלא כדין פסול ובס"ח דכן באנסוהו ע"ג אפי' כדין והקשה בב"י דמשמעות הרמב"ם דמדאו כשר והא מסיק בש"ס דהא דר"מ בדותא ומדאו' הוא פסול ואף דבב"ב אייתי לדר"מ מ"מ הו"ל למסמיך אסתמא דדוכתא ובשו"ע הוביאו לא חש לקושי' זו ונראה ליישב בפשי' דאין כאן סתירה כלל דהנה כבר הקשו התו' בב"ב דפריך שם לר"כ דתלוה וזבין הוה זבינה מגט המעושה בעו"ג דפסול. ומשני כדר"מ והקשו התו' דהא בגיטין מסיק דפסיל משום דלאו בני עישוי נינהו. וכ' כיון דלאו בני עישוי הוה שלא כדין ובשלא כדין לא הוה כזבין. אלא כיהיב דמודה ר"ה. ובאמת הוה מצי לתרוצי הכי אלא דהמקשה ס"ד כדר"מ. ומשו"ה שני לי' הכי ע"ש. והיא דחוק. ע"כ נראה בשי' הרמב"ם דאפ' בעו"ג דלאו בני עישוי מ"מ הוה כמכירה כיון דהוא כדין. ובישראל אפי' שלא כדין הוה כמכירה כיון דהב"ד טוען וסוברין דהוא מן הדין. הוה כפשרה דכ' הרמב"ם בפ"י ממכירה דהוה כמכר דכיון דיש לו ספק אף דמן הדין אינו כן מ"מ הספק גופי' הוא כשיוי. ובאמת לא הראו המפרשים מקורו ונראה דהוא מן התוספתא פ"ק דמציעא מודה ר"י (אע"ג דבכל אסמכתא ס"ל דלא קניא) בשנים שעוררין על הבית ועל השדה ואמר אם לא באתי מכאן עד יום פלוני ה"ה שלך איבד זכותי. והיינו דבכה"ג דאין לו אלא ספק ולחבירו ספק. חשב מה שממתין לו חבירו ספק שלו עד יום פלוני כמכר ולא הוה אסמכתא. (ובזה יש ליישב דברי הרמב"ם בפ"ז מסנהדרין שנדחק בהן הב"י בסר"ז ואכמ"ל) וא"כ גם בזה דשלא כדין. מ"מ הוא כשר מדינא לר"ה כדין תלוה וזבין כנ"ל. והא דפסלוהו אינו אלא מדרבנן לפי שהוא שלא כדין. ומיהו זה שייך

בשלא כדין דישראל אבל שלא כדין דעו"ג זה ודאי הוה כמתנה בעלמא ולא מהני כלל ואתי הכל שפיר ולק"מ. אבל סוגי' דגיטין אזיל שם לר"נ דאמרינן בהדיא בב"ב שם דר"ב דמסיים בה משמי' דר"נ א"ש קרקע אין לו מעות יש לו פליגי אר"ה וס"ל דלא הוה זבינא וההיא דגט המעושה כדין ע"כ כדמסיק שם בב"ב דהוה דווקא משום דמצוה לשמוע דברי חכמים. וא"כ הא דישראל שלא כדין למה פוסל כלל כאן דלא הוה גט כלל מדינא. וצ"ל דהוא משום דמיחלף דכדין ומשו"ה קשה לי' שפיר לשי' גבי ע"ג אי בני עישוי נינהו גם שלא כדין להוי כשלא כדין בישראל דע"כ התם הטעם לשי' משום דמחליף בכדין. ומשו"ה אסיק לשי' שפיר דהא דר"מ בדותא היא אבל לדידן דקיי"ל כר"ה שפיר נקטינן כר"מ לדינא משום דכדין דע"ג ושלא כדין דישראל הוה כתלוה וזבין והוה גט מדאו' ואינו פסול אלא מדרבנן:

ס"ח בהגה ואפי' קבל מעות על נתינת הגט ל"א בשביל זה נתרצה. ע' תו"ג שכ' דבר נחמד דהרשב"א בב"י שכ' גבי נתחייב אלף דינר אם לא יגרש דלא הוה כזבין משום דאינו אלא נפטר מן החוב. דמשמע מזה לכאו' דהא קיבל מעות מהני. אינו חולק ע"ז דודאי ל"מ מעות לגבי שיוי האשה אלא דהתם בדהרשב"א הרי לא הי' אונסין אותו כלל. אלא שתובעין ממנו את המעות שנתחייב והוא מעצמו ורצונו גירש בשביל זה. א"כ אם הי' מקבל מעות כזה ברצונו ודאי הוה גט מעליא. וראיתי מי שחידש עפי"ז דאם אנסו לאחד וגזלו ממנו סך ממון שיגרש את אשתו ומתוך אונסו נתרצה לגרש בתנאי שיכפלו לו סך כזה וגרש דהוה גט כשר ממ"נ דאם נחשב לו סך זה לאונס שיגרש בשביל זה וחשוב לו הממון מהאשה א"כ הרי חשוב גם בשביל הממון זה שנתנו לו לתלוה וזבין. ופשוט דאין זה כלום לדינא חדא דבגט ל"מ כלל תלוה וזבין דלא עדיף מכדין דעו"ג שפסלוהו משום דאין רשאין לכוף. וכ"ש לכופו לכתחי' שלא כדין. ועוד דאין לדמותם כלל די"ל דממון שלו שגזלו ממנו הי' חייו תלוין באותו הממון והוה אונס גדול אבל הממון האחר שנתנו לו י"ל דלא הי' צריך לו כלל ואינו נחשב לו לגבי האשה. וא"כ הוה כאנסהו בלא מעות דהוה כמתנה באונס. אבל בדהרשב"א כיון דלא הי' אלא אונס על המעות שהוא חייב מן הדין והוא מחליף זה על אשתו מרצונו ודאי הוה חשיב גט ברצון:

ע' מל"מ פ"ב שכ' דהב"י בחו"מ סר"ה בתו' הא' גבי סיקרוקין דמשו"ה בהרוגי מלחמה הי' קונה מן הדין. לפי דלא הי' האונס על השדה. חולק על הרשב"ץ דכ' בפירוש דאם אנסו על דבר א' שלא כדין ומתוך זה גירש הוה גט מעושה וע"כ דס"ל כתי' הב' דדוקא אונס של סיקרוקין משום שהפקירם המלכות ע"ש וכ"כ הרשב"א בחידושיו בגיטין שם כתי' הב' וכותי' נקטינן. ולי"ל חילוק בין פירש האנס או לא שסוף סוף הרי חזינן דאונסי.

וכן כ' הש"ך בחו"מ סר"ה. ומשכ"ש דמסר מודעא נראה דהיינו ג"ד שדבר זה אונסו. (ובחי' שם נתקשיתי בזה ונראה דכן כוונתו). ובדרך כלל כל כונס בעינן הכרנו אונסו דהיינו דנודע שזה אונסו וכן יש להכריע גבי המחלוקת באב שאנוסו על גט בנו דצריך שנדע ענין האיש אם הוא אונס לגבי'. ובתו"ג כ' דקיי"ל כתי' הא' והוביא ראי' מהא דחו"מ סרל"ו בעו"ג שאנס לישראל על שדהו כשמסור בידו להורגו. שישראל הקונה ממנו ה"ה שלו. אלא שנותן לבעלים רביע ע"ש. והוא תמוה מאוד דהא זה דין תקנה דב"ד של אחריהן ומתניא בהנזקין בהדי דתקנות העולם וכמבואר בתו' כדי שלא תהי' הארץ נחלטת ביד הסיקרוקין. ומשו"ה צריך לתן רביע וכשיש בידם ליקח הם קודמים. אבל מדינא ודאי דווקא בהרוגי מלחמה אבל בל"ה תלוה ויהיב לא הוה מתנה. שוב ראיתי שכ"כ בעצמו בנתי' סרל"ו שם דאינו מן הדין ע"ש וסותר ד"ע:

סימן קלה

ס"א. ואם קראוהו לאחר נתינה מגורשת בב"י הוביא דהמרדכי בשם מהר"מ חולק ע"ז דבעינן דווקא שיהי' העדים יודעין בשעת נתינה. וה"ר מהא דבפני נכתב כו' דבעינן בשעת נתינה או לאח"כ בתוכ"ד ע"ש ולכאו' נראה דזה נסתר בהדיא מהא דשני גיטין שנתערבו שנותן לה שניהם ומסיק בהדיא בש"ס שם דנתינה לשמה לא בעינן ומפורש שם דאי הוה בענין לא הוה מהני אפי' נותן לה שניהם כיון דלא ידע בהי מגרשה ע"ש. וכ"ש דלא הוה מהני אפי' תוכ"ד כלל דלא עדיף מהא שיודע שם דבאחד מהם ודאי מיגרשה שפיר. אלא דס"ל דלא בעינן כלל שידעו העדים בשעת מעשה שזה גיטה והא דבפני נכתב כבר כ' התו' בדפ"ד ד"ה אמר דהתם דמדינא אין נאמנות להשליח אלא דרבנן אקילה בה משום עגונא ולא נתנו לו נאמנות אלא בשעת מעשה גופה ע"ש וכעין זה בסוף חגיגה גבי נאמנות ע"ה על טהרות כ"ח. דלא האמינוהו אלא הוא הקדר והן הקדירות ע"ש אבל משום ידיעת הכשר הגט ל"ח כלל: ס"ב נתנו לתוך ידו צריך לקרותו שנית עב"י בשם תשו' הר"י בן הרא"ש דסגי בזה לכתחילה גם בקריאת העד"א והטעם כיון דבדיעבד כשר אפי' בלא קריאה כלל נאמן אפי' ע"א גם לכתחי'. ובב"י תמה ע"ז בחנם: ס"ג לא קראו הגט כלל כו' אפי' נשאת תצא והטור פוסק דלא תצא והתו"ג הקשה ע"ז דא"כ ליחשבה גבי שלשה גיטין פסולים ואם נשאת ל"ת. ולכאו' הי' נראה בפשי' דלא חשיב התם אלא אותן שהפסול בגוף כתיבת הגט אבל הכא אין הספק אלא אם נתן לה גט וכשנשאת אנו תולין דהי' גט כשר ככל הגיטין ולא שייך למיחשבי'. אבל התו' בריש מכילתין גבי בפני נכתב דף ד' ד"ה בשניסת דחו זה וכ' דמדאיצטריך מנינא למעוטי הא

דלא אמר בפני נכתב ש"מ דהא ל"ה הו"ל למחשבי', וש"מ דחשבינן אפי' בכה"ג. ומ"מ אני אומר דדווקא הא הוה צריך למיחשבי' דהתם נמי הוה פסול בגט דכל שלא אמר אנו תולין שלא הי' בשעת כתיבת הגט וחכמים הצריכו שהי' שם השליח בשעת כתיבה והוה פסול בגט אבל הכא דאנו תולין דהי' גט כשר לא שייך למחשבי'. וראי' דהא הוה מצי למיחשב שנים אומרים נתגרשה ושנים לא נתגרשה וניסת לאחד מעדי' דלכתחי' לא תנשא ואם נשאת לא תצא דבסקנ"ב. וכן ע"מ שתנשא לפלוני דלא תנשא לו ואם נשאת לא תצא. בסקמ"ג. וע"כ דלא אירי בהני גוונא אלא בפסול בגוף הגט:

שם בהגה וי"ח עי' ביאורי הגר"א דפי' דהכוונה דחולקין דאפי' יש בידה גט כשר כל שלא קראוהו בשעת נתינה תיכף באופן שאין לחוש לאיחלופי אם נשאת תצא. והיינו כדעת הב"י דלא כהד"מ וכן משמע בדברי הרשב"א וכ"נ לענ"ד מלשון התו' שם דכ' דאם קראוהו לאחר נתינה פשי' דכשר ע"ש ופשוט דכוונתם שקראו באופן שאין לחוש לאחלופי דאי ל"ה הרי אינו פשי' כלל דודאי י"ל דהוא אחר אלא דכוונתם בכה"ג. ובל"ה גם לדידהו פסול וכ"ה בהדיא בב"ש סק"א דלשי' התו' בעי' דווקא שיקראוהו והיינו תומ"י דאם לאח"כ הרי זה צריך ע"כ גם להרי"ף דבל"ה במאי תינסבא אלא שצ"ע דלשי' הב"ש עצמו בפי' הי"ח הרי לא הוזכר דיעה זו כלל בשו"ע ואפשר דמ"מ כ' כן בפי' דברי המחבר שם כיון שס"ל כן בב"י:

ס"ד נתן לה נייר חלק וא"ל ה"ז גיטך כ' רש"י דווקא נייר אבל קלף מעופץ ל"ח לפי שאין מי מילין ע"ג מ"מ. ולכאו' משמע הכי בהדיא בסוגי' דשקל ס"ת ויהיב לדיביתהו דמסיק דל"ח דאין מ"מ כו' אבל צ"ע דא"כ מאי מקשה מבריי' דנטלתו וזרקתו לאור כו' טעמא דאיכא כתב כו' לשני דהתם בעפיץ דה"נ משני התם דרבי אבהו דאמר שעדים שאין יודעים לחתום רושמין לפניהם במ"מ דהיינו בעפיץ. וכ"ש ברייתא דאי"צ כ"כ לפרש דבריו. ע"כ הי' נראה לומר דדווקא לענין מ"מ ל"ח בעפיץ והיינו שפרש"י דנקט נייר לפי דמסיק במ"מ משו"ה נקט נייר דחששא דמ"מ ליכא אלא בנייר. אבל כמו דחיישינן למ"מ. ה"נ חיישינן למידי אחרינא כיו"ב דמהני גם בקלף ויש לנו לחוש בכה"ג. לדבר הנבלע. וסוגי' דס"ת התם הי' ידוע להם דלא הי' שם שום דבר ונקט מי מילין לדוגמא בעלמא אבל לדינא "ל דל"ד נייר אלא הוה"ד כל דבר ומ"מ לפ"מ שהסכים הב"ש דקיי"ל כהרמ"ה דלא חיישינן אלא כ"ז שהוא לפנינו ואפשר לבדוק. חבל באבד לא חיישינן. וא"כ שוב לא נ"מ גם לדידן דכיון דאין אנו יודעין א"כ הוה כאבד ול"ח. וכעין זה קיי"ל ביו"ד סק"צ לענין כתמים ע"ש:

ס"ה אם קראוהו שהי' גט וחזר הבעל ולקחו בידו וזרקו לבין החביות אפי' נמצא מזוזה אחת ה"ז ספק מגורשת. ודעת הב"ח דאם נמצא שתים ה"ז ודאי מגורשת כמו בזרקתו לאור. והב"ש כ' דמלשון המחבר לא משמע כן וכוונתו מדלא נקט המחבר הך רבותא דבשתים הוה ודאי מגורשת. והטעם נראה לכאו' דכיון דאין דרך עכברים לגרור כ"כ. הוה ריעותא ול"ד לזרקתו לאור דליכא ריעותא כלל. ובריש פסחים נמי משמע בהדיא לל"ק דלא הוה אלא ספק ואינו מוציא ודאי. וה"נ יש לחוש לחומרא. ומ"מ נראה דאין כאן הכרח בדברי המחבר דהרי ודאי נראה בזה דאם נשאת תחילה קודם שנבדק בין החביות. דודאי דזה לא גרע מנמצא גט ביד האיש ושובר ביד אשה, דלאחר שנשאת קיי"ל דלא תצא (ואע"ג דהתם הוא משום קנוניא מ"מ ודאי לא עדיף זה מסברא דגררהו עכברים. דהרי עכ"פ גם שם יש לפנינו גט ביד אחר ואפ"ה כשנשאת לא תצא). וא"כ עכ"פ הו"ל להמחבר לאשמועינן עכ"פ האי דינא דבזה אם נשאת ל"ת. דבספק מגורשת ה"ז ודאי תצא. וע"כ דקיצר בזה. וא"כ אפשר ג"כ כדברי הב"ח דה"ה מגורשת אפי' לכתחי'. ועכ"פ בדיעבד ודאי נראה דל"ת. ועוד דהא לאיבע"א בפסחים שם הוה גררוהו ודאי והוה כזרקתו לאור. ואפשר דכאן יש ריעותא דהרי השתים נמצא ולא נגרר וצ"ע:

סימן קלו

ס"א. ואם נתן לה ולא אמר כלום ה"ז גט פסול. הטור כ' דהוא בטל אלא דהב"י כ' דבהרמב"ם גבי כינסי ש"ח כ' אינו גט. ובלא אמר כ' פסול. משמע דס"ל דבהא אינו בטל. והנה בסקל"ח כבר הוביא הב"י בעצמו דהרשב"א והר"ן כ' דהוא בטל. דהיינו שהקשו במתני' דכינסי ש"ח דלמ"ל כינסי אפי' לא פירש אינו גט ע"ש. ומה שדקדק הב"י מדברי הרמב"ם. הנה הרשב"א הוביא שם דברי הרמב"ם שכ' ונתן ספר כריתות בידה שצריך ליתן לשם כריתות א"ל כינסי ש"ח כו' וכ' דגם בסיפרי אמרו ושלחה מביתו עד שיאמר הי גיטך א"ל כינסי ש"ח כו' והקשה דלמ"ל קרא דת"ל דבטולי' בטלי' ותי' דלא אמרינן בטלי' דתלינן דמחמת כסופא א"ל. וכוונתו דבאמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי וחזר וא"ל כינסי ש"ח דאיכא הוכחה דודאי משום כסופא דאי איתא דבטלי' לעדים הוה אמר. ה"ז גט כשר. אבל כאן הוא ספק דאיכא למימר משום כסופא. ואיכא למימר דבטלי' וילפינן מקרא דכיון דהוא ספק ל"מ דבעינן שיהי' מבורר לגירושין. כ"נ בכוונת הרשב"א. לפי"ז נראה כיון דילפינן מקרא דבעי בירור דווקא א"כ הוה"ד גם סתמא שלא אמר כלום ג"כ פסול כמו בכתיבה דקיי"ל דסתמא דגיטין פסול מן התורה ואף שיש לומר דדווקא בכתיבה דאינה עומדת להתגרש סתמא לאו לשם גירושין. אבל בהנתינה

כיון שכבר נכתב ונותן לה תו הוה סתמא ג"כ לשם גירושין וכמו בקדשים. ודווקא בא"ל כינסי ש"ח זה מוליד לנו ספקי והא דקיי"ל דצריך לפרש באמת אינו אלא מדרבנן. אבל לא משמע כן דברי הרשב"א שהרי הוביא דברי הרמב"ם אלו ולא כ' דהוא חולק בזה. וגם לשון הסיפרי עד שיאמר הי גיטך דוחק לומר דהוא אסמכתא דרבנן ועוד נ"ל ברור דעכ"פ לדינא לדידן כיון דרבנן הצריכו לומר. ולא אמר. א"כ ודאי זה ג"כ מלמד לנו ספק והוא פסול מדאו' דחשיב אין נתינה מבוררת. כמו כינסי ש"ח. והא דנקט הרמב"ם פסול נראה ראינו אלא דבזה פוסל מן הכהונה כמו דקיי"ל בכתיבת ספק בסקל"א ע"ש:

שם בהגה ולכתחי' יאמר כו' לשין המחבר בס"ג מדויק יותר. הרי את מגורשת ממני בגט זה. שמפורש שהגט הוא המגרש וכ"כ התו' שם ע"ח ד"ה אינו כו' כדמוכח בפר המגרש שהי' רגילין לומר ג"כ ודין ע"ש שדבריהם צריך קצת תיקון וביאור. מ"מ בודאי דכך יפה יותר וכ"ה בסדר הגט ספ"ד: ס"ג איני אישך כו' וימש"א דאם מדבר עמה על עסקי גטה הוה ספק נראה בטעמו דאע"ג דהש"ס שם גבי בעיא דלישנא דקידושין מסיק דאפי' מדבר עמה ל"מ היינו דווקא התם דאנו מסתפקין שמשנה דעתו לענין אחר. אבל בהא דאיני אישך כו' דזה ודאי דגם עכשיו מכוין לגירושין אלא שהלשון אינו כפי הדין. אם הי' מדבר תחילה ובלשון טיב. לא איכפת לן אם נתקלקל עכשיו בלשונו. ולא גרע משתיקה דמהני והנה לפ"מ שפירש הרשב"א מתני' דכונסו ש"ח דאירי בהי' מדבר עמה תחילה על עסקי גיטה. ואפ"ה כיון שאמר אח"כ כינסי ש"ח אינו גט. לענ"ד הוא סעד לשי' זו. דמשמע דווקא כינסי ש"ח שהוא מבטל הגט (או ספק מבטל ספק מחמת כיסופא כמש"כ בסמוך) אבל קילקול בלשנא בעלמא אינו מבטל צ"ע:

ס"ד הרי את ב"ח לא אמר כנוס בב"ש סק"ב משמע דלשי' הב' בס"ג ה"נ הוה ספק במדבר עמה על עסקי גיטה. והנה רש"י פירש הסוגי' בכותב כך בגט. ועב"י שכ' דודאי מודה ג"כ דבאומר נמי ל"מ ונדחק מה שפירש בכותב. ומדברי הגר"א בסק"ג נראה דמשו"ה פירש בכותב משום דס"ל דאי"צ אלא לומר הא גיטך כלשון הרמב"ם בס"א. ולשון הש"ס אמר לאשתו הרי את ב"ח ולשפחתו הרי את מותרת לכל אדם. ואי הוה מפרשינן באומר הוה משמע דצריך לומר לאשתו האמלכ"א ומשו"ה פירש בכותב:

ב"ש סק"ג ואם אמר לו באותו מעמד שהוא גיטה מהני האחרונים כ' דלא משמע הכי בש"ס דבעי באותו מעמד ואפשר דכוונתו אינו אלא שלא יהא נקרע הגט או אבד מרשותה דזה ודאי מעכב:

ס"ו י"א דאם שמות המגרשין שוה אפי' אין שמות הנשים שוה. בב"מ נתחבט בזה הרבה דלמה לנו לחוש שקידוש אשה במקום אחר בשם כזה ואפי' בגט הנמצא כ' דהוה כלא

הוחזקו ולא שכיחי שיירתא דל"ח ע"ש. ולכאו' דבריו נכונים. אבל באמת לענ"ד דין זה הוא ברור ומוכרח בסוגי' דב"ב קס"ג אמתני' דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו דפריך שם דלכתחי' לא הו"ל למיכתוב משום חששא דקנוניא ע"ש בכמה פרכא. ובמסקנא פריך ודילמא אזיל בדוכתא אחרינא ומחזיק לשמי' יב"ש. ומשני כל שהוחזקו שמו בעיר ל"י אין חוששין דכו"ה לא משקר. ולכאו' עדיין קשה טובא לפ"מ שכ' הפו' דצריך לכתוב שם העיר בגט דאי ל"ה אינו מוציא עדיין מספק של איש אחר. דבעלמא שכיחי שמות שוין. ואם נאמר דכשאין שמות הנשים שוין אי"צ לגרש זה בפ"ז. ודאי דהו"ל לחוש לכתחי' שמא א' משני יב"ש שמוחזקין בעיר לפנינו כשירצה לעשות קנוניא על אשתו השני. יחזור ויחפש בעולם של שם אשה ששמה כשם אשת השני דודאי דבעלמא שכיחי שמות שוין כנ"ל ויקדשנה ויכתוב לה גט בשמה ע"פ עדים וכיון שלא הוחזק עדיין יעשה קנוניא על אשת השני ומדלא הקשה זה בש"ס ש"מ דבאמת דאפי' בכה"ג דאין שמות הנשים שוה אין מגרשין אלא זה בפני זה וכן משמעות הש"ס בסתם דשני יוסף ב"ש הדרין בעיר אחת אין מגרשין כו' ולא הזכיר כלל שמות הנשים. ואף שעכשיו כשבא הגט לפנינו אין לנו לחוש מן הדין ע"ז וכמו שהקשה. מ"מ ע"כ אנו אוסרין אותה וכמו שכ' הר"ן בפגה"נ גבי לקח בשר מן העו"ג במקום שאין מכריזין דמן הדין לא הו"ל למיחוש לנו"ט דהו"ל למיזיל בתר רובא דכשירות אלא דא"כ הי' אסור למכור לעו"ג נו"ט שמא ימכרנה לישראל ומשו"ה אסרו לקח ממנו כדי שיהא מותר למכור לו ע"ש וא"כ ה"נ הא כ"כ התו' בר"פ כל הגט דהא דלא הצריכו שיכירו בשני יב"ש שזו האשה היא אשתו משום דבטורח יוכלו למצוא עידי מסירה בכה"ג ע"ש. ומבואר בדבריהם דזה הוא תיקון העולם לכתוב גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו כשמכירין את השמות וראו להקל גם בשני יב"ש לכתוב לו ושיהי' סגי כשיהי' השני בשעת המסירה וכמש"כ התו' הנ"ל וא"כ אע"ג דמן הדין כשבא לפנינו גט זה אין לנו לחוש בזה כשאין שמות הנשים שוה לפנינו. אבל א"כ הי' אסור לכתוב לכתחי' אלא ביודע בבירור שאין שם אשת השני שוה שלא יבוא לקנוניא כנ"ל. וזה טורח וכמש"כ התו'. ומשו"ה הוצרכו לתקן דכשאפי' אינן שוה שיהי' אסורה עד שיהי' לה ראי' שהי' גם השני בשעת המסירה דבזה אין לחוש לשום קנוניא ודו"ק:

ס"ז בהגה וי"א דבזה"ז דמותר לכתוב תורה שבע"פ מותר לטלטל הגט בשבת ויכול לתנו בכל ענין. עב"ש דהקשה ע"ז בבה"ב דגם בימי רבא הי' מותר לכתוב. ונראה דס"ל כשי' הרשב"א דתיחוד ותפתח עדיף טפי שאיני ניכר בשעת מעשה לקנין שהוא אסור בשבת ואין נראה כ"כ זילזול שבת ואף שצריך לחוד ולפתח כדי שיהי' להיכר שהוא

לחזקה מ"מ אין הוכחה בשעת פתיחה לחוד ובשעת סגירה לחוד וכדאמרינן גבי טבילה נראה כמוקר. ומש"כ הרב בכל ענין הוא קאי על לשון המחבר שכ' יקנה לה ולא הזכיר הא דתיחוד דמשמע אפי' קנין חליפין וכה"ג. ואיירי שא"י להקנות לה בכה"ג דתיחוד ותפתח וצריכה קנין גמור. ובזה שוב אין נ"מ בין גירושין ביד או בקנין. וי"ל עוד דדווקא בגט הנסדר ע"פ רב מומחה כמנהגינו:

סימן קלז

ס"א בהגה ויש מחמירים אפי' באומר על מנת עב"י דלשי' הרמב"ם בסקמ"ג צ"ל דסוגי' איירי דווקא בע"מ לזמן דאי ל"ה הוה כתנאי דכל ימי חייכי דודאי לא הוה גיטא [וכן נראה בכל הני שיורי דס"ג דהוה ספיקא. לשי' הרמב"ם הוא הכול בלזמן אבל לעולם בל"ה אינו גט בודאי דאגידא בי']. וא"כ המחמירים כאן אף בע"מ. הוה נמי אפי בכה"ג דלזמן נמי הוה שיורא בגט דל"מ. וכ"כ בהדיא הב"ש בסי' קמ"ג סקכ"ח ע"ש וכ"כ הרשב"א בח' בדר"א דמשמע דאפי' לזמן נמי ס"ל דל"מ ע"ש [והפ"ת בהישגתו על הפ"י לענין חזר ונתן לה בע"מ שכ' הפ"י דל"מ והוכיח מדלא תנן במתני' יחזור ויתן לה בע"מ וכ' הפ"ת דלשי' הרמב"ם דלא מהני ע"מ אלא בלזמן אין הוכחה דא"כ ג"ז אינו ג"כ כמו שאמר תחילה ול"ד דגם עיקר הסוגי' דחוץ לשי' הרמב"ם ע"כ דווקא לזמן דאי ל"ה ל"מ גם לר"א. וא"כ ע"מ לזמן הוה כבתחילה]. וצ"ל דאע"ג דבע"מ שתנשאי לפלוני מבואר לקמן שם דהוה גט אע"ג דודאי אינה רשאה להנשא לשום אדם כמבואר שם דאם נשאת תצא ושי' הרמב"ם כפמש"כ הה"מ שם דאינה יכולה לקיים תנאי זה אלא א"כ נשאת לו תחילה. ואם כן הרי ממילא אסורה על הכול מחמת תנאי זה. מכל מקום התם אין לה עיכוב בזמן דאינו חסר אלא נשואי פלוני ככל קיום תנאי. ואם הי' אפשר לה להיות נשאת לו. כבר הי' מותרת לכ"א. וא"כ הא סברת הש"ס דבע"מ דהוה תנאי ודאי הו"ל דכשר ככל תנאי בעלמא, והא דמחמירינן בזה מפורש בסוגי' משום דהכא הוה שיור בנשואין ע"ש. והיינו דווקא היכי דהתנאי הוא באיסור נשואין לזמן מצד עצם הנשואין זה חשיב שיור. אבל כל שהוא ככל תנאי בעלמא. אלא דממילא אסירא משום שחסר קיום התנאי זה לא מעכב כלל. ומיהו צ"ל הא דאין עיכוב בשלא הזכיר איסור לזמן. היינו דווקא כשאין השיור אלא מחמת חסרון תנאי. אבל בשיור גמור אפי' לא הזכיר את השיור נמי ל"מ. דהא כ' הרמב"ן שהוא המחמיר גם בע"מ דמשו"ה צ"ל הרי את מותרת לכ"א לפי שמתחי' לא כ' אלא להתנסבא לכל גבר כו' ומשמע דאינו מתיר אלא נשואין

והוי שייר בזנות ע"ש. הרי דאע"ג דלא הזכיר את השיור נמי ל"מ והיינו כיון דהוא שיור גמור מצד עצמו גיטא דשייר בי' לאו כלום הוא כלשון הש"ס בר"פ האומר בקידושין: בב"ש סק"ה ואם אמר שלא תנשא לפלוני מבואר בש"ס דהיתר בזנות. לכאו' להי"מ דלעיל אין נ"מ בזה דהא אינו גט כלל והי' אפשר לומר דגם לדידהו נ"מ שאמר שלא תנשא לנכרי ועבד דמבואר בהדי' במתני' דאינו מעכב את הגט והתנאי קיים. ואם נתגייר הנכרי ונשתחרר העבד אסורה להנשא להם. אבל בזנות מותרת. אבל הגאון רע"א בתוספותיו למשניות הקשה הא דהשמיטו הפו' ברייתא דתניא התם דאם אמר חוץ מפלוני ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה דהא אפי' לפ"מ דקיי"ל כרבנן דאינו יכול להתנות כן מ"מ נ"מ מנכרי ועבד דיכול להתנות עליהם ואסורה להם לכשיתגיירו דבכה"ג שנישאת לאחר ונתגרשה ממנו מותרת להם ע"ש וכן הקשה בדר"ע דפריך אר"א דהרי שהלכה ונשאת ונתגרשה ממנו ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובני' ממזרים דתיקשה זה גם לדידי' בנכרי ועבד ונתגייר דמודה דיכול להתנות עליהם. וכן ר"י דמקיש קודמי הוי' ראשונה כו' קשה ג"כ מנכרי ועבד ע"ש. ובאמת קושי' בדר"ע ור"י נראה דלא קשה כלל דלא עדיף הני טעמי דידהו דפסלו לגיטא ממאי דקיי"ל לדידן דלא הוה גט משום קרא דוהי' לאיש דלכל איש ואיש. ואפ"ה אמרינן מנכרי ועבד דיכול להתנות עליהם דלא קאי בהו קרא דאינן בני הוי' ואע"ג דלכי מתגיירי הוה בני הוי' לא עבידי לאיגיורי. וא"כ ה"נ דהני פירכי לא חשיבי פירכא בנכרי ועבד כיון דלא עבידי לאיגורי. אבל קושי' על השמטת יעו' קשה טובא. ע"כ הי' נראה דמה שחילק הש"ס גבי בעיא דחוץ מבעל אחותה דהתם מתה שכיחא אבל גירות ל"ש אין החילוק הזה משום הדין בעצמו דבאמת קשה לחלק כ"כ. אלא הטעם הוא משום דעתו דהבעל המתנה. וכעין הא דסו"פ ב"ש גבי נטילה אני מן היהודים ליבם מהו. לפירש"י וסייעתו דפירשו דאין דעתה עליו כלל ולא כיונה לאסור עצמה עליו. ה"נ כאן אין דעתו דבעל כלל שמה שהתנה חוץ מעו"ג. לאוסרו גם לכשתגייר כיון דלא עביד להתגייר אין דעת ע"ז כלל. ובאמת תיכף כשיתגייר ה"ה מותרת לו ואי"צ הפו' כלל להביא הדין הזה דנשאת לאחר ונתגרשה דהיא מותרת לו לכשיתגייר. דבל"ה נמי מותרת לו לאחר גירות. ואפי' באמר ע"מ דל"מ להתירה אף כשנשאת לאחר כמבואר בש"ס. מ"מ כאן כשנתגייר מותר כיון דלא הי' דעתו לזה כלל,. ואפשר דגם החולקים שם על רש"י יודו כאן בזה, ואם כן גם דין הב"ש דבזנות אינו בכלל לא שייך בזה דקודם גירות בלאו הכי הרי הוא איסור מחמת ביאת נכרי ולאחר גירות מותרת אפי' בנשואין. ואולי דמכל מקום נ"מ בזינתה עמו כשהי' עו"ג ואח"כ נתגייר דאם הי' על ביאתו איסור א"א מחמת התנאי א"כ שוב

אסורה לו לעולם כדקיי"ל לקמן סקמ"ג גבי ע"מ שתנשא לפלוני ונשאת לאחר דאסורה לו לאותו אחר שוב לעולם אפי' נשאת אח"כ לאותו פלוני שהתנה וגירשה אסורה לזה משום ונטמאה א' לבועל ע"ש. אבל אם לא הי' אלא ביאת נכרי בעלמא מותרת לו לכשיתגייר ומיהו לפי שי' הי"א בסקע"ח סיט דגבי עו"ג שנתגייר ליכא משום ונטמאה לבועל ע"ש צ"ע:

ב"ש שם התנה חוץ מזנות מי שאין עליו קידושין הוה גט. דהא בס"ד דבעי למפשט דחוץ מזנות הוה שיור. מחוץ מאבא. ומוקי לה בזנות (ודווקא אבא אבל כו"ע הוה שיור) הרי בזנות דמי שאין עליו קידושין לא הוה שיור. ולא מצינו שחזר מזה. והתו"ג כ' לדחות זה דבבעיא דזנות הוה ס"ל דדווקא שיור דזנות הוה שיור. דבעינן והי' לאיש לכל איש. ומשו"ה שפיר בהני דאין לו עליהם קידושין. כיון דבל"ה אין בהם היתר ביאה לא הוה שיור. אבל לפ"מ דמסיק דגם ירושה והפ"נ הוה שיור דכל שום שיור באישות הוה שיור. א"כ גם שיור דהני אע"ג דבל"ה אסורין מ"מ הוה שיור מה ששייר עליהן איסור א"א דודאי חל עליהן ע"ש. הנה הבין דהא דלא הוה שיור בהני משום דבל"ה אין בהן תורת קידושין ולא היתר ביאה. אבל באמת אין הדבר כן דא"כ בס"ד דבעי לאוקי בזנות למה תני התם דחייבי לאוין אלמנה לכה"ג ממזרת ונתינה לישראל הוה שיור. הא באלמנה קיי"ל לכו"ע דבעל ולא קידש לוקה. ולשי' רו"פ גם כל ח"ל לוקה בלא קידושין ואין כאן היתר ביאה ולהיפוך בנכרי ועבד תני התם דלא הוה שיור. והרי בביאת נכרי ודאי אינה אלא משום גזירת ב"ד של שם. וכן עבד לשי' הרמב"ם אין בה איסור דאו' והביאה הוא ביאת היתר מן התורה. ואפ"ה לא הוה שיור וע"כ דהכי דרשינן לקרא דדווקא למי שהוא בר הוי' לקידושין יש בו משום שיור. אבל לאינש דאין בו תורת הוי' שיורא דלגבי' לא חשיב שיור. אע"ג דבאמת הוה שיור. מ"מ לגבי' לא פסלה תורה השיור ולהיפוך לח"ל כיון דבר הוי' הוא אע"ג דבל"ה אסירא לי' מ"מ מה שנשאר עליו זיקת אישות הוה שיור. וכיון דלפ"ז ע"כ גם בס"ד בפשיטות דזנות. הוה ס"ל דאע"ג דאיכא שיור. למי שאין עליו קידושין הוה גט. א"כ גם במסקנא דכל שיור הוה שיור. לגבי הני דאין עליו קידושין אינו מעכב. ומלבד זאת נראה ברור דהא התו' כ' בר"פ דחוץ ואלא משמע בהדיא דבין בנשואין ובין בבעילה ע"ש. וא"כ מתני' דתני' חוץ מאבא כו' ודאי נמי משמע בין בנשואין ובין בביאה ואפ"ה תני דה"ז גט:

ס"ה למחר את אשתי כו' נראה דהתנה בדרך תנאי ע"מ שתתקדש לי לאח"ז מהני וכמו בע"מ שתנשא לפלוני בסקמ"ג. והכא ודאי אפי' גזירה דרבנן דלא יאמרו נשותיהן נותנין זה לזה במתנה ודאי לא שייך וליכא למימר דחשיב הכא אגידא בי' כל ימי חי' דהרי ע"כ

לא תצא ממנו אלא בגט אחר. דא"כ גם שתנשא לפלוני נמי להוי כלא תשתי יין כל חייכי. וכ"ש לשי' הרמב"ם דאפי' יין זה ל"מ. וע"כ דזה לא חשיב אגידא בי' דזה הגט שנותן עכשיו ה"ה נגמר תיכף כשמייקמת תנאי הנשואין. וה"נ שתנשא לעצמו. ואין להקשות בקידושין ס"ב דהנותן לאשתו פרוטה שתתקדש לי לאחר שאגרשך דאמרינן דהוה דבר שלא בא לעולם דאע"ג דבידו לגרשה אין בידו לקדשה ע"ש. והרי יכול לגרשה בתנאי שתתקדש לו דפשוט דמ"מ לענין קידושין זה ל"ח בידו. דהרי בידה שלא לקבל הקידושין. ואף שיתבטל גם הגט ממילא. מאי נ"מ בזה מ"מ קידושין אלו אינן קידושין. ולפ"ז נראה לפ"מ דקיי"ל ביו"ד סרל"ח דהנשבע ליתן מתנה לחבירו יכול ליתן מתנה ע"מ להחזיר דקיי"ל דשמה מתנה. ה"נ בנשבע לגרש אשתו דמחייב לקיים שבועתו עסקל"ד. יכול לגרשה ע"מ שתתקדש לו אח"כ תיכף. ומיהו הנ"מ בנשבע לעצמו. אבל בנשבע לאשתו כבר מבואר בחו"מ סרמ"א דנשבע לחבירו שיתן לו מתנה א"י במעמ"ל ע"ש בסמ"ע. וגם בנשבע לעצמו אם היא לא תרצה אח"כ להתקדש. א"כ נתבטלו הגירושין ולא קיים את השבועה. אם לא שיתנה שלא תהי' עוברת ע"ת עד זמן גדול. וכיון דע"כ אסורה להנשא לכ"א כדלקמן שם גבי שתנשא לפלוני. לא תרצה להתעגן וע"כ תתרצה לו:

סימן קלח

ס"א. טלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום הנה דברי הב"ש בסי' זה אינן מתוקנין בכ"ד לענ"ד. ע"כ ראיתי להקדים ביאור עיקר ההלכה בתחילה ואח"כ נבוא על סדר דברי הב"ש והנה מבואר מדברי הטור דטלי גיטך מע"ג קרקע הטעם דבעינן ונתן ומשמע לכאו' שצריך שיעשה הוא דווקא המעשה של הנתינה או ע"י עצמו או ע"י שלוחו, ולפי"ז לכאו' יש לדון בזה כמו בשבת דפשט בעה"ב ידו לחוץ ונטל העני מתוכה שניהם פטורין. אף שהוא קירב את ידו אליו כיון דהעני קיבל לא חשיב מעשה בעה"ב. וה"נ לא הוה גט בכה"ג. והרי היש מש"א בסמוך ס"ל דזה מהני והוא יותר מבואר ברא"ש וטור דקירב אליו ידו פתוחה ס"ל דשפיר הוה נתינה. ואין לומר דבשבת שאני דאיכא מעוטא לזה עוקר וזה מניח. דפשוט דהא דצריך מעוט הוא דלא נימא. דהעקירה לחודה הוה ג"כ מלאכה אבל כאן הרי כתיב ונתן והרי אין זה נתינה וכן בשחיטה בחולין ל"א מבואר בנפלה סכין מידו לא הוה שחיטה ומבואר ברא"ש שם דכיון דכתיב וזבחת אף דלא בעי כוונת שחי' מעשה מיהו בעי ע"ש. וכי נימא דקירב ידו פתוחה ונפל מעצמו ושחט כשר בודאי אין זה מעשה. ולכאו' דה"נ ל"ש. והנראה ע"פ דברי התו' ר"פ הזורק גבי תיזל ותפתח דל"ח טלי גיטך מעג"ק. דכיון דהגט בא מרשותו לרשותה שפיר מיקרי

נתינה פי' דבריהם כמו דאמרינן גבי כתבו על א"ה אע"ג דבעלמא אינה נתינה דאינו שוה כלום. הכא הוא נתינת הגט ע"ש. וי"ל דלענין המעשה נמי אין הקפידא על גוף המעשה ממש של נתינה. ולא ממעט אלא טלי גיטך מעג"ק שאין הנתינה מכחו כלל אלא היא הניטלת ע"פ דבריו וצריך שיהי' הנתינה מכחו. אבל היכי שהוא זוכה בהרשות אף שזכיית הרשות ע"י מעשה שלה זהו בקנין הרשות. אבל הגט ה"ה בא מרשות שלו לרשותה וזה חשיב שפיר נתינה מכחו דאין הקפידא כאן על גוף המעשה עצמה כמו בשחיטה והוצאת שבת אלא שיבוא הגט לידה ע"י כחו. ובזה יתבאר יפה שני המחלוקת שהוביא הרא"ש והטור והמחבר בס"א וס"ב אחת מחלוקת ר"ח ורש"י ואחת מחלוקת ר"ת ור"י ומדברי הב"ש כ"פ בסי"ז נראה שהוא מחלוקת אחת. והרי הביאום בשני דברים נפרדים. וכך הוא הענין דילפינן מקרא שיהי' נתינת הגט ע"י כחו. וצריך גדר במה יתחשב כחו. והנה רש"י והרמב"ם פירשו בהא דשלפתו מאחוריו. דמוקי הש"ס דעדיק לה ארצי' ופירשו הם שקרב לה מתניו ומוכח מדבריהם דהי' ידו פתוחה וקירב אלי' זה חשיב לי' נתינה מכחו. והר"ח פירש שהי' מהודק במתני' וצמצם מתניו. והנה פשי' לי' להרא"ש דזה ודאי בלא קירב ל"מ זה. והי' ידו סגורה ופתח ידו פשי' דאין זה נתינה. וע"כ דגם הוא כוונתו שקירב ג"כ את מתניו. והא דפירש דצמצם כו' ע"כ דס"ל דתרתי בעי שיפתח וגם יקרב. ובחדא ל"מ. זה מחלוקת רש"י ור"ח. ור"ת ור"י פליגי בנתן הוא לה את הגט בידה. אלא שהיא מסייעתו בקפיצת ידי' ג"כ, דר"ת ס"ל דקודם שגמר את הנתינה אסור לה לסייע כלום אלא שיהא ידה פתוחה לגמרי. וכן הוא לשון הרא"ש בסדר הגט בשילהו מסכת. ור"י ס"ל דיכולה לסייעו ג"כ. ודקדק זה משלפתו מאחוריו דמשמע דהיא מסייעת ויתבאר יותר בסמוך בפי' דברי הב"ש:

והנה בסק"ב דקדק דהמחבר כ' דידו פתוחה והיא קרובה אליו ל"מ. משמע דקורבה מהני ומשמע לי' דאפי' לר"ח הוא מהני. והקשה דהרא"ש כ' בפרוש דל"מ. וכ' דגם בהטור משמע כן כהמחבר. וברא"ש הוא ט"ס וצ"ל סגורה והוכיח זה דמנ"ל להרא"ש בר"ח דסובר כן דילמא הר"ח קאי דבקירב כשהוא בדוחק הוא דל"מ אבל בפתיחה שפיר מהניה ע"ש ואין דבריו מובנים לי כלל דהא בהדיא מסיק הרא"ש דצריך תרתי שיסייענה בנטילתה וגם יקרב כו' הרי דצריך דווקא סייע בנטילה ומה שהקשה דמנ"ל לי' להרא"ש דילמא דווקא בקירב כשהוא בדוחק ל"מ. פשוט שהרי הקדים דגם לפירושו של ר"ח צ"ל דווקא בשקירב ג"כ דאי ל"ה פתח ידו לחוד ודאי ל"מ ולמה לו להר"ח לפרש ג"כ כשצמצם מתניי'. ש"מ דס"ל דבל"ה קירב לחוד אפי' הי' ביד פתוחה ל"מ. אלא בעי שיהי' תרתי פסח וקורבי ובל"ה הוא מוכח ברא"ש שהרי גם לפירושו הראשון לא כ' אלא קירב

ידו פתוחה מהני. וע"ז כ' דלהר"ח ל"מ זה. ובסמוך יתבאר דהכא ע"כ גם לכו"ע בפתוחה איירי. וגם לרש"י לא הי' מהני אלא שהי' הגט במתני' כעין ביד פתוחי ומש"כ הטו"מ דהי' קרובה ל"מ. ומשמע דבקירב מהני. פשוט דבתחילה כ' דל"מ לכו"ע. ואח"כ מסיק דבקירב הוה מחלוקת:

קס"ג כ' דרש"י והרמב"ם ס"ל להו ע"כ כר"י וא"כ הרא"ש דדחה דברי ר"י ע"כ ס"ל כהר"ח. ובזה מיושב קושי' הב"י דמנלי' להטור דהרא"ש ס"ל כר"ח ע"ש. ובאמת הי' נראה כדבריו מדלא הוביא הרא"ש ראיית ר"י בתו' ורשב"א דזה לא גרע משלפתי דהכא. וע"כ דהרא"ש ס"ל כהר"ח ומשו"ה אין ראי' מכאן. אבל כ"ז לשי' בסק"ב דרש"י ור"ח חולקין ביד סגורה והוא ממש מחלוקת ר"ת ור"י וכ"כ דזה א"א ומחלוקת רש"י ור"ח ביד פתוחה ואינו נוגע לשי' ר"י ויבואר בסמוך. סק"ד הוביא מחלוקת הרמב"ם והפו' בפסק אח"כ המשיחה ובאו הדברים סתומים מאוד. ומבואר בב"י ד"ה נתן הגט כו' ויש שם קצת ט"ס וצ"ל אבל הכא שעדיין המשיחה בידו לא גמרה הנתינה ואם אח"כ פסק המשיחה אפי' אחר שקפצה ידה מגורשת כו' וכ' ע"ז וקצת משמע כן ברמב"ם שכ' אם יכול להוביאו אצלו אינה מגורשת עד שתפסוק המשיחה כו'. ומסיק דבתוספות והתרומה לא משמע כן ובאמת לא מוכרח זה כלל בדברי הרמב"ם ואפשר דאין כוונתו אלא דם שקפצה ידה, ולכאו' ע"כ צ"ל כן דכיון כבר קפצה ידה וא"י להביאו אצלו מה מהני מה שיפסוק אח"כ הרי כבר הגט בידה בלא נתינתו וקושי' בדברי הרא"ש יתבאר בסמוך:

סק"ה כ' ליישב דברי ר"י בתו' שכ' דקפצה ידי' ל"מ והפו' כ' דלר"י מהני קפצה ידי' דדברי התו' היינו אחר שהניח הגט בידה ואז קפצה מעצמה. ודברי הפו' היינו בעת נתינתו והיינו כמו שכ' התו' בשם ר"י דבתחב בידה בחוזק מהני. ה"נ בקופצת ידי' בשעת נתינה מהני ולפי שיטתו ר"ת חולק גם בתחב בידה בחוזק ע"ש. (ונראה דבכאן שייך מש"כ בסוסק"ו נמצא הדין מתחלק בשני אופנים כו') ול"נ כלל לענ"ד דבתחב בידה בחוזק דהוא עושה כל המעשה והיא אינה עושה כלל ודאי מהני לכו"ע וגם ר"ת יודה בזה. ומש"כ דאח"כ ל"מ לכו"ע זה ודאי נדחה מדברי הרא"ש שהוביא ראיותיו של ר"י דמבואר בהדיא דאפי' אח"כ ודאי מהני ולכאו' הי' נראה לפי ראיותיו שם מלא תתגרש עד לאחר ל"י וכן מכי מטי להתם תתגרש דודאי מהני אפי' הניחה מידה ואח"כ נטלתו. והרא"ש דחה דהתם נגמר הנתינה. אבל הכא לא גמר הנתינה ע"ש. ונראה בשי' ר"י דס"ל דהכא נמי הרי אין אלא המשיחה בידו. אבל הגט הרי הוא כבר כולה בידה מכח נתינתו. והרי בריש ב"מ אמרינן דבקנין כה"ג מהני. אלא דבגט לא מהני בכה"ג דכריתות בעינן ע"ש. וא"כ ס"ל כמו בלאחר ל"י דודאי נמי דבתוך ל"י לא הוה עדיין כריתות.

ואפ"ה מהני בבוא הזמן. וה"נ דכוותה. והרא"ש ס"ל דהתם אין חסרון הכריתות מכח נתינתו דהנתינה היא בשלימות. אבל הכא דחסרון הכריתות היא בהנתינה וגבי גט לא חשיב זה עדיין נתינה כלל ול"מ. וא"כ כ"ז לא שייך אלא במשיחה בעלמא אבל כ"ז שלא נגמר נתינת גוף הגט אף לר"י ל"מ. האומנם מדברי התו' בסופם והרשב"א וש"פ משמע דגם בכה"ג מהני מדהוביאו ראי' דל"ג משלפתו דהכא אבל עכ"פ שיהי' גרע לאח"כ לא משמע כלל:

ס"ב בהגה ואפי' הושיט לה והיא לקחה אותו כו' באמת כבר מבואר ברא"ש וטור דזה מהני ומשמע בהדיא דאפי' לר"ת מהני. וכבר הקשה הב"י דלמה מהני זה לר"ת. וכבר כ' דיש לתמוה ברא"ש שהוביא ראיות ר"י ודחה אותם ולא הוביא הראי' משלפתו שכ' התו' והרשב"א ובמה ידחה ראי' זו אמנם כבר הזכרתי דהרי גם לפירש"י לא כ' אלא דמהני ידו פתוחה וקירבה אליה ע"ש. אבל קירב יד סגורה ל"מ. ולפי' הבנתם דהושיט לה ביד סגורה והיא לקחתו לכאו' זה ודאי ל"מ. ע"כ נראה דבאמת במתני' תנן מצאתי מאחוריו והגמרא פירש שלפתו מאחוריו והלא במתני' לא תני שלפתו אלא מצאתו אבל באמת הגמרא לא אמר אלא לפרושי דלא נימא שמצאה מאחוריו ע"ג קרקע. אלא דשלפתו מתוך מתני'. אבל ודאי דאין הכוונה שלפתו ממש. שהי' בדוחק והיא קפצה ידה ושמטתו בכח. דזה ודאי לא מהני' אפי' קירב את מתני'. אלא דהי' קשור במתני' ברפיון והוא נשמט מעט מעט מעצמו כדרך דבר התחוב קצת בדוחק. והיא באמת אינה שומטתו כלל בעשייתה אלא אוחזת את הגט בידה שלא בכח כלל. אלא אוחזתו שלא יפול לארץ וכן היא כוונת הרא"ש שכ' דדומיא דהכא בקירב לה ידו פתוחה והטתו לפול לתוך ידה, וכן בהושיט לה את הגט ולקחתו. לא שקפצה ידה אלא שאחזתו ברפיון כ"ז שלא סילק הוא את ידיו. אבל לא קפצה ידה כלל. ומשו"ה לשי' אין ראי' כלל לר"י משלפתו. וכן ל"ק כלל ממה שכ' להכשיר בהושיט לה. אבל בקפצה ידה קודם שהוציא הגט מידה ס"ל דאין כאן נתינה כלל. וכ"כ דלדברי הרא"ש משמע דגם להר"י אינו כשר אלא כשכבר כל הגט בידה ואין בידו אלא המשיחה. דהר"י ס"ל דבזה כבר נגמר נתינתו. אבל כשגוף הגט עדיין בידו ל"מ אפי' להר"י. והיינו דהולך לשי' דפירש דעדיק לה חרצי' דהוא נשמט מעצמו ואינה קופצת ידה כלל. ורוב הפו' נראה דמפרשם דשלפתי היינו אפי' בקפיצת ידי' מהני דס"ל דיכולה לסייע לו בשעת נתינה וכ' דאינה אלא חומרא לכתחי'. ולשי' הרא"ש נראה דלא הוה גירושין כלל וצע"ג. וע' ב"י בריש הסי' דדקדק על מש"כ הרא"ש וטור דהושיט לה הגט מהני דיקשה ע"ז משי' ר"ח דלדידי' הא צריך שיסייע הוא בהנתינה. וכ' לתרץ דלא הצריך ר"ח לסיוע אלא בשצריכה סיוע שלו ע"ש.

ואין דבריו מובנים לא בתי' ולא בקושי' דמה הוא צריכה לסיוע וגם מה סיוע יש יותר מהושיט לה:

ב"ש סק"א הביא דברי הר"ן דבקירב לה מתניו ל"מ עסוקין באותו ענין וצריך דווקא לומר בפירוש ה"ז גיטך. וכ' דזה להר"ן לשי' דפירש במתני' דתנן א"ל כינסי ש"ח צריך לומר לה ה"ז גיטך. דמאי אריא א"ל כינסי ש"ח הא אפי' סתמא נמי ל"מ עד שיאמר לה ה"ז גיטך. ופירש דבעסוקין באותו ענין. דהוה מהני בסתמא ובכינסי ש"ח ל"מ. והוה"ד מצאתי מאחוריו דסיפא שם דתני גבי דצ"ל ה"ז גיטך. היינו ג"כ בכה"ג בעסוקין. ובזה נמי ל"מ עסוקין כיון דהיא נתינה גריעה. והמחבר דכ' בסקל"ו כהרמב"ם דבסתמא אינו אלא פסול. ובכינסו ה"ה בטל. אי"צ תי' הר"ן. וא"כ י"ל דבעסוקין באותו ענין מהני אפי' בכה"ג ע"ש. והנה לדינא כ' בעצמו בסקל"ו סק"ב בכינסי ש"ח דאפי' עסוקין באו"ע לא הוה גט. אבל באמת נראה דהוא מוכרח גם להמחבר והרמב"ם בין בכינסי ש"ח ובין במצאתי מאחוריו דהכא. דכיון דעכ"פ מוכרח גם לדבריהם דבעלמא סתמא אינו אלא פסול. ובכינסי ש"ח ובמצאתי מאחוריו דהכא ה"ה בטל. וא"כ ע"כ חזינן דבזה גרע מסתמא דעלמא. וא"כ כיון דעסוקין באותו ענין גופא הוה פלוגתא דתנאי ונהי דקיי"ל שם דמהני. מ"מ מאן לימא לן דמהני גם בנתינה גרועה זו דמוכרח גם לשי' דע"כ הוא גרע יותר מסתמא דעלמא דהתם פסול והכא בטל. ובודאי דאפי' בעסוקין באותו ענין היא ספק מגורשת מן התורה ואם נשאת תצא: ס"ג נתן גט לישינה וניערה וא"ל ה"ז גיטך אי"צ לחזור ולטול אבל כו' נפל מידה בעודה ישינה אע"פ שחזרה ונטלתו כו' לכאו' לפי ראיית הר"י שהובאנו לעיל גבי קפצה ידה דמשמע דבנגמר הנתינה לגמרי גם הרא"ש מודה דאע"פ שהניחתו וחזר ונטלתו מהני. וא"כ הרי אמרינן דבישינה הוה נתינה. למה גרע מה שנפל מידה. אבל לאחר הדקדוק נראה שדקדקו נפל מידה כשהיא ישינה. דבזה ודאי כיון דכשהיא ישינה נפל הרי חזינן דלא הי' ראוי לנוח בידה. וזה דמי להי' ידה עשוי קטפרס וזרקו לה דלא הוה נתינה כמבואר בסקל"ט סט"ו ע"ש אבל מה שיפיל מידה כשהיא נעורה נראה ודאי דלא מעכב כלל כיון דהי' מתחי' נתינה כשירה:

שם בהגה נתן לתוך חצירה כשהוא ישינה לא הוה גט נראה פשוט דהפירוש דלא הוה נתינה כלל. וצריך דווקא לחזור ולתן לה. כיון דההחצר לא הוה כיד כשהוא ישינה א"כ אין כאן נתינה כלל. ומיהו לשי' הי"ח בסקל"ט ס"ב י"ל דאם נעורה והיא בתוך חצירה וא"ל ה"ז גיטך דמהני. וע"ש מש"כ בסוהס"י וצ"ע:

ס"ד אמר לעדים ראו גט שאני נותן וא"ל כינסי ש"ח ה"ז גט כו' אבל אמר בפני' כו' כ"כ הרמ"ה דבזה לא שייך משום כסופא דהרי לא כסף מינה תחי'. וע' ט"ז שהקשה דהרי

בטור כ' עוד טעם די"ל דא"ל כינסי ש"ח משום שירא שלא תקבלנו ע"ש. ולכאו' פשוט דגם לטעם זה שייך לומר דהרי חזינן שלא ירא תחילה לומר לה שהוא גט. ושפיר יש להסתפק בזה דהוא ביטול להגט:

סימן קלט

ס"ב עד שתטלנו משם. או שיטלנו ע' פרי'. והוא לשון הרמ"ה בטור. ונראה דגם הרמ"ה מסתפק במחלוקת הרמב"ם והרשב"א והר"ן בב"ש ס"ק כ"ט לענין נתן ביד עבדו וקנתה את העבד כשהוא מהלך אם מהנה כשהגיע אח"כ לידה ע"ש. דלשי' הרמ"ה כאן דבנתן לה בחצירה כשאינה סמוכה ל"מ אפי' א"ל ה"ז גיטך אח"כ כשהיא סמוכה. ומ"מ בבא אח"כ לידה ודאי דל"מ משהגיע לידה מיד העבד שהי' ניעור דמהנה להרמב"ם וזה ודאי דל"ג גם כאן בחצר זה. דהרי רשותה היא. ולהרשב"א ור"ן שם ל"מ עד שיתן לה הוא: שם וכן בגיטה וחצירה באין כאחד בעינן שעומדת בצד החצר בעת נתינה אין הכוונה בשעה שנתן הגט בחצר כמו שהבינו האחרונים. דל"מ כלל מה שעומדת אז שם כיון שאין החצר שלה כלל. וגם כבר כ' הב"ש בסקכ"ח דגם הרמ"ה מודה דלא בעינן עומדת בזה. כיון דאח"כ בשעה שהוא נותן לה החצר אז היא הנתינה לרשותה. ואם הי' אמר לה אז ה"ז גיטך ועמדה בחצירה ודאי מהני גם להרמ"ה. אלא דכוונתו כשבתחילה נתן לה את החצר ולא אמר לה ה"ז גיטך. וס"ל דבעינן בזה שבעת נתינת החצר תעמוד בחצר (ולא שתקנה את החצר בחליפין ברחוק מקום) דא"כ הוה כנתן ברשותה ולא עמדה שם דס"ל דל"מ. וה"נ הרי בשעת קנייתה את החצר הוה כנתן אז את הגט לרשותה כנ"ל. וכן בשעה שאומר לה ה"ז גיטך בעי שתעמוד בחצירה וזהו תחילה וסוף שבדברי הרמ"ה: שם וי"ח ע' תו"ג שהאריך בטעם דבריהם וחידש דבהי' לה חצר שאין לבעל פירות ונתן שם הגט כשלא הי' סמיכה ל"מ גם לשי'. ואין דבריו נכונין בזה דהרי הב"י הוציא החולקין מדברי הר"ן גבי אמרה תזכה לי חצרי הרחוק ממנה דמהני כשאמר ה"ז גיטך. וכ' שם דדווקא כשאמרה תחילה תזכה חצירי ואח"כ אמר ה"ז גיטך. אבל באמר הוא תחי' ל"מ דהרי כשאינה סמוכה אינו שלוחה ולא שלוחו. ולא הוה אלא כנתן לה לשם פקדון דבעי לומר אח"כ ה"ז גיטך. ועכ"פ חזינן בשי' דהוה כפקדון. וא"כ הוה"ד כשבאה אח"כ בסמוכה וא"ל ה"ז גיטך אז. דמהני לשי'. ובודאי לא שייך לחלק בזה בין יש לה פירות או לאו דכשהפירות שלה כ"ש דהוה כפקדון ושפיר מהני אם עומדת אח"כ בשעה שא"ל ה"ז גיטך:

ב"ש סק"א הביא דהרשב"א מסופק בהי' עומדת בחצירה וזרק לה גט שלא מדעתה. ואמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי אי מהני כמו בידה. והנה באמת אף שנסתפק בזה בסוגי' דעומדת בצד ביתה אבל מסיים ולקמן נדקדק בזה. ושם בסוגי' דנתן לידה כשהיא ישינה כ' בהדיא דלר"א דלא בעי עומדת בחצירה בנתן לה גט בחצירה שבטבריא והיא בציפורי. ונתקרע הגט אפי' קודם שידעה משמע בהדיא דמהני כיון דאמר לעדים ראו גט שאני נותן לה. וה"נ לעולא בסמוכה מהני אפי' לא ידעה וכמו בנתן לידה דמהני בכה"ג ע"ש. וכן הר"ן כ' שם בפשי' דמהני בכה"ג ע"ש. ומיהו לפ"מ דא"ר אשי בריש ב"מ דטעמא דבעינן בגט עומד בתוכה משום דחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו. והעתיק זה הרמב"ם בפ"ה מגירושין לענ"ד אפשר לומר דכשאינה יודעת לא מיקרי בפניו. ול"מ בחצר אע"ג דבידה מהני אפי' כשלא ידעה וצ"ע:

ס"ח זרק גט לרשותה ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשותה אינה מגורשת. עב"ש שהקשו ע"ז דהא הוה בעיא דלא אפשטא בריש ב"מ זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר. ומה שתי' הב"ש דאפשטא בזבחים גבי דם דלאו כמונח. הוא תמוה דע"כ התם שאני דהרי אפי' בסופו לנוח הוה בעיא התם אי הוה כמונח דהתם בעי דייקא שיהי' מונח בתוכו כדרכו ואפי' הניחו בדפנו הוה בעיא דלא מיפשטא במנחות וע"ש. ולענ"ד נראה בפשי' דגבי גט ודאי לא הוה כמונח. דהרי בעי למפשט בב"מ שם מהא דצבי שבור דבעי רץ אחריהן ומגיען ובמתנה אמרינן אפי' אינו מגיען. וע"ש בתו' דהקשו לפי' רש"י דאירי בעיא בהפקר דהיכי פשיט ממתנה דאיכא דעת אחרת מקנה ובארו האחרונים דשי' רש"י דגם הפקר הוה ד"א מקנה. אבל עכ"פ בליכא דא"מ ודאי לא מהני ואפי' במתגלגל כצבי רץ כדרכו דעדיף מאויר כדמסיק התם ואפ"ה ל"מ וכ"ש דל"מ בזה אויר שאין סופו לנוח. וא"כ פשוט דלא שייך דא"מ אלא בזכות דמהני גם דעת המקנה אבל בגט דחוב הוא לה ודאי לאו כל כמיני' לאקנוי לה אלא היכי דהוא קונה גם בלא צירוף דעת המקנה ול"מ אפי' מתגלגל וכן הוביא הב"ש בסק"י בשם הרשב"א וא"כ בגט ודאי ל"מ ואין כאן ספק: ב"ש סקי"ג ולכל הפו' איירי הא (דשתי קופות) כו' וע"כ בקרקע שלה עומדים כמש"כ הר"ן דאי ל"ה קיי"ל דכלי אינו קונה בסימטא. ונשמע מינה דכלי של לוקח בכלי של מוכר ברשות לוקח אינו קונה דאיל"ה למ"ל לאוקמי באין לה שולים. לכאו' מש"כ דקיי"ל דכלי אינו קונה בסימטא הוא תמוה מאוד דאדרבה עיקר קנין כלי בסימטא וכן תמה בתו"ג. אבל פשוט כוונתו בכלי כזה דאין לה שולים ואינו מונח בתוך הכלי אלא ע"ג הסימטא. דזה ודאי ל"מ. והכא מסתמא כמו דהחיצונה אין לה שולים ה"נ הפנימית ואפשר שצריך להגי' כלי זה וע' קצה"ח ס"ר שדחה דברי הב"ש דהא הני תרתי כליו של

לוקח ברשות מוכר. וכליו של מוכר ברשות לוקח סתרי אהדדי וחד מינייהו ודאי קנה. וא"כ הכא מתגרשת ממ"נ. ובספרי שם כ' שאין זה מוכרח די"ל דאפי' כליו של לוקח ברשות מוכר קנה. כליו של לוקח בכליו של מוכר ל"ק. דהכלי הפנימית היא בטילה להחיצונה. ועתה הנני מוסיף לבאר דבגט ודאי י"ל דלא מהני דהרי הר"ן ר"פ הזורק כ' דבגט ל"מ שום קנין דווקא שיבוא לרשותה וע"כ הא דבעי למימר דקונה לה כליו ברשותו של הבעל. צ"ל דהכלי מפסיק הרשות וא"כ ודאי דזה שייך בכלי ע"ג קרקע. אבל כלי בתוך כלי ודאי ל"ח להפסיק הרשות וא"י להתגרש כשהגט ברשות הבעל. ואני מסתפק קצת אפי' נתן גט ליד האשה גופא והוא בכלי שאינו מקנה לה את הכלי. י"ל דאינה מתגרשת דאינו כריתות ואינו דומה לגט בידה ומשיחה בידו. דאם אינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו דמגורשת. דהתם הגט בעצמי הוא בתוך ידה בלי הפסק. אלא שמחובר להמשיחה. אבל הכא הרי הגט כולו ברשותו של הבעל וצ"ע:

שם סקי"ח בח"ר דאם השאיל מקום בחצר י"ל דהשאיל לה מקום בגג כיון דאין מקפיד עליו. בתו"ג תמה ע"ז דהרי לא כ' אלא דכן מסתבר. אבל הרי מבואר שם בש"ס דאינו כן. דאר"ח דמתני' דאושלה מקום. והשאיל לה החצר לא השאיל הגג. ובסקי"ט כ' הב"ש דאפי' לפי שי' זו דבגג לא קפיד. מ"מ באויר א"מ. דאל"כ מאי מקשה שם אי בחצר דידי' וגג דידי' כי הגיע לאויר גג מאי הוה. וג"ז תמוה דבס"ד שם דלא איירי כלל בהשאיל המקום בזה ודאי דלא שייך לא קפדי דלא שייך זה אלא בשיש לה מקום באותה שכונה וכן תמה שם בתו"ג. ולכאו' נראה פשוט דבט"ס נחלקו דברי הב"ש לשני דיבורים בפ"ע. והוא ענין אחד וגם צרי להגי' קצת. וכוונתו דכיון דכ' הרשב"א דלפ"מ דקיי"ל דל קפדי מסתבר דמהני בכה"ג. בודאי יש לפסוק כן אלא דקשה הא דר"ח דא"כ כיון דהשאיל בחצר להני אף בגג. ע"ז כ' דמיהו באויר ל"מ. ומשו"ה שפיר אוקי ר"ח בהשאיל לה את החצר ולא השאיל לה את הגג. דהא מתני' תני כיון שהגיע לאויר גג. ובאויר ודאי ל"מ אלא בהשאיל לה את הגג ולא כשהשאיל לה אלא את החצר. זה נראה ברור בכוונתו אלא שצ"ע להבין סברתו בזה דמאי עדיפותא דאויר. ואולי דמש"כ אויר כוונתו הוא אאוקימתא דבגג שיש לו מעקה עסקינן. והיינו מסתמא בשיש לו תשמיש קבוע. וע"ז שפיר י"ל דקפדי עליו כבכל חדר. ומשו"ה בזה אינו שאול בסתם וצ"ע:

סט"ו בהגה אבל אם עומדת ברשותה ונפל מידה ונתגלגל חוץ לד"א מגורשת דהא לא נתגלגל רק לרשותה הדברים כמו שהם תמוהים מאוד דמאי שייך ד"א ברשותה ומאי קמ"ל. אבל המעיין בב"י וד"מ ג' יראה דכוונו לדברי הר"ן דלא מיבעיא אלא בד"א אי יש להן אויר אבל רשותה ממש ודאי יש לה אויר וכדתנן כיון שהגיע לאויר הגג מגורשת

ופירושו דאפי' יצא אח"כ מרשותה אם הי' באופן שאין בו משום אויר שאין סופו לנוח. וכמש"כ הד"מ שם והובא בב"ש סקכ"ה דברשותה ממש ודאי מהני. וכן צריך להגי' כאן ונתגלגל חוץ לרשותה מגורשת ותו לא וכן נראה שמפרש הגר"א בסי"ז: סי"ח נתן ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו כו' ואם אינו כפות וניעור קנתה העבד ואינה מגורשת עב"ש סקכ"ט דלשי' הרשב"א ור"ן אם הוא אח"כ כפות והגט בידו והיא עומדת אצלו וא"ל ה"ז גיטך מגורשת ועתו"ג שהאריך למה לא הוה כטלי גיטך מעג"ק והולך לשי' במש"כ בס"ב. וכ"כ שם דאינו נכון וגם לפ"ד שם ג"כ אין הדברים מכוונים בכאן. דהא כוונת הב"ש בכאן ע"כ כשקנתה תחילה העבד בשעה שהוא מהלך. דאי לא קנתה אותו אלא כשהוא כפות ה"ז מהני אפי' להרמ"ה כמש"כ בסקכ"ח ובכאן כתב דלהרמ"ה ל"מ אלא דאיירי כאן כשקנתה אותו תחילה והוא מהלך ואח"כ היא כפות ועומד' אצלו וא"ל ה"ז גיטך. דלהרמ"ה ל"מ כיון דבשעת ביאה לרשותה הי' מהלך. ולהרשב"א ור"ן מהני (ובודאי לא שייך בזה כלל מש"כ דבא הגט מרשותו לרשותה. אלא הטעם כמש"כ שם בס"ב) דהכא חשיב בשעת קניית העבד כאלו בא מידו לפקדון לרשותה. דס"ל לר"ן ורשב"א דמהני אח"כ ה"ז גיטך כמש"כ שם. אלא דלענ"ד צ"ע בזה קצת דבשלמא שם בשאינה סמוכה הרי במתנה קונה אפי' באינה עומדת בצדו. ומשו"ה ל"ג זה מפקדון. אבל כאן בחצר מהלכת גם במתנה ל"מ. א"כ י"ל ודאי דל"ח כלל אז בשעת קנייתה ויציאה מרשותו. אפי' כבא לרשותה לפקדון. כמו דל"מ במתנה. והוה אח"כ בשעה שהוא כפות וא"ל ה"ז גיטך כטלי גיטך מעג"ק. ואפשר דל"מ גם להרשב"א והר"ן. ומיהו נראה דאף דעבד מיקרי חצר מהלכת. זה דווקא גבי גט אשה דאינו בתורת גיטין. וא"י להיות אלא בתורת חצר בעלמא. ובעי דווקא כפות. שלא יהי' מהלך כדין קרקע. אבל לענין קנין הרי ודאי דעבד בר קנין הוא אף כשהוא מהלך. והרי קיי"ל דמה שקנה עבד קנה רבו. וא"כ שפיר ל"ג גם זה מבא לידה בתורת פקדון וצ"ע:

סימן קמ

ס"ג. אם זרק גט לחצירי (של שליח לקבלה כשר) האחרונים תמהו בזה על הטור וב"י דבירושלמי הוא בעיא דלא איפשטא ע"ש. אמנם דעת התו' ב"ב קנ"ב סוד"ה תנו מנה לפלוני דכ' דלמ"ד אמתני' דסופ"ק דגיטין בתנו מנה לפלוני יתנו לאחר מתה. דהוא במעמ"ש. א"כ גם רישא דשם תנו גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי לא יתנו לאח"מ היינו נמי במעמ"ש. וקמ"ל דבשטר לא שייך מעמ"ש. וכ' ואע"ג דתן כזכי אינו זוכה בו העבד דמיירי שאינו באותה שעה ברשות הנפקד ע"ש. ומוכח בהדיא דהא אם הי' ברשותו הי'

זוכה בו את הש"ש בשביל העבד ע"י רשותו. וגם בגט בודאי ה"נ זוכה בו. דגם בגט איירי שם כשהאשה עומדת שם ורוצה בהגט כמש"כ התו' בגיטין שם. וש"מ בהדיא דמהני רשותו ש"ש לקבלה. ואע"ג דמסקי התו' שם ושם דל"נ לפרש רישא במעמ"ש מ"מ לענין הדין לא הדרי בהו. ואם נאמר דהטור נראה לו לפרושי רישא דומיא דסיפא וכמש"כ שם התו' דכן הוא משמעות סוגי' דגיטין שם (דאמר לא מתוקמא מתני' בשכ"מ דתניא רישא כי'. ונדחקו מאוד לחלק בזה ע"ש ול"נ לו להטור אלא) דבאמת גם הסיפא במעמ"ש כרישא. א"כ י"ל דמהכא נפקא לי' להטור דש"ס דילן לא ס"ל כהירו'. דמדאיצטריך מתני' לאשמעינן דליכא מעמ"ש בגיטין, משמע בהדיא דהא זכי' ע"י חצירו מהני. דאי ל"ה פשי' דודאי לא עדיף מזכי' ע"י חצירו. ואין להקשות דבל"ה הא אין שליח הולכה יכול להיות שליח קבלה דלא חזרה שליחות אצל בעלים דנראה פשוט דזה אינו אלא כשנעשה שליח הולכה לידה מתחילה. אבל כאן לא איירי אלא כשהי' בתחי' בידו לשם פקדון כדמוכח מדברי התו' שם וצ"ע:

ס"ה בהגה זיכה גט לאשה מומרת כו' ויש מחמירין ע' ב"ש דהיינו דחששו לדעת הרי"ף דאפי' בשיחרור דהוא זכות בעי מטי לידי'. ועיא"ש סופ"ק דגיטין דהוביא דברי הרי"ף שכ' ראי' לזה דה"נ מצינן זכות בכה"ג גבי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידו דאם בא לחזור אינו חוזר וחייב באחריותו. וחלק עליו דהשיחרור והחזרה דבר אחד הוא. ואם אינו משוחרר למה לא יוכל לחזור ול"ד לתך מנה לפלוני דהתם נעשה הוא שליח לזכותו לזכות בממון להמלוה ולא לחובתו להתחייב באחריות ע"ש. ולכאו' דבריו תמוהין דהא גם שם שייך לומר כן. דאם זכה בהממון א"כ ממילא הוא באחריותו וכדתנן בסו"פ אוא"ב גבי בד' פרקים משחיטין את הטבח בע"כ לפיכך אם מת מת ללוקח ע"ש. ונראה בסברתו דס"ל דזה דו קא מן הסתם ודאי כן הוא הסברא דאם מקנה לו ה"ה שלו לגמרי. אבל כאן במזכה לו ע"י אחר. בודאי דבר שהיא זכות שלו יכול לזכותו שלא בפניו. אבל חובתו לא יוכל לחוב לו שלא בפניו. וס"ל דזה שייך בקנין ממין שמקנה לו לזה. ולא לזה אבל בשיחרור ודאי דומה לגיטין דקיי"ל דבעי דווקא כרות גיטא כדאמרינן בגיטין ד"ט גבי הכותב כל נכסיו לעבדו יצא ב"ח כו' אנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה ע"ש. וכל שאינו כריתות לגמרי אין כאן שיחרור כלל. ונראה בשי' הרי"ף דס"ל דגם בממון אינו בתורת שיור אלא בתורת תנאי שהיינו שנותן לו אם יהי' רצונו בכך. וכן בשיחרור שפיר י"ל כן דאינו ניתן לו אלא אם ירצה העבד לקבל וא"כ הוא כשאר תנאים דמהני גם בגט. ומ"מ צ"ע דלכאו' אפשר דזה חשיב כהא דאם ירצה אבא דקיי"ל דזה צריך לברירה ולדידן קיי"ל דאין ברירה:

ס"ו בהגה וי"א דבתן לה הוה ספק מגורשת שי' הרשב"א דקיי"ל כרב דמספקא לי' בהילוך וכן בתן אי הוה כזכי. וספק ממונא לקולא וספק איסורא לחומרא. והא דאמר אביי שליח מתנה כשליח הגט נ"מ להולך לאו כזכי. התם במתנה נמי קאי בחזקת מרא קמא. ואין השליח זכה מידו בספק אבל גבי פקדון ומלוה דלפרעון קאי זוכה המלוה מספק. ולכאו' סברא זו קשה ההבנה ומנ"ל הא. וע' בא"י אבעה"ז סי"ב שהקשה לפמש"כ האחרונים דבספיקא דדינא אין שליח יכול לתפוס דהוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ולמה מהני כאן בפקדון ומלוה לומר דספיקא לקולא. וע"ש בסט"ו שנדחק מאוד. ולענ"ד פשוט דלא שייך כאן דין זכי' מספק ודין תופס לבע"ח כלל. דהא הכא ה"ה חייב לו בודאי. וכבר הקשה הרא"ש שם בעיקר פלוגתא דרב ושמואל בתן מנה לפלוני דהא קיי"ל דתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים קינה. וחיוב הלוה לא חשיב חב כיון שה"ה חייב לו. ועיקר תי' שם דאם הי' השליח מקבל עליו אחריות ודאי מהני. אבל בל"ה ודאי א"י לתפוס על אחריות הלוה. ובזה הוא דפליגי רו"ש ע"ש. וא"כ בדין זכייתו אין כאן ספק כלל דהרי ודאי הוא זוכה אפי' בלא הולך כזכי. אלא דכל הספק לענין קבלת האחריות על השליח. ובזה הרי השליח הוא מוחזק בודאי. ושייך בזה ספק ממונא לקולא אבל במתנה דהספק על עיקר זכיית השליח בזה ודאי ה"ה בחזקת מ"ק:

ס"ח עשאתו שליח להביא ואמר לבעל שעשאתו לקבלה כו' ואם אמר הבעל הולך. בב"ש הקשה דלשי' הרשב"א דסובר דבהתקבל ל"מ דלא כהעיטור. וא"כ הא לשי' בס"ו גם הולך הוה ספק זכי הוה כמו התקבל. וא"כ גם בזה לא ליהנו אפי' הגיע גט לידה כיון דיש להסתפק בשליחות של הבעל שהוא לקבלה שאין זה ברשותו ושליחות האשה ודאי כבר נעקר. וא"כ אינו שליח כלל ול"מ מה שיגיע לידה כלל. והב"מ ובתו"ג כ' דלפ"מ דכ' הרשב"א אפי' אי הולך כזכי בעי שיגיע גט לידה. א"כ הרי בזה התרצה לשליחות האשה ועי"ש. ולולי ד"ק ל"נ כלל חדא דהרי הרשב"א מסתפק בזה ועוד דאינו מיושב כלל דאפי' היא כן שהוא מתרצה עכשיו לשליחות הבעל. והוא באמת כמו שליחות האשה שמכבר כיון דגם בזכי צריך שיגיע לידה. אבל הרי מעיקרא כבר בטל השליח את השליחות האשה ולא רצה אלא שליחות קבלה. ואף שעכשיו נתרצה להבעל גם להגיע לידה. מ"מ הרי שליחות קבלה של האשה הרי כבר נתבטלי ומה שהוא נתרצה עכשיו זה ודאי אינו מועיל במפורש בש"ס דמעיקרא עקר השליח שליחותו' ע"ש. וא"כ הרי שליחות הבעל לזכה ל"מ כלל דהא קיי"ל דאפי' במקום קטטה ל"מ זכה. וא"י להיות מכח הבעל. אלא שליח הולכה וכיון יש להסתפק כאן דהבעל סובר שליחות קבלה ע"פ ציוי אשתו ל"מ כלל. ומש"כ הב"מ מדברי הריב"ש שאין השליחות מתבטל אלא משעת

מסירת הגט אין זה ענין לכאן כלל דשם לא עקר השליח את שליחותו כלל אלא הבעל עוקרו בשעת מסירה דהיינו כשהשליח מקבל שליחות הבעל הוה עוקר ע"כ שליחות האשה. אבל מקודם אין הבעל יכול לעקור שליחות האשה ע"ש. אבל הכא דהשליח עצמו עוקרו ובודאי הוא נעקר תיכף באמירתו. גם מש"כ הב"מ בס"ח דע"כ השליח מתרצה על ספק פירוש דברי הבעל דאל"כ גם בהא דרב בהתקבל והתקבל והבעל אומר הולך ג"כ לא להוי גיטא אפי' מטי לידה. ואף דבאמת גם בהא דרב אין הכרח דמהני הגיע לידה להיות גירושין ודאין. מ"מ סתימת הש"ס והפו' משמע שם כן. ומ"מ אינו ראי' כלל להך דינא דהכא. דהתם כיון דהתקבל והתקבל הוא כשהגיע הגט לידה ה"ה מתגרשת ממ"נ אם היא כזכי ה"ה שליח קבלה וכמו שאמרה האשה ואם לאו כזכי ה"ה שליח הולכה מן הבעל והגיע לידה אבל הכא שלא עשאתו האשה שליח קבלה. והוא אמר להבעל קבלה ושמא הולך כזכי וכוונתו ג"כ לקבלה. וזה אינו ביד הבעל לעשותו. וא"כ ל"מ כלל גם מה שיגיע הגט לידה ג"כ. ואולי נדחוק דאפי' הולך כזכי יש בזה גם לשון שליחות הולכה וכיון שהשליח מתרצה מהני וצ"ע:

ס"י בהגה עשאתו שליח לקבלה והבעל נתן לו שטר הולכה ואח"כ נתן לו שטר קבלה אם נתן לו הגט כשמסר כו' אינה מגורשת אלא אם יחזור ויתננו לו לשם קבלת האשה בט"ז כ' דלפ"מ דמבואר בריב"ש נראה שיש כאן ט"ס וצ"ל אפי' אם יחזור כו' דהא כ' דאפי' אם רמז הבעל מחמת שליחות האשה ל"מ דכיון שקבל הגט בתורת שליחות להולכה כבר נתבטל שליחות האשה לקבלה כי האשה הי' דעתה בשליחותה שיקבלנו מיד הבעל במסירה ראשונה ע"ש. ואח"כ צידד הט"ז לומר דבאמת הרמ"א חולק עליו דלמה לנו לומר דדעתה על המסירה ראשונה דווקא והרי בלא אמר בפני נכתב קיי"ל דיטלנו ממנה ויחזור ויתנו לה ויאמר בפ"נ כו' ולא אמרינן דהי' דעת הבעל דווקא במסירה ראשונה. וכה"ג גם בטיל הימנה חפץ ע"ש. וגם התו"ג הסכים אחריו ג"כ וכ' ראי' באופן אחר דאטו אם קבל גט פסול ה"נ א"י לקבל עוד גט כשר ודמי להא דאמרינן שם גבי נפאתא אטו א"ל כתבו חספא כו'. והוכיח דהא בתחילה כ' שם הריב"ש דאם דעתו לגרשה מעתה היה צריך לטלו ממנו ויחזור ויתננו לו משמע בהדיא דמודה דמהני בזה. ע"כ כ' דאין הקפידא שם אלא דבמסירתו להשליח לא הי' שם המסירה תחילה לשם קבלה ע"ש, וכ"ז אינו לענ"ד כלל דזה ודאי כל שלא עשה השליח את השליחות כראוי צריך הוא לחזור ולעשות כראוי ועדיין שליח הוא כ"ז שלא גומר שליחותו. והיינו ההיא דלא אמר בפ"נ וכן בשליח קבלה שקיבל גט פסול בודאי חוזר ומקבל גט כשר. אבל כאן הרי ביאר הרוב"ש דבריו היטב דכ"ז שלא מסר הגט להשליח אין הבעל יכול לבטל שליחות האשה לקבלה והוא

קיים ועדיין שלוחה הוא אבל כשכבר מסר לו הבעל להשליח את הגט בתורת הולכה הרי אינו יכול עוד השליח להיות שליח קבלה של האשה כמבואר בסי' הסמוך דאין השליח להולכה של הבעל רשאי להיות שליח קבלה להאשה דלא חזרה שליחות אצל בעלים. וא"כ ע"כ הרי בזה שהשליח קיבל את הגט מיד הבעל בתורת שליחו' הולכה ע"כ נעקר שליחות האשה לקבלה. והרי השליח הוא עוקרו. וא"כ פשוט דדמי להא דס"ח האשה שאמרה הביא לי גיטי והשליח אמר לבעל שאמרה התקבל והבעל אמר כמו שאמרה דאפי' הגיע אח"כ לידה א"מ דהשליח כבר עקר לשליחותי' וא"י להיות עוד שליח להבאה כ"ז שלא עשתה אותו האשה או הבעל שליח שנית. וה"נ כיון שכבר עקר השליח שליחותו אינו נעשה עוד שליח מעצמו. וזה שכ' הריב"ש דדעתה על המסירה הראשונה ופשוט דכוונתו על שליחות פ"א. ולא שכשיתבטל שיהי' שליח עוד פעם. והיינו כדאמרינן בירושלמי אפי' צווחת להתגרש שמא חזרה בה וה"נ כשנתבטל השליחות הראשון א"י להיות עוד שליח. אם לא שהאשה תעשנו שנית. ומש"כ הריב"ש דאם דעתו לגרשה מעתה צריך שיטלנו מן השליח ויחזור ויתן לו פשוט דהיינו שאפי' אם האשה תעשנו שנית שליח קבלה מ"מ ל"מ כ"ז שהגט הוא עוד ביד השליח מתורת שליחו' הולכה מן הבעל כמו בסי' הסמוך וצריך הבעל לעיל ממנו ולחזור ולתן לו בתורת שליחו' קבלה מן האשה, אבל ודאי דמלבד זה צריך גם שליחות האשה שנית וכ"ז ברור לענ"ד. והיותר תימה דהרי הט"ז בעצמו בסי' הסמיך סק"ב על הא דהאשה שאמרה לשליח הולכה של הבעל שיהי' שליח שלה לקבלה דכ' הרמב"ם דל"מ כ"ז שלא הגיע לידה ותמה דאפי' הגיע לידה ל"מ דכיון דשליחות הבעל כבר נתבטל כשקיבל עליו שליחות האשה א"כ א"י להיות עוד שליח הבעל כמו בהא דס"ח הנ"ל ע"ש. הרי שברור לו בעצמו סברא זו וכ"ש ששליחות קבלה של האשה נתבטל בכאן כשקיבל עליו שליחות ההולכה מן הבעל. ולולי ד"ק באמת שם לק"מ דכיון דקיי"ל לדינא שם דל"מ שליחות הקבלה של האשה. וא"כ בודאי י"ל דעקירתו הוא טעות דאם הי' יודע שא"י להיות לה עתה שליח קבלה לא הי' מבטל שליחות ההולכה וה"ה קיים וכעין דקיי"ל דעקירה בטעות לא הוה עקירה. אבל בהא דהכא דהשליחות של הבעל להולכה הוה כדין. והוא שליחות גמור ובזה ע"כ הוא מתבטל כבר שליחות הקבלה של האשה. ואף שעכשיו ביטל הבעל שליחות הולכה שלו הוא מעכשיו. אבל לא אדמעיקרא ולא שייך כאן טעות וכיון שנתבטל שליחות הקבלה שוב א"י להיות בלא דעת האשה. ומהתימא על הט"ז שסותר עצמו ואזיל בתר איפכא וע' מש"כ בסקמ"א ב"ש סקס"ד:

סימן קמא

ב"ש סק"א והא דהכא הוה ספק ובסקמ"ב גבי האשה עצמה שהוביאה גיטה אינו גט. הכא בתחילה הי' ראוי לחזור אבל התם בתחילה לא הי' ראוי לחזור. כבר הוביא בספר ב"מ, דהרמב"ן כ' בהדיא דאפי' עשתה אותו תחילה ש"ק מהני. אלא דהרשב"א כ' ע"ז לולי דמסתפינא הי' אומר דבכה"ג לכו"ע ל"מ כיון דבתחילה לא הי' ראוי לחזור והיינו דפריך בפשי' בספ"ב גבי האשה עצמה שהוביאה גיטה והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. והוא כדברי הב"ש. ובאמת לולי ד"ק של הרשב"א הי' נראה לענ"ד דאין הוכחתו נגד הרמב"ן מוכרח דהא דפריך התם בפשי' והא לא חזרה שליחות כו'. זה אינו אלא מעיקרא מקמא דאסיק אדעתי' הא דמשני דמשוה התם שליח להולכה אבל כדמסיק הכי א"כ לעולם לא שייך דמעיקרא לא הי' ראוי לחזור דהא לעולם יכולה לעשות שליח הולכה ולקבל ממנו. ואין לחלק בזה, ולעולם הוה ספק: ס"ד דהכא אינה יכולה לקבל גט בלא דעת אבי' והיינו כהרשב"א דמדעת אבי' יכולה לקבל. וכבר כ' הב"י דהרבה חולקים ע"ז. והנה הר"ן הוביא מש"כ הרמב"ן לדחות הוכחת התו' מדר"נ דפשיט מהא דקטנה שאמרה התקבל לי גיטי א"מ עד שיגיע לידה דהא נערה ה"ז גט. וס"ל בפשי' דביש לה אב איירי התם. וא"כ מוכרח דהא הגיע לידה מיהו מהני גם בקטנה ואפי' יש לה אב דבאמת לר"נ דס"ל דנערה יכולה לעשות שליח ולפי"ז ע"כ דקבלתה הוא העיקר י"ל דגם קטנה שפיר מהנה. אבל לפי מה דדחי הש"ס דבאין לה אב דווקא וגם נערה א"י לעשות שליח דהעיקר הוא קבלת האב. ואיהי אינה אלא מתורת שליחות ממנו. א"כ בקטנה ודאי ל"מ דאין שליחות לקטן ע"ש. לפי"ז הי' נראה בפשי' דאפי' מדעת אבי' א"י לקבל דהא לעולם אין קטן נעשה שליח. ומיהו בר"ן קידושין גבי אומר אדם לבתו הקטנה צאי וקבלי קדושין כ' שם דאע"ג דאין שליחות לקטן. מ"מ הוא מהני בזה משום דעיקר הזכי' הוא לעצמה ע"ש ולכאו' כ"ש דבגירושין עיקר הזכי' הוא לעצמה ולא שייך בזה אין שליחות לקטן. ושפיר מהנה אפי' בקטנה. ומיהו דווקא מדעת האב כמו בקידושין שם וכ"ה ברשב"א דיש לדמות לקידושין וצ"ע: בתו"ג כ' גבי ספק קטנה דצריך ליתן תחילה ליד אבי' דאם יתן לידה קטן לא מצי להקנות. ואינו מובן דהא אינו מקנה לה אלא אם היא גדולה ואם היא קטנה אינו נותן לה כלל:

ב"ש סק"ז לדיעה קמייתא דגט שעורא בצרור וזורקו ולענין קידושין למיאון דווקא עונת הפעוטות. משום דבקידושין איכא קידושי כסף דבעי שמירה טפי כ"כ הר"ן. ואינו מדוקדק דמ"מ בשאר קידושין למה צריך דווקא כפעוטות אלא דבאמת דלעיקר חילוק הדין בזה אין צריך כלל לטעם הזה. דהחילוק פשוט דקידושין דבעינן דעתה דווקא

ומדאוריי' בעי דווקא גדולה. גם לקידושין דרבנן בעי שיעור גדול. אבל בגט דלא בעי דעתה ומהני מדאו' בקטנה סגי בצרור וזורקו. אלא הר"ן כ' כן ליישב מה שהקשה דהא במתני' תני בהדיא בתרויי' בגיטין וקידושין חד שיעורא שיודעת לשמור קידושי' ולשמור גיטה. ולמה מחלקינן ביניהו. ותי' לשי' רש"י דגיטין הוה להקל בשל תורה בעי שיעור גדול. פי' דבאמת מספקא לי' לרבא שיעורא דיודעת והחמיר בגט דאו' להצריך שיעור גדול כפעוטות. ובקידושין למיאון החומרא להיפוך לאוסרה ביותר מקודם. ולשי' הרי"ף דהדין להיפוך. פירש דבקידושין איכא קידושי כסף דצריך שימור טפי. ופירוש דברי' רק לענין לשון יודעת לשמור. דשמירת כסף ודאי צריך שמירה מעולה וצריך דעת יותר ובזה ודאי הוה לישנא דיודעת לשמור קידושי' דווקא כפעוטות. אבל לענין עיקר הטעם הוא כמש"כ:

ס"ח בהגה ולכתחי' לא ימסור הבעל הגט ליד שליח עד שיברר שנעשה שליח קבלה בעדים. עב"ש דבודאי גם בדיעבד אסורה להנשא עד שיברר בעדים. אלא ה"ק דכיון דאסורה להנשא עד שיברר לכן לכתחי' אסור לבעל למסור לשליח עד שיברר קודם מסירתו שנעשה בעדים. והיינו כמבואר ביו"ד ס"ב דאסיר לתן למומר לשחוט בלא בדיקת סכין תחילה על סמך שיבדקנו אח"כ. דכיון דאם ישכח לבדוק יהי' אסיר חיישינן שמא ישכח וכה"ג בכ"ד שם. וה"נ חיישינן שמא תנשא בלא בירור ושמא לא נעשה באמת בעדים והוא איסור. ולענ"ד יש כאן חשש בפשי'. דהא אם ימסור השליח את הגט להאשה שוב בודאי תנשא בדיבורה לחוד. ולא תהא צריכה כלל עדים ע"ז דהא היא נאמנת שעשאתו שליח בעדים במגו דלדידי יהיב לי' בעל כמבואר בסנ"ו לענין שליח הולכה. וא"כ עכשיו ודאי אסור לו להבעל לכתחילה להאמין את השליח. דעכשיו אין הדין להאמינו לזה. ואח"כ יהי' לו נאמנות ע"כ: ס"ט אבל אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד כן הוכיח הטור מהא דהן הן שלוחיו והן הן עדיו. ובאמת קשה להבין טעם החולקין בזה ובב"ש בשם האחרונים נראה בטעם החולקין דס"ל דדווקא בשנים נעשין עדים ולא באחד ואין הבנה לסברא זו. ועוד דבהדיא כ' הרא"ש גופא ברפ"ב דלרבא אם יש אחד עם השליח שמסר לו הגט בפניו אי"צ קיום ע"ש. וכן סתם בזה המחבר בסי' הסמוך סי"ח ע"ש ובמשכ"ש. ובתו"ג נדחק דבשעת המסירה הוה כבע"ד ולאח"כ שפיר הוה עד. ואין הבנה גם לזה דא"כ הוא תחילתו בפסלות וצ"ע. ס"י אם הגט יוצא מיד שליח אי"צ עידי קבלה עב"ש שהאריך דבעיר אחת כ' בסנ"ה מחלוקת בזה, דיש פו' דהבעל נאמן להכחישו. ובסנ"ז מבואר דחיישינן שמא יכחיש וכ' דיש להוכיח שיש לחוש להכחשה משי' הרי"ף דמוכיח דקיי"ל כר"ח מדפריך וליהמני' לשליש. ולא ס"ל דחיית הרא"ש

דהתם אין הבעל מכחיש. וע"כ משום דס"ל דלר"ה גם בסתם יש לחוש שמא יכחיש. וזה ודאי ליתא. דהא ע"כ אין ראי' לפסוק כר"ח מדאקשי' עליו ממתני' וע"כ דכוונת הרי"ף אהא דבעל אומר לגירושין ושלש או' לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד דפריך שם בסוגי' ולהמני' לשליש ע"ש. וא"כ שם הרי כבר הודה הבעל. ובודאי דנאמן בזה גם לר"ה. ואין שום הוכחה לפסוק כר"ח. וראי' הרי"ף באמת ע"כ צ"ע. וא"כ אין לנו שום הוכחה לחוש שמא יכחיש. ומסברא בודאי אי"צ לחוש כלל דכמו בעיר אחרת סמכינן על נאמנותו. ה"נ בעיר אחת כ"ז שאין הבעל מכחיש למה לנו למרע נאמנתו לחוש שמא יכחיש. ובאמת מדברי ה"ה והמחבר סנ"ז אינו מוכח כלל דחוששין לדינא לאוסרה. אלא שכ' דלשי' זו יש כאן חששא ולא הויא עדיין מגורשת גמורה כמש"כ בלשון הרמב"ם. וכן מוכח בהדיא דברי ה"ה ע"ש. אלא דיש לחוש בזה לומר דיש לחוש לכתחי' ללעז שמא יערער הבעל. ומ"מ הרי שי' הרמב"ם בסקמ"ב ובסקנ"ב דהיא נשאת ע"פ גט שאינו מקוים. וכשיערער אינה מגורשת ע"ש. וכן שי' רוב הגאונים בסקכ"ו סכ"ב בלא האריך הוי"ן דכ"ז שלא ערער תנשא. ואם יערער תצא ע"ש ומש"כ שם:

ועב"ש דהא עידי אמירה שעשתה אותו שליח צריך ומשמע אפי' האשה והשליח לפנינו דאיכא מגו דמסר לה מעיקרא והי' נאמנת בודאי מ"מ ל"מ. וראיתי בתו"ג בחידושיו להש"ס דכ' דהטעם דכמו דל"מ מגו להוציא ממון ה"נ להוציא מחזקת אשת איש. ונתלה בדברי הרשב"א בחידושי קידושין גבי מוחזק לן באחי דל"מ מה לי לשקר לאפוקי מחזקה ע"ש. ולענ"ד אני נבוך בזה דהתם משמעות כל הסוגא דהוא אומר בפירוש להיפך נגד החזקה. דהיינו שאומר שלא הי' אחין מעולם. אבל הכא אינו אלא נגד חזקה דמעיקרא ואין כאן חזקה המנגדת, וע"ש ברשב"א שהביא שם הא דהחזיקה היא מלחמה בעולם ולא נקט שם הרשב"א אלא משום חזקה דאמרה בדדמי. ולא הזכיר כלל משום חזקת א"א דמעיקרא וכן בגיטין כ"ז גבי מצאו בחפיסה כ' בתו' דהיינו בעצמו ומכירה ונאמן במגו דלא אבדתי. הרי דמהני מגו נגד חזקת א"א דמעיקרא. ומיהו בזה י"ל דבשעת המציאה של הגט אכתי אינו עוקר את החזקה. וכעין זה כ' התו' בחולין צ"ו דל"מ סימנים מובהקים להוציא מיד המוחזק. ואפ"ה מחזירים ש"ח בסימנים דבשעת המציאה אינו נגד החזקה. אמנם ביבמות קט"ז ד"ה באותה שעה הקשו התו' דלמ"ד דנאמנת לומר גרשתני אפי' שלא בפני בעלה. למה הוצרכו לתקן דמת בעלי נאמנת ת"ל דנאמנת במגו דגרשתני ע"ש. הרי בהדיא דס"ל דמהני מגו להוציא מחזקת א"א. ואע"ג די"ל דאינו צריך כלל למגו אלא דכיון דאינה מעיזה לומר גרשתני כ"ש דאינה מעיזה לומר מת. וכדמוכח בכתובות כ"ב דמת הוה העזה יותר דגירושין יכולה להכחישו מתה א"י להכחישתו. אבל

התו' כ' לשון מגו. וכן בתו' כ' דאין זה מגו טוב ע"ש משמע דס"ל בפשי' דמהני מגו נגד חזקת א"א. וכ"ש בסוגי' דגיטין שם. דקאי אליבא דר"ח דס"ל בב"ב ל"ג דמהני מגו במקום עדים. וחשוב כעדים דלדידי' ודאי מהני מגו להוציא. וה"נ רבה ס"ל בב"ב שם דמהני מב"ע וכן בב"מ פ"א וס"ל בב"ב שם גבי שטרא זייפא דמהני מגו להוציא וצ"ע. סי"א אין שליח הולכה צריך עדים הראב"ד השיג ע"ז דאין דבר שבערוה פחות משנים. והרא"ש פ"ב דקדושין ס"ז כ' די"ל דדווקא גמר הדבר צריך עדים אבל שליחות בעלמא לא אלא שהשיג ע"ז מט"א דא"כ שליח קבלה נמי ובהדיא תנן גבי גיטין דאשה שאמרה התקבל לי גיטי דצריכה שני עדים. ולענ"ד יש סעד לדברי הרמב"ם לחלק בין שליחות הולכה לקבלה דהרי ברפ"ב דקדושין יליף שליחות האיש מחד קרא ושליחות האשה מקרא אחרינא ע"ש. ובמסקנא ילפינן שליחות כל התורה במה"צ דגירושין וקדשים. וא"כ למה צריך קרא לשליחות האשה הא בכל התורה אשה בכלל איש. וכי היכי דכולהו שליחות יליף מגירושין וקדשים. שליחות קבלה דאשה נמי נילף מנייהו. וע"כ דשליחות קבלה דאשה אלים טפי. ולא הוה גמרינן משליחות הולכה דאיש ובעי קרא אחרינא. ובכהת"י ילפינן באמת משליחות קבלה דאשה ותרומה. ואי לא הוה כתיב אלא חד ושילחה לא הוה מוקמינן לי' אלא באיש דמסתבר טפי ולא בדאשה. כ"נ לכאו' על דרך החידוד. אבל באמת נראה דשליחות הולכה דגירושין ודאי הוה ג"כ עיקר הדבר כמו הקבלה. דבשלמא בקידושין דאי"צ אלא גילוי הדעת הבעל דרוצה בכך. זה ודאי מהני. דאפי' לא ג"ד כ"א אל האשה שתקח היא עצמה מכספו לקידושין מהנה וה"ה ל"ג מה ששליח נותן לה. ובודאי מהני וע"ש ברא"ש. וא"כ עיקר הקדושין קבלת האשה. אבל בגט בעי דווקא כתיבה לשמה ואין כתיבה לשמה אלא בציוי הבעל עסק"כ. וכן נתינה בעי דווקא מכח הבעל או בשלוחו א"כ השליחות ודאי הוה עיקר. ובזה יתיישב מה שנתקשה הב"ש בסי"ב דכ' הרמב"ם דנתן לשליח גט בלא עדים. ובלא עידי חתימה. דאפי' הבעל מודה אינו אלא ספק מגורשת. דהא בקידושין סגי בהודאת הבעל דהוה קדושין גמורין אבל פשוט כמש"כ דבגירושין לא שייך לומר דהשליחות לא הוה דבר שבערוה דהרי שליחות הבעל עיקר הגט דלא סגי כאן ג"ד בעלמא אלא נתינה מכחו. ולזה ודאי בעי דווקא עדים. והא דאי"צ עדים כשנתן לשליח גט בעידי חתימה. זה פשוט להרמב"ם בפשי' דהא ס"ל דאפי' באשה עצמה כשנתן לה גט בלא עידי מסירה ואם יש עליו עידי חתימה כשר כמבואר בסקל"ג וכ"ש מה שנותן לשליח דהוה ע"ח כע"מ:

ב"ש סקט"ו ומיהו נראה דהרא"ש ור"י ס"ל דאפי' בעיר אחת אין הבעל יכול להכחיש דהא נאמן לומר בפ"נ כו' לענ"ד זה א"א כלל דהא מבואר בהדיא בריש מכילתא דנאמנות

דבפני נכתב אינו אלא משום עגונא ולא שייך בעיר אחת כלל וכ"כ התו' והרשב"א וכל הפו':

סט"ו אבל אם אמר פטרוה כו' לא אמר כלום בש"ס אר"נ דפיטרוה דבריו קיימין. ואמר בש"ס דר"נ בבלאה היא ודייק בין פטרוה ביוד כו' ותמה הר"ן דלא הביאו זה הרי"ף והרמב"ם דהא אנן להא מילתא בבלאי אנן. והנה הב"י כ' דמשו"ה לא הוביאו משום דאין אנו מספרין בלשון ארמי ולא הביא דברי הר"ן. ולכאו' דבריו ברורין וכה"ג כ' הר"ן בעצמו בנדרים נ"ה גבי נודר מן התירוש דתניא בתוספתא דאסור במיני מתיקה ומותר ביין. דזה דווקא לדידהו שהי' מספרין בלה"ק אבל לדידן הולכין אחר לשון תורה ולכאו' דה"נ דכוותה. והנראה לי ע"פ דברי הרא"ש בפרק המגרש גבי ולורכי לוי"ו דתרוכין ושבוקין ולא חשוב וי"ו דפטורין וכ' משום דכותבין פיטורין ביו"ד כדאמר בש"ס לעיל גבי פיטרוה דלגט צ"ל פיטרוה ומשו"ה אי"צ לורכי' לוי"ו דפיטורין משום דפיטורין בג' יודין אין לו משמעו' כלום וא"כ כיון דגם אנו רגילין לכתוב פיטורין ואין מאריכין את הוי"ו כמו שהוא בסה"ג שלו א"כ הרי רגילין גם אנו בזה כבני בבל. וזהו לשון הר"ן דהא אנו להא מילתא בבלאי אנן והב"י כ' שפיר לפ"מ שכ' בסקכ"ו בשם הסמ"ג ור"י דהעיקר לכתוב בלא יו"ד וכן אנו נוהגין: שם עשו לה כדת כו' לא אמר כלום כ' הב"ש דמרש"י ור"ן משמע דגם בהנהו י"ל דלשון גט הוי והוה ספק מגורשת. ולענ"ד הוא תמוה דבהדיא תנן דלא אמר כלום אבל לדעתי פשוט דכל שאינו מוכיח כלל למה כוונתו איני כלום וכדפריך ברישׁ קידושין גבי אהא ה"ז נזיר ודילמא אהא בתענית קאמר וכה"ג בכ"ד והני בעיא דבש"ס היינו שאנו מסתפקין לדינא דדילמא משמע יותר לשון גירושין. אבל בהני דאין שום הוכחה פשוט דאינו כלום. ואע"ג דבסקכ"ה סי"ז גבי הי' בו משמעות שני ענינים כו' כ' ה"ז גט פסול ולא בטל מיושב זה ע"פ דברי הב"ש ריסקל"ו:

סי"ח ספק אם מעצמו נפל אם לאלתר נפל ה"ז גט. ואם לא נפל לאלתר כו' ובספק אם נפל לאלתר הדיוקים סותרין מרישא לסיפא ועיא"ש מה שהוביא בשם הירושלמי וצ"ע:

סכ"ז על שטר שליחות קבלה כו' בתו"ג תמה דהא בעי דעת שני הצדדים כמו בשטר קידושין ובל"ה אינו שטר כלל והוא מפיהם ולא מפי כתבם. ואני תמה על תמיהתו דפשוט דדווקא מה שנוגע להשני צריך גם דעתו אבל שטר קבלה לגט דאינו נוגע כלל להבעל דמאי איכפת לו בשטר שליחות קבלה שהוא עושית אם לא ירצה לא יתן מה לנו כלל לדעתו וע' תו' ב"ב ד"מ גבי מחאה:

סל"א וי"א דאם העבד נעשה שליח להולכה כו' נראה לי בהסבר שי' הסוברים דנעשה שליח להולכה. דבאמת על הריצוי לתן הגט. ודאי סגי גם בשליחות העבד. דהא לא בעי

אלא ג"ד. ואי"צ שליחות כלל. אלא דבעי נתינה מכחו וטלי גיטך מעג"ק ל"מ. ובזה צריך שליחות. וי"ל דעבד כיון שאינו בתורת גיטין אינו נעשה שליח כמו בקבלה אבל הרי מבואר בסקל"ו ס"ה דנתינה אי"צ דווקא לגירושין דאפי' א"ל בשעת נתינה כינסי ש"ח. ואח"כ א"ל הי גיטך מהני. וא"כ בשלמא להתגרש בקבלתו א"א כיון דאינו בתורת גיטין. אבל ההולכה דווקא חש"ו ועו"ג דאינו בשליחות כלל לשום נתינה בעולם. אבל עבד הרי בכל התורה הוא נעשה שליח כמו בשחי' הפסח ובכ"ד. אלא דלענין גיטין לא נעשה שליח דאינו בתורת גיטין. אבל ה"ה נעשה שליח לנתינה מכחו והרי מהנה נתינה אפי' לשם ש"ח וכה"ג. ואח"כ על הרצוי דלגירושין בזה ודאי מהני דלא בעי לזה שליחות וסגי בג"ד בעלמא. וא"כ בודאי מהנה הולכה אפי' ע"י עבד. ונראה לי סעד גדול לזה מר"פ התקבל דאמרינן איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשיט דאיש מהנה לקבלה. והדר בעי אשה להולכה מאי. ומאיש לקבלה ליכא למילף דכן איש מקבל גט לבתו קטנה. ופשיט מהא דהנשים שאינן נאמנין לומר מת בעלי נאמנין להביא גיטה. וע"ש בתו' דבעיא דכיון דלא שייך איש בקבלה ואשה בהולכה הוה כאינו מתורת זה ולא נעשה שליח. וא"כ לפי הפשי' בשלמא איש לקבלה א"ש. דהרי איש ישנו בתורת קבלה לקבל גט לבתו קטנה אבל הרי אשה אינה כלל בתורת הולכה ולמה נעשית שליח להולכה. וע"כ כמש"כ דלהולכה לא איכפת לן דהרי אי"צ אלא בתורת נתינה כנ"ל וה"ה עבד:

סל"ו הולך גט זה לאשתי וא"ל איני מכירה כו' ואם נתן הראשון כו' בש"ס פליגי בזה ועב"ש דכ' אין להקשות לשי' הרי"ף דפי' בבעיא דריש התקבל כתבו ותנו לשליח. דהיינו אם יכולין למסור בעצמם. דהא הכא הוה בזה פלוגתא די"ל דכיון דא"ל בפירוש שאינו מכירה שאני ע"כ. ולאידך גיסא למ"ד דיכול פשי' דל"ק דהא הכא א"ל מעיקרא בפירוש שיתן בעצמו. אבל באמר מעיקרא תנו לשליח אפשר דהוה קפידא. וכה"ג בע"ז (ט"ז) גבי שור של פטם תיבעי לריב"ב תיבעי לרבנן וכה"ג בכ"ד. ובתו"ג נדחה דא"כ הוה סברות הפוכות וע"ש מה שחידש (ולא הועיל דאכתי הוה סברות הפוכות) אבל באמת אין צורך בזה דכן דרך הש"ס בכמה מקומות:

סל"ז לא תתנהו לה עד ל"י כו' וי"א שלא ימסור מיד לשליח שני כ"כ הטור בשם הרמ"ה ועב"י שכ' שאפשר שיצא לו זה מלשון הש"ס. ולבתר תלתין יומא כו' ולכאו' יש לתמוה עליו דהרי לשי' הרמ"ה בהא דלא ישלחנו ביד אחר. הרי מפורש זה במתני' דבכה"ג דהתנה עליו תנאי א"י לשלוח ביד אחר שמא ישנה וכ"ה שי' הרמב"ם ורי"ף ורש"י ומבואר כן בסנ"ב בפירוש דהוה"ד בכל תנאי א"י לשלוח ביד אחר. אבל המדקדק בדברי המחבר בסנ"ב שכ' שם אם לא הרשהו הבעל נראה דס"ל דכ"ז הוא משום קפידת הבעל

דבכה"ג אמדינן דעתי' דבעל שהוא מקפיד ע"ז שלא ישלח ביד אחר שמה ישנה, אבל היכי שהבעל מרשהו ע"ז אנן לא גזרינן מידי שמא ישנה ותנשא באיסור. אבל בהאי עובדא דרבא משמע לי' דאין זה משום קפידת בעל אלא אפי' הרשהו הבעל בפירוש אנן גזרינן דלא לשוי' שליח שני קודם ל"י. שמא ישנה ותנשא באיסור. זה נראה ברור בכוונת המחבר. אלא שלא מצאתי גילוי לזה בכל דברי הראשונים. וגם לא מצאתי סברא מרווחת לחלק בזה וצ"ע: סמ"ה אל תתנהו אלא בעלי' כו' או אל תתנהו אלא בימין שי' הב"ש דדווקא בפירוש אל תתנהו כו' ובתו"ג. עליו דבהלכות עירובין מפורש דאפי' בסתם ערב לי בעלי' א"י לערוב בבית והנה הר"ן והרמ"ה בסנ"א גבי טול ממנה חפץ כ' דדווקא פירש בהדיא ואח"כ תן לה הגט. וע"כ שהוציאו זה מדקדוק לשון הש"ס שגי' שם והדר הב לה גיטא. א"כ ודאי דה"נ צריכין לדקדק לשון הש"ס דמפורש שהוא בלשון אל תתנהו דווקא. ואף דאנן קיי"ל שם כהרמב"ם דל"ד והדרי והי' לנו לומר כמו דס"ל דלאו בדווקא נקט והדר. ה"נ י"ל דל"ד אל תתנהו. וי"ל דבאמת התם בעירובין הוא הרמב"ם לשי'. וכוותי' קיי"ל [והרי הרשב"א בעבודת הקודש ש"ה סי"ז פסק באמת כר"י דבשל השליח אין קפידא בפירוש התו' ע"ש בגיטין ס"ה ובר"ן] מ"מ כאשר נדקדק בדברי הרמב"ם נראה דגם דעתו כן. דהרי העתיק דין זה ג"כ בלשון הש"ס אל תתנהו. ותיכף אח"ז הוביא הא דסמ"ח תנהו ביום פלוני כו' וחילק שם דאל תתנהו הוא חמור יותר דאינו נותן אלא באותו יום. וא"כ ודאי דהא דהכא הוא נמי דווקא באל תתנהו. ועוד נראה דגם שי' הרמב"ם בטול ממנה חפץ דהוה קפידא גם בסתמא. הנה ודאי דלפי הדין אינו קפידא מצד סדר הלשון. דהרי מבואר ברפ"ז דסנהדרין דכל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין סדר. וכן בב"ב קל"ח תנו מאתים זוז לפלוני וג' מאות לפלוני אין אומרין כל הקודם בשטר קודם כו'. אלא דע"כ סברתו דהכא הקפידא מצד הענין בעצמו דודאי רוצה שיטול את החפץ עברו תחילה. וא"כ גבי בית ועלי' ודאי מסתברא דמצד הענין אין קפידא. וההיא דעירובין שאני דהתם ודאי שייך קפידא במקום שיקנה העירוב וכן הרשב"א שפסק שם דבשל השליח אין קפידא. מ"מ פסק. דבזה שרוצה שקנית העירוב תהי' במקום זה דווקא יש קפידא וא"כ ודאי י"ל דהכא דעל מקום שיגרש את האשה בבית או בעלי' בכה"ג לא שייך קפידא אם לא שפירש בהדיא אלא בבית. ואף דלשי' הרמב"ם גם בגרוגרות ותמרים אמרינן דקפיד ואפי' בשל שליח ע"כ יש לחלק וער"ן: סמ"ח תנהו לה ביום פלוני ונתן לה בתוך הזמן אינו גט. אל תתנהו אלא ביום פלוני אפי' נתן לאחריו אינו גט. הה"מ כ' שהוא תוספתא ולא זכיתי למצואה. ולכאו' נראה לדקדק מקידושין ס"ב גבי הזאת ג' וז'. דאמרינן שם דהו"א ז' למעוטי שישי דקממעט ימי טהרה.

אבל שמיני שפיר דמי. וכן בשבת קל"ב גבי מילה הו"א שמיני למעוטי שביעי. אבל תשיעי זמני' ע"ש. הרי דכל שאמר לעשות ופי' זמן אמרינן דאינו אלא שלא להקדים. וה"נ כאן בסתם אמרינן דאינו אלא שלא להקדים. ואע"ג דקיי"ל בנדרים דלא אזלינן בתר לשון תורה. וכן בתנאים שבין אדם לחבירו דינן כנדרים כדמשמע בנדרים ס"ג גבי אדר ובכ"ד. מ"מ הא כל מקום שאין מבורר לשון ב"א בודאי הולכין אחר לשון תורה. וע' בספרי על יו"ד סרי"ז שהארכתי בזה. וגם אין לומר דשליח צריך לדקדק טפי דהא ברפ"ז דנדרים אמרינן דלר"ע דאית לי' דמידי דמימלך עליו שליח בר מיני' הוא. הול"ל דמיתקרי נמי עשה שליח שליחותו. ולבסוף מסיק דהא מ"מ הי' צריך לאימלוכי בי' וע"ש משום דלר"ע ג"כ אינו אלא ספיקא ומשו"ה ודאי צריך לאימלוכי אבל אי הוה משמעות ברור לזה. ודאי דגם השליח הי' רשאי לעשות כפי המשמעות ואין כאן שינוי. וא"כ כיון דמסתמא אינו משמע אלא שלא יקדים. אבל לאחר אין קפידא. גם השליח יכול לאחר. אם לא שאמר אל תתנהו אלא ביום פלוני זה הוה יתר דדווקא יום זה:

סקס"ד תי' בתו' דאמר לש"ק שלה הוי שליח להולכה. עד דמטית התם. והתם שוי ש"ה אחר וקבל ממנו נ"מ למ"ש ברס"ז. כוונתו פשוט דכיון דע"כ נעשה ש"ה מהבעל וא"כ ע"כ א"א לו להיות עוד שליח קבלה שלה. דהא לא חזרה שליחות אצל הבעל. וע"כ היינו טעמא הכא דכיון דהאשה אומרת כן תחילה. ע"כ שכוונתה דלאחר שיתן הגט להאחר ויחזר משליחות הבעל יהי' שליח קבלה וא"כ שליחות הבעל קודם וא"כ למ"ד ברס"ז דאין אשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה ל"מ גם הכא דאע"ג דלטעמא דמשום בזיון דבעל ליכא הכא כיון שהוא מתרצה אבל להטעם דמשום גזירה דחצירה הבא לאחר מכאן איכא הכא ואע"ג דהכא הוא עשתה אותו מקודם וליכא בכה"ג משום חצירה הבא לאחר מכאן. אבל כיון דע"כ אינו חל שליחות קבלה שלה עד אח"כ שבשעה שהוא שליח הבעל א"א להיות שליחה הוה ודאי כעשתה אח"כ ואיכא בזה גזירה דחצירה הבא לאחר מכאן והוא ברור. והתו"ג כ' דלא ידע כוונתו ולשי' הולך בסוס"י ק"מ וכבר השגתי עליו שם:

שם סוף סקס"ה אבל כאן אינו יכול לשלוח ביד אחר אפי' באונס. (לשי' רש"י לכתחי') א"כ י"ל נתינת רשות היינו באונס. ומיהו בתשו' ריב"ש לא משמע כן ולענ"ד הנכון כהריב"ש דבשלמא בלא אונס דיש קפידא בדיעבד דהזה שינוי בדעת המשלח והגט בטל. וכן מוכת מדברי התו' והר"ן שהקשו ע"ז מקרא ע"ש ומשו"ה צריך שטר הרשאה כדי לברר הכשירו אבל לענין אונס דליכא כאן אלא חששא דלכתחילה למ"ל שטר יאמר לו בע"פ דרשאי ואינו מקפיד ע"ז ולא חיישינן להכחשה כיון דאין בו פסול וע"כ דה"נ

הוא אפי' בלא אונס וגם בלא זה נראה לענ"ד דלא הוצרכו כלל להך הוכחה דאם באונס בל"ה רשאי אלא לרווחא דמילתא. אבל באמת גם בלא זה למ"ל לומר דמה שמרשהו לעשות שליח אחר הוא דווקא באונס כיון דאמר לו בסתם דרשאי בכך היכי ניקום ונימא דבאונס קאמר ולדינא אין צריך כלל להוכחה זו. וא"כ אף שכאן אין הוכחה זו ג"כ דינא הכי. ועוד דכיון דבכל הרשאות כוונתו אפי' בלא אונס. גם בזאת בודאי ג"כ כוונתו כבכל הרשאות וכ"ז ברור: שם סקע"ו נראה דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דלר"ה אפי' בעיר אחרת נאמן הבעל דהא פסקו דלא כר"ה מהא דפריך ולהימני' לשליח ואי איתא דילמא בעיר אחרת הוה. כ"כ בב"י שאינו מוכרח. אבל לכאו' הוא תמוה דהיכי אפשר לומר כן כלל דא"כ תיקשי קושי' התו' והרשב"א דא"כ מה הועילו חכמים מה שתקנה בפ"נ דהבעל יאמר לפקדון ולא באר הב"ש שום תי' על קושי' זו והנראה בשי' הב"ש דס"ל בשי' הרי"ף ור"מ דס"ל כמש"כ התו' בריש מכילתא ד"ג ד"ה חד בפירוש קושי' הש"ס חד אתי בעל ומערער ופסיל לי' דהיינו כמש"כ ר"י מתחילה דהוה פסול גמור משום לעז. [והתו' נסתפקו בס"ד דהש"ס ומשו"ה לא אייתי ראי' מד"ו אי עבדת אהנת. ובדכ"ג בחו"ל אי אתי בעל מערער לא משגחינן בי' ע"ש. אבל בחידושי הרשב"א נסתפק גם במסקנא והוביא מירושלמי צ"ע שלא הוביא הש"ס בדכ"ג ע"ש] ומשני כיון דאמר מר בפני כמה נותנה לה בפני ג' מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורע. והיינו דסמכינן בתחילה שידקדק שלא יהי' ערעור. וכיון דמסכינן ע"ז בתחילה תו אפי' אתי בעל ומערער לא משגחינן בי'. וא"כ נראה דכ"ז שייך כשכבר אמר בפ"נ ניתן הגט וכבר הימני'. אבל כשבא קודם שניתן וערער הרי חזינן בתחילה דלא דייק ואורע נפשי' שוב מעיקרא בטל הימנותי' ואי"נ כלל ונאמן הבעל. והתו' מפרשים פלוגתא דר"ה ור"ח אפי' כשכבר ניתן הגט ומשו"ה הוצרכו לחלק דבעיר אחת ל"מ. אבל לפי שי' הרי"ף והרמב"ם נראה דמפרשים הסוגי' דווקא קודם שניתן הגט. אבל לאחר שניתן הגט באמת לכו"ע תו אי"נ הבעל לערער כלל בשום טענה. שוב ראיתי שזה בל"ה מוכרח לומר כן וכמש"כ הב"ש בסקמ"ב סק"ב דמוכרח מכ"ד דשי' המחבר והפו' דביש עירעור הקיום הוא מדאו'. ובודאי אין ע"א נאמן. אלא דכשהמונוהו בתחי' שוב א"י לערער אבל אם מערער קודם הנתינה ודאי אין השליח נאמן כלל וא"כ בודאי ניחא לפרש סוגי' דרפ"ק הנ"ל כמש"כ וקו' התו' מיושב היטב: ס"ס בהגה בטל בפני שנים זה שלא בפני זה ל"מ. בספר ב"מ תמה דיש לחוש לדעת התו' בר"פ דל"ב ד"ה מהד"ת דשמא ביטול שלא בפני ב"ד אינו מועיל להקל אבל מועיל להחמיר. וא"כ אסורה להנשא בגט זה. ולק"מ דהרי בע"ב שם ד"ה ור"נ כ' אפלוגתא דבפני כמה מבטלי דנ"מ אפי' לדידן דא"י לבטל שלא בפניה. דמ"מ בדיעבד קיי"ל כרבי

דבטלי מבוטל. אבל בפחות מב' גם רבי מודה לרשב"ג דאמרינן בזה מה כח ב"ד יפה. והביטול לאו כלום הוא. הרי דהיינו אפי' להנשא בגט זה כמפורש בש"ס שם. והוה"ד לזה שלא בפני זה דהוה כמי שלא בב"ד. כמבואר שם בדל"ג תוד"ה רבי ע"ש. והא דנסתפקו בד"ה מהד"ת פשוט דהיינו מן עיקר הדין קודם תקנת ר"ג אי הוה נמי אמרינן נמי הכא שביטל שלא בב"ד אינו מועיל כלום אפי' שתהי' רשאי להנשא בו. ונסתפק דמן הדין שמא אין זה אלא להחמיר ולא להקל. אבל לדידן לאחר תקנת ר"ג ודאי מהני בזה אפי' להקל לכו"ע:

סס"ח בהגה הוכה ונעשה טריפה דינו בגוסס נראה דיצא להם זה מהא דסנהדרין ע"ח דהורג את הטריפה פטור וגוסס חייב. וע"ש בתו' דאפי' למ"ד טריפה חיה סופו למות ממכה זו הרי דסופו למות יותר מגוסס ושם בהגא"ל כ' אפי' ס"ט ודעת הרב נראה דבס"ט מוקמינן לי' אחזקה בזה גופא דאינו טריפה. וגם יש לו חזקת חיים וצ"ע:

סימן קמב

ב"ש סק"ב ולשי' הרמב"ם דעדות בשטר אינו כשר מדאו' קשה ליישב סוגי' זו ע"ש. וכבר הקשה זה הרמב"ן הוביאו בארוכה בש"ך חו"מ סכ"ח סקי"ד ע"ש. וכבר האריכו האחרונים שם ליישב זה. ולולי שאינו כדאי הי' נראה לי' דבאמת אין תורת עדות עליהם. ומ"מ שרינן לה שפיר להנשא כמו דסמכינן אחזקה דאין אשה. מעיזה בפני בעלה לומר גרשתני ושרינן לה. ה"נ חזקה שאינה מזויפת חתימת עדים. וחזקה שאין עדים חותמין שקר ושפיר יכולין לסמוך ע"ז. ומ"מ אינו מתורת עדות אלא מתורת חזקה. וכ"ה לשון הש"ס בכ"ד באידך דר"ל חזקה על השטר שנעשה בגדול. דחד טעמא נינהו. והיינו מדין חזקה. ונ"מ דאי אתי סהדי ואכחשי הוה א"א גמורה. ולא כתרי והרי דקיי"ל אם נשאת לא תצא באומרת ברי לי הוא והבעל שנשאת לו:

ס"א אפי' ערער הבעל בטור הוסיף אפי' הוביא ע"א ובב"י כ' משום דהאמינהו לשליח כשנים. ויותר יש להביא מהא דד"ט אילימא ערעור חד האר"י ד"ה אין ערעור פחות משנים ואפי' בא"י ע"ש:

ב"ש סק"ו משמע דווקא בחו"ל שאומר בפני נכתב אבל לא בא"י ובס"י בהגה לא משמע כן עתו"ג ובאמת במקום שאין מכחיש פשי' דגם בא"י נאמן דהא ר"י מוקי מתני' בסופ"ב דנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלי נאמנית להביא גט בא"י ופשי' דשם דהוא בשליחות הולכה דהנאמנות הוא אפי' בלא עדי שליחות דבעדי שליחות מאי למימרא ואביי לא פליג אלא באותן נשים אבל שליח כשר ודאי דהוא נאמן אפי' בלא עדים. אבל פשוט

דכוונת הב"ש בהא דהתם אפי' אם הבעל מכחיש אח"כ דס"ל להרמ"ה דאפ"ה השליח נאמן וכמו שבאר באורך בסקמ"א סקט"ו ע"ש. ובהגה דס"י משמע לי' דאם הוא מקוים ג"כ ל"ג מאמר בפ"נ דקיי"ל שם דאין הבעל יכול להכחיש:

ס"ז בהגה וי"א דצריך לאומרו בלה"ק ע' ביאורי הגר"א ולכאו' יש לדקדק קצת מלשון הש"ס אי אמר לשמה מפשית לי' דיבורא ואתי למגזיי'. ונראה קצת דלשון זה הוא תיקון חכמים ואין לשנות. ומ"מ אין הכרח כ"כ די"ל דאין הכוונה אלא דלא חייבו יותר וצ"ע:

ב"ש סקכ"ה ואם מסרה ליד ש"ה ולא אמרה בפ"נ ל"מ כי כבר עשתה שליחותה כ"כ בת"ה ומיהו בריב"ש מבואר דשליח שעשה שליח אחר ול"א בפ"נ יש תקנה לטלו ממנו כו' וכן משמע בש"ס. וכבר הוביא בסקמ"א סקנ"ח גם בשם חידושי הרשב"א והקשה עליו כן. ול"ז להבין קושי' כלל. דודאי בשליח דעלמא למה יבטל שליחותו לגמרי. ואם לא יעשה שלוחו בודאי יעשה בעצמו ולא סלק עצמו מהשליחות כלל. ומשו"ה יכול לטלו ג"כ ממנו ולחזור ולומר בפ"נ. אבל הכא בהאשה שצריכה לקבל הגט וצריכה ע"כ לחזור שליחות שלה אצל הבעל ומשו"ה צריכה ליתן לשליח כדי לחזור שליחותה אצל בעלה א"כ ע"כ הרי היא מסתלקת עצמה עכשיו מהשליחות לגמרי ושוב אינה שליח של הבעל להולכה כלל:

שם סקכ"ז ורמ"א ס"ל דמש"כ דאין אנו בני תורה היינו דמשו"ה ראוי לגזור אטו שליח אחר ואין נ"ל דא"כ בשנים נמי יש לחוש (אבל על הא"ח לפ"מ שפי' הב"ש בטעמו כדרבה י"ל דאין ה"נ אפי' בשנים. אלא דעל הרב מקשה דהו"ל לפרש גם בשנים דלא כהתו"ג). ובתו"ג כ' דשנים הוה מילתא דל"ש. ואין זה כדאי לדחות קושי' הב"ש. דהא מדינא גם בבעל לא גזרינן אלא דמחמירין לדידן וס"ל להב"ש דגם בשנים הו"ל להחמיר לדידן אבל אני תמה על עיקר קושי' דבשלמא בש"ס אליבא דרבה שייך שפיר גזירה גם בשנים משום לשמה אבל לדידן דקיי"ל כרבא דאינו אלא משום קיום. מאי שייך גזירה בשנים דהא הוא מקוים מדאוריי' ומה יש להצריך יותר:

סט"ו ואפי' שמע קול קולמוס כותב וחתמו העדים לפניו בב"ש מקשה דמשמע דבחתימה ל"מ קול קולמוס. וא"כ מה הקשו בתו' גבי סומא למה א"י לומר בפ"נ. ולולי ד"ק אין שום טעם לחלק בין הכתיבה לחתימה בזה. ובודאי יכול לקיים גם העדות שראה לפניו קול קולמוס מחתימת העדים. והי' נראה יותר לפרש בכוונת המחבר דה"ק דעל הכתיבה מהני קול קולמוס מהשיטה ראשונה על כל הגט. ועל החתימה ל"מ קול קולמוס מגוף הגט. אלא צריך הק"ק מהחתימה גופא. כיון דגברא אחרינא הוא. וכן מש"כ בסוה"ס

מתחילה ועד סוף היינו לכל עד בפ"ע. וא"כ שפיר מהנה זה גם בסומא. כיון דידע להעדים בטביעת דקלא ידע גם בק"ק שלהם וצ"ע:

סט"ז ואם העיד הוא ואחר עמו על חתימת העד השני שלא חתם בפניו ש"ד. נראה פשוט דהיינו דווקא בשאין השליח עצמו חתום על הגט בעד אלא דהאחד חתמו לפניו והשני לא ראהו כשחותם אלא שהוא ואחר מכירין חתימתו בזה ודאי מהני דל"ג מהי' מקיימו בראוהו חותם דמהימן אפי' הוא לבדו. אבל אם הוא בעצמו העד השני ל"מ בזה דא"כ אינו קיום המועיל דנפיק כולו נכי ריבעא אפומא דחד ולא עדיף כלל מאמר לבדו בפ"נ על חתימת השני דל"מ וצ"ע:

סי"ח וי"א שאפי' לא עשה שליח אלא אחד והשני מנייד שבפניו נתן לו הגט. עב"ש שכ' דלכאו' אין חילוק בזה. ולענ"ד התו' בדף ה' ד"ה בי תרי, כו' שכ' דלפי המסקנא דלרבה ג"כ בי תרי דמייתי גיטא ל"ש ול"ג בה רבנן. א"כ ליתא הא דאמרינן לעיל א"ב דאתוי' בי תרי ע"ש. ש"כ חולקים בזה. דא"כ הרי א"ב בכה"ג דהאחר אינו שליח אלא מעיד על השליחות. דלרבה בודאי צריך לומר כמש"כ שם ברפ"ב בעצמם. וכן כ' שם רש"י דאין לחלק בזה בין בא לבדו או אם בא עם אנשים. ולא שייך לחלק אלא כששניהם שלוחים וכלשון הש"ס בגט יוצא מתחת יד שניהם והיינו לרבה ע"ש. ולפמש"כ. כאן דלרבא אי"צ הרי א"ב גדול וע"כ דס"ל דגם לרבא צריך בזה לומר בפ"נ. ואע"ג דלכאו' בודאי ה"ה מקוים ואי"צ יותר מיהו לשי' הרא"ש בסי' הקודם ס"ט אפשר דלענין עדות ממש השליח ל"מ ע"ש (ומיהו בכאן כ' הרא"ש גופא דלרבא מהני וצ"ע) ואפשר דגם הרמב"ם והרי"ף שכ' ג"כ הלשון ביוצא מיד שניהם. והרשב"א כ' דל"ד אל דהשני ג"כ יודע מהשליחות. ולפ"ד הרא"ש בסי' הקודם י"ל דדווקא וצ"ע. ובתו"ג נרגש מזה דלשי' הרא"ש הנ"ל ל"מ. אלא שכ' דמ"מ מהני מדין נאמנות שליח ואע"ג דלא אמר גם בפני נכתב דל"מ. מ"מ כיון דיש אחר עמו לא אתי לאיחלופי ומהני גם בלא בפ"נ ואני תמה עליו מנלי' הא. דהא איכא לשנא בגמרא דאפי' גט יוצא מתחת יד שניהם ל"מ לרבה מיהו. וא"כ כיון דבכאן לשי' זו גם לרבא לא הוה קיום דאו'. שפיר י"ל דגם לרבא ל"מ אפי' הם שנים ג"כ וצע"ג:

סימן קמג

ס"א המגרש ע"ת כו' לא נתקיים התנאי א"מ והיא מותרת לו אפי' הוא כהן. ונראה דכ"ש כשמגרש לאח"ז וחזר בו דמותרת לכהן. וק"ו מהא דקיי"ל בר"פ ג' דקידושין דקידשה לאחר ל"י חוזרת בה והיא פנוי גמורה וכ"ש דאין בו ריח הגט. ובהכי א"ש הא דתניא

בדכ"ח ה"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה ולכאו' קשה למה תני לה בדידה דאסורה בתרומה ולמה לא תני דאסורה לבעלה כהן. ובזה הוא א"ש דהא מבואר בסקמ"ט דהמגרש אשתו ובא עלי' בפני עדים ה"ז מקודשת גמורה דודאי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובועל לשם קידושין וכ"ש כאן לענין הכהן דאיכא עליו איסור גרושה בלאו. ויכול לחזור מן הגט. וה"ה אשתו גמורה בלא איסור בודאי כשבא עלי' ויש לחוש שמא בשעת ביאה תהי' זו השעה הסמוכה למתתו מבטל הגט מקודם ביאה ואין כאן ספק איסור כלל והרי ודאי הוא יכול לבטל מן הדין אפי' בלא עדים כדמוכח בסקמ"א וא"כ לא שייך למיתני עליו איסור כלל:

ס"ב אבד הגט בתנאי דאם א"מ ואם נשאת תצא ופירוש שהוא כשי' הרמב"ם דאם לא אבד לא תצא ובתו"ג האריך ליישב שי' זו דאע"ג דאינו נגמר קודם קיום התנאי מ"מ מתחילין הגירושין משעת מסירת הגט אלא שאין נגמר עד לבסוף ושפיר י"ל דלא תצא והא רפ"ג דקדושין דאמרינן גיטא דמשייר בי' לאו כלום הוא היינו דווקא במשייר לאחר מיתה אבל לאו"י שפיר יכול לשייר אף בגט ע"ש באריכות ולכאו' מוכח בהדיא לשי' הרמב"ם גופא דאפי' לזמן אינו יכול כלל לשייר בגט דהא לשי' ע"כ כל סוגי' דר"פ המגרש דע"מ שלא תנשא לפלוני היינו ע"כ דווקא במשייר לזמן דאי לעולם בל"ה איני מגורשת משום דאגידא בי' כל ימי חיי' וככמש"כ הב"י בסי' קל"ז וכ"כ הב"ש בס"ג סקכ"ח ע"ש הרי חזינן דלהנהו דסברי שם דל"מ גם בע"מ. ע"כ דאינו יכול לשייר בגט אפי' על זמן. ודוחק לחלק דשאני התם דילפינן לי' מקרא שיתירה לכל איש דודאי דכ"ש כשאינו מתיר כלל לשום אדם דשייך לומר דא"א שיתחיל הגירושין מתחילה כיון דבאותו התחלה אינה מתרת דאי שייך שיתחיל ואינו נגמר אלא לבסוף. התם במשייר חוץ מפלוני לזמן נמי למה נימא דאינו גט כלל. נימא נמי דמתחיל הגירושין של כל העולם:

ג"כ מתחילה ואינו נגמר אלא לבסוף. ולבסוף הרי הותר אף לפלוני ואין כאן שיור ודוחק לחלק דהוא משום דשם לאותו פלוני אינו גם מתחיל גירושין מהתחלת הנתינה. דזה דוחק דמה לנו להתחילה כיון דע"כ אינה מותרת אז לשים אדם. אלא ע"כ דגירושין ע"כ צריכין לגמור בפ"א בלא שום שיור כלל. שוב מצאתי שכבר דבר בזה הרשב"א בחידושיו בקידושין שם. ונדחק לחלק בזה ולענ"ד צע"ג:

ב"ש סק"ד כ' ליישב שי' הרמב"ם דאפי בתנאי דקום ועשה מותרת להנשא לכתחילה קודם קיום התנאי. מבריי' דע"מ שתתן ר' זוז דלא תנשא דהתם חיישינן שמא תפסיד כל אשר לה. והוא דוחק דודאי בכל דבר שצריכה לעשות ג"כ יש לחוש בכה"ג שמא לא תוכל לקיים. ועוד קשה לענ"ד דהא קיי"ל בר"פ ד"א דחיישינן דילמא אדמייבם חד

מיית אידך ומבטל מצות יבמין וכ"ש דיש לחוש הכא דילמא תמית קודם קיום התנאי וה"ה באיסור א"א וצע"ג:

ס"ג ע"מ שתתני לי מאתים ומת בטלו הגירושין כ' הב"ש דלשי' הפו' בס"ח כרשב"ג דכל שאין העכבה ממנה ה"ז גט. ה"נ מהני. והנה שי' האגודה באו"ח סק"ח דכל שלא הי' אונס בתחילתו אף שנאנס בסופו לא חשוב אונס. א"כ ה"נ ודאי לא חשיב זה אונס כיון שהי' יכולה ליתן תחילה. ואפי' החולקין שם נראה בדרשב"ג דהכא דבעי דווקא שאין העכבה ממנה אבל אונס בעלמא ודאי ל"מ לה דודאי לא תזכה היא ממנו בשביל שהיא אונסה. אלא דווקא היכי שהוא אי"צ לזה. בזה ס"ל דלא קפיד. וא"כ כל שתחי' הי' צריך והיתה יכולה ליתן תחילה ודאי ל"מ. וע"כ דאיירי הב"ש דווקא בלא הי' רשאה ליתן אלא ביום הל' בדווקא ולא מקודם. והוא מת קודם בזה בודאי דלרשב"ג הוה גט. ובטלו כל מה שערערו האחרונים בדבריו ע"ש. וגם מש"כ הב"ש בסקי"ז דבנתנה קצת מהנה לכו"ע אליבא דרשב"ג. פשוט דה"נ כוונתו בשהי' התנאי שתתן דינר בכל יום. והתחילה ליתן כתנאי ומת דזה ודאי מיקרי קיום התנאי לרשב"ג אפי' במפרש כיון שמת אבל נתנה סתם מקצת ודאי לא שייך דקיום מקצת הוי כקיום לגמרי וז"ב:

ס"ה אם אמר לה להוי גיטך בלא תנאי ה"ז מגורשת. הנה בסט"ו כ' הרב בהגה גבי תנאי דתנשא לפלוני דל"מ להתיר לאחר אלא בגט אחר. ומקור הדברים מהרמ"ה ובאמת הרמ"ה לשי' דס"ל בהדיא דאינו יכול למחול על תנאי כמבואר בסקמ"ד. אבל הרב שסתם כאן כהמחבר צ"ע לכאו' שהוביא שם שי' הרמ"ה החולק. והנה לפ"מ שכ' כאן התו"ג דבעי שיהי' הגט בחצירה בשעת מחילת התנאי. ושתהי' עומדת שם דהגירושין מתחילין משעת המחילה. א"כ י"ל דזה קרי הרב גט אחר. אבל אין הלשון משמע כן. גם דברי התו"ג אין מוכרחין כלל דהרי דעת הרמב"ם בסל"ח גבי קידושין דמחילת התנאי מהנה אפי' בלא עדים. וע"כ הקידושין מתחילין משעת הנתינה דאי הקידושין מתחילין משעת המחילה הוה זה כמקדש בלא עדים וכ"ה דברי הר"ן בסוגי' דר"פ המדיר גבי קדשה ע"ת וכנסה סתם ע"ש. ע"כ נלענ"ד ברור דדווקא נקט הכא בתנאי שתתן בתוך ל"י דנתבטל התנאי בפועל והגירושין הראשונים נתבטלו בפועל ואיגלאי מילתא דמעיקרא הוה גיטא אדעתא דהשתא. אבל בסט"ו דהתנה סתם שתנשא לפלוני דמבואר בס"ג דקיי"ל כשי' הרמב"ם דלא מיקרי נתבטל הגט בפועל. ואסורה ליבם ופשי' דאסורה לכהונה. וא"כ זה ודאי דצריך לטלו ממנה כדין חוץ מפלוני דכבר קנאתו לפסול מכהונה. וא"כ י"ל דזה כוונת הרב במש"כ גט אחר היינו נתינה אחרת. אבל באמת נראה סברת הרב דבזה דאין ביטול גמור על הגט. א"כ ל"מ תו כלל לגרש בגט זה דהוה כגט שגירש בו כבר.

דודאי אינו יכול לחזור ולגרש בו פעם אחר. כשטר שנמחל שעבודו דאינו חוזר ולוה בו ומשו"ה צריך גט אחר דווקא:

וע' תו"ג מש"כ דבתנאי דלצעורה ל"מ מחילה. כמש"כ הרא"ש בתשו' דמשו"ה לא תני בגט ע"מ שאתן כמו בקידושין. דשאתן בגט יכול לחזור בו דבידי לומר דלהוי בלא תנאי וא"כ בשתתן ע"כ דאינו יכול לומר דלהוי בלא תנאי ע"ש ולענ"ד אין זה ראי' דאין כוונתו אלא דלא תני כיון שאין על המחויב ליתן חיוב ויכול אח"כ לעשות כרצונו אבל בשתתן. על האשה הרי יש עלי' חיוב ע"כ. אבל במחילתו שפיר י"ל דמהני דזה הוה כנתינה: ועב"ש סק"ט שכ' דא"י מי הוא החולק כוונתו המחלק בין אבד או לא. אבל החולק דל"מ מחילת התנאי בתנאי דהכא דהוה לצעורה הרי הוביא בסקי"ט דברי הר"ן שכ"כ בהדיא בסוגי' דפייס. ובסקל"א כ' זה בדעת הרא"ש ע"ש. דלא כהתו"ג שלא הבין כן:

ס"ו ויש מש"א שאם מתרצה בקבלת הדמים הוה גט הקשה בב"ש דא"כ פלוגתי' דרשב"ג ורבנן בנתינה ע"כ. וא"כ מוכח מדרבנן דדווקא משום דסברי איצטלת דווקא. הא ל"ה הוה נתינה אפי' ע"כ (פי' כגון דהתנה על מעות ונתנה לו בע"כ. דבאיצטלית גופא ודאי לא שייך שע"כ לא יהי' נתינה. כיון שהיא שלו ואינה צריכה רק להוציאו מידה) ולולי ד"ק לק"מ דא"כ יש להקשות על הש"ס גופא דר"י ס"ד התם דמחולים לגמרי ג"כ מהנה אפי' לרבנן. וא"כ ע"כ הפלוגתא ע"כ. וש"מ דס"ל דהוה נתינה ע"כ. אבל כבר מבואר שם בתו' דהב"ד ודאי יכופו אותו עד שיאמר רוצה אני. וזה ודאי כשב"ד כופין אותו להתרצות ומקבלו בדעתו. בודאי ה"ז מהני בכל התורה. ובזה פלוגתא דרבנן ורשב"ג אם הוא חשוב קיום התנאי וא"כ ב"ד כופין אותו. ולא שייך כלל לנתינה ע"כ. ובזה מיושב שם גם קושי' בדרבה שם דהכול אם הוא קיום התנאי לפי הדין ופשי' דלא שייך בדרבה נתינה ע"כ כלל דהתנאי מתקיים ממילא:

ס"ט ויש מש"א דיום אחד דווקא כלילי שבת ויומו בב"ש כ' דהרמ"ה לא כ' כן אלא במפרש. אבל בסתם ודאי ל"ד כמש"כ התו' והר"ן והרשב"א ע"ש ולולי ד"ק ל"נ כן דכולם לא כ' אלא אליבא דרבא דבסתם הוה כל הצורך וכל שהתחילה להניק מהני וסגי בהתחלה בעלמא. ואין חילוק בין יום א' שלם. או שעה אחת. וכן רש"י ע"כ ס"ל בדר"א ג"כ דאפי' מפרש סגי בשעה אחת. אבל הרמב"ם דפסק כר"א דסתם הוה כמפרש ובמפרש ס"ל להרמ"ה דדווקא יום שלם. וה"נ בסתם ג"כ כיון דהוה כמפרש ודאי נמי דווקא יום שלם: ס"י ואין א' מהראשונים וא' מן האחרונים מצטרפין בב"מ הוקשה לו למה אין מצטרפין ובתו"ג בחידושי' בש"ס פירוש משום דהם תנאים נפרדים ואין עדות האחד מקיים את השני. ויפה כ'. אבל מ"מ צריך להבין למה לא הוה צרוף לענין זה

דאינה מתגרשת עכ"פ בלא שום תנאי. וכל שלא עשתה שום תנאי ה"ה א"א. ונראה דהנה הב"י בסוף סקמ"ה הביא תשובת הרשב"א דכ' דבתנאי על הנתינה מהני עדים ולא הוה הכחשה מעדי הגט ע"ש ועכ"פ מבואר דדווקא עדים אחרים אבל הם גופיי' אין יכולין לומר תנאי. ובב"י הקשה שם דלמה העדי הגט גופי' לא יוכלו לומר שהוא ע"ת. וע' חו"מ סמ"ו סל"ז וברי"ן כתובות פ"ב בסוגי' דתנאי הי' דברינו דהוביא מחלוקת הגאונים בזה. וכ"כ שם הר"י דעדים אחרים יכולים להעד. והקיצור דודאי השטר שלא נכתב בו תנאי מעיד דאין כאן שום תנאי. והם עצמם אם יאמר תנאי הוה חוזרים ומגידים וא"נ. אבל עדים אחרים לא אלים כ"כ האי סברא לומר דודאי אין תנאי, להכחיש את עדים כשירים ודו"ק. וא"כ נראה ברור דודאי דווקא כשיש עדות מצורפת כדין והם שני עדים גמורים שחשובים כשנים שהאחד מסייע את חבירו אבל כשהם עדות מיוחדת שאין האחד מסייע את חבירו לא עדיפי מהם עצמם דאין יכולין לומר תנאי. וה"נ הני דאין אחד מסייע חבירו לא אלימי להכחיש השטר וצ"ע:

סט"ו ע"מ שתנשא לפלוני כו' נשאת לאחר קודם שתנשא לאותו לפלוני תצא כו' והולד ממנו ממזר כ' הה"מ דשי' הרמב"ם דאין לו תקנה אפי' תנשא לאותו פלוני אח"כ. דהתנאי הי' שתנשא לו תחילה דווקא. ובתו"ג הקשה עליו דהא מפורש בש"ס בס"ד דאי הוה בידה לאיגרושי ולאינסובי לפלוני הוה מהני ע"ש. ולענ"ד לק"מ דבאמת אי הוה בידה הו"א דאין קפידא. אבל כיון דמסיק דאינה בידה. ודאי קפיד הבעל דתנסוב לו תחילה דווקא. וכן בההכרח שכ' הה"מ מדאמר תצא. ולא תני תקנתא דאח"כ תנשא לאותו פלוני כדי שלא יהי' הולד ממזר ע"ש. וא"כ בס"ד דהוה גריס בבריי' לא תצא ודאי אין הכרח לזה. אבל מוכח להיפך דתנשא לאותו פלוני ותקיים התנאי. אבל לפי המסקנא ע"כ מוכח דל"מ מה שתנשא לו והטעם דכיון דאינו בידה ודאי קפיד בזה הבעל:

סט"ז ע"מ שלא תנשא לפלוני כו' ואין תקנה להתירה לו אלא א"כ יקדשנה המגרש ויחזור ויגרשנה סתם בב"ש הקשה דהרי שי' הרא"ש דיכול למחול על התנאי ע"ש. וזה נלענ"ד ליישב בפשי' דזה ל"ד לשאר תנאי דלא שייך לעצם הגירושין כגון ע"מ שתתן מאתים זוז או שלא אבא בתוך יב"ח אבל כאן שלא תנשא לפלוני אע"ג דבלשון ע"מ. ע"כ לא מיקרי שיור בגט. דאי ל"ה לא הוה כריתות וע"כ שהגט כורת גם לו. אלא שהאיסור בדרך תנאי. אבל הרי איכא תנאי דסברי דגם בע"מ הוה שיור. דמ"מ הרי אסרה עליו אלא אנן קיי"ל דמ"מ לא מיקרי זה שיור בהגרושין. אבל מ"מ כיון דבדעת המגרש הי' בשעת הגירושין שלא תותר לאיש זה. לא שייך שימחול בדיבורא בעלמא ותתגרש לו מכח הנתינה הראשונה שלא הי' דעתו עליו אז דבדיבורא לא מתגרשא וזה נכון מאוד.

אלא דמש"כ דאפי' בגט אחר א"י לגרשה דכבר אינה אשתו וא"י לגרש. לכאו' צ"ע דהא כיון דאנו רוצין להתירה לזה שישאנה וכיון שישאנה ותעבור על התנאי שהתנה בשעת הגירושין שמקודם א"כ הרי בטלו אותו הגירושין והוה אשתו לגמרי ושפיר איגלאי מילתא דהגט הזה הוה מבעל גמור. וכן מבואר לכאו' בסעיף הקודם בע"מ שתנשא לפלוני וקידשה אחר דאע"ג דאין הקידושין חלין כיון שעברה על התנאי. דמ"מ צריכה גט מהמקדש וכ' הטעם. דאם ישאנה האחר ויתקיים התנאי והגט. איגלאי מילתא למפרע דקידושין דידי' שפיר הוה קידושין ע"ש. וה"נ כיון דנתבטל הגט הראשון הרי איגלאי מילתא דבעל הוא ושפיר מגרש. ונראה דגט שאני כיון דקיי"ל דבעי כתיבה לשמה ואין לשמה אלא כשהבעל מצוה כל שלא הי' עליו שם בעל בשעת הכתיבה לא הוה לשמה ולא שייך ע"ז איגלי מילתא ולא עדיף מכתוב לאיזה שתצא בפתח דלא אמרינן איגלי מילתא דהוה לשמה, וה"נ אין ביטול התנאי שלה מגלה על הכתיבה דהוה לשמה ונכון. ומ"מ הרי הרמ"ה כ' בהדיא שם גבי ע"מ שתנשא לפלוני דמהני גט אחר והוביאו הרב בהגה סעיף הקודם ואין נראה לחלק משם דהתם לא שרי אלא לאיש זה וצע"ג ועמש"כ בס"ה:

שם ואם נשאת למי שהתנה שלא תנשא לו בטל הגט בב"ש הביא מחלוקת התו' והפו' בזה. דלשי' התו' דווקא כשנשאת לו לאחר מתתו של המגרש דבל"ה אין הנשואין חלין כלל ואין כאן ביטל התנאי. והפו' ס"ל דמ"מ כיון דבלא התנאי הוה שרי להנשא לו א"כ זה היה ביטול התנאי. והנה הרשב"ם בב"ב קל"ג גבי מעשה באחד שכתב נכסיו ליב"ע ונתן שליש לבניו דסבר שם שמאי דהוה כמתנה שלא יתן לבניו וכ' שם הרשב"ם דהמתנה בטילה. וממילא מה שנתן לבניו ג"כ בטל. ואפ"ה גם המתנה של יב"ע בטל דעבר על התנאי וכן במעשה דב"ח שנתן ע"מ שלא יקדיש כ' דההקדש בטל והמתנה בטילה ע"ש אלא דלגבי יב"ע כ' דהוה כמו שהפקיר לך נכסיו ויחזור ויזכה ע"ש דלא שייך הכא:

והנה הבה"ג הביא דעת רבנן קדמאי דסברי להיפוך דכשבטל התנאי לאחר מיתת המגרש אינו מבטל כלל את הגט. והביאו הר"ן גבי ע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי. והקשה עליו ע"ש. ולענ"ד לשי' הרשב"א שכ' הטור דבע"מ שתבעל לפלוני שריא לי' אע"ג דבתחילה היא עליו א"א מ"מ כיון דכשתבעל ניתרת לו שרי דכן משמע בש"ס דלא כהירו'. יש לדקדק הוכחה לשי' הני רבנן. מדר"ע בדפ"ג דהושיב לר"א הרי שהי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כ"א. וק"ו ומה גרושה שהוא קלה אסורה מצד גירושין שבה. א"א חמורה לא כ"ש ע"ש. ואי ס"ד דלאחר מיתת המגרש נמי

שייך ביטול התנאי א"כ הא קיי"ל במגרש ע"ת ובטל התנאי מותרת לחזור לבעלה כהן וה"נ כיון שנשאת לו ובטל התנאי נפקעו הגירושין. והויא אלמנה ושפיר שריא לו לזה הכהן שנאסרה לו. ואף דמקודם הוה גרושה מ"מ בשעת הנשואין פקע הגירושין. ואפי' לפי הירו' שהביא המחבר בסי"ח מ"מ זה דווקא בבעילה אבל בנשואין אין איסור. ואף דבגרושה לכהן אסור גם הקידושין מ"מ בכה"ג ודאי לא שייך זה. וע"כ דלא שייך ביטול התנאי לאח"מ המגרש. ומיהו יש לדחות דר"ע הושיב לר"א לשי' דהוא שמותי וב"ש ס"ל בדפ"א דאפי' כתב לגרש אשתו ונמלך פסלה מן הכהונה ע"ש. ונראה דאפי' לשי' זו דווקא בתנאי דלצעורה דשייך לומר דלא איכפת לי' לאחר מתה. אבל בתנאי אחרינא ודאי מודו דאף לאח"מ הוה ביטול דהרי בהדיא תנן בקידושין ס"ג גבי ע"מ שירצה אבא ומפרש בגמרא דלא ימחה אבא ותנן דמת הבן מלמדין את האב לומר שאינו רוצה. הרי דמהני ביטול התנאי אפי' לאח"מ. וע"כ צריך לחלק בדבר דלצעורא שאני וצע"ג:

סי"ט ע"מ שלא תבעלי לפלוני לא תנשא עד שימות דחיישינן שמא תבעל באונס לכאו' צ"ע בסעיף הסמוך ע"מ שלא תאכלי בשר ולא תשתי יין עד זמן חמישים שנה דמשמע דמותרת להנשא וכן בסכ"א שלא תלכי לבית אביך עד זמן דאינו ראוי לכתחילה לעשות תנאי זה משמע בהדיא דבדיעבד שרי ולמה לא חיישינן שמא יאנסו אותה לאכול ולשתות ולילך. ואפשר לענ"ד דבאמת מה שתאכל או תשתה או תילך באונס לא הוה ביטול התנאי כלל דאין התנאי אלא ברצונה. ואונס כמאן דלא עביד כלל. אבל בע"מ שלא תבעל לפלוני. אמרינן דכוונתו הי' העיקר שפלוני לא יבעלה והרי חיישינן שפלוני הוא יבעול אותה ברצונו ואע"ג שהיא אונסה ל"מ אונסה כיון שמ"מ נתבטל התנאי. אבל כל תנאי שהקפיד עליה י"ל כל שהיא אנוסה אין קפידא בזה. וכן בלא תלכי לבית אביך כיון שתלה בה אמרינן ג"כ דלדידה כיון לצערה וצ"ע. ס"כ צריך שלא יתנה עלי' תנאי שעומדת בו כל ימי חי' במל"מ נסתפק בהתנה עלי' שני תנאים שאמר לה ע"מ שתתני מאתים זוז. או שלא תשתי יין כל ימי חייך וכ' עליו הי"מ הוביאו בפ"ת לא ידעתי מקום ספק בזה דפשי' דנותנת מאתים זוז והגט כשר. ופשוט דזה לא נסתפק להרב אלא דכוונתו דאפי' לא נתנה כיון דבתנאי דכל ימי חיי פלוני מהני אפי' היא מתה בחיי פלוני כיון דהי' יכול להיות שהוא ימות בחי' לא מיקרי אגידא בי' כל ימי חי'. וה"נ כיון דהי' יכולה לתן מאתים זוז ולא תהי אגידא אע"ג דלבסוף לא נתנה מ"מ כיון שקיימה התנאי בזה שלא שתתה שפיר הוה גט ואגידא בי' לא מיקרי כיון שהי' יכולה לתן וזה ספק גדול. אמנם נראה לי לפשוט ספק זה מדברי התו' ביומא י"ג גבי אוקימתא דה"ז גיטך ע"מ שתמות אחת מכם דפריך מדרבא דכל ימי חייכי אין זה כריתות וכ' שם דאע"ג

דהגט מתקיים גם במתת חבירתה מ"מ כיון שתלה גם במתתה ל"מ ואין זה כריתות ע"ש הרי שבארו היטב דדווקא בכל ימי חיי פלוני שאין קיום התנאי תלוי במתה. שאפי' מתה בחייו קיום התנאי היא במתת הפלוני. אבל בשתמות אחת מהם הרי כשלא תמות חבירתה ותמות היא. קיום התנאי במתתה ול"מ וא"כ ה"נ אף שהי' יכולה לתן מאתים זוז מ"מ כשלא נתנה הרי קיום התנאי במחתה שלא שתתה כל ימי חייו וז"ב ומיהו כשנתנה המאתים זוז נראה דהוה גיטא ואע"ג דמדברי התו' משמע דבכה"ג לא הוה גיטא אפי' במתת חבירתה וע"ש היטב. נראה דזה דווקא התם דהי' התנאי שניהם ביחד ובחד לישנא ומבטל לגבי דידה בטל לגבי חבירתה. אבל הכא שני תנאים נפרדים הם ומה לי' לתנאי דשלא תשתי כל ימי חייך שיקלקל תנאי דתיתני ר' זוז וז"ב. ועוי"ל בכוונת התו' דלאו קאי אלא במייתא היא דבזה אינו גט וקושי' הש"ס ועוד כו' היינו במייתא היא ע"ש:

סכ"א ואם המגרש הוא מאותן שכופין להוציא כופין אותו לגרש בלא תנאי זה שלא תלכי לבית אביך שעשוי לעבור עליו לשון זה העתיק המחבר מספ"ת שהוביא בב"י והוא משמע לכאו' דווקא תנאי כזה אמנם בבה"ב הביא בשם תשו' הרשב"א דין זה בתנאי שלא תנשא לפלוני ע"ש. וכ"כ המל"מ בתשו' הרשב"א שבבה"ב נראה שכיון למש"כ (והוא לפנינו בח"ד סרנ"ו ע"ש) ומבואר שם דהוה"ד בכל תנאי שמעגנה אינו רשאי להתנות ולולי שאינו כדאי הי' נראה דאין זה יכול להתנות שום תנאי דהא איכא טובא בפרק המדיר דכופין להוציא ולתן כתיבה ואי איתא יתנה ע"מ שתמחול לו כתובתה אלא ע"כ דאינו יכול להתנות וצ"ע:

סכ"ג ע"מ שלא תעלי באילן זה לעולם ונקצץ האילן אין זה כריתות ובתוספתא תניא דה"ז כריתות והגר"א הקשה דא"כ דזה הוה כלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני א"כ אפי' לא נקצץ נמי והנה התו"י בעירובין ט"ו כ' לתרץ קושי' התו' שם גבי שלא תלכי לבית אביך לעולם דלמה אין זה כריתות דהא מת אבי' מותרת ותי' בתו"י דכיון דבשעת גרו' אינו ידוע שימות אבי' קודם ולכאו' הוא תמוה דהא בכל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות כיון שאפשר שתמות בחייו חשיב לא אגידא בי'. ומצאתי שתמה בזה בשעה"מ ונלענ"ד בשי' התו"י דקשה לי' קושי' הגר"א בתוספתא למ"ל דווקא נקצץ ע"כ ס"ל כשי' הרמב"ם דדברי רבא דווקא במקום שתותר לה דבר האסור לה אבל בבית אביך שאם מת לא תותר לה את האסור ל"מ וכן בתוספתא באילן זה דאם נקצץ אינו ניתר לה אלא שאינו בעולם. אלא דכ"ז לא שייך אלא היכי דבאמת לא מת ולא נקצץ דהיא אגידא בי' כל ימי חיי' אלא שאנו רוצים לומר דיכול להיות שיקצץ או שימות ולא יהי' מיקרי אגידא בי' בזה אמרינן

כיון דאינה ניתרת במה שנאסרה לא שייך להקל בשביל זה. אבל היכי דנקצץ באמת כיון דתו לא שייך אגידא בי' תו שפיר הוה גיטא. והיינו דנקט בתו' דווקא נקצץ וזה גם כוונת התו"י דכ"ז שלא מת האב לא הוה כריתות. ולכאו' הי' נכון כן לדינא וכפשטות דברי התו' וברייי' דלא תלכי לבית אביך:

סימן קמד

ס"א ע"מ שלא אבוא בתוך ל"י כו' ועכבו נהר בב"י הוביא דברי המרדכי דדווקא בפסקא מברא. אבל נעשה נהר הוה אונס בידי שמים ולא הוה גט. ואנן לא קיי"ל כשי' זו כמבואר בב"ש. אבל לכאו' יש להסתפק גם לדידן דשמא זה חשוב אונס דלא שכיח כלל דלא הוה גט. ונראה לדקדק מהא דקיי"ל ביו"ד סרל"ב גבי נדרי אונסין דהדירו שיאכל אצלו וחלה או עכבו נהר ה"ז אונס והוא משנה בנדרים כ"ז וע"ש בש"ך באריכות בשם הרא"ש דדווקא נעשה נהר גדול מהפשרת שלגים. אבל פסקי' מברא הו"ל לאתנוי ע"ש. וא"כ יש להוכיח ממשנה זו מדאיצטרך לאשמעי' במשנה דתני כבר דחלה מותר מ"מ הוצרך לאשמועינן דגם עכבו נהר מהפשרת שלגים כמש"כ הרא"ש מותר. ואי ס"ד דזה הוה יותר ל"ש מחלה. א"כ הוא פשיטא. וע"כ דאפי' עכבו נהר מהפשרת שלגים אינו ל"ש יותר מחלה. א"כ כיון דקיי"ל דבחלה הוה גט ודאי. דה"ה בעכבו נהר מהפשרת שלגים.

ומיהו אין דברי הרא"ש מוכרחים שם. ובחידושי שם הארכתי להקשות עליו וצ"ע:

ב"ש סק"ד בב"י סי' קמ"ה בשם העיטור שכ' מיומא דנן הוי כמעכשיו ותימא על הפו' שלא הוביאו חילוק זה הנה בב"י שם מוביא דהרא"ש כ' דהפו' חולקים ע"ז. וכ' שהאריך בטעם ונראה דס"ל דאע"ג דאמר בש"ס בפירוש מיומא דנן לאפוקי מר"י. זה אינו אלא בסתם גט דעלמא ואנו מפרשין בזה בפירוש דאין שיור בגט ולר"י לא הוה צריך לזה דהא אפי' בתנאי ס"ל דזמנו של שטר מוכיח. דהוא מהיום. אבל בגט שיש בו תנאי צריך לדידן שיאמר דווקא גם בשעת התנאי גופא. ול"מ לשון השטר כלל. וכן יש לדקדק מדברי הר"ן בסוגי' דלכשתצא חמה מנרתיקה במש"כ בהא דמיומא דנן ע"ש: ס"ד לכשתצא חמה הוה ספק. בטור כ' דאינו גט והב"י כ' דהתו' והפו' חולקין דלדידן דזש"ש מוכיח הוה ספיקא הוה כמהיום ולאח"מ דהוא ספק. ולולי שאיני כדאי, נראה לי דכוונת הטור דאפי' הוה אמר מפורש מהיום לכשתצא חמה אינו גט כלל. דהא כ' הר"ן הובא בב"ש סק"ו דאע"ג דבעלמא אמר מהיום ומת בו ביום הוה ספק בכאן לכשתצא לא מסתפקין כלל דילמא בסוף היום קאמר כיון דפירש בהדיא לכשתצא ע"ש. וא"כ ודאי דה"נ יש לומר בזה להיפוך דהא דמסתפקינן אי בתנאי או בחורה זה דווקא בתנאי דעלמא שהוא

לאחר אותו היום דיש סתירה בלשון. אבל בכאן באותו היום גופי' דאין שום סתירה כלל. ודאי אמרינן דכוונתו באותו היום לכשתצא החמה. ומקודם בודאי לא הוה גיטא. ובזה יתיישב שפיר הא דפירש אביי שם פלוגתיי' דזש"ש בהך גוונא דלבכשתצא. ולא נקט לי' ביב"ח כדתניא בבריי' משום דבעי לפרושי' כולהו גוונא דודאי גט. ובודאי אינו גט. ופלוגתא דר"י ורבנן. נקט בכה"ג דלכשתצא חמה דבזה לא שייך פלוגתא דזש"ש מוכיח עליו דאפי' מהיום ל"מ:

שם וי"א בע"מ נקטינן לחומרא אלא א"כ אמר מעכשיו בהדיא בב"ש ובהגר"א תמהו דלא נמצא דיעה זו. וע' חו"מ סקצ"ה הביא הב"י דברי התו' בקידו' אליבא דר"י דמעכשיו שיורה הוה דבע"מ מעכשיו מודא ולכך צ"ל ע"מ מעכשיו. וכ' הב"י דאע"ג דבע"מ לחוד קיי"ל דהוה כמעכשיו כ' ע"מ מעכשיו לשופרא דמילתא ע"ש. ואפשר דמשום חומרא דא"א חשש הב"י דדווקא כ' ע"מ מעכשיו וס"ל דע"מ לחודא ל"מ ואע"ג דהש"ס מסיק דלכו"ע ע"מ מעכשיו ומייתי והתניא מהיום ולאח"מ כו' הא שני שם ר"י דהוה"ד ע"מ. והר"ן בסוגי' דוליחוש לשמא פייס כ' דבריי' דע"מ שתשמשי אבא שתי שנים וחזר ואמר ע"מ שתתני מאתים זוז ס"ל דעל מנת לאו כאומר מעכשיו ע"ש. ומש"כ הגר"א דבהדיא פסקינן כר"א בקידושין אינו מוכרח דהא התם לא אמר גם ע"מ אלא מאומדנא וי"ל גם דהאומדינא גם כפי' בהדי' מעכשיו והא דאמר אביי בסו"פ מש"א הכ"מ בע"מ ג"כ אין הכרח דאינו אלא לפרושי פלוגתיי' וכמש"כ בסמוך:

ב"ש סקי"ד ונגד עד אחד תלוי אי סתם נאמנות מהני נגד ע"א כמבואר בחו"מ והשיג עליו התו"ג דע"א בעריות לאו כלום היא ואינו מוכרח דאי"צ כאן לנאמנות העד. דהא א"י לאו הנאמנות במקום שנתן לה הוה לן למיחוש מעצמינו לשמא פייס. אלא דבשביל שנתן לה נאמנות ל"ח. וכיון דל"מ נאמנות במקום שע"א מכחיש תו חיישינן מעצמינו לשמא פייס:

שם סקט"ו ולפ"ז י"ל דהרא"ש לא פליג הרמ"ה דס"ל דאפי' בריצוי שניהם א"י לבטל הגט כו' ואין מוכרח מש"כ הטור דהרא"ש חולק כו' ומיהו קשה מש"כ הרא"ש בתשובה דיכול להוסיף על תנאי או לגרוע כו' דבריו תמוהין מאוד דרמי דיקלא וזקפי'. ולכאו' פשוט דהיינו שכ' הטור דהרא"ש חולק על הרמ"ה דהוא משום שכ' בתשובה זו בריצוי שניהם יכול לגרוע דהיינו דמבטל הקידושין הרי דבריצוי שניהם ודאי מהני. ובאמת משמע דכמו דכ' דבגט דתלי הכול בדעתו. יכול לבטל התנאי ול"א דכבר נתגרשה בתנאי. (אלא דלבטל הגט א"י דכבר זכתה בהגט) א"כ ה"נ דבדעת שניהם שפיר יכולין לבטלו

אפילו לגמרי בגט וגם בקידושין וכן משמע לענ"ד בר"ן בסוגי' דפייס דהני תרתי שוו אהדדי ודברי הטור נכונין:

ס"ז ואם תלי בעדים שיעידו עדים שבא ואין עדים אי"צ להאמינה זהו סברת הרא"ש בתשו' וע"ש שסמוך על שי' ר"י דאינו אלא חשש לעז בעלמא ואפי' היכי שיכול הבעל לבטל הגט לבדו כגון בכ"ז שאעבור מכנגד פניך מ"מ אין זה אלא חשש לעז בעלמא וכשנתן לה נאמנות ל"ח לזה ששוב אינו עשוי להוציא לעז וכמבואר כ"ז בתו' די"ח ד"ה שמא פייס ע"ש היטב וס"ל להרא"ש מסברת עצמו דכ"ש כשהתנה בעדים ואין לו עדים ע"ש. ובתו"ג ומקשה בזה בחנם. ומש"כ שם הרא"ש דבמעכשיו א"י לבטל דזהו גרם להתו"ג להתקשות. פשוט דכ' שם הכול לשי' הר"י שם והוא רק לרווחא דמילתא לשי' ר"י והיקר דבזה אין לחוש כלל ללעז. ומיהו בסה"ג סצ"ט גם בעדים להצריך נאמנות ונראה שלא רוצה לסמוך בזה על סברת הרא"ש להקל בסברת בעלמא דגם בעדים אין חשש לעז ודו"ק:

סימן קמה

ב"ש סק"ג ול"ח שמא נתרצו שניהם לבטל כיון דהתנאי מתקיים ע"כ. פשוט דדברי מכ"ש קיימו על שי' הרי"ף והרמב"ם דס"ל דהגט חל מיד משעת נתינה אבל להתו' והרא"ש דאינו חל עד שעת הסמוכה למתה בודאי הרי יכולין לבטל מקודם שחל ועב"ש סוס בתו"ג כ' דשייך בזה גזירה דשמא יאמרו דיש גט לאח"מ ואין דבריו מוכרחין וצ"ע:

שם סק"ה הקשה לפ"מ דקיי"ל דמהיום הוה ספק שמא מסוף היום למה בכתבו לאחר שבוע, כותבין תיכף מאחר השבוע עד סוף שנה שמינית. דילמא בסוף קאמר. ואני תמה עליו דאין בזה שום דמיון. והנה הרא"ש שם סו"פ מש"א הקשה באמת על הרמב"ם בזה דודאי אם אמר לאחר השבוע משמעותו תיכף. ולענין איחור כ' שם דאין קפידא כלל והנה דבריו מפורשין ברפ"ג דקידושין גבי התקדשי לאחר ל"מ דאמרי' שם לא בא אחר וקידשו בתוך ל"י הרי מפרש בש"ס דאין בזה שום זמן אלא דווקא בתוך ל' ותיכף לאחר ל"י חלין הקידושין תיכף וה"נ הגירושין בודאי. אלא דבאומר כתבו ודאי אין לומר בזה דווקא הרגע שאחר השבוע תיכף דמי יוכל לכוין זה וע"כ אמרו דיש בזה זמן שנה אחת (ויפה כ' שם התו"ג דכיון דיש שם זמן מקובץ אין לאחר ג"כ) וכ"ז לא שייך כאן למהיום ואינו ענין כלל ללשון לאחר דמשמע תיכף וכאן בודאי יש להסתפק אי מכיון לתחילת שעת הנתינה או לבסוף היום. ועוד יש להסתפק משום דלא אמר מעכשיו:

שם סק"ו כשמסר בו ביום (שמת) צריכים ע"מ שבא לידה מחייב בתו"ג האריך דלמה לא נוקי אחזקה שנמסר לידה כדין כמו דסמכינן בכ"ד דכשהגט בידה בודאי נתגרשה כדין ע"ש ולענ"ד פשוט דבזה לא שייך חזקה שנתגרשה כדין כיון דקיי"ל דשלח ביד שליח נותן לה בחזקה שהוא קיים. ואי"צ לחוש לכתחי' שמא מת וא"כ י"ל דניתן לה ע"י שליח. (ובשעת הדחק בודאי נותנין ע"י שליח אפי' בעיר אחת). כיון דמת בו ביום בודאי צריך לידע שלא מת קודם וכמו באם לא באתי עד יב"ח כתבו ותנו גט לאשתי דיתנו לה לאחר יב"ח ובמת וספק איזה קודם דהוה ספק מגורשת בסקמ"ד ס"ה וכן בכ"ד:

ס"ה שכ"מ שרוצה לגרש ע"ת כו' אם מת יהי' גט מעכשיו ואם לא מת כו' הנה הראשונים הקשו על שי' הגאונים דבמעכשיו אי"צ תנאי כפול מהא דאתקין שמואל בגיטא דשכ"מ אם מת כו' דצריך ת"כ והא התם ע"כ מעכשיו דאי ל"ה הוה גט לאח"מ. ואפ"ה בעי ת"כ. והנה הב"ש הוביא דברי הה"מ בשם העיטור דבכתיב בי' מיומא דנן אי"צ מעכשיו וחשב שיתיישב הקושי' בזה. והוא תמוה דבאמת לא קיי"ל כהעיטור כמש"כ בסקמ"ד. ועוד דאפי' לדידי' מה מהני דא"כ ה"ה כמעכשיו ולמה צריך תנאי כפול. וגם דברי הה"מ דחוקים מאוד בסוגי' ע"ש. ולולי שאיני כדאי נראה לענ"ד בפשוט דהנה בר"פ כל הגט מוכיח הש"ס דר"י אית לי' ברירה מהא דמהיום אם מתי. וע"כ ברש"י דאינו דומה לכל התנאים שבדעתי לקיימם. אבל כאן הדבר תלוי במי שחייו ומותו תלוין בידו. וע"ש בתו' ובר"ן דגם לדידן אף דקיי"ל דאין ברירה מ"מ ברירה זו גם לדידן יש ברירה. וכ' התו' נחלק משום דכאן צד אחד ע"כ יתברר. ובר"ן כ' באופן אחר ע"ש. והנה כ' הראב"ד בסברת הגאונים דבמעכשיו אי"צ ת"כ שהוא משום דדווקא במעשה שנעשה עכשיו והתנאי הוא לאח"ז. והוא עוקר את המעשה שנעשה, מתחילה צריך להחזיקו בת"כ. אבל כל שהמעשה חל מעכשיו והתנאי חל עמו ג"כ מעכשיו כאחד. א"כ בודאי אינו חל אלא כדבריו וא"כ נראה פשוט דזה דווקא בכל התנאים דאי"צ לברירה. והוא חל מעכשיו ממש והתנאי חל עמו אבל בתנאי דאם מתי אע"ג דאומר מעכשיו הרי ע"כ אינו חל מעכשיו צריך ע"כ לברירה כנ"ל בר"פ כל הגט. א"כ לא עדיף בזה מכל תנאי דאם. דצריך ת"כ דהא ה"נ ע"כ לא חשיב כחל מעכשיו כיון דצריך ע"כ לברירה: ס"ו אבל אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית כו' ה"ז ספק מגורשת בב"ש הקשה דהא קיי"ל דאונס דלא סליק אדעתא בודאי לא הוה גט. ולמה כ' כאן דהוה ספק ע"ש ולק"מ לענ"ד דהא דקיי"ל בכאן דהוי ספק מבואר ברמב"ן כאן ובפו' דחיישינן לשי' הירו' דלא אעמיד משמע אפי' מסבה ואונס אחר והוה כקיבל עליו אונסין ול"ק בריי' מרישא לסיפא וכיון שכן מתרצתא היא ולמידין אנו שפיר מבריי' זו דאם קיבל עליו אונסין הוה קבלה אפי'

אאונסא דלא סליק אדעתא ואע"ג דבש"ע דילן לא ס"ל הכי וסברי דהוה ג"כ משמעותו כמו אם מתי דדווקא מחמת החולי וס"ל דברייי משבשתא היא ולא מותבינן מינה וס"ל לחלק דאפי' קיבל עליו אונסין באונסא דלא סליק אדעתא לא קיבל עליו וקיי"ל הכי לדינא. מ"מ משום חומר ערוה חיישינן בזה להירו' והוה ספיקא. ומ"מ יפה דקדקו הפו' מסוגי' זו מדפריך מינה דברייי דהוה בגיטין. לדינא דממונא ולישני דבגיטין בל"ה ליכא טענת אונס משום צנועות ופרוצות וע"כ דבאונסא דלא סליק אדעתא לא שייך הך סברא דצנועות ופרוצות וכיון שכן בכל התנאים דגיטין כגון אם לא באתי בתוך יב"ח קיי"ל דמדינא לא קיבל עליו אונס אלא דתיקנו בזה משום צנועות ופרוצות דאין אונס וכיון דמוכח בש"ם דבזה דאונסא דלא שכיח לא שייך תקנת צו"פ. א"כ יש לנו להעמיד אדינא דיש אונס ובטל הגט. ובזה לא שייך לחוש להירו' דהוא לא קאי אלא באם לא אעמוד וס"ל דהוה כקיבל עליו אונסין. ובזה חיישינן דגם אונסא דל"ש קבל עליו. אבל בכל התנאין אע"ג דבכל אונס אמרינן מתקנה דאין אונס בל"ש ליתא משום תקנה כדמוכח בהדיא בש"ס כנ"ל ואין בזה שום סתירה מהירו':

ס"ז עמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו כו' ניתק מחולי לחולי ולא עמד בשוק ה"ז גט. כ' בב"ש דלא כהרשב"א ועב"י דהיינו דהרשב"א פירש אידך לא בעי אומד היינו הלך בשוק בלא משענת בודאי אינו גט. וא"כ אין ראי' מש"כ רש"י והתו' דבלא הלך כלל אי"צ אומד והוה גט בודאי ע"ש. ובאמת לפ"מ דפסקו המחבר והרמב"ם והרי"ף ברישא דאפי' בעמד והלך בשוק צריך אומד. והיינו דס"ל דרבה ורבא פליגי אר"ה אפי' באם מתי. וא"כ לכאו' אפי' לפ"מ שפירשו רש"י ותו' אידך לא בעי אומד דהיינו דלא הלך כלל מ"מ הא פירשו רש"י ותו' והר"ן לשנא דהש"ס שם והא קמ"ל הלך על משענתו הוא דבעי אומד דהיינו דלר"ה כיון דמוקי בהלך על משענתו הוא פשי'. וע"כ דהא קמ"ל דבלא הלך כלל לא בעי אומד ע"ש. וא"כ לפ"מ דפסקו כר"ה דאפי' בלא משענת דהוה רבותא דבעי אומד א"כ אין ראי' לדקדק דבלא הלך הוה גט אפי' בלא אומד. וא"כ יש להבין אליבא דכו"ע מנ"ל הך דינא. אבל באמת הרי"ף והרמב"ם לשי' דס"ל דאפי' במתנה דווקא בלא נתרפא לגמרי מהחולי אבל בנתרפא לגמרי המתנה בטילה ע"ש בר"ן ואע"ג דהקשה מתחילה ממתני' נראה דלפ"מ דמסיק שם ומ"מ מוכח מדשמואל דסתם אם מתי היינו נמי דווקא מאותו חולי נראה דחוזר ומקיים דעתם. וכ"נ לכאו' פשטות הש"ס בדר"ה גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר. ומוכח שם בסוגי' דאם נתרפא לגמרי ודאי הוה כעמד. ול"פ אר"ה אלא בגט משום גזירה. אבל במתנה מודו כו"ע דבנתרפא לגמרי בטילה המתנה. וא"כ הא דאמר ר"א שכ"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו קיימת היינו ע"כ משום דתלינן

דודאי הוא מחולי הראשון, וא"כ פשוט דהוה"ד בגט הוה גט. וא"כ אף דלדידן דלא קיי"ל כר"ה ולא שמעינן לא ממתני' מדיוקא דהא קמ"ל כו'. מ"מ שמעינן לה ממימרא דר"א. וא"כ גם הרשב"א אינו סותר זה כלל כיון דלדידן אין זה מהאי דיוקא כלל ודו"ק:

סימן קמ"ו ס"ג הנותן גט ואמר לה אם לא תתני מאתים זוז אין זה גט. ה"ז לא גירש כלל. אמר לה הרי את מגורשת ואם לא תתני מאתים לא תהי' מגורשת ה"ו מגורשת אע"פ שלא נתנה. כ"ז כר"מ דבעינן תנאי כפול וא"כ נראה דלפ"מ דהוביא בסל"ח ס"ג דלחומרא חיישינן לדרבנן דלא בעינן ת"כ. א"כ גם ברישא חיישינן לדרבנן דמכלל לאו אתה שומע הן. וחוששין לקידושי שני וגם נאסרת בזה לכהן:

ס"ד נתגרשה ע"ת וקידשה אחר כו' לא נתקיים התנאי אינה צריכה גט נשאת צריכה גט הראב"ד השיג ע"ז ולולי שאיני כדאי נראה דאין לחדש גזירות בזה דהרי בא"א שנתקדשה שלא בפני בעלה קיי"ל דאינה צריכה גט והא דבנשאת פסק דצריכה גט. אינו מסברא בעלמא. אלא דלשי' הרמב"ם בסקמ"ג סט"ו גבי ע"מ שתנשא לפלוני דאם נשאת לאחר תצא מבואר שם דס"ל דזה הוה כבר כבטל התנאי כמש"כ הה"מ שם ועמש"כ שם. ואפ"ה תני תצא דמשמע בהדיא דצריכה גט וכן משמעות כל הסוגי' שם הרי בהדיא דצריכה גט. ומ"מ אין לנו אלא דווקא נשאת כמו בהלך בעלה למה"י ונכון:

עפ"ת בשם תשו' מהרי"מ בהתנה בלשון ולא תנשא עד ארבע שנים וכ' דזה הוה כקביעות זמן דבזנות גירשה תיכף. ולנשואין קבע זמן ד' שנים ע"ש ומשמעות דבריו דלפ"ז מהני אפי' לא כפל תנאי. אבל לענ"ד צ"ע דא"כ לא הוה גט כלל דהוה כשיור בגט דקיי"ל אפי' שייר חוץ מפלוני לזמן ג"כ לא הוה גט כמו שהוכיח הב"ש בסי' קמ"ג סקכ"ח וכ"ש כששייר נשואי כ"א לזמן ד' שנה ואם לא הי' מתחיל הגט כלל כל הד' שנה לא איכפת לן דהוה הגט לאחר ד' שנה אבל כל שהתחיל לענין זנות משעת נתינה. ובנשואין שייר עד ד' שנה זה הוה גיטה דמשייר בו וכן באר בהדיא הרשב"א בחידושי בר"פ המגרש והובאתי קצת מזה בסקל"ז ע"ש ובמש"כ שם בשם הרמב"ן לענין הרי את מותרת לכ"א וצ"ע:

סימן קמז

ס"א. לא יאמר כתבו ותנו גט לאשתי על תנאי כו' בב"ש סק"א בשם מהריב"ל דאם אינו יכול להמתין יאמר לשליח בפני עדים אחרי' שיתן לה ע"ת זה. והפ"ת היבא דברי מהרי"ט שפקפק בזה דמאי מהני עדים אחרים כיון דדעתו של הבעל ע"ת. וכ' הוא או"א דיעשה השליחות ע"ת והגט ימסור להאשה בלא תנאי אלא שיגלה לה בפני ב"ד שאינו שליח אלא ע"ת זה. ובאמת כ"כ הרמב"ן הוביאו בחידושי הרשב"א אהא

דכתבו בתוך יב"ח ותנו לאחר יב"ח דאינו תנאי בגט אלא בשליחות ע"ש. אבל זה א"ש בתנאי שקודם הנתינה את הגט אבל בתנאי שתעשה האשה לאחר קבלת הגט כדמוכח מדברי המהרי"ט שכ' דיגלה לה שאינו שליח אלא בתנאי זה. א"כ הרי כל החשש שלנו בתנאי שבכתיבת הגט מטעם ברירה בגט כמש"כ הה"מ בפירוש דברי הרמב"ם. והרי גם בזה עדיין יש חשש ברירה בהשליחת דהא זה הוה כמו התקדשי לי ע"מ שירצה אבא וה"נ תולה השליחות בתנאי שתרצה האשה. וצריכין אנו לברירה, ומיהו אפשר דבזה קיי"ל לדידן ג"כ דיש ברירה כמש"כ בסקמ"ה ע"ש. אבל יש לפקפק בזה דכמו דאמרינן דאע"ג דיכול לתן הגט על תנאי ולא חשיבה נתינה זו שהוא בספק ברירה. מ"מ בכתיבות הגט חשיב לה לספק ברירה. וע"כ משום דזה מילתא אחריתא לברורי אדמעיקרא. ה"נ י"ל דעל השליחות ג"כ חשיב תנאי האשה לספק ברירה דה"נ הוה גלוי על השליחות דמעיקרא, אבל לכאו' דברי הרמב"ן מוקשין דהרי לכאו' דברי הרא"ש בטור ברורין דשהיית הזמן לא שייך לתנאי. וא"כ בההיא דכתבו בתוך יב"ח ותנו לאחר יב"ח בל"ה לא שייך כלל לתנאי, אלא נראה דבאמת חד בדחברי' מישך שייכי וחדא מילתא הוא דכמו דעל שהיית הזמן לא שייך שהוא תנאי בגט. ה"נ מסירת השליח לא שייך שהוא תנאי בגט. ולפי"ז נראה דהא שאינו יכול לומר כ' על תנאי זה דווקא שהסופר לא יכוין בהכתיבה בתנאי. אבל כשצוה להסופר לכתוב גט סתם והסופר אינו מיכוין בהכתיבה כלל לתנאי. אלא דהבעל חושב תנאי בנתינה לא איכפת לן מידי ודברי הריב"ל נכונין וישרים:

ס"ב כתב בתוך הגט קודם תורף אפי' תנאי ע"מ ה"ז ספק גט. שהרי נשאר לו זכות בהגט. וכן הוא לשון הרי"ף בתשו' הוביאו הטור. והב"מ כ' דלא הוביא הרי"ף זה בהלכות ובאמת יש להבין מניין לו זה. אבל לכאורה ה"ז פירש הרי"ף בהלכות רפ"ק גבי הא דר"א אנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה. ופירש שם הרי"ף לפי שכתיב שגט זכות של האדון ובעינן בשיחרור כריתות כגט אשה. והרי דכ"ש דפסול בפה"ג בגט מיהו התו' והרא"ש וש"פ לא פירשו שם כן. וגם לשון המחבר והרמב"ם צ"ע כיון דמסיק דאפי' בע"פ אסור והיינו משום ברירה למה צריך תחילה לטעם דנשאר לו זכות בגט ת"ל משום ברירה:

ב"ש סק"ג לפי"ז אפי' לא מחקו אם בטלו לתנאי דחוץ כשר מדאו' התו"ג תמה עליו מדברי התו' גבי גט מאוחר דאינו מתגרש קודם הזמן מדאו' אף שהבעל רוצה לגרשה מעכשיו וזה לא קשה לענ"ד דהרי הב"ש כ' זה בפירוש דקאי אחוץ שלאחר התורף דכבר נכתב הגט בהכשר אבל בקודם התורף הרי מסיק דאפי' מחקו בטל מן התורה. וא"כ

התם הזמן קודם התורף וכיון דלא נתכוונו לתת בו תורת כריתות אלא מאותו הזמן אין יכולין להקדים ולק"מ. אבל מ"מ הוא ודאי תמוה מאוד דכל שבגופו של גט אינו כתוב כריתות כשורה. אינו גט דהא בדיבורא לא מיגרשא. וכן מוכח בש"ס דקיי"ל כרבנן דבעינן ודין דיהי' מוכחא דבהגט מגרש, וא"כ כל שכתוב בגט כריתות פסולה לא גיטא הוא. וגדולה מזו הובאתי לעיל סקכ"ה בשם הרשב"א דגט קרוע בקרע ב"ד אינו גט כיון שהשטר נראה עליו שהוא קרוע משום פסול אין בו כריתות ע"ש. כ"ש בכה"ג שכתיבתו הוא בפסול ממש ודאי הוה פסול מדאו' וצע"ג:

וגם מש"כ עוד בשי' הרמב"ם דאפי' כתב חוץ לפני התורף דחזר ומחקו אינו בטל מדאו' אלא ספק מגורשת, ונראה שדימה זה לחוץ לאחר התורף דס"ל דבלא מחקו פסול להרמב"ם מדאו' ואפ"ה במחקו כ' ספק פסול. ה"נ בקודם התורף במחקו אח"כ אינו אלא ספק. ול"י כלל מה ראה לעשות מחלוקת בזה דודאי לאחר התורף כשנמחק אח"כ כיון דבשעת כתיבה הי' בהכשר משו"ה כל שנמחק אח"כ שפיר י"ל דהוא כשר מדאו'. אבל בלפני התורף שנכתב התורף בפסול מאי מהני מחיקה אח"כ הרי אין לך שלא לשמה גדול מזה ואין לו תקנה:

גם מש"כ דלרבנן פסול דחוץ לאחר התורף אינו מגזירה אלא מדינא דהוה כנותן בתנאי חוץ אינו מובן כלל דהא מחקו תנן. ולמה להוי כנותן בתנאי חוץ דהא מבואר בסי' קכ"ה סי"ט דאפי' פסול גמור יכול לתקן וע"כ דהכא משום גזירה:

סימן קמח

ס"א נתייחד עמה לא יגרשנה באותו גט. בב"ש הקשה דלמ"ל טעמא דגיטה קודם לבנה ת"ל שמא בטלו כמו בסי' קמ"ד ובתו"ג חולק דהתם משום דהתנה ע"ז ע"ש ובאמת הוזכר שם סברא זו גם בב"ש שם. אבל קושי' דהכא הוה מילתא אחריתי דמשום היחיד הו"ל למיחוש לביטול כמו בפ"ט דכ"ה ומש"כ התו"ג לחלק דהתם קודם כתיבה שאני וכ"כ הרשב"א. אבל הרמב"ם הרי ע"כ לא ס"ל סברא זו כמבואר בהדיא בפ"ח ד"ה והוא דברי המחבר בס"ב וע"ש מש"כ אבל כבר יישב זה הה"מ פ"ט דכ"ה דהכא שאני שהבעל בעצמו נותן לה. והוא כאין לומר שכ' הב"ש. וכן צריכין אנו לומר ע"כ וכאשר יתבאר בס"ב בס"ד. דאין הספק אלא דבטל הנתינה אבל הגט שבידו למה לנו לחוש שבטלו ומש"כ הב"ש דא"כ היינו הי"א אין זה ענין לזה כלל דטעם הי"א דבנתן לשליח חיישינן יותר דטעמא דגיטה קודם לבנה וסברא זו היא משום חשש ביטול ויש למצוא כמה נ"מ בין הטעמים וכגון שאמר בפירוש שאינו מבטל הגט ועוד בכ"ג:

ב"ש סק"ב דהוא הדין הלך הבעל למה"י המפרשים נתקשו בסבריו. אבל הוא פשוט דהולך לשי' בסק"א דשי' הראשוני' ס"ל דאפי' נתגרשה ע"י שליח תנשא וזהו שכ' דה"ה לא נתגרשה אלא שהלך הבעל למה"י דהוא שעת הדחק נותנין לה הגט ומותרת להנשא. וכמש"כ הג"מ בשם העיטור ואע"ג דהד"מ בסי' קמ"ט שם חולק עליו אינו אלא לענין מש"כ שם כן אפי' ביחד עמה אחר הגירושין לגמרי אבל במש"כ זה לענין חשש ג"י דבשעת הדפק הוה כדיעבד זה קיי"ל הכי בכ"ד. ומיהו לענין דינא בודאי קיי"ל כהי"א וכשהי' ביד שליח ל"מ:

שם סק"ד כ' ליישב קושי' התו' אדב"ש ס"ל אפי' בראו שנבעלה אחר גירושין ל"ח לקידושין דס"ל אדם עושה בעילתו ב"ז וביבמות ס"ל דאין אדם עושה עפ"י דברי הירו' דכ' על הך דג"י דב"ש לטעמייהו דס"ל לא יגרש אדם את אשתו אלא. א"כ מצא בה ערות דבר ע"ש והנה הירו' שם ודאי קאי אמתני' דהתם דלא איירי שם כלל בבא עלי' בודאי. דא"כ לא הוה נקטו ב"ה אוסרין לכתחי' דבבא עלי' בודאי אסורה בדיעבד וכמש"כ התו' בגיטין וביבמות הביאם הב"ש בס"ק מ"ט ס"א ורמז ע"ז בסי"ז סק"ג וע' לעיל בסקל"ב דיש פו' דאפי' נשאת תצא ע"ש. אבל הכא דאיירי בבא עלי' בודאי א"כ לכאו' לא שייך לחלק בזה אבל נראה דכוונתו למש"כ בסקמ"ט דהיכי דיש בל"ה איסור לא אמרינן אין אדם עושה כיון דודאי בל"ה עושה איסור ע"ש. וא"כ ה"נ לב"ש כיון דאסורה עליו משום איסור סוטה לא אמרינן בזה אין אדם עושה. ואפי' להחולקין לדינא שם. מ"מ י"ל דב"ש ס"ל לחלק בזה: ס"ב כל המגרש ע"ת סו' נתייחד עמה בפני שני עדים כאחד וראו אותם הוא והיא ה"ז ספק מגורשת שמא בא עלי' ובטל הגט. הנה בגמרא מייתי הש"ס אמתני' דלא תתייחד עמו סוגי' דחשש קידושין. והתו' שם כ' דזה קאי לרבי יוסי דמגורשת למפרע. אבל רבי יודא (דסבר ה"ה כא"א עד שימות הוא חשש ג"י ונראה כוונתם דכיון דהיא אשתו עד שעת מיתה למה ניחוש לקידושין כיון דבל"ה אין כאן ב"ז וכ"כ הטור ע"ש. אבל הרמב"ם בפי' המשנה כ' בפירוש דנתן גט לאשתו בין ע"ת ובין לזמן ונתייחד עמה בפני עדים בטל הגט. והיינו דס"ל דודאי קאי הסוגי' אפי' לרבי יודא כיון דלא פירש הש"ס. וקידושין ל"ד אלא ביטל הגט. והיינו כמו דחיישינן בכ"ד וליחוש שמא פייס. והיינו דבטל הגט כמבואר בסקמ"ד. וזהו לחששא בעלמא כ"ז שלא נתייחד בפני שני עדים. אבל כשנתייחד בפני שני עדים חזקה שמבטל הגט והוה ספק מגורשת ואם נשאת תצא. והסוגי' מדמה ביטול הגט כשיש בידם לבטלו לחשש קידושין במגורשת גמורה ע"ש. ומשמע דהוה חזקה גמורה ול"מ נאמנות ע"ז. דנאמנות ל"מ אלא בחשש לעז כמש"כ התו' די"ח ע"ש. אבל כאן הרי גם עלי' יש חוקה זו דנתרצית בביטול הגט.

ואינה יכולה לומר נגד חזקה. ומש"כ שני עדים כאחד משמע דלא ס"ל כמש"כ הרב לעיל ס"י דבעידי כיעור מצטרפין לאוסרה אפי' לא ראו כאחד. אלא דעידי איסור הוה כמו ד"נ דלא מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד והנה המחבר שהוסיף בלשונו והוא שיראו הוא והיא את העדים משמע דהיינו משום חשש קידושין. וכ"ז שאין הם רואין עדים לא שייך לחוש לשם קידושין דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקידושיו. ע"כ צ"ל כמש"כ הב"ש דהיינו במעכשיו ובתנאי שאין בידם דאין יכולין לבטל הגט תו חיישינן לחשש קידושין ובעי שיראו שניה' את העדים. ומש"כ עוד בב"ש לפרש בנתן לה נאמנות. כ"כ דל"נ דודאי לא שייך בזה נאמנות כל שהעידו שני עדים על היחוד ודאי לא מהימנה שלא בטל. כיון דחזקה שנתרצו לבטל ולא הוה בעי שהם יראו העדים דלביטול הגט אי"צ עדים כ"ז שאנו יודעים בבירור שנתייחדו. (ואפשר דאפי' אין עדים לא מיהימינה לומר נתייחדנו ולא ביטל דהוה כמגו במקום חזקה. אלא דצריך עדים דבע"א או כשלא ראו שניהם כאחד נאמנין להכחיש העדים על היחוד. אבל כשמודים ביחוד הוה מגו במקום חזקה וצ"ע בזה) אבל שיראו הם את העדים ודאי אי"צ בחשש ביטול. וע"כ בגוונא דא"י לבטל כנ"ל:

ב"ש סק"ז הקשה על הטור דכ' בנתן לה גט בתנאי אם דאם נתגרשה מותרת דהא הביא מקודם דברי הרמ"ה דבנתן לידה תחיל' חיישינן אפי' בדיעבד ולענ"ד יש להוסיף יותר דהא בבא עלי' בודאי. כבר מבואר ברסקל"ב דאפי' מגרשה בעצמה הוה גט פסול. וא"כ לכאו' כיון דמבואר בשני סימנים אלו דקיי"ל בעידי יחוד הוה עידי ביאה א"כ בנתייחד להוי גט פסול ג"כ לגמרי אפי' מגרשה בעצמה. וצ"ל כיון דחייש גם הוא לפגמא דברי' סמכינן עליו כשנותן לה דודאי לא בא עלי' וא"כ פשוט דכ"ז כשנותן בעצמו אבל כשלא נתן בעצמו ודאי דה"נ הו"ל הדין דעידי יחוד הן עידי ביאה ופסיל לגמרי כבא עלי' וצע"ג:

סימן קמט

ס"א המגרש את האשה וחזר ובעלה כו' אין אדם עושה בעילתו ב"ז וה"ז מקודשת בפ"ת בשם המל"מ שכ' בשם הרדב"ז דאם הי' נדה לא אמרינן אין אדם עושה כיון דחשיד על איסור נדה כו' ובאמת כבר מבואר זה בב"י כאן בשם הריב"ש ע"ש וצריך לומר דאע"ג דמבואר בריש חולין גבי מומר לתאבון דחמצן של עובר עבירה מותר מפני שהן מחליפין. דאף ע"ג דבהחלפה הוא גם כן איסור מכל מקים טרח להקל האיסור. ולכאו' כ"ש כאן דיכול להמנע מאיסור ב"ז לגמרי. וצ"ל דהכא הרי לא סגי להתיר משום הטעם שאינו חשוד על איסור לחוד דהא בבעל אשה בעלמא ל"א הכי כמבואר בס"ה וראי' ברורה

נראה לי מהא דס"ל לר"ל בקידושין מ"ג דלר"מ יכולה ג"כ נערה לקבל קידושי' בעצמה וא"כ מהור ימהרנה לו לאשה דכתיב גבי מפתה המ"ל דהא ר"מ ס"ל דקטנה אין לה קנס וגם אין קנס אלא בעדים וא"כ הרי היא כבר אשתו כיון שבעל בעדים וע"כ דבכל הנשים לא אמרינן זה וע' קידושין מ"ו. וכיון דאינו בשביל האיסור אלא בשביל שהיא כבר אשתו. א"כ בזה שעשו שניהם איסור נדה אין כאן חזקה שיחזירנה בשביל זה וצ"ע. אבל זה נראה ברור דעד כאן אין להסתפק אלא בנדה שתפסיק נדותה ותהי' מותרת לו אבל בגירשה משום זנות דאסורה עליו לעולם ודאי אין חזקה שמקדש לשם קידושין דהא כבר מבואר דזה ל"א אלא בהי' כבר אשתו והיינו דאמרינן דכוונתו שיחזיקנה שוב לאשה לעולם וא"כ ודאי לא שייך לומר דמשום שאין אדם עושה בעילתו ב"ז פ"א יחשוב לעשות איסור כל ימיו. ואף שהביא בפ"ת בשם א"מ דמקשה מתשו' הרשב"א בב"י סוסי"ז דכ' שם אף בנאסרה עליו משום טומאה לבועל מחזיקינן אותה משום היחוד לקידושין ע"ש. פשוט דהתם קאי בבועל שהוא טוען שאינה אסורה עליו וע"ש ומשו"ה ודאי מכוין לקידושין אבל בכה"ג ודאי אין לנו להחזיקו שמכוין להחזיקה באיסור משום דאין אדם עושה אלא שצ"ע קצת לשון הב"ש סק"ד דכ' דבגירשה משום זנות ל"ח שמא בא עלי' והרי אפי בא עלי' אין לנו לחוש לקידושין וכ"כ בעצמו בסקמ"ח סק"ד כמשכ"ש: ס"ב נתייחד עמה כו' היא ספק מקודשת כ' הגר"א דהא אפי' בראוה שנבעלה אינו אלא ספק כמש"א שם בדע"ג חוששין לקידו'. ולכאו' ד"ק תמוהין דהא מבואר בס"א דהוא קידושי ודאי וכמש"כ הב"ש שם דאין קידושי שני תופסין בה. אבל הרי צריך ליישב באמת מנלי' להרמב"ם לעשות לקדושי ודאי דהא בדע"ג אמרינן בהדיא חוששין. ואי דס"ל דלשון הש"ס אין אדם עושה משמע דהוא ודאי. הרי ביחוד ג"כ אמרינן הן עידי יחוד. ומיהו י"ל דהתם ע"כ אינו ודאי דהא בעינן בעריות לענין עונשין כדרך המנאפין מיהות. ואין אוסרין על היחוד. כ"ש שאין להחזיק קדושי ודאי (מיהו התם יחוד של איסור. והכא יחוד של היתר) אבל עכ"פ הרי לשון הש"ס לאו דווקא ודאי. וצ"ל דסברת הרמב"ם כך היא דדווקא להך תנא בדע"ג דס"ל דביחוד לחוד לא חיישינן כלל י"ל דאפי' ראוה שנבעלה אינו אלא ספק. אבל לפ"מ דקיי"ל כתנא דמתני' דאפי' ביחוד לחוד אסורה. בראוה שנבעלה הוה ודאי קידושין דאיל"ה ביחוד הו"ל למישרי דהא הוה ספק ספיקא שמא לא בעל ושמא שלא לשם קידושין. וא"כ יפה דקדק הגר"א דעכ"פ ביחוד לחוד אינו אלא ספק. דהא לתנא דדע"ג גם בראוה אינו אלא ספק. וא"כ עכ"פ לדידן ביחוד לבד ודאי אינו אלא ספק. דלא עדיף מראה לתנא דשם:

ס"ז אמר לכתוב גט לאשתו ונתייחד עמה לא יכתוב. הרמב"ם כ' דאם כ' ה"ז גט בטל ק"ו מנתייחד אחר שנתן לה והקשה הה"מ דהא שם כ' בעצמו דה"ז ספק מגורשת ולמה כ' כאן שהוא בטל ולולי שאינו כדאי נראה לי דפשוט דהכא כיון דיש ספק על הכתיבה קודם שכתבו הרי נתבטל שליחות הכתיבה ואפי' לפ"מ שהוכחתי בסקכ"ג דהרמב"ם ס"ל דאי"צ שליחות להכתיבה מ"מ הא כבר כ' התו' דכל שלא שמע מפי הבעל נא הוה לשמה. וא"כ כיון דהיחוד עושה ספק ביטל הרי הוה כלא שמעו. והוה ודאי גט בטל דלא נכתב לשמה::

סימן קנ

ס"א וכל פסול שאינו אלא מדבריהם אם נשאת אפי' לא נבעלה לא תצא לכאו' משמע דהא בנתארסה לחוד תצא. והא דסקנ"א כ' שובר וגט וערער הבעל שלא נתן לה אלא את השובר דמבואר שם דאם לא ערער עד שנשאת דאי"נ וכ' בשם הרשב"א דה"ה נתארסה יש לחלק דהתם תלוי בזכותו של שני וכל שנתארסה כבר זכה. ומיהו בשבת קל"ו גבי מת הולד בתוך ל"י ונתקדשה באשת כהן אינה חולצת. גם נתקדשה חשבינין לה בדיעבד וכן בכתובות י"ד גבי דהוא ארוס וארוסתו היא אמרה מיני' כו' חשבינן ג"כ הקידושין לדיעבד וכ"נ לכאו':

וע' תו"ג לענין מזויף מתוכו בעידים פסולין שכ' דלדברי הר"ן גבי מוקדם דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין אפי' אם נשאת תצא. ה"נ כיון דהוא פסול גם בשאר שטרות. אתי למיטרף לקוחות בעדים פסולים ע"ש. ונראה שנשתבשו שם הדברים דודאי לא שייך בזה לטריפת לקוחות שלא. כדין דכיון שהוא מגרשה לפנינו בעידי מסירה והגט כשר ע"פ דין אלא שיש חשש מזויף מתוכו שהוא פסול דרבנן. וקיי"ל שיש לפסוק אם נשאת לא תצא. שוב ודאי היא גובה כתובתה כדין ול"ד למוקדם דבאמת היא גביא מהלקוחות שלא כדין. ומה שיסמוכו שלא ע"פ עדים כשירים וזה ג"כ אינו כדין ואף שהמעשה אמת וכמש"כ התו' ריש גיטין (ד"ד) ד"ה מודה ע"ש. מ"מ בשביל זה ודאי דלא עדיף משאר פסולי דרבנן ולי"ל למימר בשביל זה תצא. אלא שכ' שם הר"ן דאפי' לשי' רש"י דכל אשה צריכה ע"מ לגבות מלקוחות וא"כ ליכא גבי מוקדם טריפת לקוחות שלא כדין. מ"מ כיון דפסול זה הוא בכל השטרות. יש לפסול גם בגט. סברא זו איכא גם במזויף מתוכו:

וע' תו' ב"ב קס"ה ד"ה ה"נ פסולי דאו' דמבואר בדבריהם דמקושר שחתמו בו שני עדים הוה הולד ממזר מדרבנן וצ"ע. שם במחבר וכותבין לה גט אחר כשהיא יושבת תחת בעלה כ' רבינו הגר"א ראי' מלא א"ל בפני נכתב דקיי"ל דבנשאת נוטלו ממנה וחוזר

ונותן לה ואומר בפני נכתב. ולא זכיתי להבין ראי' זו. התם כשאמר אח"כ בפ"נ הרי מגלה הדבר דמעיקרא הוה גט כשר וא"ש אבל הכא אם באנו לחוש לכתוב לה גט אחר הרי אנו מתקנין אלא מאותה שעה וא"כ מעיקרא הי' עליו באיסור ואפי' תתגרש עכשיו כדין. הרי כבר נאסרה עליו כדין סוטה לבועל ומה תקנה היא זו. אלא שאנו מקילין מאיסור א"א לאיסור סוטה ומה לי איסור לאו ומה לי איסור כרת וצ"ע: ס"ג חוץ מא"ל הא"מ ואי את מותרת לכ"א שאע"פ שאין כאן גט כלל פסולה לכהונה הב"ש הוכיח דמשמע במגרש בתנאי דאגידא בי' כל ימי חיי' אינו פסולה אפי' לכהונה. וכ' עוד הוכחה לזה בסקמ"ז סק"ו ע"ש. והב"מ התאמץ לחלק עליו וכ' דכיון דפסולי דתרוויי' שוו משום שאינו כריתות א"כ בתרויי' י"ל שפוסלין לכהונה. וכ' הגע בעצמך בע"מ לזמן הוא גט כשר. ולעולם נאמר דאפי' אינו פוסל לכהונה. ובחוץ לזמן שהוא פסול לעולם. ג"כ פוסל לכהונה. וכ"ז אינו מוכרח לענ"ד כלל. דילפותא דקרא מגרושה מאישה דאפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה. אבל הגירושין מאישה ודאי בעי' ובל"ה אינה אסורה אפי' לכהונה. וא"כ בע"מ לעולם הרי התנאי דלעולם ה"ה מבטל את כל הגירושין וגם את הגירושין שמאישה ג"כ. ואין כאן אפי' נתגרשה מאישה ובודאי שרי. אבל חוץ הרי יש כאן גירושי אישה ואסרה תורה בזה לכהונה. וא"כ ההגע בעצמך ג"כ לא קשה כלל דחוץ דהוה שיורא אין נ"מ בי' מלעולם לזמן שהשיור פוסל את הגט ואינו מבטל גירושי אישה וה"ה אסורה לכהונה. ובע"מ לזמן הוא כשר. ולעולם ה"ה מבטל גם גירושי אישה ובודאי מותרת גם לכהונה:

והנה יש עוד גיטין פסולין מן התורה שפוסלין לכהונה. כתוב לאיזה שתצא בפתח תחילה דאין קידושין תופסין בה ואפ"ה פסולה לכהונה עב"ש סקל"א סק"ד בשם הישו"ש. וגט מעושה בישראל שלא כדין ובעו"ג כדין בסקל"ד. אבל הרמב"ם הוא לשי' דבכתוב לאיזה שתצא פסק דהוה ספק מגורש' מסקל"א. ובמעושה פסק דהוה גט פסול משמע דאם נשאת ל"ת ועמשכ"ש:

סימן קנא

ס"א. שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו פשוט דל"ד נפל דאפי' השובר בידה ג"כ. גם היא אינה נאמנת ותולין דהוא קנוניא כאמרינן בקידושין י"ב לאו כל כמיני' דאמך דאסרת לך עלוי וכן באמרת טמאה אני לך קיי"ל דאינה נאמנת:

סימן קנב

ס"א. הבעל שאמר גרשתי את אשתי אי"נ וחוששין לדבריו כ' הב"ש דמשמע אפי' אמר למפרע הוה ספק וכמ"ד פלגינן דבורי' ונראה דכוונתו משום דמשמע דהוה ספק מגורשת אף לקולא דהבנים אינן אלא ספק ממזרים אבל לענין להחמיר נראה דלא שייך כלל פלגינן דבורי'. דהא משמע בקידושין ס"ד גבי נשבית ופדיתיה. דאי הוה בידו להשיאה לחלל הוה נאמן לכו"ע ובודאי משמע שם דאפי' אמר למפרע ה"ה נאמן. ואפשר דכיון דלהחמיר אי"צ אלא להבא לא איכפת לן בלמפרע. ועתו"ג בב"ש סק"ב שכ' להגיה דאינו יכול לאוסרה על כהן. וכ' דהיינו בשמכחשת וכמו דקיי"ל ביו"ד סקכ"ז דכשהבעלים מכחישים אין ע"א נאמן אפי' כשהוא בידו ע"ש. ומסוגי' הנ"ל נראה להדיא דאפי' היא מכחשת את האב הוא נאמן וכמו בקדשתי' וגרשתי' כשהיא קטנה ע"ש. והוה"ד בכאן הבעל. והטעם נראה דהני לאו כנאמנות ע"א הן אלא הן הבעלים בעצמן והבת והאשה לא חשיבי כלל כבעלים בענין זה. דאדרבה האב והבעל הן הבעלים. ובאמת ל"י לפי דבריו למה כ' הב"ש דחולצת ולא מתייבמת דלענין יבום נמי לא להימן לאסור עליו אם היא מכחשת. וע"כ כמש"כ דל"מ הכחשת האשה כלל אלא ה"ה כאחר לגמרי והבעל הוא הבעלים:

ס"ג שנים אומרים נתגרשה וש"א ל"נ כו' אם אמרה א"י הבנים ספק ממזר. הקשה הב"ש סק"ה דלפ"מ שכ' התו' דהו"ל לאוקי בחזקת א"א אלא משום חזקה דאשה דייקא וא"כ כשאומרת א"י הו"ל למימר דהם ודאי ממזרים. ותי' דאפ"ה כיון שנשאת אח"כ אמרינן דדייקא קצת ומרע לחזקת א"א. ולפי"ז זה שייך בכה"ג שבאו תחי' האומרים ל"נ דאפי' אמרה א"י שייך דדייקא קצת כיון שיש עדים של"נ כמשכ"ש התו' אבל כשנשאת תחילה שבאו האומרים נתגרשה ולא הי' העדים של"נ כלל. וכשיש שנים שמתירין אותה מבואר שם בתו' דלא דייקא כלל כיון דבשנים ליכא חומר בסופה וא"כ הו"ל לאוקי אחזקת א"א והם ממזרים ודאים ולא משמע כן כלל. והנראה דהנה השעה"מ בפי"ב מגירושין הביא דברי הרשב"א בחידושיו קדושין ס"ו דס"ל דכשנשאת ואח"כ באו עדים שלא נתגרשה כיון דנשאת בהיתר לא מפקינן לה כלל מבעלה כיון דתרי ותרי נינהו לא מפקינן לה מס' ואפי' אינה אומרת ברי לי ואפי' שלא נשאת לאחד מעידי'. והקשה עליו מר"פ הא"ר דפריך מהא דרב שם דאיירי בנשאת. תרי ותרי הוא ע"ש. וכן מוכח לענ"ד כל הסוגי' דב"ב ל"ב שם גבי חיישינן לזילותא דב"ד דאף שנשאת תחילה ליכא מעליותא אלא משום לזילותא דב"ד וע"ש בתו' ובש"מ בשם הרי"מ וכן משמע בהדיא סתימת כל הפו' דלעולם בענין דווקא ברי לי. ומ"מ כ"ז אינו אלא להתירה בודאי אבל לענין ספק ודאי

יש לנו סברת הרשב"א דכיון דנשאת כבר בהיתר ודאי אתרע חזקה א"א. ויש סעד לזה מדברי ר"י בר"ב בתו' כתובות דכ"ו ד"ה אנן אחתינן לי' ע"ש ס"ז ואם יש עדים שהי' א"א אי"נ לומר גרושה אני וכו' וחוששין לדברי' כ' הה"מ דהוא פשוט דשויא אנפשה חד"א. ומסיים ומתבאר כיו"ב ביבמות סו"פ האשה שלום. ונראה כוונתו לדברי התו' שם דמשום שויא אנפשה חד"א ל"מ אלא לאוסרה לכהן וליבם אבל ודאי לא הי' כופין אותו לחלץ כיון דהיא אסרה אנפשה מעצמה. אלא דסמכינן אסברא די"ל דמרחמה לי' ובודאי לא הי' אוסרת עצמה עליו אי לאו דקושטא הוא ומשו"ה כופין אותו. וע"ש היטב דכן מוכח שי' הסוגי' לפי דבריהם. וה"נ י"ל כאן דאיירי בכה"ג וע' סוגי' דסו"פ ב"ש נטולה אני מן היהודים ודו"ק. והנה הב"ח הקשה דא"כ אם הראשון מת יהי' אסורה לעלמא בלא גט מהשני ולמה כ' הטור דאי"צ גט משני וט"ז כ' דבשעת אמירתה גרושה אני. אז לא אסרה את עצמה לעולם עד שתתקדש. לא אמרינן בזה שויא נפשה חד"א ואין הבנה לזה דמ"מ בשעה שהיא מקבלת הקידושין מהשני בשעת מעשה ה"ה אוסרת עצמה אכו"ע וגם דברי הב"ש בסקי"ב כבר כ' הב"מ בסי' י"ז סק"ב דאין שום הבנה לדבריו. ולענ"ד נראה דלא שייך בזה שויא אנפשה חד"א בקידושי שני דהא אפי' מקבלת קידושין לפני פסולי עדות כל שהעדים נפסלו אפי' לא נודע פסולם בשעת קידושין. מ"מ לא חיישינן לקדושין כיון דהעדים הם פסולים. וא"כ הכא אף שלפי דברי' היא פנויה וקידושין תופסין בה. מ"מ כיון דלדידן מחזיקין אותה בחזקת א"א ודאי ודנין אותה בחנק. א"כ אין לה עדים על קידושי שני והוה כמתקדשת בלא עדים. דאין חוששין לקידושין ולא שייך בזה שויא אנפשה חד"א. ואפשר להעמיס זה בכוונת דברי הב"ש:

סימן קנג

ס"א המוציא גט כו' והבעל מכחיש לא יתן לא לו ולא לה פי' הב"ח דשמא מאחר נפל והקשה עליו הב"ש דהא מסיק ואם הבעל מודה שכתבו אם הוא באופן דליכא למיחוש שמאחר נפל עפ"מ שנתבאר בסי' קל"ב כו' ולק"מ דבאמת כדמסיק דמודה שכתבו א"כ אם ראינו בידו י"ל כיון שהוא לאלתר בודאי אין לחוש לאחר. ואם לא ראינו כמשמעות לשון מודה מ"מ בלא הוחזקו שני יב"ש ואין שיירות מצויות אין לחוש כמו שנתבאר בסי' קל"ב. אבל הכא שמכחיש שלא כתבו כלל. וא"כ לאלתר ודאי לי"ל כיין שלא ראינו בידו וכמש"כ התו' בב"מ די"ח. ולא שייך אלא שאין שיירות מצויות ולא הוחזקו. אבל פשוט דאין זה מועיל אלא אם מודה שהוא כתבו. אבל כשאומר שלא כ' ע"כ הוא מאחר:

שם ואם הוא מודה שנתגרשה והיא שואלת את הגט לגבות בו כתובה והוא אומר שכבר פרע לה מחזירו לה ואפי' לא נתנה בו ס"מ כגון שאומרת מדת ארכו ורחבו או מדת החוט שקשור בו. הקשו דבזה הרי לא מהני מה שאומרת סימנים כיון שע"כ כבר הי' בידה תחי' לגירושין. ע"כ פירשו דמש"כ דמחזיר לה הכוונה הוא בסתם ואפי' בלא סימנים כלל. ומש"כ ואפי לא נתנה ס"מ לא קאי כלל אהכא. אלא קאי אירשא שמכחיש הגירושין וס"ל דמהני אפי' סמנים שא"מ כמש"כ הרא"ש. וכ' הב"ח דיצא לו להטור דלענין גביית הכתובה מחזירין לה בלא סימנים מדברי רש"י בגיטין דכ' אברייי' דאין הבעל מודה לא יחזיר לא לו ולא לה דאינו מחזר לו שמא יטעון שפרע לה כתובה וקשה וב דאין מחזירין לה ג"כ א"כ מאי מהני שאינו מחזיר לו ג"כ מ"מ במה תוכל לתבוע כתובתה וע"כ דבלא הגט נמי גובה כתובה בעידי גירושין פ"ש וצ"ל לדבריו דס"ל דמ"מ כשיהי' הגט בידו לא תוכל לתבעו ומש"ה א"מ לו אבל קשה להבין זה כיון דמן הדין היא גובה בעידי גירושין לחוד מה איכפת לן מה שהגט בידו ואין לדחוק דזה הוה כנפילה דיחיד דאין חוששין ואע"ג דלנפילה דרבים חוששין דלענ"ד לא שייך זה כאן כל דלא שייך אלא בשטר חוב דזהיר בי' אבל כאן בגט דשי' דאינו מן הדין לגבות בו כלל ולא זהיר בי' אין לחלק. והב"ש סק"א כ' דמשו"ה גובה כתובתה בכאן דכיון דאמר לא גרשתיך הוה כלא לויתי דכאומר לא פרעתי דמי ובודאי דגם זה דחוק דא"כ עיקר הדין הוא משום שהודה א"כ אפי' הוא בידו ודאי הוה מהני הודאתו בב"ד ולא תלוי כלל במה שאין מחזירין. ובאמת דברי רש"י הנ"ל שהוצריך לפרש משום כתובה אינו אלא לשי' דס"ל דכל אשה הטורפת פירות בגט צריכה להביא עדים אימת. מטי גיטא לידה כמש"כ בסוגי' דזמן בגיטין. [ומה שהקשו עליו התו' מסוגי' דב"מ אהך בריי' דמצא גט דפריך וניחוש דילמא כ' לתן בניסן כו' כ' הש"מ שם בב"מ דלפירש"י לפי המסקנא הוא באמת בכל הגיטין ע"ש] אבל לפ"מ דקיי"ל כשי' התו' דבכולהו גיטא טורפת בגט ודווקא הכא בגט הנמצא דאיתרע לא סמכינן על זמן הגט ומשני דכי איתא למיטרף אמרינן לה אייתי ראי'. ופירשו דבודאי יהי' יודעים לקוחות לומר אייתי ראי' דקלא אית לי' וא"כ באמת אפי' מודה אין מחזירין לידו אלא מגרש אותה בב"ד דיהי' לו קול כמש"כ שם התו' (ודברי הב"ש סק"ב שנסתפק בזה צ"ע) וא"כ כשאינו מודה ודאי לא נוכל להחזיר לידו דגבי כותבין גט לאיש תי' בש"ס דל"ח שיאחר לתן לה ויהי' מוקדם דלא מקדים אינש פרעונתא לנפשי'. ומסתמא יגרש תיכף כמש"כ שם התו'. אבל כשאומר בפירוש שהיא נמלך מלגרש. בודאי הרי א"א להחזיר לו ואי"צ כלל לומר משום הכתובה. ולענין דין הכתובה הנה כ' הר"ן דאפי' למאי דקיי"ל כר"י דהטוען אחר מעשה ב"ד אי"נ מ"מ שי' הרי"ף דהא דווקא במקום שאין

כותבין וכ' בפירוש דה"נ כ"ז שאין גט בידה אינה גובה והוביאו בב"ש סי' ק' סקמ"ב וכ"כ בשי' הטור שם וכ"כ בכאן סק"א. וא"כ ודאי אין מחזירין לה את הגט בלא סמנים. ולא זכיתי להבין היאך הסכים בסק"ד לפירוש הב"ח ודבריו סותרים זא"ז בתוכ"ד. גם מה שפירשו דמש"כ אפי' בלא ס"מ הוא קאי אירישא לענין איסור כשהבעל מכחיש והוה כשי' הרא"ש. הוא תימא גדולה שיסתום הטור כנגד הרי"ף והרמב"ם ולא יזכירום כלל. וביותר דלענ"ד שי' הרא"ש ודאי קשה טובה בזה דהא תני בבריי' דמצא גט דבזמן שאין הבעל מודה ל"מ ולא סמכינן על מה שאין אשה מעיזה והטעם כ' התו' שהוא לפי שהגט מסייע לה מעיזה ומש"כ הרא"ש דמ"מ מהני בצירוף הסימנים אפי' אינן מובהקין. לענ"ד לולי ד"ק הסברא כאן להיפוך דאם יש לה לסיוע גם סימנים אפי' א"מ לא שייך כלל סברא דאינה מעיזה כיון דהסימנים מסייעים לה וא"כ אין כאן אלא כח הסימנים לבד. וע"ז לחוד הא לא נוכל לסמוך בודאי כמפורש בסוגי' דסימנים דדווקא נקב בצד אות פלוני'. ועוד נלענ"ד דכיון דר"ש ס"ל דאין לבעל פירות משעת כתיבה וסמכינן עליו בשעה"ד וכן קיי"ל דמונין ג"ח משעת כתיבה א"כ לכאו' לא עדיף זה מקטטה דקיי"ל דמעיזה ויש סעד לזה מדברי הר"ן בסוף נדרים דכ' גבי הוא אמר מינה והיא אמרה מיני' דלא שייך אינה מעיזה. כיון דהוא רוצה לגרשה כבר היא מעיזה ע"ש. והעיקר מה שדחקו להרא"ש לחדש שי' הוא משום הא דאמר שם דמידע ידעה כל מה דאית לי' בחפיסה מנח לי' משמע דהא ל"ה הוה חפוסה סימן לדידה. אע"ג דודאי אינו סימן מ בהק. ע"כ נראה ברור כמש"כ הגר"א דהטור פי' באמת גוף הסוגי' לענין כתובה והוה משום הך קושי' גופא דלענין איסור למה ליהני סימן שא"מ. ע"כ פירשם לענין גב"ת כתובה וע"ז הא שכ' דאפי' סימן שא"מ דלגביית כתובה ודאי מהני אפי' סימן בינוני שא"מ וכמו שלש שטרות כרוכין. ומה שהקשו דלא שייך סימנים בזה כיין שכבר הי' גט בידה פשוט דע"כ לפרש כאן בגוונא דידעינן דלא הי' כן בשעת נתינת הגט. אלא דנעשה אח"כ. וכגון שיש חתך גדול בגליון הגט בהקלף שנשאר עדיין מחובר עמו במקצת שניכר שנחתך עתה ממנו או שנעשה ע"י זה גם נקב בצד אות אחת. וכן החוט שקשור בו. היינו שכרוך עליו בשעת קפולו ולא כדרך שניתן בשעת נתינה וכ"ז הוה סימן לנפילה. וגם אין כ"ז אלא לענין גביית הכתובה דמהני אפי' סשא"מ כדאיירי שם בסוגי'. ונראה דכוונו לזה תו' בגיטין כ"ח שהרגישו בזה וכ' דהא דמהני התם משום דאיירי בלא הוחזק שני יב"ש כו' אלא שאינו נודע אם מן הבעל או מן האשה. ולא פירשו כלל דבהאי גוונא למה הוה מהני אי לאו האי סברא דמידע ידעה דכל דאית לי' כו' כיון דאינו ס"מ אלא דכוונתם כשי' הטור דהיינו לענין גביית הכתובה דזה ודאי מהני וכמש"כ שם מקודם גבי מצא ש"ח ע"ש

וכ"ז לענין הכתובה אבל לענין האיסור ודאי ל"מ סשא"מ אלא דאיירו כשמודה ושאין חשש שנפל מאחר כמו בלא הוחזקו ול"ש שיירות וכמש"כ הב"ש. ועוד נראה לי דצ"ל דמודה ל"ד שמודה רק ע"פ עצמו אלא שמודה שיש לה עדים דלי"ל מגו דלא גרשתיך דאי הו"ל מגו נראה דהמגו הוה חשיב כס"מ (כדמשמע דבמקו' מגו מהדרינן לי' אפי' בחשש איסור דבעי ס"מ) וא"כ הוי אמרינן גם לענין הכתיבה דינתן לו כיון שהוא חשובי כיש לו ס"מ והיא אין לה רק סשא"מ אלא דיש להם עדים ותו לא הוה מגו. ולענין איסור שלא יהי' צריך להמתין על העדים צריך במודה וליכא חשש מאחר. אבל מגו לא הוה. ומשו"ה הוי סמכינן גם אסימנים בינונים שלה. להחזיר לה אי לאו טעמא דמידע ידעה כו' וכ"ז להחזיר לה את הגט כדי לגבות את כתובתה וכשי' בס"ק דבלא הגט אינה גובה וזה נכון וברור. והא שלא הובי' פירוש אביו משום דל"נ כלל ולא רצה לחלק עליו וכן דרכו בכ"מ. ולשי' הרי"ף דמפרש כל הסוגי' ב לענין איסור צ"ל דאורך החוט הוה ס"מ אע"ג דאורך ש לא הוה מובהק. והטעם כמש"כ התו' בב"מ כ"ג לענין משקל דבטלית שאין דרך לשקול עדיף משקל טפי וה"נ בחוט דאין דרך לידע מדת ארכו הוה ס"מ:

סימן קנד

ס"א. בהגה ואם ידעה קודם שנשאת אין כופין. ובב"ש כ' דיש פוסקים דכופין וא"כ יכולה לומר קים לי ולא הוה מורדת וכה"ג כתב בסק"ה גבי איני זן ואינו מפרנס ובס' ב"מ הקשה עליו דהא הא דהיא מורדת היינו להפסיד כתובתה א"כ אדרבה הוא המוחזק. ובפשוט י"ל היכי דהיתר תפוסה שיעור כתובתה מעיקרא. אבל אי"צ לזה לענ"ד כיון דקיי"ל בפשי' בש"ס ופו' דמורדת אינה מפסדת כתובתה בלא התראה וא"כ כיון שהיא יכולה לומר קים לי א"כ פשיטא דלא שייכא התראה כיון דלדעתה אינה עוברת אין זו התראה וע"כ לא תוכל להפסיד כתובתה:

ס"ג בהגה וכן מי שרגיל לכעוס כו' בתשו' הרשב"א דברגיל גם שמואל מודה ע"ש. והנה זה ודאי דבלא התראה לכו"ע אין כופין להוציא וכמו שמבואר בהגה בסמוך ובלבד שמתרין בו ובארו דל"ג מעוברת על דת. וא"כ לכאו' לפ"מ דמבואר:

ביו"ד סי' י' דבשני פעמים מיקרי רגיל א"כ צ"ע במאי פליגי רב ושמואל דבפעם א' הא לכו"ע אין כופין דהא אכתי לא הוה התראה ובפעם שני הרי כבר מיקרי רגיל ולכו"ע כופין וא"כ במה פליגי. ואולי דלענין התראה פליגי דלרק מתרין בו בפעם א' ולשמואל אין מתרין בו עד פעם. שני והא דפריך בדס"ג גבי מורד אדרב התם בס"ד לא הוה ידע מסברא דהתראה עד דמסיק ולאו לאימלוכי בעי ע"ש:

ס"ד האיש שנולדו בו מומים כו' בב"ש סק"ב האריך להסתפק בהי' בו ולא ידעה י"ל דכופין, ולולי ד"ק אינו יודע מקום ספק בזה דכ"כ התו' דהאיש אינו שדה האשה ולא שייך לומר נסתחפה שדה שלה. והוביאו בסק"ג. א"כ אין חילוק בין נולדו או הי':

ס"ה וירא אני פן יהרגנו בכעסו אין כופין בביאורו הגר"א מפרש משום שקבלה. ולכאו' אם הי' סכנה בדבר ודאי, לא שייך קבלה. וכ"כ בפשי' בב"ש סק"ו בשם ב"ז וכן כ' עוד בסוסק"ט אלא ע"כ דהכא אין אנו תופסין טענתה שהוא סכנה ותדע שהרי הוא בר גירושין וע"כ שיש לו דעת אלא דגוזמא בעלמא אמרה וא"כ ודאי דאפי' בלא קבלתה אין כופין: ב"ש תק"ט אע"ג דריח החוטם באיש מום ובאשה י"א דאינו מום לכאו' הרי אנו אין לנו שי' הי"א דהרי המחבר ס"ל בס"א דריח הפה והחוטם שוה וא"כ ודאי הוא מום גם באשה וע' הג"א שם:

שם סקי"א מיהו הנ"י כ' דהפו' חולקין ע"ז דבבעל שלישי אי"נ לומר שא"י כחץ ענ"י דבאר דברי ושמא ל"מ לאפוקי ממונא בחזקת גופה איתרע כיון שלא ילדה אצל ב' משמעות דבריו דהא דבראשון ושני היא נאמנת הוא משום חזקת גופה ולענ"ד צ"ע דכנגד חזקת גופה יש כנגדו חזקת גופו שהוא יורה כחץ. אבל משמעות הש"ס סוף נדרים הוא משום דסניא לה לומר בב"ד ולבזוי נפשה אי לאו דקושטא קאמרה. וא"כ ודאי אין לחלק בזה בין ראשון ושני לג' וצ"ע:

שם ולשי' הרי"ף כשהוא טוען ברי שהיא פולטת את הזרע אין לה כתובה אלא א"כ היא אומרת שאינו יורה כחץ הנה באר הדברים בסקי"ז דלפי"ז כיון דאינו יכול להוליד הרי. אין לו נ"מ מה שהיא פולטת ולא הוה מ"ט והוא מדברי הנ"י והמלחמות והובא קצת גם בתו' ונראה ברור דדווקא כאן דתק"ח הוא דכל אשה יש לה כתובה. אלא דבראוי להוליד כל שאין האשה ראוי לילד הוה מ"ט. אבל כשגם הוא אינו ראוי להוליד גם אשה זו יש לה כתובה מתק"ח שבכל הנשים אבל בעלמא במ"ט שהוא מ"ט לכל העולם אף שלגבי לוקח זה לדידי' לא הי' נ"מ מ"מ ודאי מ"ט הוא וראי' ברורה מחו"מ סרל"ד גבי מכר טריפה בחזקת כשירה. והלוקח מכרה לנכרים מנכה לו דמי טריפה והמותר מחזיר המוכר. ומשמע בהדיא דודאי לא ידע לוקח שהוא טריפה דאי לא הכי הוא כידע המום ונשתמש דהוה מחילה אלא של"י ומ"מ הי' בדעתו לתן הבשר את הזה לנכרי וא"כ כיון דאפי' היא כשירה הרי נותנה לנכרי. מאי נ"מ לי' שהיא טריפה וע"כ דאפי' בכה"ג הוה מום ומ"ט. כיון דהמוכר מ"מ אנהו וכה"ג קיי"ל בר"פ המפקיד גבי גנבה גנב ומתה כדרכה בי גנב חייב דאי שבקה מה"מ בי גנב קאי ובודאי הרי הבהמה ברשות בעלים היא ולדידי' מתה אלא כיון שכבר נתחייב בה השומר לא איכפת לן מה שמתה עכשיו.

וה"נ כיון שיש מ"ט מצד המוכר לא איכפת לן מה שאינו נוגע להלוקח וצ"ע. וע' כתובות נ"ב כל שאיסור שבוי' גרם לה כו' ויש לחלק. וע' מנחות נ"ז חימצה ויצאת וחימצה כו' ויל"ד התם משום אין איסור חע"א וצ"ע:

שם ולהרא"ש גם בתוך עשרה שנים יכול להפסידה כתובתה כשאומר מינה ונראה דלא ס"ל להרא"ש הוכחת הרמב"ן דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דכ"א יפסיד את אשתו כתובתה בטענת מינה כיון דרוב נשים הן מתעברות ויולדת לא חששו למיעוט שאינה יולדת. ועוי"ל דבעי לטעון דווקא תיכף בביאה הראשונה וע"ז יש חזקה דאינו טורח בסעודה:

שם סקי"ד היכי דיש לו בנים מאשה אחרת אפי' לשי' הרמב"ם דלא זכה להבנות ממנה היינו דאינו יורה אצלה כחץ. מ"מ כשיש לו בנים מאחרת לא שייך זה ותלינן דהמניעה ממנה והב"מ הקשה עליו דהא לפי שי' הרמב"ם היינו דינא דמתני' בשהה עשר שנה יוציא ומחויב לשא אחרת ואמרינן דאצל השני יהי' יורה כחץ ותלינן שלא זכה להבנות ממנה ויהי' י"כ באחרת ולענ"ד פשוט כיון דמה שיורה כחץ ודאי דהוא בטבע האיש כפי כחו ובודאי לא שייך לדין ד"מ ע"פ טענת נס וכן הוכחתי בארוכה במ"א מסוגי' דב"מ דק"ו גבי מכת מדינה אלא אמרינן דאצל השני' תתחזק טבעו. אבל כשיש לו אשה בשעת מעשה גופא לא שייך לומר דאצל זו יש לו כח להיות י"כ ואצל זו לא. דזה מעשה ניסים ואין שייך לדון בזה ד"ת:

ס"ו ובכל גוונא כשהוא עקור והיא באה מחמת טענה יוציא מיד. והרא"ש סבור דגם בזה בעי דווקא י"כ ולולי שאינו כדאי נראה להכריע כדבריו דמתני' דנדרים לא מיתרצא אלא בהכי דתני שם דלמשנה אחרונה אי"נ לומר השמים ביני לביניך דמפרש בגמרא דהיינו שאינו י"כ ופירושו הרי"ף וכל הפו' דהתם היינו לפני עשר שנים ודר"א דהכא דנאמנת היינו בלאחר עשרה שנים והנה ודאי דלא איירי מפני' שם מדין כפי' על פו"ר דהא בזה אין העשר שנה משום דאי"כ אלא מדינא דקרא דאברהם. וע"כ דמתני' היינו כפשטי' דמתני' טענתה והנה כ' הה"מ דגם בבאה מחמת טענתה לא שייך לכופו קידם י' שנים דודאי לא עדיפא דין טענתה מדין מצות פו"ר דבעי עשרה שנים ועדיין תקשי דלמ"ל משום נאמנת ואפי' למ"ר שהאמינוה למה אמרו יוציא וע"כ צ"ל דהיינו בידוע שהוא עקור דלא שייך להמתין כיון שהוא עקור וא"כ ע"כ מוכח דגם בעקור קודם ע"ש לא האמינוה וזהו דין מ"א ועב"ש סקי"ב מש"כ בשי' הרי"ף דסוגי' דבאה מחמת טענה משמע דל"ד מש"כ הרי"ף דאנו כייפינן לי' אלא דאפי' היא טענות מ"מ לאחר י"ש תו

מהימנן לה ולכאו' י"ל דהתם בידוע שהוא עקור ולפ"ד הנ"ל א"ש דגם בעקור צריך י"ש ושפיר יש הוכחה:

ס"ז אם טוענת שאין לו גבורת אנשים כו' יוציא ולא יתן כתובה כ"כ עפ"י תשו' הרא"ש וכל הפי' חולקין ע"ז. וביותר תמוה לי דהרא"ש בפסקיו יבמות פט"ו ס"ו הקשה אהא דהכותב מגו דיכול לומר לא גרשתיך. והא איהי מהמינא מדרב המנונא ותי' דהתם שתובעת כתובה אי"נ מוכח בהדיא דס"ל דאי לא הויא תובעת כתובתה הי' גובה גם כתובתה ומהני הך חזקה דאינה מעיזה אפי' לגבות כתובה דלא כמש"כ בתשו':

ועב"ש שהביא מחלוקת הפו' לענין התוספות כתובה וכגון שמודה אי שייך לומר אדעתא דלמשקל ולמיפיק לא יהיב לך. ולכאו' יש ללמוד זה מדין פועל דקיי"ל דהשובר את הפועל להביא כרוב ודרומסקינן לחולה והלך ומצא שמת או שהבריא נותן לו שברו משלם. וע' תו' ב"ק קט"ז דאפי' פסק לו שכר הרבה ומבואר שם דאע"ג דבכל אונס קיי"ל דמפסידא דפועלים היינו כ"ז שלא עשה הפועל פעולתו אבל כשהשלים כבר פעולתו תו ודאי יש לו שכרו. וא"כ ה"נ אע"ג דבמת הבעל קידם שנבעלה קיי"ל דאין לה תוספות י"ל דדווקא שם דלא נשלם פעולתה עדיין. אבל כל שהיא השלימה שמסרה עצמה אליו תו אין לה להפסיד וע' חו"מ סוסשל"ה וצ"ע:

סי"ב הפילה ג"פ הוחזקה ויוציא ויתן כתובה בב"ש דקדק לשי' הרמב"ם דבשהה י"ש ולא ילדה צריך דיוקא בטענת ברי שאיני יורה כחץ. וא"כ הכא בהפילה מנא ידעינן שאין המניעה ממנה ומה שיישב בזה אין כוונתו מבוארת ולכאו' הי' מקום לומר כיון דלדברי הרמב"ם הפירוש דלא זכה להבנות ממנה היינו שהזכות הוא שיהי' י"כ ואין לו זכות. היינו שמשו"ה אינו י"כ. ומשמע בה בהדיא דליכא דבר אחר בהבעל שיהי' מונע את ההולדה אלא זה. וא"כ כיון דקיי"ל דאיהי קים לה די"כ א"כ משו"ה כשא"י. ודאי י"ל דמהסתם אין המניעה אלא ממנה דאי משום דאי"כ הרי הי' יודעת ומשו"ה צריך דווקא ברי. אבל במפלת גם מסתמא תלינן בדידי' אבל לשון הרמב"ם שם לא משמע כן אלא דמספק אינה יכולה להוציא ממון ונראה לי דהטעם דכאן דתלינן דהפלה הוא ממנו עפי"מ דקיי"ל בנדה כ"ט דבהוחזקה עוברה רוב נשים יולדת דבר של קיימא אבל כשלא הוחזקה עוברה ל"א רוב יולדת דבר קיימא. וחזינן כל שהעובר מתגדל אינו עשוי להתקלקל אבל בקטנותו בתחילה הוא אפשר להתקלקל וא"כ ה"נ יש לנו לתלות קלקול הולד ממנו שהוא בכחו שעדיין הוא בתחילתו אבל כשהוא כבר אצלה הרי הוא גדול קצת יותר וכשהוא גדול קצת הרי אינו עשוי עוד כ"כ להתקלקל:

סי"ז נשאת לשלישי תצא שלא בכתובה בב"ש משמע דהוא אסור בה מן הדין משום דלחומרא קיי"ל כרבי. ועט"ז יו"ד סי' ק' כ' לענין תולעים בשם הרא"ש דלא מחמירין כרבי אלא בנשואין ומילה דהוה ס"נ אבל בשאר איסורין אפי' איסור דאו' קיי"ל כרשב"ג ע"ש ולכאו' דבריו תמוהין דהא מה דאמרינן דבנשואין כרבי אינו לענין קטלנית אלא לענין לא הי' לה בנים דאינו אלא לענין מצות פו"ר בעלמא ובודאי שהוא קל גם מספק איסור. ע"כ נראה ברור דשי' דמתני' דווקא לכתחי' פסק כרבי דהרי יכולה להנשא למי שיש לו בנים או לעקור ידוע. אבל בדיעבד לא מפקינן לה מגברא. והא דתני הכא תצא שלא בכתובה היינו דלענין מ"ט קיי"ל בחו"מ סרל"ב סי"ב דאפי' ספק הוה מ"ט ע"ש. אבל לאסור אותה עליו בדיעבד לא מצינן כלל. ונראה שזהו שי' הר"ש בתו' דמוקי סוגי' דדברים שבינו לבינה בשהתה אצל הג' עשר שנים. וכ' דכולה מסקנא כרשב"ג והוביא מנופלים דבעינן שלשה דווקא. ובודאי שאין כוונתו לחלק אהלכתא דלעיל דבנשואין קיי"ל כרבי אלא דס"ל דהתם אינו אלא לכתחי' ולא בדיעבד. והיינו דבנופלים שהיא כבר תחת בעלה דודאי הוה דיעבד ודאי קיי"ל בזה כרשב"ג ואפשר דגם הפו' לא נחלקו בזה וצ"ע:

סכ"א בהגה מי שגירש אשתו ויצא קצת לעז על הגט מותר לכופו לתן גט אחר. נראה לענ"ד דצ"ל והוציא דאי לא הוציא הוא מה חוב יש לנו עליו לכופו שיתבזה בב"ד דקפידא הוא בכ"ד משום שיצא עלי' לעז וצ"ע שוב מצאתי מקור דברי הרב בהגמ"ר סתס"ח וכ"ה שם באמת שהמגרש הוציא קול ע"ש וז"ב:

ב"ש סקל"ה וכל הני דריש סי' כו' וכל הני שכופין אותו מחמתה אינו נותן להם תוספות כתובה משמע דקאי גם אמקמץ וחביריו והד"מ בריש הסימן הביא דעת הר"ן דהני יש להם תו"כ וצ"ע שלא הביא כלל דברי הד"מ במקומן. ולכאו' ניראין כן הדברים כיון דכל הני מחמת מעשיו שעושה בפשיעה הן ודאי לא שייך אדעתא למשקל ומיפק לא יהיב לה:

תושלב"ע: